

läkare, kunde av de två till överläkarbostaden hörande rummen i bottenvåningen det ena tilläggas sysslomansbostaden och det andra reserveras till bruk vid inspektioner m. m.»

[34.]

Medicinalstyrelsen har vidare överlämnat kostnadsberäkningar samt av arkitekten C. Westman på styrelsens uppdrag uppgjorda ritningar till den ifrågasatta byggnaden. Beträffande det sålunda uppgjorda förslaget anför styrelsen följande:

»I skrivelse till medicinalstyrelsen har arkitekten Westman i fråga om överläkarbostadens planläggning anført, att bostaden vore tänkt förlagd å en plats norr om växthuset. Denna plats syntes vara den enda, som kunde ifrågakomma på hospitalets område, och hade platsen måst inverka på byggnadens form och därigenom dess planindelning. Att använda förut uppgjord typ till överläkarbostad hade här icke kunnat ske. Platsen för byggnaden vore för trång mellan en bergknalle och befintlig väg för att här förlägga en långsträckt byggnad i enlighet med föregående typer, och även väderstrecken och terrängen i övrigt betingade en planform och indelning särskilt lämpad för ifrågavarande fall. Planformen hade alltså blivit mer kvadratisk än vad t. ex. för Hälsingborgs hospital föreslagits. Ingången hade måst förläggas på sidan om huvudrummen — salong och sal — och verandan i bottenvåningen förläggas ej framåt utan åt sidan som en förmedlare mellan byggnaden och den närbelägna bergknallen. I övrigt hade planen måst i detalj förändras beroende på dessa huvudavvikelser, och fasaderna hade hållits i karaktär något överensstämmande med de äldre anstaltsbyggnaderna.

Byggnaden har samma antal rum och i det närmaste samma byggyta som de senast godkända överläkarbostäderna vid Strängnäs och Hälsingborgs hospital.

Byggnadskostnaden utgör enligt en av ingenjören E. Rignér på uppdrag av Westman utförd beräkning 64,000 kronor.

Enligt det av arkitekten Westman först uppgjorda förslaget var byggnaden avsedd att uppvärmas medelst värmeledning. Då denna, enligt av ingenjören H. Theorell uppgjorda beräkningar, komme att draga en kostnad av icke mindre än 10,500 kronor, har till minskning av kostnaderna för byggnaden förslaget sedermera förändrats, så att i stället för värmeledning kakelugnar upptagits å det samma. Kostnaden härför skulle enligt en av Westman införskaffad, av Rignér uppgjord beräkning uppgå till endast 3,725 kronor, varigenom sålunda en besparing av 6,775 kronor kan vinnas.

Kostnadsförslag för vatten- och avloppsledningar hava upprättats av ingenjören Theorell, och hava dessa beräknats till 8,000 kronor. Häri ingår erforderlig inredning i kök, toaletter, badrum och tvättstuga med tillhörande invändiga ledningar m. m. Av de utvändiga ledningarna hava endast medräknats dylika för sammandragning av de från byggnaden kommande ledningarna strax utanför grundmuren jämte härför erforderlig grävning och återfyllning. Då övriga arbeten för ytterledningar äro sådana, att de till stor del kunna utföras av anstaltens egen personal med tillhjälp av arbetande patienter, hava desamma icke medtagits i förslaget.

Den elektriska belysningsanläggningen, vartill förslag uppgjorts av ingenjören Carl A. Rossander, är avsedd att anslutas till hospitalets egna ledningsnät och beräknas till 6,400 kronor.»

[34.] Samtliga kostnader för ifrågavarande byggnad skulle enligt en av medicinalstyrelsen lämnad sammanställning uppgå till följande belopp:

Byggnadskostnad, enligt beräkning av ingenjören Rignér den 8 oktober 1917	kronor 64,000: —
Kakelugnar, enligt beräkning av densamme den 16 oktober 1917	» 3,725: —
Vatten- och avloppsledningar, enligt förslag av ingenjören Theorell den 10 oktober 1917	» 8,000: —
Elektrisk belysningsanläggning, enligt förslag av ingenjören Rossander den 5 oktober 1917	» 6,400: —
Arkitekt- och kontrollantarvode, enligt arkitekten Westmans beräkning	» 3,300: —
	<hr/>
	Summa kronor 85,425: —

Medicinalstyrelsen anför i föreliggande skrivelse slutligen följande:

»Kostnaden för byggnaden uppgår till ganska avsevärt belopp, men styrelsen har funnit behovet av densamma så oavvisligt, att styrelsen icke ansett sig böra uppskjuta med framläggande av förslaget inför Kungl. Maj:t, i avvaktan på att de nu på grund av rådande kristid höga priserna skola komma att nedgå, då ovisst torde vara, när så kan ske.

Över de uppgjorda förslagen har medicinalstyrelsen inhämtat yttranden från överläkaren vid anstalten E. Göransson och hospitalsdirektionen, vilka båda tillstyrkt en framställning till Kungl. Maj:t om uppförande av den ifrågasatta byggnaden.

Hospitalsdirektionen har därvid för sin del förordat, att byggnaden försåges med värmeledning, vilken visserligen vore dyrare i anläggning, men billigare i underhåll och drift. Medicinalstyrelsen har emellertid med hänsyn till de stora kostnaderna ansett sig böra föreslå kakelugnar för byggnadens uppvärmning. För den händelse densamma framdeles skulle komma att förses med värmeledning, hava härför nödiga utrymmen reserverats i byggnadens källare samt erforderliga kanaler i väggarna upptagits.»

På grund av vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen dels medgiva, att en ny överläkarbostad vid Göteborgs hospital må i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Westman i september 1917 uppgjorda ritningar uppföras för en beräknad kostnad av 85,425 kronor, dels ock på extra stat för år 1919 av nämnda belopp anvisa 50,000 kronor.

Överintendentsämbetet.

Efter remiss har överintendentsämbetet den 28 december 1917 avgivit utlåtande i föreliggande ärende. Ämbetet har därvid icke funnit anledning till anmärkning mot de av arkitekten Westman upp-

gjorda ritningarna till ifrågavarande byggnad, varemot ämbetet ansett de av medicinalstyrelsen beräknade anläggningskostnaderna för låga. Enligt ämbetets beräkning skulle, med iakttagande av nu gällande åpriser, den planerade byggnaden komma att draga en kostnad av i runt tal 115,000 kronor.

[34.]

Det förhållande, att familjebostad för närvarande icke kan beredas för den ene av de två biträdande läkare, vilka enligt gällande stat skola finnas anställda vid ifrågavarande hospital, torde i väsentlig grad hava bidragit till att denna tjänst icke blivit besatt med ordinarie innehavare. Då tjänsten kungjordes ledig första gången, sedan dess senaste innehavare huvudsakligen på grund av omöjligheten att erhålla familjebostad avgått, anmälde sig en sökande, men denne återtog sedermera sin ansökan, emedan han funnit bostadsförhållandena allt för ogynnsamma. Sista gången tjänsten anslogs ledig, anmälde sig ingen sökande. Åtgärder till avhjälpande av berörda missförhållande torde därför vara av behovet påkallade.

Departements-
chefen.

Medicinalstyrelsen har i nu angivet syfte föreslagit uppförandet av ett nytt bostadshus för överläkaren, under det den nuvarande överläkarbostaden skulle omändras till familjebostad åt en biträdande läkare. Härigenom skulle jämväl sysslomannens lägenhet kunna erhålla en välbehövlig utökning med ett rum samt ett rum reserveras för inspektionsförrättare och för andra likartade behov. Som den nuvarande överläkarbostaden icke torde kunna anses motsvara berättigade krav på en dylik bostad, synes det framlagda förslaget vara att förorda.

Planläggningen av den ifrågasatta byggnaden är beträffande antalet rum och byggyta i huvudsaklig överensstämmelse med den vid Strängnäs och Hälsingborgs hospital godtagna typen. I övrigt hava på grund av lokala förhållanden vissa avvikelser därifrån måst ske.

Vad angår anläggningskostnaderna, hava dessa av överintendentsämbetet beräknats till 115,000 kronor. Med hänsyn till storleken av detta belopp torde all uppmärksamhet böra inriktas på åstadkommande av sådana förenklingar i byggnaden, att kostnaderna bliva i någon mån reducerade. Jämväl synes böra tagas under övervägande, huruvida icke någon minskning av den beräknade byggytan och antalet rum utan olägenhet kan ske. Jag anser mig emellertid böra hänföra anslagsäskandet till det av överintendentsämbetet beräknade beloppet. Av byggnadsanslaget torde i enlighet med medicinalstyrelsens förslag ett belopp av 50,000 kronor böra anvisas för år 1919 för byggnadsarbetets påbörjande.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[34.]

dels medgiva, att en *ny överläkarbostad vid Göteborgs hospital* må i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten C. Westman år 1917 uppgjorda ritningar uppföras för en beräknad kostnad av högst 115,000 kronor;

dels ock för påbörjande av berörda byggnadsföretag på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 50,000 kronor.

21. Uppförande av paviljonger för oroliga sjuka vid Östersunds hospital.

[35.]

*Uppförande
av paviljonger
för oroliga
sjuka vid
Östersunds
hospital.*

(Extraanslag.)

Hospitalet vid Östersund, som är beräknat för 560 patienter, tillkom på grund av beslut vid 1910 års riksdag och togs i bruk under år 1915.

Förslag om ifrågavarande hospitals uppförande framlades av Kungl. Maj:t första gången i en till 1909 års riksdag avlåten proposition. Därvid beräknades antalet platser vid anstalten till 430. Riksdagen ansåg sig emellertid icke kunna avgöra frågan med stöd av den då föreliggande utredningen samt anförde i sin skrivelse i ärendet, bland annat, att det syntes böra tagas i allvarligt övervägande, huruvida icke det ifrågasatta hospitalet borde så uppföras, att det skulle kunna upptaga väsentligt större antal patienter än som beräknats skola inrymmas i detsamma, och då antagligen förläggas på en plats, där såväl byggnadskostnaderna som utgifterna för hospitalets underhåll bleve mindre än vid Östersund.

De kommitterade, som med anledning av riksdagens berörda uttalande utsågos att verkställa förnyad utredning i frågan, föreslogo en ökning av platsantalet till 560 eller, reservplatser inberäknade, 574, vilken ökning skulle åstadkommas genom uppförande av två i stället för, såsom förut beräknats, en paviljong för kroniskt sjuka samt genom ökning av antalet platser i kolonivård från 60 till 84. Någon ökning av platsantalet för akuta sjuka och sådana sjuka, som kräva övervakning, ingick däremot icke i kommitterades förslag.

I enlighet med detta förslag har vid hospitalet sedermera uppförts nio sjukvårdsbyggnader, vilka utgöras av å vardera könsidan en sjukvårdspaviljong, en arbetspaviljong, en asylpaviljong och en paviljong för tuberkulösa ävensom av en kolonivilla för män.

Medicinalstyrelsen.

I skrivelse den 12 september 1917 har medicinalstyrelsen gjort framställning om uppförande av ytterligare två paviljonger vid Östersunds hospital, avsedda för oroliga sjuka.

Beträffande behovet av den sålunda föreslagna utvidgningen har medicinalstyrelsen till en början åberopat en av överinspektören för sinnessjukvården i riket, medicine doktorn D. A. Petrén avgiven berättelse över den 12—14 december 1915 förrättad inspektion av hospitalet, i vilken berättelse, bland annat, anföres följande.

[35.]

Alla nyintagna brukade först läggas i sjukvårdspaviljongen, där de akuta fallen alltid stannade. Däremot räckte platsantalet där icke till för alla kroniska fall, som på grund av oro m. m. kunde behöva vårdas sängliggande. På grund härav hade vaksalsavdelning måst anordnas i asylpaviljongen. Denna anordning hade emellertid sina olägenheter, då paviljongen icke varit avsedd för detta ändamål. Sålunda funnes där icke något sköljrum och även saknades möjligheter för långbad. Överhuvudtaget funnes badrum där endast i nedre våningen, så att när en sängliggande skulle bada, måste han föras ner till bottenvåningen.

De olägenheter, som sålunda vidlåde sjukvården vid Östersunds hospital, skulle i huvudsak bliva avhjälpda, därest för vardera könssidan uppfördes en ny paviljong för oroliga med vaksalar och nödigt antal enkelrum. Gjordes denna paviljong tillräckligt stor, skulle där kunna rymmas icke endast de patienter, som nu vårdades å avdelningen för oroliga i sjukvårdspaviljongen, vilken sedan skulle få övervakningsavdelningar endast för halvroliga och lugna, utan även de, som nu behövde vårdas sängliggande inom den därför icke avsedda asylpaviljongen.

Under hänvisning till vad sålunda anförts har överinspektören Petrén i skrivelse till medicinalstyrelsen den 31 maj 1916 hemställt, att frågan om inrättandet av nya övervakningsavdelningar för oroliga sjuka vid Östersunds hospital måtte med det snaraste upptagas till utredning.

Hospitalsdirektionen i Östersund har därefter avgivit utav medicinalstyrelsen infordrat utlåtande med anledning av överinspektören Petréns nu berörda framställning, och har direktionen därvid såsom eget utlåtande åberopat ett av överläkaren vid anstalten F. Magnusson avgivet yttrande i ärendet.

Överläkaren Magnusson framhåller, att sammanförandet i samma byggnader — de s. k. sjukvårdspaviljongerna — av såväl oroliga som icke störande patienter vore mindre lämpligt. I de båda sjukvårdspaviljongerna — en för män och en för kvinnor — hade övervakningsavdelningar anordnats, i bottenvåningarna för oroliga och halvroliga patienter, och i övre våningarna för sådana patienter, som icke vore för omgivningen störande. Härvid kunde icke undvikas, att patienterna i övre våningarna stördes av dem i bottenvåningarna, vilket naturligtvis inverkade ofördelaktigt på de förras tillfrisknande. Redan från denna synpunkt vore behovet av nya paviljonger för oroliga, en för vardera könssidan, påtaglig.

Härtill komme, att, då man för att nedbringa kostnaden per sjuksäng frångått det ursprungliga förslaget och i stället för en asylpaviljong uppfört två med en ökning av platsantalet från 42 till 96 å vardera könssidan, utrymmet för sådana patienter, som behövde vårdas å övervakningsavdelning för oroliga, blivit

[35.] otillräckligt, detta särskilt framträdande på kvinnosidan, beroende dels på att de kvinnliga patienterna i allmänhet vore oroligare än de manliga, dels på att omsättningen å kvinnoavdelningen varit större än å mansavdelningen. På grund därav hade det blivit nödvändigt att å kvinnosidan även i asylpaviljongen en trappa upp anordna övervakningsavdelning för oroliga sjuka.

Asylpaviljongen, som icke ursprungligen varit avsedd för sådant bruk, vore i flera hänseenden därför olämplig. Dels kunde här icke utan inskränkning av platsantalet långbadrum anordnas, dels finnes inga dagrum i samma våning som övervakningsavdelningen, och vidare vore matsalarna belägna i källarvåningen.

Av det sålunda anförda anser överläkaren Magnusson med full tydlighet framgå behovet av ökad plats för oroliga patienter. Då någon tillbyggnad till sjukvårdspaviljongerna på grund av bristande utrymme och även av andra skäl icke kunde ifrågakomma, vore uppförandet av nya paviljonger nödvändigt.

I sin föreliggande skrivelse har medicinalstyrelsen för egen del uttalat den uppfattningen, att särskilda paviljonger för oroliga vid hospitalet skulle i hög grad gagna sjukvården.

Med den nuvarande anordningen att lugna patienter och de oroligaste sjuka vårdas i samma paviljong kan, framhåller styrelsen vidare, icke undvikas, att de förra störas av de senare. Detta skulle avhjälpas genom tillkomsten av nya paviljonger för oroliga. Härigenom skulle jämväl det alltjämt trängande behovet av ökat antal vårdplatser inom riket i viss mån tillgodoses. Till belysning av detta behov har styrelsen meddelat, att antalet exspektanter den 15 augusti 1917 utgjorde vid Östersunds hospital 105 män och 32 kvinnor samt för hela riket 1,825 män och 1,562 kvinnor.

Från administrationssynpunkt möter enligt styrelsens förmenande intet hinder för uppförande av ytterligare två paviljonger. Styrelsen erinrar i detta sammanhang, att förenämnda kommitterade uti redogörelsen för sitt förslag till hospitalets utvidgning framhållit, att de visserligen sökt göra utvidgningen så stor som möjligt utan samtidig ökning i administrations- och ekonomikalernas utrymme, men att de därvid dock icke velat gå så långt, att icke en ytterligare mindre ökning av patientantalet skulle kunna ifrågakomma, såsom till exempel genom anläggning av en s. k. upptagningsanstalt eller annan ringare utvidgning, sådan som erfarenheten visat nästan överallt bliva önskvärd. Styrelsen finner icke heller någon ökning av antalet läkarkrafter vid anstalten vara behöflig till följd av tillkomsten av de nya paviljongerna.

Beträffande planen för de ifrågasatta paviljongerna har det synts styrelsen, att samma typ, som blivit bestämd för de paviljonger för oroliga vid Sätters och Västerviks hospital, varom beslut fattats vid 1917 års riksdag, jämväl i föreliggande fall borde komma till användning.

Med sin föreliggande skrivelse har medicinalstyrelsen överlämnat av arkitekten Gustaf Wickmans arkitektbyrå, Nils Lovén, på styrelsens uppdrag uppgjorda ritningar till de föreslagna paviljongerna. Dessa ritningar äro grundade på de godkända ritningarna till förenämnda paviljonger vid Sätters och Västerviks hospital, med allenast de ändringar däri, som betingas av paviljongernas olika belägenhet. Därjämte har styrelsen överlämnat av ingenjörerna Hugo Theorell och Carl A. Ros-sander uppgjorda program m. m. dels till värmeledningsarbeten samt vatten- och avloppsledningar och dels till elektrisk belysningsanläggning och hissanläggning.

Angående kostnaderna för uppförandet av ifrågavarande paviljonger enligt dessa beräkningar har medicinalstyrelsen lämnat följande sammanställning:

Byggnaderna:

Själva byggnaderna.....	kronor	532,000: —	
Kulvert från de nya till de gamla paviljongerna	»	32,000: —	
Soltält å promenadgårdarna	»	10,800: —	
Stängsel kring promenadgårdarna	»	6,300: —	581,100: —

Ledningar m. m.:

Värmeledningens framdragande från närmast liggande gamla paviljonger.....	kronor	97,200: —	
Vatten- och avloppsledningar inom och utom byggnaderna samt W. C. och bad	»	76,000: —	
Elektriska belysningsledningar	»	18,000: —	
Elektriska mathissar.....	»	10,000: —	201,200: —

Arkitektarvode m. m.:

Arvode åt arkitekt, kontrollant och besiktningsmän	14,000: —
vartill kommer för rörledningarnas framdragande erforderlig sprängning m. m., av ingenjör Theorell beräknad till	3,500: —
Summa kronor	799,800: —

Ifråga om tiden för igångsättandet av nu föreslagna byggnadsarbeten har medicinalstyrelsen hänvisat till vad styrelsen i sin skrivelse den 31 augusti 1917 anfört angående påbörjandet av de utav styrelsen föreslagna bostadshusen för betjäning vid Sätters och Västerviks hospital.

[35.] Under återopande av vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen dels medgiva, att två paviljonger för oroliga sjuka vid Östersunds hospital finge i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Nils Lovén uppgjorda ritningar uppföras för en beräknad kostnad av 800,000 kronor, dels ock för påbörjande av berörda byggnadsföretag på extra stat för år 1919 anvisa ett anslag av 200,000 kronor.

Överintendentsämbetet.

Till följd av remiss har överintendentsämbetet den 9 oktober 1917 avgivit utlåtande i ärendet. Ämbetet har därvid för sin del icke funnit något att erinra mot de uppgjorda ritningarna, men har ämbetet mot de företedda kostnadsberäkningarna ansett sig böra anmärka, att byggnadsarbetena, som antagits uppgå till 581,100 kronor, inberäknat en summa för oförutsedda utgifter av allenast 21,774 kronor 60 öre, icke kunde till följd av dels uteglömda, dels för lågt upptagna utgiftsposter utföras för den av medicinalstyrelsen beräknade kostnaden.

Enligt ämbetets beräkning skulle nämligen kostnaderna komma att ställa sig sålunda:

Själva byggnaderna à 274,000 kronor för vardera	kronor 548,000: —
Kulvert från de nya till de gamla paviljongerna	» 35,000: —
Soltält å promenadgårdarna	» 11,000: —
Stängsel kring samma gårdar	» 8,000: —
	<hr/>
	Summa kronor 602,000: —

vartill kommer cirka 10 % för oförutsedda utgifter och prisstegringar	kronor 60,000: —
	<hr/>
	Summa kronor 662,000: —

Överintendentsämbetet har på grund därav föreslagit, att det av medicinalstyrelsen för ifrågavarande ändamål begärda anslagsbeloppet 800,000 kronor måtte ökas med omkring 80,000 kronor eller till 880,000 kronor.

Departementsschefen.

Såsom förut nämnts, äro de av medicinalstyrelsen föreslagna nya paviljongerna vid Östersunds hospital avsedda att uppföras enligt samma plan, som kommit till användning beträffande de av nästlidet års riksdag beslutade paviljongerna vid hospitalen i Säter och Västervik. Enligt nämnda plan indelas varje paviljong i två avdelningar. Den ena är förlagd i bottenvåningen och avsedd för vård av 24 oroliga och osnygga

[35.] sjuka, därav 6 i ett och 4 i ett annat rum samt 14 i enkelrum. Avdelningen anordnas för ständig övervakning av de sjuka, vadan å den samma inredes ett långbadsrum med plats för sex badkar samt dessutom rum för snygghetsbad. Invid det större sjukrummet anordnas ett toaletterum, tillräckligt stort att bereda utrymme för ett mindre sköljkar för de osnygga patienterna. Dessutom inredas å denna avdelning dagrum och korridor samt serveringsrum och andra bilägenheter, ävensom bostad för sköterska och undersökningsrum. Den andra avdelningen, belägen en trappa upp, är avsedd för sådana sinnessjuka, som kunna vistas uppe om dagarna, samt innehåller fyra gemensamma sovsalar med plats för 4, 5, 6 och 7 patienter, åtta enkelrum, dag-, mat-, serveringsrum och övriga nödiga bilägenheter samt ett sköterskerum. Vindsvåningen inredes för betjäning. Det totala platsantalet i varje paviljong uppgår till 54, därav dock 4 måste beräknas som reservplatser.

Uppförandet av de nu ifrågasatta två paviljongerna skulle alltså komma att medföra en utvidgning av Östersunds hospital med sammanlagt 100 platser, oberäknat reservplatser.

Vid anmälan den 14 april 1917 av frågan om uppförande av ett nytt hospital vid Hälsingborg lämnade dåvarande departementschefen en utförlig utredning till belysande av den i landet rådande bristen på anstaltsplatser för sinnessjuka. Av berörda utredning, till vilken jag i detta sammanhang tillåter mig hänvisa, framgår, att, oaktat tillkomsten av sistnämnda hospital, behovet av nya anstaltsplatser allt fortfarande är trängande. Enligt vad styrelsen meddelar, uppgick sålunda antalet exspektanter vid Östersunds hospital den 15 augusti 1917 till 137 personer. Redan ur nu berörda synpunkt torde starka skäl tala för den föreslagna utvidgningen av hospitalet.

Medicinalstyrelsens förslag avser emellertid i främsta rummet att avlägsna de väsentliga missförhållanden, som vidlåda sjukvården vid hospitalet. På grund av bristande utrymme samt frånvaron av särskild byggnad, avsedd för oroliga sjuka, hava i hospitalets sjukvårdspaviljonger måst inrymmas såväl oroliga och svårskötta sjuka som ock patienter, vilka icke äro för omgivningen störande. Å kvinnosidan har man jämväl nödgats förlägga oroliga sjuka till asylpaviljongen, vars inredning är för sådant ändamål föga lämplig. Att verkliga olägenheter på grund av nu berörda förhållanden måste uppstå vid de sjukas behandling och vård läser icke kunna bestridas. I fråga om sättet för dessa olägenheters avhjälpande äro vederbörande sakkunniga myndigheter ense och hava i sådant hänseende framhållit det trängande behovet av nya övervakningsavdelningar för oroliga. Då enligt vad ut-

[53.] redningen synes utvisa någon tillbyggnad av de nuvarande sjukvårdspaviljongerna för ändamålet icke bör ifrågakomma, torde alltså uppförandet av nya paviljonger bliva en nödvändighet.

Kostnaden för de ifrågasatta paviljongerna har av medicinalstyrelsen beräknats till i runt tal 800,000 kronor. Enligt överintendents-ämbetets mening skulle emellertid för byggnadsföretagets fullbordande erfordras ytterligare ett belopp av 80,000 kronor, eller alltså tillhopa 880,000 kronor. Vilken av dessa kostnadsberäkningar, som kan komma att visa sig riktigast, torde med hänsyn till nu rådande förhållanden för närvarande icke kunna bedömas. Emellertid synes det högre beloppet böra läggas till grund för en framställning i ämnet till riksdagen. För varje ny plats enligt det föreliggande förslaget skulle alltså kostnaden komma att uppgå till 8,800 kronor. Till jämförelse tillåter jag mig i detta sammanhang erinra, att uppförandet av förenämnda paviljonger vid hospitalen i Säter och Västervik år 1916 beräknades draga en kostnad av 998,400 kronor, därav belöpa å två paviljonger vid Sätters hospital 499,700 kronor samt å två paviljonger vid Västerviks hospital 498,700 kronor. Man har alltså i förevarande fall att räkna med en ökning av den totala anläggningskostnaden av omkring 76 %. Beträffande själva byggnadsarbetet beräknades detta för varje paviljong år 1916 till 178,000 kronor mot 274,000 kronor enligt föreliggande förslag — en stegring av omkring 54 %. Då paviljongernas planläggning i båda fallen är lika, har man alltså — fränsett möjligen föreliggande skillnad i ortspris — enbart att hänföra den nu beräknade högre kostnaden till inträffade prisstegringar.

Beträffande möjligheten av att nedbringa kostnaden för det ifrågasatta byggnadsföretaget vill jag framhålla — vilket jämväl lär framgå av Kungl. Maj:ts förslag om utvidgningen av hospitalen i Säter och Västervik — att man vid upprättande av förenämnda byggnadsplan sökt iakttaga all den sparsamhet, som varit möjlig, utan att åsidosätta sjukvårdens krav. Med hänsyn till den rådande bristen på anstaltsplatser synes ej heller tillrådligt att genom en inskränkning av platsantalet söka nedbringa de totala anläggningskostnaderna, vilket säkerligen icke skulle kunna ske utan en ökning av kostnaden för varje ny plats.

Man har alltså att i förevarande fall räkna med högst avsevärda kostnader. Å andra sidan synas de förefintliga missförhållandena vid ifrågavarande hospital vara av så allvarlig beskaffenhet, att åtgärder för deras avhjälpande med det snaraste måste vidtagas. Jag anser mig därför böra förorda, att förslag i ämnet redan nu underställes riksdagen.

Visserligen torde, på sätt medicinalstyrelsen framhållit, det ifrågasatta byggnadsföretaget icke böra omedelbart igångsättas, men å andra sidan synes önskvärt, att medel för ändamålet ställas till förfogande för att anläggningen må kunna taga sin början så snart Kungl. Maj:t finner tidpunkten därtill lämplig.

Beträffande det för år 1919 begärda anslagsbeloppet har jag för min del intet att erinra.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels medgiva, att *två paviljonger för oroliga sjuka vid Östersunds hospital* må i huvudsaklig överensstämmelse med av arkitekten Nils Lovén uppgjorda ritningar uppföras för en beräknad kostnad av 880,000 kronor;

dels ock för påbörjande av berörda byggnadsföretag på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 200,000 kronor.

22. Påbyggnadsarbeten vid Göteborgs hospital.

I skrivelse den 4 juli 1917 har medicinalstyrelsen gjort framställning om utförande av påbyggnadsarbeten å tre envåningspartier å Göteborgs hospitals avdelningar för sjuka av allmän klass. Till stöd för denna framställning har medicinalstyrelsen anfört följande.

»Göteborgs hospitals avdelningar för sjuka av allmän klass, vilka uppfördes i början av 1870-talet, utgöras av två parallella längor, avsedda den ena längan för manliga, den andra för kvinnliga patienter. Det östra gavelpartiet samt större delen av det västra ävensom mittelpartiet å en var av ifrågavarande byggnader äro uppförda i två våningar; det västra gavelpartiet inrymmer i sin yttersta del jämväl en tredje våning. Två partier å respektive byggnader, begränsade av gavel- och mittelpartierna, bestå däremot endast av en våning. Till de en trappa upp belägna våningarna leder endast en trappa, förlagd i byggnadsdelens mitt. Ovannämnda tredje våning inom respektive byggnad, däri bostäder för betjäning äro inredda, står i förbindelse med underliggande våning genom trappor, som äro belägna på 17 meters avstånd från byggnadens gavel.

Ur brandsäkerhetssynpunkt är i synnerhet nämnda betjäningsbostäders belägenhet ytterst olämplig. På anmodan av hospitalsdirektionen i Göteborg har nämnda stads brandchef, G. Ekstedt, efter verkställd besiktning i instrument den 7 februari 1916 framhållit, bland annat, att, då det icke funnes mer än en nedgång från andra våningen och från de i tredje våningen inrymda betjäningsrummen inom vartdera av de västra gavelpartierna, det ovillkorligen vore nödvändigt att till minskande av eldfara anordna nedgångar vid gavlarna. Ekstedt har därvid

[35.]

[36.]

Påbyggnads-
arbeten vid
Göteborgs
hospital.

(Extra anslag.)

Medicinal-
styrelsen.

[36.]

ansett det lämpligaste sättet vara att uppföra trapphus, vilka ovan till slutade med balkonger utanför fönstren till betjäningsrummen, till vilka balkonger med lätthet kunde anordnas fasta järnstegar eller ock vid behov resas lösa stegar.

Detta förslag har varit föremål för granskning vid av medicinalrådet Stenbeck i närvaro av generaldirektören Buhre den 19 februari 1916 förrättad inspektion av Göteborgs hospital, och har medicinalrådet Stenbeck i berättelse över sagda inspektion beträffande förslaget i fråga anført, bland annat, följande. Anordningen med trapphus vid gavlarna syntes mindre tilltalande, då desamma skulle komma att verka synnerligen vanprydande. Faran vid eldsvåda skulle visserligen i någon mån kunna minskas, men likväl i hög grad fortfarande förefinnas; varförutom dylika trapphus komme att ställa sig väl dyra. Det syntes därför böra tagas under övervägande huruvida icke berörda betjäningsrum borde helt och hållet slopas såsom bostäder och i stället användas till förrådsrum. För att detta skulle kunna ske fordrades emellertid att bostäder bereddtes på annat håll åt den betjäning, som nu vore inlogerad därstädes, och hade under inspektionen möjligheten härav diskuterats samt förslag därvid framkastats att påbygga envåningslängorna. Förutom bostäder åt betjäning skulle därigenom möjligen även kunna åstadkommas plats för ett något ökat antal patienter.

Med anledning av vad sålunda i ärendet förekommit har överläkaren vid anstalten Ernst Göransson i skrivelse till hospitalsdirektionen den 7 juni 1916 hemställt om åtgärders vidtagande för påbyggnad av tillsvidare ett av de två envåningspartierna å respektive byggnader med en andra våning, vari skulle inredas rum för betjäning, ävensom därvid överlämnat en av arkitekten C. F. Ebeling uppgjord kostnadsberäkning över ifrågavarande arbete, enligt vilken tillbyggnaden å vardera avdelningen skulle betinga en kostnad av 9,200 kronor eller tillsammans 18,400 kronor. I berörda skrivelse har Göransson tillika förklarat, att någon ökning av patientantalet icke genom ifrågavarande förslag kunde åstadkommas, utan att detta först bleve möjligt genom påbyggnad av samtliga fyra envåningslängor. Hospitalsdirektionen har därefter den 8 juni 1916 till medicinalstyrelsen överlämnat Göranssons framställning i ärendet samt därvid för egen del åberopat vad denne anført.

Jämlikt beslut den 21 juli 1916 återremitterade styrelsen handlingarna i ärendet till hospitalsdirektionen med anmodan att inkomma med förslag till ytterligare påbyggnad av mansavdelningen samt med beräkning i vad mån antalet platser härigenom kunde ökas.

På grund av sagda remiss anför överläkaren Göransson i en den 30 augusti 1916 dagtecknad, till hospitalsdirektionen ställd skrivelse, att den ytterligare påbyggnad av avdelningen i fråga, som i detta sammanhang kunde ifrågakomma, gällde den envåningslänga, som icke berördes av det ursprungliga påbyggnadsförslaget. Göransson meddelar vidare i sistnämnda skrivelse dels att, då envåningslängorna hade samma dimensioner, förenämnda av Ebeling uppgjorda kostnadsberäkning även nu kunde tillämpas, varför anslaget till påbyggnadsarbetena, därest desamma komme att omfatta tre i stället för två envåningslängor, skulle från 18,400 kronor med 9,200 kronor ökas till 27,600 kronor, dels ock att genom denna ytterligare påbyggnad vunnnes, utom nödiga rum för sjukvårdspersonal, 10 nya platser för patienter.

Då styrelsen nu underställer detta ärende Kungl. Maj:ts nådiga prövning får styrelsen för egen del anföra följande.

Det torde icke råda något tvivel därom, att åtgärder äro erforderliga för undanrödjande av ovan omtalade brandfara. Brandchefen Ekstedts förslag om anordnande av utvändiga trapphus kan emellertid styrelsen på i berörda inspektionsberättelse anförda skäl icke förorda. Visserligen komme en dylik anordning att minska faran för de i tredje våningen boende, men skulle anordningen i fråga icke medföra någon fördel för de en trappa upp belägna lägenheterna, vilka i brandhänseende icke heller äro väl utrustade. En påbyggnad av envåningspartierna synes däremot vara det bästa sättet att lösa föreliggande fråga. Då erforderligt utrymme för bostadsrum härigenom vinnes, kunna de i östra gavlarna befintliga betjäningsrummen helt utrymmas, vilket enligt styrelsens förmenande ur eldfaresynpunkt är nödvändigt. Därjämte skulle påbyggnaden möjliggöra fri passage genom alla en trappa upp förlagda våningar i vardera byggnaden, vilket i brandhänseende vore en mycket stor fördel. Även i andra avseenden skulle fördelar vinnas genom omskrivna påbyggnader.

De äldre statshospitalen, bland dem Göteborgs hospital, äro synnerligen knappt tillgodosedda med rum för såväl sjukvårds- som ekonomibetjäning. Vid planläggningen av dessa anstalter har icke räknats med möjligheten av en sådan ökning i antalet betjäning, som under senare år måst vidtagas med hänsyn ej blott till ökat krav på tillsyn och vård av de sjuka utan även till betjäningens arbetstid. Det har därför blivit nödvändigt att taga hänsyn till framställda anspråk å förbättrade bostadsförhållanden för betjäningen vid sistnämnda anstalter. Vad nu angår Göteborgs hospital är den föreslagna påbyggnaden alltså betingad jämväl av betjäningens trångboddhet. Härvid torde särskilt böra framhållas, att det relativa behovet av personal vid ifrågavarande anstalt är synnerligen stort, emedan sjukavdelningarna på grund av byggnadssättet äro många och små — å allmän klass 14 — samt de nyintagna patienternas antal i förhållande till hela antalet platser vid anstalten ställer sig avsevärt högt.

De ifrågasatta påbyggnaderna torde därför vara väl motiverade, och skulle genom desamma även den fördel vinnas, att antalet platser vid anstalten enligt uppgift i Göranssons förberörda skrivelse den 30 augusti 1916 kan ökas med ett tiotal.

Vad därefter angår själva byggnadsförslaget innebär detsamma påbyggnad av tre av de fyra befintliga envåningspartierna. Beträffande det fjärde hava samtliga lägenheter därstädes sammanslagits till en stor arbets- och samlingsal med taket höjt till takåsen, varför någon förändring icke lämpligen torde böra företagas. Kostnaderna för påbyggnadsarbetena hava av arkitekten Ebeling beräknats till 9,200 kronor för varje envåningslänga eller tillhopa 27,600 kronor, och har styrelsens arkitekt Gustaf Wickman i infortrat yttrande den 29 juni 1916 funnit det uppgjorda kostnadsförslaget rimligt. I detta sammanhang tillåter sig styrelsen erinra, att styrelsen i underdånig skrivelse den 27 september 1916, angående anslag till uppförande av två paviljonger för oroliga patienter vid vartdera av Sätters och Västerviks hospital, framhållit, bland annat, att, då priserna å byggnadsmateriel för närvarande växlade snart sagt varje dag samt detta bleve förhållandet, så länge kriget varade och antagligen en lång tid därefter, det vore vanskligt nu uppgöra kostnadsberäkningar för byggnadsarbeten, vilka vore avsedda att komma till utförande först efter ett eller annat år. Sistberörda förhållande finner emellertid styrelsen på grund av de nu föreslagna påbyggnadsarbetenas synnerliga vikt icke böra förhindra desammas utförande, och har sty-

[36.] relsen därför trots de höga kostnaderna ansett sig böra hos Kungl. Maj:t göra framställning i ärendet.»

Under åberopande av vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen hemställt om bemyndigande att för en beräknad kostnad av 27,600 kronor låta med en andra våning påbygga ovanberörda tre envåningspartier å Göteborgs hospitals avdelningar för sjuka av allmän klass.

Med sin skrivelse har medicinalstyrelsen tillika överlämnat de av arkitekten Ebeling uppgjorda ritningarna till omförmälda påbyggnader jämte därtill hörande kostnadsberäkning och beskrivning ävensom fotografier tagna av ifrågavarande delar av hospitalet.

Överintendentsämbetet.

I över medicinalstyrelsens framställning avgivet infortrat utlåtande den 21 augusti 1917 har överintendentsämbetet anfört följande:

»Ämbetet anser sig böra förorda nådigt bifall till förevarande framställning; emellertid torde med hänsyn till skäligen krav å smak och prydighet även i fråga om byggnader för hälsovård ovillkorligen fordras, att påbyggnaderna utföras till samma höjd som tvåvåningsbyggnaderna å ömse sidor, så att dessas taklist och tak kunna framdragas över påbyggnaderna.

Såsom medicinalstyrelsen i ärendet framhåller, bereda nu rådande förhållanden oöverbanneliga svårigheter att beräkna kostnaderna för byggnaderna, vilka äro avsedda att utföras först efter något år. Ämbetet anser emellertid, att anslaget bör beräknas efter en kostnad per påbyggnad av minst 12,500 kronor, eller tillhopa 37,500 kronor. Härvid äro även inberäknade kostnaderna för ritningar och tillsyn, vilka poster icke synas ingå i den i ärendet beräknade kostnads-summan, 9,200 kronor per påbyggnad.»

Departementschefen.

Det är ursprungligen ur eldfaresynpunkt, man ansett nödigt att med påbyggnader sammanbinda ifrågavarande våningar en trappa upp i de båda byggnadslängor, i vilka Göteborgs hospitals avdelningar för sjuka av allmän klass äro inrymda. Med det från varandra isolerade läge, nämnda våningar intaga, är det tydligt, att i en sådan våning inneliggande personer vid i undervåningen uppkommen eldsvåda lätt kunna bliva av eld och rök avstängda från tillträde till den enda trappa, som leder ned från övervåningen. Enahanda förhållande är rådande beträffande våningen två trappor upp i vardera längan. De i sistnämnda våningar befintliga betjäningsrummen anses också särskilt utsatta för fara vid inträffad eldsvåda. Härtill kommer, att dessa rum äro för sitt ändamål otillräckliga. Enligt medicinalstyrelsens förslag skulle de nuvarande betjäningsrummen användas till förrådsrum samt rum för betjäningen i stället inredas i de nu ifrågasatta påbyggnaderna. Genom de sålunda föreslagna anordningarna bliva de fram-

ställda anmärkningarna ur brandsäkerhetssynpunkt undanröjda, varjämte kravet på tillräckligt utrymme åt betjäningen tillgodoses. I sistnämnda avseende vore det visserligen blott behöfligt att utföra två dylika påbyggnader, varigenom skulle vinnas sammanlagt 12 sängplatser. Genom utförandet av en tredje påbyggnad kommer emellertid hospitalet att tillföras omkring 10 ytterligare platser för patienter, vilket med hänsyn till det alltjämt ökade behovet av nya vårdplatser för sinnessjuka givetvis är en stor fördel.

Enligt det föreliggande förslaget skulle endast tre av de fyra envåningspartierna å ifrågavarande längor påbyggas. Det kunde synas, som om förut anförda skäl för utförande av påbyggnader å dessa tre partier kunde åberopas även för påbyggnad av det återstående partiet. Därigenom skulle nämligen alla våningarna en trappa upp i denna likasom i den andra längan komma att bilda ett sammanhängande helt, vilket i brandsäkerhetsavseende vore önskvärt, varjämte ytterligare ett antal platser för patienter kunde beredas. Medicinalstyrelsen har emellertid av tekniska orsaker funnit sig icke böra göra framställning om påbyggnad å det fjärde envåningspartiet, som innehåller en stor arbets- och samlingsal med taket höjt till takåsen. Om en våning skulle byggas över denna sal, måste nämligen taket sänkas till vanlig höjd. Men genom en sådan förändring torde luftmassan i detta rum bliva alltför mycket minskad för att detsamma lämpligen skulle kunna vidare användas till samlingslokal, varjämte dess karaktär av dylik lokal skulle komma att förryckas. Det synes således tills vidare böra anstå med utförande av någon påbyggnad å förevarande parti, därvid emellertid lämpliga åtgärder torde böra vidtagas för att såvitt möjligt nedbringa eldfaran beträffande de övervåningar, som ej komme att förbindas med varandra.

Vad angår kostnaderna för påbyggnadernas utförande, är det med den hastiga förändring, priserna å byggnadsmaterial för närvarande undergå, icke möjligt att nu fullt bestämt angiva siffran för dessa kostnader, särskilt som arbetet icke torde komma att påbörjas inom den närmaste tiden. Överintendentsämbetet har ansett, att kostnaden för varje påbyggnad bör beräknas till 12,500 kronor, och skulle sammanlagda kostnaden alltså uppgå till 37,500 kronor.

På grund av vad jag sålunda anført och med hänsyn även till de jämförelsevis obetydliga kostnader, som äro förbundna med utförandet av ifrågavarande påbyggnadsarbeten, har jag ansett mig böra nu förorda förslaget genomförande.

I sammanhang härmed må ock omnämnas, att medicinalstyrelsen inkommit med framställningar om anslag till åtskilliga andra bygg-

[36.] nadsarbeten vid statens hospital, vilka jag emellertid med hänsyn till de stora anspråk, som för närvarande ställas på statskassan ej minst vad hospitalsväsendet angår, funnit nödigt låta anstå till ett följande år. Styrelsen har sålunda i skrivelse den 15 september 1917 gjort framställning om anslag för påbörjande av om- och tillbyggnad av första klass paviljongerna vid Lunds hospital och asyl, varför kostnaderna beräknats uppgå till 400,000 kronor. Vidare har styrelsen anhållit om bemyndigande att låta uppföra magasinsbyggnader vid vissa av rikets hospital — kostnaden för varje sådan byggnad har beräknats till 50,000 kronor.

Under nu förevarande punkt hemställer jag sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *utförande av vissa påbyggnadsarbeten vid Göteborgs hospital* på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 37,500 kronor.

23. Anstalter för obildbara sinnesslöa, <i>oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag</i>	kronor 225,000: —
24. Anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, <i>oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag</i>	» 331,000: —
25. Epileptikeranstalter, <i>oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag</i>	» 22,000: —

Övriga sjukvårdsanstalter:

26. Lasarettets underhåll, *oförändrat ordinarie anslag*

kronor 15,774: —

27. Resestipendier åt ordinarie läkare vid länslasarett m. fl.

[37.] Under åberopande av vad jag anfört under punkt 23 härovan, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att det ordinarie reservationsanslaget till *resestipendier åt ordinarie läkare vid länslasarett och därmed likställda sjukhus* skall ur riksstaten för år 1919 utslutas.

28. Underhåll av Järvsö sjukhus för spetälska, *oförändrat ordinarie anslag*

kronor 23,500: —

[37.]
Resestipendier åt ordinarie läkare vid länslasarett m. fl.
(Ordinarie anslag.)

29. Underhåll av spetälskesjukhuset i Mora-Noret.

Efter framställning av Kungl. Maj:t har riksdagen för uppförande av ett spetälskesjukhus i Dalarna anvisat dels på extra stat för år 1917 ett belopp av 40,000 kronor dels ock på extra stat för år 1918 ett reservationsanslag av 70,900 kronor. Vidare har riksdagen på extra stat för år 1918 för sjukhusets drift anvisat ett förslagsanslag av 3,450 kronor. [38.]

*Underhåll av
spetälske-
sjukhuset i
Mora-Noret.
(Extra anslag.)*

Genom nådigt brev den 29 juni 1917 har Kungl. Maj:t uppdragit åt medicinalstyrelsen att å den därför avsedda, invid länslasarettet i Mora-Noret belägna tomten uppföra ifrågavarande sjukhus i huvudsaklig överensstämmelse med av G. Wickmans arkitektbyrå upprättade ritningar under iakttagande av vissa utav riksdagen mot ritningarna gjorda erinringar; och har Kungl. Maj:t tillika ställt ovanberörda anslag till medicinalstyrelsens förfogande.

I skrivelse den 20 augusti 1917 har medicinalstyrelsen inkommit med förslag till beräkning av det anslag för driftkostnaderna för sjukhuset, som borde för år 1919 äskas av riksdagen.

I sin skrivelse den 21 december 1914, vilken låg till grund för Kungl. Maj:ts framställning till 1916 års riksdag, beräknade medicinalstyrelsen den årliga driftkostnaden för sjukhuset sålunda:

avlöningar.....	kronor	2,904:—
utspisning	»	5,475:—
övriga utgifter	»	5,420:—

eller tillsammans kronor 13,799:—

Denna beräkning var uppgjord med ledning av erfarenheterna från Järvsö sjukhus och under antagande, att det nya sjukhuset vore fullt belagt, d. v. s. med 20 patienter.

I samband med avgivande av förslag till anslagsäskanden av 1917 års riksdag meddelade styrelsen sedermera, att med den prisstegring, som vore rådande, någon höjning av ifrågavarande belopp antagligen bleve nödvändig.

Föredragande departementschefen uttalade härutinnan vid ärendets anmälan den 16 april 1917, att det i frågans dåvarande läge knappast torde vara erforderligt att uppgöra en detaljerad utredning beträffande driftkostnaderna för sjukhuset, utan att det syntes lämpligare att upp-

[38.] skjuta en sådan utredning till ett kommande år. Om emellertid, såsom 1916 års riksdag förutsatt, uppförandet av sjukhuset påbörjades 1917 och man sålunda kunde antaga, att sjukhuset bleve färdigt att tagas i i bruk hösten 1918, vore det enligt departementschefens mening önskvärt, att redan i 1918 års riksstat upptoges anslag för driftkostnaderna under ett kvartal. Med utgående från beräkningarna år 1914 ansåg departementschefen härför erfordras ett anslag om 3,450 kronor, vilket borde såsom förslagsanslag äskas av riksdagen.

Som jag redan antytt, blev Kungl. Maj:ts i enlighet med departementschefens sålunda uttalade mening avlåtna framställning av riksdagen bifallen.

Medicinal-
styrelsen.

I sin skrivelse den 20 augusti 1917 framhåller styrelsen, att då närmare erfarenhet saknades om storleken av driftkostnaderna, innan sjukhuset tagits i bruk, det, även med hänsyn till nu rådande utomordentliga förhållanden, syntes vara för tidigt att hemställa om fastställande av ordinarie stat för sjukhuset, varför det syntes styrelsen lämpligast, att driftkostnaderna vid sjukhuset även för år 1919 bestredes av ett förslagsanslag.

Beträffande storleken av detta anslag anser styrelsen, att de föregående år gjorda beräkningarna kunde läggas till grund, och hemställer styrelsen alltså, att förslagsanslaget upptages till 13,800 kronor. Styrelsen anför, att nämnda beräkningar visserligen vore gjorda under andra förhållanden än nu rådande, men då i desamma räknats med full beläggning av sjukhuset och sådan icke kunde antagas komma att föreligga redan under år 1919, syntes dock nyssnämnda belopp bliva tillräckligt.

Departements-
chefen.

På av medicinalstyrelsen anförda skäl torde driftkostnaderna vid sjukhuset för år 1919, i likhet med vad som skett under sista kvartalet av år 1918, böra bestridas av förslagsanslag å extra stat. Mot det av styrelsen i sådant avseende föreslagna beloppet, 13,800 kronor, har vid av styrelsen uppgivna förhållanden erinran ej förekommit från min sida.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *underhåll av spetälskesjukhuset i Mora-Noret* på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 13,800 kronor.

30. Uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter.

I anledning av Kungl. Maj:ts framställningar har riksdagen för vart och ett av åren 1909—1914 på extra stat anvisat ett belopp av 400,000 kronor till bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter, företrädesvis tuberkulossjukstugor, tuberkulossjukhus och tuberkulosavdelningar å andra sjukvårdsanstalter. För år 1915 har riksdagen till ifrågavarande ändamål på extra stat anvisat ett belopp av 600,000 kronor samt för vart och ett av åren 1916—1918 ett belopp av 400,000 kronor. Riksdagen har sålunda för ifrågavarande ändamål anvisat sammanlagt 4,200,000 kronor.

*Uppförande
eller in-
rättande av
tuberkulos-
sjukvårds-
anstalter.*

Därjämte har riksdagen för åtnjutande av ifrågavarande statsbidrag fastställt vissa allmänna bestämmelser — vid 1914 års förra riksdag något jämkade i förhållande till förut gällande — varjämte riksdagen från och med år 1912 medgivit, att jord, som står under kronans omedelbara disposition eller tillhör någon av de under bruk och bergverk för nödigt skogsfång upplåtna allmänningar eller någon av de genom domänstyrelsens försorg utarrenderade kronoegendomar, vilka icke upplåtits till förenade mötespassevolanskassornas fond, stuterierna eller Vadstena krigsmanshusfond, må, efter av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall verkställd prövning, utan särskild ersättning till kronan på de villkor i övrigt, Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma, upplåtas till landsting, kommuner, föreningar eller enskilda för anläggning av tuberkulossjukvårdsanstalter.

Kungl. Maj:t har senast den 27 juni 1914 (sv. förf.-saml. nr 292) utfärdat kungörelse angående statsbidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter m. m., i vilken kungörelse nyssnämnda medgivande intagits.

I skrivelse den 6 september 1917 har medicinalstyrelsen gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål för år 1919, därvid styrelsen i fråga om storleken av detta anslag anfört följande:

»För alla de byggnadsarbeten av ifrågavarande slag, vilka för det närvarande pågå, äro anslag, i enlighet med härför gällande bestämmelser, beviljade utav de till dylika arbeten av riksdagen anvisade medlen. Så vitt styrelsen har sig bekant, föreligga i närvarande stund endast i ringa utsträckning några planer på uppförande av nya tuberkulossjukvårdsanstalter eller utvidgning av förut befintliga sådana, och för övrigt torde ej heller, på grund av nu rådande svåra byggnadsförhållanden, det vara antagligt att några större byggnadsföretag av ifrågavarande slag skola under de närmaste åren komma till stånd. Medicinalstyrelsen antager det därför vara sannolikt, att en avsevärd nedsättning kan göras i det sedvanliga anslagsbeloppet.»

På grund av det anförda har medicinalstyrelsen hemställt, att i den proposition, som kunde komma att avgivas om beviljande av extra anslag för år 1919 till uppförande eller utvidgning av tuberkulossjukvårdsanstalter, beloppet av det för ändamålet äskade anslaget måtte upptagas till allenast 200,000 kronor.

Departements-
chefen.

Å anslaget till uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter fanns vid utgången av år 1916 en reservation av 766,560 kronor. Oavsett de bidrag från anslaget, som sedan dess anvisats eller under den närmaste framtiden kunna komma att beviljas, lär med hänsyn till den rådande stagnationen i byggnadsverksamheten den sålunda uppkomna reservationen med tillägg av eventuella besparingar å de för åren 1917 och 1918 beviljade anslagen med säkerhet kunna anses tillräckliga för år 1919. Medicinalstyrelsen, med vilken jag i ärendet samrätt, har även förklarat sig dela denna min uppfattning. På grund härav torde något särskilt anslag för år 1919 ej erfordras för nu ifrågavarande ändamål.

31. Uppförande av vissa byggnader vid kustsanatoriet Apelviken.

[39.]

*Uppförande
av vissa bygg-
nader vid
kustsanatoriet
Apelviken.*

I en den 20 november 1917 av medicinalstyrelsen till Kungl. Maj:t överlämnad skrift har styrelsen för föreningen för kustvård åt skrofulösa barn gjort framställning om anslag för uppförande av vissa byggnader vid föreningens sanatorium Apelviken i närheten av Varberg.

Innan jag övergår till en närmare redogörelse för denna framställning, må lämnas följande erinringar om föreningens tillkomst, ekonomiska ställning och hittillsvarande verksamhet.

*Föreningens
tillkomst och
utveckling.*

År 1902 gjordes av stadsläkaren i Varberg det första försöket med vård av skrofulösa barn vid Apelviken. Rum hyrdes då i en nära stranden belägen bondgård.

Då detta försök, som upprepades i något större skala sommaren 1903, visade gynnsamt resultat, inköptes år 1904 en mindre fastighet, varå en sanatoriebyggnad uppfördes.

Den 30 september 1904 bildades omförmälda förening med ändamål att bereda kustvård åt skrofulösa barn och i samband därmed söka upprätthålla kustsanatoriet Apelviken. Föreningen övertog sanatoriet i början av år 1905. Sedermera blev sanatoriet under år 1907 väsentligt utvidgat.

År 1909 anslag riksdagen 25,000 kronor till föreningen för uppförande av ännu en sanatoriebyggnad vid Apelviken. Innan detta an-

[39.]

slag ställdes till föreningens förfogande, hade vissa ändringar i föreningens stadgar vidtagits i syfte att förekomma, att föreningens tillgångar utan Kungl. Maj:ts medgivande användes annat än till främjande av föreningens ovannämnda ändamål.

Sedermera hava till uppförande av vissa ny- och tillbyggnader vid sanatoriet anvisats dels av 1912 års riksdag 54,000 kronor, dels av 1914 års senare riksdag 29,200 kronor, dels ock av 1916 års riksdag 40,000 kronor, samtliga beloppen att utgå av de utav riksdagen beviljade anslag till bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter.

Genom särskilda beslut den 29 juni 1912, den 24 juli 1914 och den 30 juni 1916 har Kungl. Maj:ts förordnat, att de sålunda beviljade beloppen skulle utbetalas till föreningens styrelse, sedan byggnadsarbetena blivit avslutade samt genom medicinalstyrelsens försorg avsynade och av samma styrelse godkända.

Beträffande sanatoriets ekonomi är att nämna, att sanatoriet, förutom sjukvårdsavgifter och avgifter av föreningsmedlemmar, från och med år 1905 åtnjutit landstingsbidrag.

För år 1918 är till föreningen anslaget av

Hallands läns landsting	kronor	10,000: —	
Älvsborgs	»	»	10,000: —	
Skaraborgs	»	»	5,000: —	
Södermanlands	»	»	3,000: —	förslagsanslag
Västmanlands	»	»	3,000: —	»
Uppsala	»	»	1,000: —	»
Kronobergs	»	»	1,000: —	»
Jönköpings	»	»	1,000: —	»
Göteborgs och Bohus	»	»	1,000: —	»
Norrbottnens	»	»	1,000: —	»
Västerbottens	»	»	1,000: —	
Norra Kalmar	»	»	200: —	förslagsanslag
Summa kronor			37,200: —	

Dessutom hava anslag beviljats av

Värmlands läns landsting	... kronor	13,000: —	} till samtliga sanatorier vid Västkusten.
Örebro	»	5,000: —	
Södra Kalmar	»	1,000: —	
Stockholms	»	1,000: —	
Östergötlands	»	5,000: —	} till d:o för vård av barn från länet.
Västernorrlands	»	3,000: —	
			} till Apelviken och Barkåkra.
			} till Apelviken och Styrö.

[39.]

Sedan åtskilliga år tillbaka har föreningen åtnjutit bidrag till sanatoriets driftkostnader från statsanslaget till driftkostnader för tuberkulos-sjukvårdsanstalter. Detta bidrag har utgått för år 1915 med 21,205 kronor 50 öre och för år 1916 med 27,945 kronor 50 öre, och är dylikt bidrag i respektive statsverkspropositioner beräknat för år 1917 till 17,202 kronor, för år 1918 till 34,310 kronor och för år 1919 till 83,336 kronor.

Vidare må återgivas följande, i föreningens styrelseberättelse för år 1916 intagna räkenskapsammandrag för nämnda år rörande sanatoriet:

Inkomster:

Kassabehållning	kronor	2,201: 01
Statsbidrag	»	27,945: 50
Landstingsbidrag	»	31,460: —
Sjukvårdsavgifter	»	40,550: 17
Fören. för kustvård åt skrof. barn till 1,368 fria vård dagar	»	1,368: —
Gåva av apotekare E. Hultquist	»	300: —
Arrenden	»	325: —
Diverse inkomster	»	2,214: 84
Amorteringsfonden	»	14,243: 43
Balanserade sjukvårdsavgifter	»	342: 90
Bankräkning	»	30,800: —
Föreningen för kustvård åt skrofulösa barn	»	7,358: 25
Obetalda räkningar	»	1,795: 54
Pensionsstyrelsen	»	50,000: —

Kronor 210,904: 64

Utgifter:

Fastigheters underhåll	kronor	2,022: 62
Inventarier	»	3,733: 42
Inventariers underhåll	»	5,133: 74
Räntor	»	2,457: 56
Läkemedel	»	5,362: 28
Avlöningar	»	15,170: 75
Utspisning	»	47,411: 22
Tvätt, renhållning m. m.	»	4,235: 44
Värme, ljus m. m.	»	11,239: 08
Diverse utgifter	»	3,253: 20
Avgift till amorteringsfonden:		
5 % å fastigheten	kronor	10,615: 60
10 % å inventarier	»	3,627: 83
Lån mot inteckning	»	14,243: 34
Nybyggnaden	»	31,800: —
Behållning	»	62,771: 17
	»	2,070: 73

Kronor 210,904: 64

Tillgångar:

Fastigheten	kronor	212,312: 07
Inventarier	»	36,278: 26
Nybyggnaden	»	62,771: 17
Balanserade sjukvårdsavgifter	»	416: 85
Kassabehållning	»	2,070: 73

Kronor 313,849: 08

Skulder:

Pensionsstyrelsen	kronor	50,000: —
Föreningen för kustvård åt skrofulösa barn	»	27,931: 48
Bankräkning	»	27,100: —
Obetalda räkningar	»	1,795: 54
Amorteringsfonden	»	59,712: 08
Kapitalkonto	»	147,309: 98

Kronor 313,849: 08

Särskilda räkenskaper hava förts för föreningen, och visa dessa en behållning för år 1916 av 7,372 kronor 45 öre.

Beträffande föreningens verksamhet hänvisas till följande tablåer:

Statistiska uppgifter för kustsanatoriet Apelviken under åren 1902—1916.

Å r.	Sanatoriet öppet i dagar för år.	Antal vårdade.	Under- hålls- dagar.	Högsta antalet på en gång vårdade.	Medel- längd av sanatorie- vistelsen i dagar.	Fullt för- bättrade.	För- bättrade.	Oför- bättrade.	Kvar- varande till föl- jande år.
1902	60	6	360	6	60	—	6	—	—
1903	90	10	854	10	85.4	—	10	—	—
1904	90	20	1,438	20	71.9	—	20	—	—
1905	141	35	2,925	25	85.57	—	34	1	—
1906	140	41	3,563	29	86.9	31	10	—	—
1907	139	70	5,978	59	85.4	36	32	2	—
1908	135	110	9,045	80	82.23	56	50	4	—
1909	139	119	9,962	81	83.71	61	55	3	—
1910	129	123	9,601	80	78	65	56	2	—
1911	146	190	15,077	112	79.3	52	134	4	—
1912	163	177	15,760	114	90	69	102	6	—
1913	225	275	28,204	168	102.6	143	121	11	—
1914	222	376	33,049	210	88	159	206	11	—
1915	271	478	47,534	234	99.4	88	298	10	82
1916	366	569	60,612	244	106.5	242	199	11	117
Summa	2,456	2,599	243,962	—	—	1,002	1,333	65	—

[39.]

Under år 1916 vårdade patienters hemort m. m.

Från	Hallands	län	138	patienter,	som	underhållits	13,644	dagar.
»	Älvsborgs	»	132	»	»	»	11,978	»
»	Värmlands	»	45	»	»	»	5,089	»
»	Västmanlands	»	44	»	»	»	4,149	»
»	Skaraborgs	»	22	»	»	»	3,226	»
»	Södermanlands	»	19	»	»	»	2,349	»
»	Stockholms stad	»	38	»	»	»	5,049	»
»	Örebro	»	24	»	»	»	2,838	»
»	Kronobergs	»	19	»	»	»	1,871	»
»	Västernorrlands	»	14	»	»	»	2,502	»
»	Södra Kalmar	»	14	»	»	»	1,193	»
»	Östergötlands	»	22	»	»	»	2,357	»
»	Jönköpings	»	7	»	»	»	914	»
»	Norra Kalmar	»	4	»	»	»	300	»
»	Gävleborgs	»	3	»	»	»	519	»
»	Göteborgs och Bohus	»	7	»	»	»	472	»
»	Västerbottens	»	1	»	»	»	131	»
»	Malmöhus	»	2	»	»	»	114	»
»	Uppsala	»	4	»	»	»	301	»
»	Jämtlands	»	8	»	»	»	1,232	»
»	Kopparbergs	»	2	»	»	»	384	»
			<u>569</u>				<u>60,612</u>	

Föreningens
framställning.

I sin förevarande framställning hänvisar styrelsen till en början till följande skrivelse till styrelsen från läkaren vid sanatoriet J. S. Almer:

»Under de numera rätt många år, som jag varit läkare vid kustsanatoriet Apelviken, har allt mer och mer den uppfattningen mognat, att något ytterligare måste göras för att förekomma, att barn med smittosamma sjukdomar mottagas å sanatoriet. För närvarande förfares så, att det fordras att å läkarbetyget skall antecknas, om barn, som söker inträde å sanatoriet, är eller varit under de sex senaste veckorna behäftat med smittosam sjukdom ävensom om dylik sjukdom förekommit i barnens omgivning under nämnda tid. Då det ofta förflyter lång tid efter läkarbetygets avfattande, innan patienten intages, bilägges det meddelande, i vilket patienten underrättas om, att han skall infinna sig å sanatoriet, en promemoria, vari ytterligare inskärpes vikten av att ej inskicka patienter till sanatoriet, som efter läkarbetygets avfattande varit sjuka i smittosam sjukdom eller någon sjukdom, som kunnat befaras vara en sådan. När patienterna anlända till sanatoriet, få de omedelbart taga ett reningsbad, och alla deras persedlar underkastas desinfektion. Efter badet får patienten intaga sängen och stannar där, tills hans persedlar desinficerats och han själv blivit av läkaren undersökt. Härtill åtgår ett till två dygn, beroende på vid vilken tid på dygnet som patienten anländer till sanatoriet. Dessa försiktighetsåtgärder hava emellertid ej visat sig vara tillräckligt effektiva. Orsaken härtill ligger på flere håll. Föräldrar och målsmän, särskilt på landsbygden, bagatellisera ofta de åkommor, som drabba barnen i hemmen, därest sjukdomen ej tager en mera elakartad vändning. Flera av våra barnsjukdomar äro också ofta av så lindrig art, att det

kräves en noggrann observation för att kunna fastställa sjukdomens beskaffenhet. Härtill kommer, att om de anhöriga väntat veckor eller månader för att vinna inträde för ett sitt barn och dagen äntligen randas, så är det lätt förklarligt, om de underlåta att lämna upplysningar, som eventuellt skulle förhindra barnet för en lång tid framåt från att erhålla den eftersträfvade nu lediga platsen. Vidare förete de smittosamma sjukdomarna den egenskapen, att de samtliga hava inkubationstid, d. v. s. att det förflyter längre eller kortare tid mellan det tillfälle, då man ådragit sig smittan, och sjukdomens utbrott. Under denna inkubations-tid äro i regel barnen friska utan några som helst tecken till vare sig smittosam eller annan sjukdom. Om ett barn av ena eller andra kategorien intages å sanatoriet och efter 1 à 2 dagar kommer i beröring med massor av förut intagna barn, är faran stor att epidemier skola kunna uppträda. Även med det mest omsorgsfulla aktgivande på minsta opasslighet hos barnen och isolering av alla misstänkta fall, kan olyckan vara framme, och man står inför ett jättearbete att isolera och desinficera i all oändlighet, innan man kan bliva herre över situationen. Det är icke nog med den fara, som häri ligger för barnen, och de avsevärda kostnader för anstalten, som detta medför. Den egentliga behandlingen störes väsentligt och vårdtiden måste i följd därav utsträckas. Jag får därför föreslå styrelsen att låta uppföra en observationspaviljong om minst 20 platser, dit alla patienter hänvisas vid intagningen och där de skola vistas i minst 10 dagar, innan de få komma i beröring med övriga barn å sanatoriet.

Den nuvarande isoleringspaviljongen uppfördes, då patientantalet var 124. Den består av endast 3 sjukrum och lämnar plats för maximalt 12 patienter. Då nu med den sista nybyggnadens tagande i bruk under sommarmånaderna 221 statsunderstödda och 20 andra vårdplatser komma att finnas, är det helt naturligt, att man måste se till att utvidga möjligheten till isolering. Även med en observationspaviljong kan man inte undvara nödiga isoleringsavdelningar. Man måste alltid vara beredd på, att någon kan slippa igenom en än så sträng kontroll. Då den nuvarande isoleringspaviljongen ej lämpligen kan tillbyggas, föreslår jag styrelsen, att i dennas omedelbara närhet låta uppföra en likadan byggnad med plats för minst 12 patienter.

I detta sammanhang vill jag för styrelsen framhålla, att det torde bliva nödvändigt att låta uppföra en läkarbostad å sanatorieområdet. Den nyss antagna underläkaren med familj har visserligen beretts bostad inom sanatoriet, men detta har skett på bekostnad av utrymmen, som äro synnerligen behövligen för andra ändamål. Därtill kommer, att bostaden saknar eget kök och är delad å tvenne byggnader, varför detta arrangemang endast kan avse att vara ett provisorium.

Vidare saknas vaktmästarbostad, och då förste vaktmästaren ifrågasätter att beredas tillfälle att bilda familj, synes böra tagas i övervägande uppförandet av en bostad för honom eventuellt med rum för någon av den övriga manliga betjäningen.»

I fråga om de av Almer föreslagna nybyggnaderna anför styrelsen härefter följande:

»Styrelsen, som funnit de av Almer anförda skälen för uppförande av en observationspaviljong bärande, har beslutat att låta på cirka 150 meters avstånd från sanatoriets ekonomibyggnad uppföra den föreslagna byggnaden och kring

[39.] denna inhägnade ett lämpligt område, så att de nyintagna patienterna där kunna vårdas fullt avskilda under den föreskrivna tiden.

Den nu befintliga isoleringspaviljongen byggdes 1912 och ansågs då tillräcklig för sanatoriets 124 patienter. Sedan dess har patientantalet ökat till 221, och en utvidgning synes därför välbetänt. Då en tillbyggnad ej är tillräddlig på grund av byggnadens konstruktion och det dessutom ur isolerings-synpunkt är bättre att hava tvenne paviljonger än en större, har styrelsen ansett sig böra tillmötesgå nämnda krav och därför beslutat låta i omedelbar närhet av den gamla isoleringspaviljongen uppföra en ny av samma typ.

Styrelsen, som inser och behjartar vikten av att läkaren och hans familj beredas sådana bostadsförmåner, att han känner sig hava ett hem, har fattat beslut om uppförandet av en dylik byggnad strax söder om den tilltänkta observationsbyggnaden.

Sanatoriets förste vaktmästare och maskinist är gift och har beretts en provisorisk bostad i sanatoriets lantgård. I längden kan detta ej vara tillfredsställande och förty har styrelsen ansett sig böra låta uppföra en vaktmästarbostad med utrymme icke blott för förste vaktmästaren utan även för den övriga manliga betjäningen.

Kostnadsberäkningarna för samtliga omnämnda byggnader sluta på 119,000 kronor. Helt naturligt skulle styrelsen helst velat hemställa om statsbidrag till hela beloppet, då föreningens tillgångar efter sista nybyggnaden äro nog så klena och dess inkomster tagas fullt i anspråk för de alltjämt ökade omkostnaderna för driften av föreningens sanatorium, men med hänsyn till vad som tidigare ansetts skäligt att av statsmedel tillskjuta till sanatoriets byggnadsföretag, har styrelsen ej vågat sträcka sig längre än att begära 80,000 kronor i statsbidrag som bidrag till de ifrågakvarande byggnadernas uppförande. Vad som därutöver brister får styrelsen på ett eller annat sätt söka uppbära.»

På grund av vad sålunda anförts, har styrelsen, med överlämnande av ritningar samt kostnadsberäkningar och arbetsbeskrivningar m. m., hemställt om avlåtande av proposition till riksdagen om beviljande av ett anslag å 80,000 kronor till uppförande av förenämnda fyra byggnader vid sanatoriet.

Överintendentsämbetet.

Medicinalstyrelsen har begärt överintendentsämbetets yttrande över de föreslagna byggnaderna, och har ämbetet i anledning därav anført följande:

»Ämbetet har beträffande de till förslaget hörande ritningarna icke funnit annat att erinra än att isoleringspaviljongen är mindre tilltalande. Då förslaget härutinnan emellertid är i överensstämmelse med liknande, tidigare utförda paviljonger, anser sig ämbetet dock icke böra avstyrka dess utförande. Beträffande det material — s. k. rexsten — som huvudsakligast skulle användas, anser sig ämbetet, då de ifrågakvarande byggnaderna icke äro av synnerligen stora dimensioner och då förslagets arkitekt i den till ärendet hörande beskrivningen förklarar, att detta material i den för två år sedan utförda centralbyggnaden visat de allra bästa resultat i fråga om stabilitet, fuktfrihet och god värmeisolering,

icke böra avstyrka materialets användande till ifrågavarande byggnader. Vid granskning av kostnadsberäkningarna har ämbetet funnit, att byggnaderna, med nuvarande material- och arbetskostnader knappast kunna uppföras för lägre kostnad än 153,000 kronor, vadan det statsbidrag, som begärts, synes skäligt.»

[39.]

För egen del har medicinalstyrelsen anfört följande:

Medicinal-
styrelsen.

»Vid den granskning, förslaget med tillhörande ritningar m. m. undergått i medicinalstyrelsen, har styrelsen för sin del ej funnit något väsentligt att anmärka, utan anser att förslaget kan läggas till grund för de föreslagna nybyggnaderna. Ej heller har styrelsen någon erinran att göra i avseende å det för de nya byggnaderna föreslagna läget och planen i övrigt för desamma.

Vad angår storleken av det begärda statsbidraget, 80,000 kronor, utgör detta, i jämförelse med den av överintendentsämbetet beräknade byggnadskostnaden, 153,000 kronor, ungefär hälften av denna. Bidraget skulle således här utgå med betydligt större procent av byggnadskostnaden än de bidrag, som i allmänhet plägat beviljas för uppförande av tuberkulossjukvårdsanstalter, uppgående till omkring en femtedel, högst en fjärdedel av nämnda kostnad. Om styrelsen därför det oaktat anser sig böra tillstyrka det nu begärda beloppets beviljande, så är detta föranlett dels därav, att behovet av de föreslagna byggnaderna är trängande samt ändamålet med desamma synnerligen behjärtansvärt, dels därav att föreningens tillgångar äro mycket begränsade, så att ifrågavarande byggnadsföretag knappast kunna antagas komma till utförande, därest icke för dem beviljas det begärda bidraget, vartill för övrigt vederbörande statsanslag torde lämna tillgång.»

På grund av det anförda har medicinalstyrelsen tillstyrkt bifall till ifrågavarande förslag.

Ändamålet med kustsanatorier är, på sätt vid tidigare äskande av anslag till föreningen blivit frambållet, att genom anstaltsvård skydda barn, som lida av börjande lungtuberkulos eller hava tydliga anlag för sådan sjukdom. Å ifrågavarande sanatorium mottagas ej blott barn, behäftade med skrofulos, utan jämväl sådana, som lida av körtel-, ben- eller ledtuberkulos. Det slag av verksamhet, föreningen utövar, utgör enligt alla sakkunnigas mening ett betydande led i kampen mot tuberkulosen och förtjänar för visso att på allt sätt understödjas av statsmakterna. Av de här ovan meddelade statistiska uppgifterna framgår ock, att föreningens verksamhet medfört goda resultat.

Departements-
chefen.

Sanatoriets verksamhet har år för år utvidgats. Sedan någon tid fortgår densamma året om. Antalet vårdplatser har vuxit till 208, därav 188 statsunderstödda, vartill under sommarmånaderna komma ytterligare 33 platser, för vilka statsbidrag åtnjutes. Till följd av verksamhetens alltjämt växande omfattning är det naturligt, att krav på större utrymmen och ändamålsenligare anordningar tid efter annan skola göra sig gällande.

[39.] Föreningen har nu beslutit uppföra fyra nya byggnader, nämligen en observations- och en isoleringspaviljong samt läkar- och vaktmästarbostäder.

Observationspaviljongen är avsedd att möjliggöra, att till sanatoriet nykomna barn under längre tid än vad för närvarande låter sig göra hållas under besiktning för utrönande av, huruvida barnen äro behäftade med smittosam sjukdom. De nuvarande anordningarna härför äro, enligt vad av läkarens framställning otvetydigt framgår, ganska bristfälliga. Den tid av endast en eller två dagar, varunder barnen kunna ställas under observation, är nämligen alldeles för kort för att man ej skall behöva riskera, att något med smitta behäftat barn upptages bland övriga barn å sanatoriet, varav följderna kunna bliva oberäkneliga. En särskild observationspaviljong torde därför vara av nöden.

Observationspaviljongen är, som förut nämnts, i första hand avsedd att mottaga nykomna barn. Det kan emellertid stundom uppkomma behov att isolera andra å sanatoriet vistande barn, som av någon anledning ådragit sig smittosam sjukdom. För detta ändamål finnes redan en isoleringspaviljong, men denna anses numera för liten i betraktande av den stora ökning av antalet vårdplatser, som ägt rum efter nämnda paviljongs tillkomst. På grund härav skulle ännu en sådan byggnad uppföras av ungefär enahanda storlek och beskaffenhet som den förutvarande.

Slutligen är det föreningens avsikt att bereda särskilda bostäder åt underläkaren och förste vaktmästaren vid sanatoriet.

Mot de sålunda framställda förslagen till nybyggnader har jag, lika litet som de i ärendet hörda myndigheterna, något att anmärka.

Beträffande det äskade anslagets belopp erinras, att statsbidrag till kustsanatorier hittills av riksdagen beviljats utan den begränsning till halva byggnadskostnaden, som gäller för anslaget till bidrag för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter. Orsaken härtill torde till väsentlig del vara den, att kustsanatorierna uppföras av enskilda föreningar, som givetvis ej hava så stark ekonomisk bärkraft som landsting eller kommuner, vilka i allmänhet uppföra vanliga sanatorier. Därtill kommer, att sistnämnda anstalter i regel avse att tillgodose behoven å ett mindre område, under det kustsanatorierna mottaga patienter från vitt skilda delar av landet.

Med hänsyn till vad sålunda varit brukligt och vad i ärendet i övrigt förekommit finner jag ej något att erinra mot det begärda an-

slagsbeloppet, motsvarande något över hälften av de av överintendents- [39.]
 ämbetet beräknade byggnadskostnaderna.

Jag anser mig således av nu anförda skäl böra förorda föreningens ifrågavarande framställning.

I enlighet med vad av föregående riksdagar i då föreliggande lik-
 artade fall beslutits, torde anslaget ifråga böra utgå av de till bidrag
 för uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter årligen
 anvisade belopp.

Då riksdagen emellertid icke förutsatt, att de till bidrag för upp-
 förande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter anslagna medel
 skulle användas för kustsanatorier, samt i allt fall de villkor, som riks-
 dagen fäst vid anslagen till tuberkulossjukvårdsanstalter, icke medgiva
 Kungl. Maj:t att av dessa anslag utdela bidrag i den proportion till
 hela byggnadskostnaden, som här ifrågasättes, bör riksdagens samtycke
 inhämtas för användande av nämnda medel till det av föreningen nu
 begärda bidraget.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen
 medgiva,

att som bidrag till *uppförande av vissa byggnader
 vid kustsanatoriet Apelviken* må av Kungl. Maj:t beviljas
 föreningen för kustvård åt skrofulösa barn ett anslag
 av 80,000 kronor, att av de utav riksdagen beviljade
 anslag till bidrag för uppförande eller inrättande av
 tuberkulossjukvårdsanstalter utgå utan hinder av de
 för dessa anslag av riksdagen bestämda villkor, men
 med skyldighet för föreningen att underkasta sig de
 föreskrifter med avseende å förstberörda anslags åt-
 njutande, som av Kungl. Maj:t må bestämmas.

32. Anslag till driftkostnader vid tuberkulossjukvårdsanstalter.

För ett vart av åren 1910—1917 har riksdagen beviljat anslag på
 extra stat till bidrag för driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårds-
 anstalter.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning beslöt
 därefter 1917 års riksdag att för ifrågavarande ändamål från och med
 år 1918 i riksstaten under sjätte huvudtiteln uppföra ett ordinarie för-
 slagsanslag å 650,000 kronor.

[40.]

*Anslag till
 driftkostnader
 vid tuberku-
 lossjukvårds-
 anstalter.
 (Ordinarie
 anslag.)*

[40.] I avseende å allmänna bestämmelser för åtnjutande av ifrågasvarande statsanslag beslöt riksdagen tillika följande:

1:o) att statsbidrag må utgå allenast till sådan anstalt, som prövas vara på tillfredsställande sätt anordnad och där avgiften för vårdplats i allmän sjuksal icke utgår med högre belopp än 1 krona för dag, dock att, där anstalt är avsedd för personer, tillhörande viss kommun eller landstingsområde, hinder för statsbidrags åtnjutande ej må föranledas av den omständigheten, att avgiften för vård av person från annan ort utgår med högre belopp;

2:o) att statsbidraget må bestämmas till högst 50 öre för dag och patient, för vilken avgiften ej är högre än 1 krona om dagen, dock med den inskränkning att för län eller stad, som ej deltagar i landsting, statsbidrag ej i något fall må utgå till flera sjukplatser än en på varje tusental av länets eller stadens invånare, däri dock ej inberäknat antalet sjukplatser å kustsjukhus och kustsanatorier för skrofulösa barn eller tuberkulossjukvårdsanstalt, som är avsedd för vård av sjuka från hela riket utan företräde för sjuka från visst län eller viss stad, samt med undantag därjämte beträffande Jämtlands och Norrbottens län, där statsbidrag må utgå för varje sjukplats utan inskränkning i förhållande till invånarantalet; och

3:o) att Kungl. Maj:t i övrigt må föreskriva de bestämmelser och villkor, som för statsbidragets åtnjutande kunna finnas lämpliga att stadga.

I sin skrivelse i ämnet anhöll riksdagen tillika, med anledning av inom riksdagen väckta motioner, att Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande lämpligheten av att statsbidraget till tuberkulossjukvårdsanstalterna höjdes utöver nu utgående belopp samt för riksdagen framlägga det förslag i ämnet, vartill sagda utredning kunde giva anledning.

Genom nådigt brev den 29 juni 1917 har Kungl. Maj:t ställt förberörda anslag å 650,000 kronor till medicinalstyrelsens förfogande från och med år 1918, att mot redovisningsskyldighet för därmed avsett ändamål användas med iakttagande av de i nådiga kungörelsen angående statsbidrag för driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter den 27 juni 1914 (sv. förf.-saml. nr 293) givna föreskrifter.

I särskilda skrivelser den 11 oktober 1917 har medicinalstyrelsen dels, på grund av nådig befallning, inkommit med förenämnda av riksdagen begärda utredning, dels ock framlagt förslag till beräkning av statsanslag för bidrag till driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalterna för år 1919.

Beträffande frågan om lämpligheten av en förhöjning av statsbidraget för oförmålda ändamål anför medicinalstyrelsen till en början följande:

[40.]

*Forhöjning av
statsbidraget.
Medicinal-
styrelsen.*

»Den allmänna sjukvården har som bekant inom vårt land ansetts vara en angelägenhet, som det tillkommer kommuner och landsting att ordna.

De undantag från denna princip, som uppstått därigenom, att staten åtagit sig större eller mindre del av sjukvårdskostnaderna, synas i allmänhet hava hänfört sig till sådana fall, då vården av den enskilde sjuke ombesörjts ej endast i den sjukes utan också lika mycket eller mera i samhällets intresse. Så t. ex. har staten ej blott uppfört hospitalen utan även åtagit sig driften vid desamma; vidare lämnar staten bidrag till vården av sinnesslöa barn, till vården av vanföra, till lupussjukas behandling och till vården av spetälska. Ävenså bekostar staten tjänsteresor, som av ämbetsläkare utföras för bekämpande av epidemier.

Beträffande den sjukdom, varom här är fråga, tuberkulosen, vill det synas, som om dess energiska bekämpande borde anses såsom ett statsintresse av allra största betydelse. Tuberkulosen är alltjämt vår farligaste folksjukdom. År 1914 vållade de tuberkulösa sjukdomarna 10,795 dödsfall, utgörande 13,8 % av hela dödligheten. Den ofantliga nationalekonomiska förlust, som vållas därav, att dessa sjukdomar företrädesvis kräva sina offer inom den arbetsdugligaste levnadsåldern och det därmed följande oerhörda ödeläggandet av mänsklig arbetskraft, ligger i öppen dag. Ett försök att i siffror uttrycka denna nationalförlust har gjorts av direktör S. Palme, som (i en uppsats »Tuberkulosen från social synpunkt», införd i Svenska Nationalföreningens mot tuberkulos ströskrift n:o 1, utgiven i juni 1904) kommit till den slutsatsen, att en befrielse från tuberkulosen för vårt land skulle vara värd omkring en miljard kronor. Den årliga förlusten torde sålunda kunna uppskattas till omkring 40 miljoner. Det är givetvis i hög grad vanskligt att genomföra en sådan kalkyl, men beräkningar från andra länder, utförda på olika sätt, sammanstämman synnerligen väl med direktör Palmes kalkyl beträffande vårt land och tala för sannolikheten av dess riktighet. För staten synes det sålunda böra vara av ett synnerligen stort intresse ej blott att de tuberkulösa sjukdomarna bekämpas utan ock att detta sker genom direkta åtgärder eller åtminstone under medverkan från statens egen sida. Detta har också sedan länge framhållits från olika håll. Uttalanden i denna riktning hava också blivit gjorda av Svenska läkaresällskapet 1904 samt det tolfte allmänna svenska läkarmötet 1905. Likaledes har flertalet av Svenska Nationalföreningens mot tuberkulos länskommittéer, enligt föreningens skrivelse till Kungl. Maj:t den 6 juni 1905, uttalat sig för att staten i större eller mindre grad bekostar tuberkulossjukvården. Statsmakterna hava som bekant även anslutit sig till denna princip, då riksdagen år 1909 med anledning av nådig proposition i ärendet beviljade statsbidrag till driften av tuberkulossjukvårdsanstalter.»

Efter att hava erinrat, att bidrag från det av 1909 års riksdag beviljade anslaget bestämdes skola utgå med högst 50 öre per dag och patient och att motsvarande bestämmelser allt sedan dess varit gällande, anför styrelsen vidare:

»Vid bestämmande av statsbidragets storlek utgick man från de beräkningar över driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter, vilka utförts av

[40.] den utav Kungl. Maj:t den 20 oktober 1905 tillsatta kommittén för verkställande av utredning angående åtgärder för människotuberkulosens bekämpande ('tuberkuloskommittén'). Denna kommitté hade i sitt den 1 juli 1907 avgivna underdåniga betänkande beräknat driftkostnaden för tuberkulossjukstugor till 1 krona 60 öre och för tuberkulossjukhus till 1 krona 75 öre per dag och patient samt föreslagit statsbidragets storlek till 50 öre per dag och patient, 'motsvarande omkring 30 procent av den beräknade medelkostnaden'.

Flertalet av de i anledning av kommitténs förslag hörda lokala myndigheterna hade ansett det föreslagna beloppet för lågt och föreslagit 75 öre, 1 krona — ända upp till $\frac{2}{3}$ av driftkostnaderna. Medicinalstyrelsen, som den 29 januari 1908 avgav anbefallt yttrande över tuberkuloskommitténs förslag, ansåg likaledes, att driftkostnaderna beräknats alltför låga och att dessa svårigen kunde beräknas lägre än 2 kronor 25 öre per underhållsdag. Styrelsen föreslog därför, att statsbidraget till driften skulle bestämmas till 75 öre per underhållsdag — 'dock att bidraget icke för någon anstalt bör få utgå med mer än tredjedelen av hela driftkostnaden, större reparationer, tillbyggnader och dylikt oberäknade'.

I skrivelse till Kungl. Maj:t med anledning av 1908 års riksdagsbeslut om bidrag till uppförande av tuberkulossjukvårdsanstalter uttalade riksdagen jämväl, att 50 öre per dag och patient såsom statens bidrag till driftkostnaderna vore det *lägsta* belopp, man därvid hade att tänka på.

I Kungl. Maj:ts proposition till 1909 års riksdag angående statsbidrag till driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter beräknades driftkostnaderna till 2 kronor, och departementschefen ansåg sannolikt, att man i så fall befunde sig på den säkra sidan. Statsbidraget föreslogs emellertid skola fortfarande utgå med högst 50 öre per underhållsdag — och detta blev såsom nämnts riksdagens beslut.

Den storartade utveckling, som anstaltsvården för lungtuberkulösa i vårt land har att uppvisa under de senare åren, måste i väsentlig grad tillskrivas de viktiga riksdagsbesluten av 1908 och 1909, vilka i hög grad stimulerat landstingens och kommunernas intresse för tuberkulosfrågan. Som bekant finnas numera inom alla län i vårt land statsunderstödda sjukvårdsanstalter för lungtuberkulösa, även om hela behovet av tuberkulossjukvårdsanstalter naturligtvis icke ännu är inom alla landsändar till fullo tillgodosett. Utvecklingen på detta område framgår av följande tabell.

Statsunderstödda tuberkulossjukvårdsanstalter 1910—1915.

Å r.	Antal anstalter.	Antal vård- platser.	Antal underhålls- dagar.
1910	8	952	152,925
1911	25	1,602	493,307
1912	31	1,882	626,797
1913	42	2,638	741,720
1914	46	2,988	933,020
1915	49	3,347	1,106,324

Det lider väl intet tvivel, att de lokala korporationer (landsting och kommuner m. fl.) ävensom enskilda, vilka under denna tid beslutit uppföra vårdanstalter för lungsjuka, vid sina kostnadsberäkningar låtit leda sig av ovan angivna siffror rörande driftkostnaderna samt att de räknat med, att statsbidraget skulle täcka en tredjedel eller åtminstone en fjärdedel av driftkostnaderna.

Erfarenheterna från de gångna åren hava emellertid givit vid handen, att driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalterna redan från början ställt sig högre, än vad i de förut angivna beräkningarna antogs, samt att dessa kostnader år från år stegrats. Medeltalet för driftkostnaderna för dag och patient utgjorde år 1910 233 öre, år 1915 319 öre. I följd härav har statens bidrag — 50 öre per dag och patient — icke under något år uppgått till de antydda 30 % av hela kostnaden, och med den ständiga stegringen av kostnaderna har det till sin storlek oförändrade statsbidraget betytt en allt mindre och mindre andel av hela dagskostnaden. Detta framgår tydligt av efterföljande sammanställning, som visar att statsbidraget år 1910 utgjorde 21.5 % av dagskostnaden, men år 1915 sjunkit till 15.7 %, d. v. s. knappt en sjättedel av kostnaden för dag och patient.

Driftkostnader per dag och patient vid landstingens, kommuners och menigheters sanatorier (medeltal).

	Öre.	Statsbidrag (50 öre i % av dags- kostnaden).
År 1910.....	233	21.5 %
» 1911.....	261	19.2 %
» 1912.....	263	19.2 %
» 1913.....	292	17.1 %
» 1914.....	297	16.8 %
» 1915.....	319	15.7 %

Statsbidraget utgjorde sålunda redan år 1915 icke fullt hälften så stor andel av hela kostnaden, som det från början avsågs att utgöra, och att disproportionen under den sedan gångna tiden ytterligare förvärrats, torde ej tarva något bevis. En höjning av detta bidrag till 1 krona för dag och patient, såsom föreslås i de tvänne till grund för ovannämnda 1917 års riksdagsskrivelse liggande motionerna, skulle sålunda i själva verket blott innebära ett fasthållande vid de grundsatser, enligt vilka detta bidrag på sin tid beräknades, därvid man icke verbörligen beaktat en eventuell stegring av driftkostnaderna.»

Slutligen anför styrelsen följande:

»En höjning av statsbidraget skulle säkerligen kraftigt bidraga till anstaltsfrågans vidare utveckling. Då statistiken synes visa, att tuberkulosödligheten under de senaste 6 åren icke nämnvärt sjunkit, synas fortsatta och om möjligt

[40.] mera energiska åtgärder mot sjukdomen vara i hög grad av nöden. Bland sådana åtgärder må såsom en bland de viktigaste framhållas det fortsatta byggandet av sjukvårdsanstalter, intill dess det mest trängande behovet i detta avseende är tillgodosett.

Att beräkna den verkliga storleken av detta behov är emellertid en synnerligen vansklig uppgift. Tuberkuloskommittén av år 1905 har gjort ett försök i denna riktning och kommit till det resultatet, att för vård av samtliga lungtuberkulösa i vårt land skulle erfordras tillgång till 5,600 vårdplatser. Denna beräkning har så tillvida verifierats av erfarenheten, att inom de län, vilka anskaffat vårdplatser enligt denna beräkning (Örebro, Älvsborgs och Södermanlands), vård i allmänhet kan beredas de lungsjuka utan någon nämnvärd väntetid. Man kan emellertid icke utesluta möjligheten av, att ett mera intensivt bedrivet uppsökande av de tuberkulösa, t. ex. genom dispensärerna, skulle kunna medföra ett ökat behov av vårdplatser. Den uppgivna summan 5,600 platser torde kunna betecknas såsom *minimibehovet*.

Enligt en av Svenska Nationalföreningen mot tuberkulos verkställd uträkning funnos den 1 november 1916 inom landet tillgängliga 3,780 vårdplatser vid sådana anstalter, som redan voro eller kunde bliva delaktiga av statsbidrag till driftkostnaderna.

Det återstående behovet av vårdplatser, innan det ovan angivna minimibehovet av 5,600 platser vore uppnått, skulle sålunda utgöra 1,820 platser.

Tuberkuloskommittén har utfört en approximativ beräkning angående den årliga ökningen av vårdplatser, som kunde tänkas, samt den tid, som kunde antagas förflyta innan det beräknade slutliga meranämnda antal av 5,600 vårdplatser vore uppnått. Därvid har kommittén utgått från att år 1909 1,000 platser skulle finnas tillgängliga, samt att sedan årligen en ökning av 460 platser skulle uppstå.

Denna årliga ökning av platsantalet skulle, under förutsättning att samtliga platser hela året om vore belagda samt att statsbidrag för samtliga utginge med 50 öre för dag och patient, innebära en årlig ökning av statsbidraget med 83,950 kronor.

Enligt denna beräkning skulle slutmålet 5,600 vårdplatser vara uppnått med år 1918.

I efterföljande tabellariska uppgift meddelas denna av tuberkuloskommittén utförda beräkning och samtidigt anges för varje år det belopp, vartill statsbidraget i verkligheten uppgått.

Därvid bör emellertid ihågkommas, att, till följd av statsbidragets utbetalande i efterskott halvårsvis, den summa, som utgått under år 1910, endast omfattar första halvåret för nämnda år, under det den summa, som utgått 1911, innefattar dels bidraget för senare halvåret 1910, dels för första halvåret 1911 o. s. v.

[40.]

Å r.	Antal platser enligt tuberkuloskommitténs beräkning.	Statsbidrag beräknat å 50 öre per dag och patient.	Ökning från föregående år.	I verkligheten uthelt statsbidrag.	Ökning från föregående år.
1909	1,000 + 460	266,450	—	—	—
1910	1,460 + 460	350,400	83,950	29,218	—
1911	1,920 + 460	434,350	83,950	201,131	171,913
1912	2,380 + 460	518,300	83,950	250,428	49,296
1913	2,840 + 460	602,250	83,950	311,225	60,797
1914	3,300 + 460	686,200	83,950	374,869	63,644
1915	3,760 + 460	770,150	83,950	486,014	111,144
1916	4,220 + 460	854,100	83,950	539,632	53,618
1917	4,680 + 460	938,050	83,950	—	110,368
1918	5,140 + 460	1,022,000	83,950	—	—

För år 1917 hade medicinalstyrelsen i underdånig skrivelse den 2 november 1916 beräknat det största belopp, vartill statsbidraget kunde uppgå, till 785,051 kronor, men förklarade sig styrelsen emellertid anse, att beloppet borde kunna beräknas till endast 700,000 kronor. — I nådig proposition till 1917 års riksdag beräknades det erforderliga beloppet till allenast 650,000 kronor, vilken summa även av riksdagen beviljades. — Mellan sistnämnda belopp och det under år 1916 i verkligheten utbetalta (539,632 kronor) föreligger således en skillnad på icke mindre än 110,368 kronor.

Genom den ifrågasatta höjningen av statsbidraget till 1 krona för dag och patient skulle sålunda, om man utgår från tuberkuloskommitténs beräkning, det slutliga belopp, varmed staten skulle bidraga till driftkostnaderna vid tuberkulosjukvårdsanstalterna, komma att uppgå till 2,044,000 kronor årligen.

Att med någon grad av sannolikhet angiva den tidpunkt, vid vilken det beräknade slutliga antalet 5,600 platser komme att uppnås, låter sig för närvarande icke göra. Av allt att döma synes den av tuberkuloskommittén beräknade progressionen varit alltför stor, och även under normala förhållanden skulle det angivna slutmålet icke hava uppnåtts redan år 1918. För närvarande synes byggandet av nya sjukvårdsanstalter vara i det närmaste avstannat, naturligtvis i väsentlig grad beroende på de i samband med världskriget inträdda abnorma förhållandena på olika områden.

Det undandrager sig givetvis varje möjlighet till beräkning, när omständigheterna i övrigt kunna gynna ett med större iver återupptaget byggande av tuberkulossjukvårdsanstalter. I varje fall synes det otvivelaktigt, att, då normala förhållanden åter inträtt, en beslutad ökning av statsbidraget till driftkostnaderna kommer att i hög grad väcka och stegra de lokala myndigheternas intresse för anstaltsfrågans vidare utveckling.

Styrelsen har således i denna fråga intagit den ståndpunkten, att en avsevärd förhöjning i det nuvarande statsbidraget till driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter är, på grund av de för dessa anstalter särskilt under senare tider allt mer stegrade utgifterna, i hög grad av behovet påkallad och att denna förhöjning icke torde lämpligen kunna tilltagas lägre, än att beloppet

[40.] sättes till en krona per dag och patient. Härvid vill styrelsen tillika framhålla det önskvärda i att nuvarande begränsning »högst» (»högst 50 öre för dag och patient» etc.) måtte bortfalla. Utom att man därigenom skulle erhålla något fixt att hålla sig vid, är en dylik förändring betingad även med hänsyn till den omständigheten att, i stort sett åtminstone, dagkostnaderna per patient äro ungefär lika höga vid samtliga tuberkulossjukvårdsanstalter, var än dessa äro belägna.»

På grund av vad sålunda anförts har medicinalstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes i nådig proposition till riksdagen hemställa, att det belopp, varmed staten nu bidrager till driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter, måtte bestämmas skola, i stället för nuvarande belopp »högst 50 öre för dag och patient», utgå med »en krona för dag och patient».

Departements-
chefen.

Med all tydlighet framgår av medicinalstyrelsens utredning, att statsbidraget till tuberkulossjukvårdsanstalterna numera icke på långt när uppgår till så stor andel av driftkostnaderna som från början avsetts. Medan i Kungl. Maj:ts proposition till 1909 års riksdag, som låg till grund för bestämmande av nu gällande grunder för statsbidragets utgående, driftkostnaderna beräknades till i medeltal 2 kronor för dag och patient, varvid man ändock ansåg sig vara på den säkra sidan, hava desamma redan under år 1910 visat sig i medeltal utgöra 2 kronor 33 öre för dag och patient samt därefter successivt stegrats, så att kostnaderna för år 1915 i medeltal uppgingo till 3 kronor 19 öre för dag och patient. Följden härav har blivit, att medan enligt de ursprungligen för statsbidraget fastställda grunderna detsamma skulle motsvara åtminstone en fjärdedel av driftkostnaderna, detsamma redan år 1915 utgjorde endast 15,7 % av nämnda kostnader. Vid sådant förhållande synes mig en avsevärd förhöjning av det nuvarande statsbidraget vara i hög grad av behovet påkallad, detta ej minst på grund av angelägenheten att vidmakthålla och stimulera landstingens och andra korporationers intressen att tillgodose behovet av erforderligt antal nya anstalter. Med hänsyn tagen jämväl till den sedan år 1915 inträffade betydliga stegringen av driftkostnaderna måste medicinalstyrelsens förslag om en förhöjning av statsbidraget till 1 krona för dag och patient anses mycket moderat. Jag biträder sålunda detta styrelsens förslag.

Statsanslagets
storlek.
Medicinal-
styrelsen.

Till grund för beräkningen av det behövlige statsanslagets storlek har av medicinalstyrelsen lagts dels de officiella rapporter för år 1916, som till styrelsen insänts från då befintliga tuberkulossjukvårdsanstalter, varvid även kustsanatorier och kustsjukhus för skrofulösa barn medtagits, dels ock vad styrelsen hade sig bekant rörande under byggnad varande eller av landsting och därmed likställda korporationer beslutade tuberkulossjukvårdsanstalter, vilka kunna antagas bliva öppnade

1918—1919. Vid beräkningen har däremot hänsyn icke tagits till tuberkulosavdelningar vid fattigvårdsanstalter eller andra likartade inrättningar, ej heller till sådana smärre anstalter, angående vilka saknas uppgift om i vad mån de motsvara berättigade fordringar på en statsunderstödd anstalt.

[40.]

Efter sålunda angivna grunder skulle för de olika anstalterna utgå i följande tablå upptagna belopp, hänfödda till nuvarande bidrag eller 50 öre för dag och person.

Län eller städer, som icke deltaga i landsting.	Vårdanstalter.	Antal vårdplatser 1917, för vilka statsbidrag beviljats eller sökts.	Ytterligare vårdplatser 1918, för vilka statsbidrag för 1919 torde beviljas.	Summa vårdplatser 1918, för vilka statsbidrag för 1919 torde beviljas.	Folkmängden den 31 december 1916.	Statsbidrag beräknat att utgå 1919. Kr.
Tuberkulossjukhus.						
Stockholms stad	Sabbatsberg	} 398	—	} 408	408,792	74,460
	S:t Görän					
	Söderby					
Stockholms län	Löwenströmska lasarettet	70	—	70	225,731	12,775
Uppsala län	Vattholma	23	—	} 67	132,716	12,227
	Akademiska sjukhuset	44	—			
Södermanlands län	Blommenhof	24	—	} 122	185,537	22,265
	Löt	98	—			
Norrköpings stad	Trozellisjukhuset (= tuberkulossjukhuset vid Norrköpings stads sjukhus)	50	—	} 1) 55	55,623	10,037
	Kolmården	—	60			
	Stratomta	30	—			
Östergötlands län	Linköping	30	—	} 180	245,859	32,850
	Kolmården	—	120			

1) Antalet reducerat med hänsyn till folkmängden.

Verkliga antalet vårdplatser: Sabbatsberg

S:t Görän

Söderby

tillhoppa 730.

2) Häri ej inräknad Norrköpings stad.

Sjätte huvudtiteln.

[40.]

Län eller städer, som icke deltaga i landsting.	Vårdanstalter.	Antal vårdplatser 1917, för vilka statsbidrag beviljats eller sökts.	Ytterligare vårdplatser 1918, för vilka statsbidrag för 1919 torde beviljas.	Summa vårdplatser 1918, för vilka statsbidrag för 1919 torde beviljas.	Folkmängden den 31 december 1916.	Statsbidrag beräknat att utgå 1919.	Kr.
Jönköpings län	Eksjö.....	113	—	113	221,370	20,622	50
Kronobergs län	Lugnet	80	—	80	156,478	14,600	—
Kalmar län	Mälilla	102	—	102	228,202	18,615	—
Gottlands län	Norrbyss.....	25	—	25	55,814	4,562	50
Blekinge län	Fur	59	—	59	149,427	10,767	50
Kristianstads län	Broby	102	—	102	236,122	18,615	—
Malmö stad	Malmö allm. sjukhus	48	—	1) 111	111,823	20,257	50
	Orupssanatoriet	64	—				
Malmöhus län	Lund	16	—	239	2) 367,732	43,617	50
	Kungshult	40	—				
	Blinkarp	33	—				
	Orupssanatoriet	150	—				
Hallands län	Fagered	96	—	96	147,481	17,520	—
Göteborgs stad	Källtorp	178) 186	4) 191	191,535	34,857	50
	Hemmet för lungsots-sjuka	46					
Göteborgs och Bohus län	Svenshögen	80	40	120	3) 219,747	21,900	—
	Trollhättan	12	—) 295	295,806	53,837	50
	Kroppsfjäll	81	—				
	Borås (Västerås).....	50	—				
Älvsborgs län.....	Vänern (Dalbo-bergen)	28	—				
	Sjö-Gunnarsbo	122	—				
	Alingsås	—	30				
Skaraborgs län	St Ekeberg	180	—	180	241,266	32,850	—
Värmlands län.....	Arvika	110	—	110	260,982	20,075	—
	Lindesberg	26	—	184	213,467	33,580	—
Örebro län	Garphyttan	92	—				
	Ånsta (Adolfsberg)	40	—				
	Kopparberg	26	—				

1) Antalet reducerat med hänsyn till folkmängden.

2) Häri ej inräknad Malmö stad.

3) Häri ej inräknad Göteborgs stad.

[40.]

Län eller städer, som icke deltaga i landsting.	Vårdanstalter.	Antal vårdplatser 1917, för vilka statsbidrag beviljats eller sökts.	Ytterligare vårdplatser 1918, för vilka statsbidrag för 1919 torde beviljas.	Summa vårdplatser 1918, för vilka statsbidrag för 1919 torde beviljas.	Folkmängden den 31 december 1916.	Statsbidrag beräknat att utgå 1919. Kr.
Västmanlands län	Skogsfjället (Västerås) .	70	—	70	164,498	12,775
Kopparbergs län	Folkarbo (Bjurfors)	29	—	1) 244	244,277	44,530
	Bergebo (Domnarvet) ...	24	—			
	Högbo	67	100			
	Grängesberg	16	—			
Gävle stad	Ludvika	—	20	35	36,623	6,387
	Jonas Selggrens sanat.	35	—			
Gävleborgs län	Sandviken	20	—	129	2) 225,112	23,542
	Mohed	109	—			
Västernorrlands län ...	Utanedo	20	—	120	260,778	21,900
	Sundsvall (Baldershage)	100	—			
Jämtlands län ...	Solliden	40	—	40	126,065	7,300
Västerbottens län	Umeå lasarett	50	—	103	172,740	18,797
	Skellefteå lasarett	53	—			
	Sandträsk	80	—			
Norrbottens län	Hälsan	18	—	123	175,963	22,447
	Kaptensgården	—	—			
Kustsanatorier och kustsjukhus för skrofulösa barn.						
Kronprinsessan Viktorias kustsanatorium	Barkåkra	3) 180	—	3) 180	—	32,214
	Varberg	4) 221	32	4) 253	—	41,668
Styrsö kustsjukhus	Styrsö	5) 175	—	5) 175	—	23,225
Summa		—	—	—	—	785,680

1) Antalet reducerat med hänsyn till folkmängden.

2) Härei ej inräknad Gävle stad.

3) Därav 174 under hela året, samt ytterligare 6 under tiden $\frac{1}{6}$ — $\frac{80}{9}$ (153 d).

4) " 220 " " " " " 33 " högst 3 mån. (juni—aug.) (92 d).

5) " 103 " " " " " 72 " tiden $\frac{15}{5}$ — $\frac{14}{9}$ (123 d).

[40.] Enligt tablån skulle alltså storleken av det för år 1919 erforderliga statsbidraget belöpa sig till något över 785,000 kronor, förutsatt att statsbidraget såsom hittills utgår med högsta medgivna belopp, 50 öre per dag och patient, och för högsta i tablån för varje anstalt angivna platsantal samt med tillämpning i övrigt av omförmälda, av riksdagen meddelade och sedermera i kungörelsen den 27 juni 1914 givna föreskrifter.

Härvid skulle endast städerna Stockholm, Göteborg, Norrköping och Malmö samt Älvsborgs och Kopparbergs län komma att, på sätt framgår av tablån, röna inverkan av den begränsning med hänsyn till invånarantalet, som är föreskriven. De för nämnda fyra städer och två län angivna, reducerade maximisiffrorna skulle, anför styrelsen, möjligen kunna bliva i någon mån höjda på grund av vid 1918 års utgång ökad folkmängd, men någon mera avsevärd ökning på denna grund av statsbidraget ifråga anser styrelsen ej bliva erforderlig.

Medicinalstyrelsen framhåller vidare, att något driftkostnadsbidrag för år 1919 åt den i tablån upptagna Ludvika tuberkulossjukvårdsanstalt icke torde komma att med säkerhet erfordras. Denna anstalt nedbrann den 30 september 1915, och vederbörande förvaltning, som av Kungl. Maj:t beviljats rätt fortfarande disponera erhållet byggnadsbidrag under villkor av anstaltens återuppförande inom viss tid, har anhållit om uppskov härmed. Det för anstalten i tablån avsedda, efter 20 sjukplatser beräknade driftkostnadsbidraget, uppgående till 3,650 kronor, anser styrelsen därför ej behöva tagas i beräkning för år 1919. Med hänsyn härtill samt även till den omständigheten, att tablåns slutsumma upptager högsta erforderliga bidrag, i vilket antagligen nedsättning kan göras på grund av att en eller annan anstalt ej hela året är fullt belagd, har styrelsen ansett ett till 775,000 kronor avrundat belopp vara för ändamålet tillfyllest. Därest förslaget om höjning av statsbidraget till 1 krona för dag och patient komme att bifallas, skulle statsanslaget för år 1919 således behöva fördubblas och alltså utgå med 1,550,000 kronor.

Departements-
chefen.

Erfarenheten har ådagalagt, att de för ifrågavarande ändamål under senaste åren utanordnade medlen ej oväsenligt understigit de belopp, som medicinalstyrelsen beräknat erforderliga enligt samma grunder, som använts vid upprättande av förut intagna tablå. Sålunda hava under vartdera av åren 1911—1913 de utanordnade beloppen uppgått i medeltal till allenast 60 %, under år 1914 till omkring 72,5 % och under år 1915 till omkring 70 % av de för respektive år anvisade anslag. De huvudsakliga anledningarna härtill torde hava varit dels att icke alla de beräknade platserna blivit färdiga på angiven tid, dels att åtskilliga

platser tidvis ej varit belagda eller ock belagda med högre avgift än för statsbidrag är medgivet. Med hänsyn till nu berörda förhållanden har jämväl en reducering ägt rum av anslagen för åren 1916—1918 till respektive 66¹/₂, 78¹/₃ och 83 % av det utav styrelsen beräknade maximala anslagsbehovet. Härvid har även hänsyn tagits därtill, att styrelsen av vissa skäl ansett ett något högre procenttal under de senaste åren erforderligt.

[40.]

Den sedan sistförflutna år vunna erfarenheten har ytterligare bekräftat riktigheten av förut antydda förhållande, i det att utbetalningarna för år 1916 uppgått till endast omkring 72 % av det utav styrelsen beräknade maximala anslagsbehovet. För år 1919 har styrelsen, under förutsättning att nu gällande bestämmelser i ämnet bibehållas oförändrade, beräknat det maximala anslagsbehovet till omkring 785,000 kronor eller, fränsett statsbidrag till Ludvika tuberkulossjukvårdsanstalt, i runt tal 782,000 kronor. Vid den av mig förordade höjningen av statsbidraget till 1 krona för dag och patient skulle således det maximala anslagsbehovet utgöra omkring 1,564,000 kronor. Om man emellertid bestämmer anslaget till 1,200,000 kronor, motsvarande omkring 77 % av nämnda maximibelopp, torde detta vara tillfyllest.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels att från och med år 1919 höja det ordinarie förslagsanslaget till bidrag för driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter med 550,000 kronor eller från 650,000 kronor till 1,200,000 kronor;

dels ock att i avseende å allmänna bestämmelser för åtnjutande av ifrågavarande statsanslag från och med år 1919 besluta:

a) att statsbidrag må utgå allenast till sådan anstalt, som prövas vara på tillfredsställande sätt anordnad och där avgiften för vårdplats i allmän sjuksal icke utgår med högre belopp än 1 krona för dag, dock att, där anstalt är avsedd för personer, tillhörande viss kommun eller landstingsområde, hinder för statsbidrags åtnjutande ej må föranledas av den omständigheten, att avgiften för vård av person från annan ort utgår med högre belopp;

b) att statsbidraget utgår med 1 krona för dag och patient, för vilken avgiften ej är högre

[40.]

än 1 krona om dagen, dock med den inskränkning att för län eller stad, som ej deltagit i landsting, statsbidrag ej i något fall må utgå till flera sjukplatser än en på varje tusental av länets eller stadens invånare, däri dock ej inberäknat antalet sjukplatser å kustsjukhus och kustsanatorier för skrofulösa barn eller tuberkulossjukvårdsanstalt, som är avsedd för vård av sjuka från hela riket utan företräde för sjuka från visst län eller viss stad, samt med undantag därjämte beträffande Jämtlands och Norrbottens län, där statsbidrag må utgå för varje sjukplats utan inskränkning i förhållande till invånarantalet; och

c) att Kungl. Maj:t i övrigt må föreskriva de bestämmelser och villkor, som för statsbidragets åtnjutande kunna finnas lämpliga att stadga.

33. Resebidrag till vissa patienter vid kustsanatorierna.

[41.]

*Resebidrag
till vissa
patienter
vid kust-
sanatorierna*
(Extra anslag)

Med bifall till Kungl. Maj:ts framställning har riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1914—1917 beviljat ett förslagsanslag å 10,000 kronor för beredande av bidrag till medellösa eller mindre bemedlade personer för resor till och från de vid västkusten belägna statsunderstödda kustsanatorierna att utgå under de villkor Kungl. Maj:t bestämde.

För åtnjutande av berörda statsbidrag förutsattes enligt § 3 i kungörelsen den 27 juni 1914 (sv. förf.-saml. nr 294), att kostnaden för enkel resa till anstalten i tredje klassens vagn å järnväg eller å däckplats på ångfartyg, allt eftersom det ena eller det andra av dessa fortskaffningsmedel användes, överstege 10 kronor; och utgick bidrag för resor såväl till som från anstalten med det överskjutande beloppet i enlighet med närmare angivna regler.

Då utgifterna å ifrågavarande anslag under år 1915 belöpte sig till endast omkring 950 kronor, föreslog Kungl. Maj:t nästlidet års riksdag att för ändamålet för år 1919 bevilja ett förslagsanslag om ett till 5,000 kronor nedsatt belopp; och blev denna framställning av riksdagen bifallen. I sin skrivelse i ämnet uttalade emellertid riksdagen, att riksdagen uppmärksammat, att de för ifrågavarande ändamål anvisade medlen ej kommit till användning i den utsträckning, som från början beräknats. Enligt riksdagens förmenande vore detta beroende därpå, att de i

§ 3 av nämnda kungörelse stadgade villkoren för resebidrags erhållande vore av den beskaffenhet, att blott ett ringa antal personer kunde komma i åtnjutande av understöd från anslaget, och ville riksdagen för den skull ifrågasätta, huruvida icke ändring av berörda villkor lämpligen borde vidtagas.

[41.]

Kungl. Maj:t anbefalldes härefter medicinalstyrelsen att inkomma med förslag till ändring av förberörda kungörelse i det av riksdagen angivna hänseende. Sedan medicinalstyrelsen infordrat yttranden från vederbörande kustsanatoriernas styrelser, föreslog medicinalstyrelsen i skrivelse den 28 september 1917, i huvudsaklig överensstämmelse med av dessa styrelser uttalade önskemål, att resekostnaden måtte — i likhet med vad vore fallet enligt kungörelsen den 1 december 1914 angående statsbidrag till av vanföra jämte dessas vårdares företagna resor till och från vanförestaltnerna — i sin helhet ersättas av statsverket och att alltså den nu stadgade begränsningen om ersättande endast av till minst 10 kronors kostnad uppgående resor måtte bortfalla. Styrelsen anförde därvid huvudsakligen, att avsikten med stadgandet varit att bereda lättnad i kostnaderna för dylik resa i de fall, att kostnaderna uppginge till så stort belopp, att de kunde antagas avskräcka vederbörande kommuner från att bekosta en för ifrågavarande sjuka väl behöflig vistelse vid ett kustsanatorium; särskilt hade man därvid tänkt på vikten att underlätta i de norra delarna av riket hemmahörande sjukas resor till dylik anstalt. Erfarenheten hade emellertid visat, att bestämmelsen icke visat sig motsvara det därmed avsedda syftemålet.

Då det av styrelsen väckta förslaget syntes ägnat att främja förenämnda, av riksdagen uttalade önskemål, har Kungl. Maj:t den 9 november 1917 utfärdat kungörelse angående ändring av ifrågavarande lagrum av den utav styrelsen föreslagna innebörd. Denna kungörelse trädde i kraft den 1 januari 1918.

I skrivelse den 12 november 1917 har medicinalstyrelsen framhållit, hurusom med anledning av det sålunda fattade beslutet en höjning av förslagsanslaget till resebidrag till vissa patienter vid kustsanatorierna bleve erforderlig. Att exakt angiva den kostnad, som genom de ändrade bestämmelserna kunde komma att åsamkas statsverket, vore emellertid icke möjligt, men syntes ökningen i ersättningsbeloppet antagligen icke bliva så obetydlig. Då det icke syntes styrelsen oberrättigat antaga, att den erforderliga ökningen komme att uppgå till minst ett belopp av 10,000 kronor, ansåge styrelsen anslaget för år 1919 böra bestämmas till 15,000 kronor.

[41.] I anslutning till vad medicinalstyrelsen sålunda föreslagit hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag å 15,000 kronor för beredande av *bidrag till medellösa eller mindre bemedlade personer för resor till och från de vid västkusten belägna statsunderstödda kustsanatorierna*, att utgå under de villkor Kungl. Maj:t bestämmer.

34. Stipendier för utbildning av tuberkulosläkare.

Stipendier för
utbildning av
tuberkulos-
läkare.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag har 1910 års riksdag på extra stat för år 1911 anvisat ett anslag av 5,400 kronor att användas till stipendier för läkare, som genomgå utbildningskurser i tuberkulossjukvård, med rätt för Kungl. Maj:t att låta av detta belopp förskottsvis under år 1910 av tillgängliga medel för ifrågavarande ändamål utanordna 2,700 kronor. Sedermera har riksdagen för ett vart av åren 1912—1916 på extra stat för samma ändamål anvisat ett anslag av 2,700 kronor. Med hänsyn till förefintliga reservationer å tidigare för ändamålet anvisade belopp hava däremot anslag ej äskats för åren 1917 och 1918.

Genom nådigt brev den 30 juni 1916 har Kungl. Maj:t senast utfärdat föreskrifter i fråga om förenämnda stipendiens antal och storlek.

Departements-
chefen.

Vid utgången av år 1916 funnos å de tidigare för ifrågavarande ändamål anvisade belopp en reservation å tillhoppa något över 12,600 kronor. Vid sådant förhållande torde ej heller för år 1919 något anslag för ändamålet behöva begäras.

35. Resestipendier åt läkare för studier i tuberkulossjukvård.

[42.]
Resestipen-
dier åt läkare
för studier i
tuberkulos-
sjukvård.
(Ordinarie
anslag.)

Under åberopande av vad som under punkt 23 härovan anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen besluta,

att det ordinarie reservationsanslaget till *resestipendier åt läkare, som anmäla sig vilja i utlandet studera tuberkulosens igenkännande, behandling eller hygien*, skall ur riksstaten för år 1919 uteslutas.

36. Folksanatorierna.

I anledning av inom riksdagen väckta motioner har riksdagen år 1904 till upprätthållande av verksamheten vid de genom medel ur Konung Oscar II:s jubileumsfond inrättade s. k. *folksanatorierna*, under villkor att något lotteri till förmån för sanatoriernas verksamhet icke anordnades, för år 1905 anvisat ett belopp av 400,000 kronor, varav hälften eller 200,000 kronor finge av tillgängliga medel förskjutas under år 1904.

[43.]

Folksana-
torierna.

(Extra anslag.)

Genom beslut den 8 juli 1904 har Kungl. Maj:t rörande ifrågasvarande anslag meddelat bestämmelser, beträffande vilkas innehåll en redogörelse återfinnes i det vid statsverkspropositionen till 1907 års riksdag fogade statsrådsprotokollet över civilärenden för den 12 januari 1907, punkt 32.

På därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar har därefter riksdagen för vart och ett av åren 1906—1917 för ifrågasvarande ändamål anslagit ett belopp av 200,000 kronor att användas i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser. För år 1918 har riksdagen för ändamålet anvisat ett förslagsanslag, högst 300,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel förskottsvis redan under år 1917 utanordna 50,000 kronor. Sistnämnda belopp avsågs för täckande av brist, som beräknats uppkomma i verksamheten under år 1917.

Överstyrelsen för ifrågasvarande fond har nu i skrivelse den 13 november 1917 hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen avlåta proposition om anvisande för år 1919 av anslag till upprätthållande av folksanatoriernas verksamhet till belopp av 300,000 kronor, därav 50,000 kronor att utgå redan under år 1918.

Anslag för
1919.

Till stöd för denna framställning har överstyrelsen anfört bland annat följande:

»I skrivelse den 29 september 1916 hemställde överstyrelsen — efter att hava lämnat en redogörelse för jubileumsfondens ekonomiska ställning och de åtgärder, som under rådande förhållanden vidtagits för att nöjaktigt kunna uppehålla verksamheten och driften vid fondens fyra folksanatorier — på anförda skäl, att det dittills för uppehållande av fondens verksamhet utanordnade årliga statsanslaget, 200,000 kronor, måtte från och med år 1918 utgå med förhöjt belopp. Överstyrelsen framhöll dock därvid att, därest framdeles de rådande höga proviant- och bränsleprisen möjligen skulle komma att nedgå, överstyrelsen icke skulle underlåta att i de framställningar, som i ämnet kunde komma att av över-

[43.] styrelsen till Kungl. Maj:t ingivas, därom göra anmälan och hemställa om beviljande av statsanslag för ändamålet till det lägre belopp, vartill föreliggande omständigheter kunde giva anledning.

Under det år, som förgått, sedan överstyrelsen gjorde denna framställning, hava proviant- och bränslepriser, i stället för att visa något tecken att nedgå tvärtom, såsom bekant, ytterligare i ej oväsentlig grad stigit, och även prisen å övriga förnödenheter samt omkostnader inom alla områden hava i avsevärd grad ökat.

Enligt vad överstyrelsen, med ledning av från de respektiva sanatoriestyrelserna nu inkomna förslag till inkomst- och utgiftsstaten för år 1918, har anledning antaga, lära även utgifterna för samtliga sanatorier under sistnämnda år såväl på grund av ökade livsmedels- och bränslepriser som i anledning av i viss mån ökade löneanspråk, vilka icke under nuvarande förhållanden kunna helt och hållet avvisas, betydligt överstiga, vad överstyrelsen vid avfattandet av sin förenämnda skrivelse kunde beräkna. För ett nöjaktigt uppehållande av jubileumsfondens verksamhet under sagda år, 1918, är därför ytterligare anslag av statsmedel, utöver förut beviljade, oundgängligt av behovet påkallat.

Vad beträffar åter förhållandena under år 1919, är överstyrelsen för närvarande icke i stånd att därom uttala sig, men vågar emellertid tillsvidare förutsätta, att jubileumsfondens verksamhet skall kunna upprätthållas utan höjning av det vid innevarande års riksdag beviljade årsanslag.»

Enligt en av överstyrelsen gjord approximativ beräkning skulle jubileumsfondens inkomster för år 1917, inberäknat det belopp, som av statsmedel för nämnda år ställts till överstyrelsens förfogande eller 250,000 kronor, uppgå till 713,631 kronor 86 öre samt utgifterna till 782,782 kronor 87 öre, vadan en brist å 69,151 kronor 1 öre skulle uppkomma för år 1917.

I från fondens sanatorier till överstyrelsen insända förslag till inkomst- och utgiftsstaten för år 1918 hava sådana behov, vilka icke komme att fyllas genom sanatoriernas ordinarie inkomster utan borde täckas genom bidrag från fonden, beräknats till sammanlagt omkring 543,500 kronor.

Medicinal-
styrelsen.

Medicinalstyrelsen har i infortrat utlåtande den 10 december 1917 till en början erinrat, att styrelsen redan vid avgivande av yttrande i anledning av överstyrelsens framställning om anslag för år 1918 framhållit svårigheterna för jubileumsfonden att under då rådande exceptionella förhållanden fullgöra densamma åliggande uppgifter. Ifrågasvarande svårigheter, fortsätter styrelsen vidare, förefunnes allt fortfarande, såsom framginge av överstyrelsens nu gjorda framställning, vilket jämväl vore helt naturligt, då driftkostnaderna vid samtliga sjukvårdsanstalter särskilt under år 1917 betydligt stegrats till följd av den alltjämt fortfarande dyrtiden. Med hänsyn till denna alltjämt, icke

minst på grund av den å sista tiden så stora höjningen av bränsle- [43.]
prisen, fortgående stegring, som efter allt att döma kunde förväntas
sträcka sina verkningar även ut över år 1919, har medicinalstyrelsen
tillstyrkt bifall till överstyrelsens föreliggande anhållan.

Av den utredning, som lämnades i 1917 års statsverksproposition vid anmälan av överstyrelsens framställning om anslag för folksanatoriernas verksamhet under år 1918, framgick, att brist uppstått i jubileumsfondens räkenskaper för år 1915 och att sådan brist beräknades uppkomma jämväl under åren 1916 och 1917. Av det anslag å 300,000 kronor, som av riksdagen för ifrågavarande ändamål anvisats för år 1918, var, såsom förut nämnts, ett belopp av 50,000 kronor avsett att täcka nämnda brist för år 1917. Genom beslut den 3 augusti 1917 har Kungl. Maj:t sedermera medgivit, att till täckande av den uppkomna bristen i räkenskaperna för åren 1915 och 1916 finge användas ett belopp av högst 12,274 kronor 95 öre av de i fondens räkenskaper upptagna reserverade medel. Att jämväl anlita dessa medel för bestridande av de ökade kostnader, som till följd av inträffade prisstegringar nu måste beräknas för ifrågavarande sanatoriernas drift under innevarande år, är icke att tillråda. Med hänsyn till sanatoriernas gagnande verksamhet torde det i stället böra ankomma på staten att genom anvisande av ytterligare anslag träda hjälpsamt emellan. För sådant ändamål skulle enligt överstyrelsens beräkning erfordras ett belopp av 50,000 kronor, och anser jag mig jämväl böra föreslå, att detta belopp anvisas å tilläggsstat för år 1918. Härtill vill jag i annat sammanhang återkomma.

Departements-
chefen.

Beträffande det av överstyrelsen såsom bidrag till upprätthållande av folksanatoriernas verksamhet under år 1919 begärda beloppet, 250,000 kronor, har jag ej något att erinra.

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till upprätthållande av verksamheten vid de genom medel ur Konung Oscar II:s jubileumsfond inrättade *folksanatorierna* på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 250,000 kronor, att användas i enlighet med av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser.

37. Understödjande av dispensärverksamhet.

[44.]

Understödjande av dispensärverksamhet.

(Extra anslag.)

I anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen till 1914 års senare riksdag gjorda framställning har riksdagen på extra stat för år 1915 beviljat ett förslagsanslag å 60,000 kronor att användas till statsbidrag till understödjande av dispensärverksamhet under villkor i huvudsaklig överensstämmelse med vad i statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 maj 1914 angivits, dock med undantag att ett i mom. 2 omförmålt villkor angående anordningen av vederbörande läns tuberkulosanstaltsvård icke finge uppställas.

Därefter har Kungl. Maj:t genom nådig kungörelse den 1 oktober 1914 fastställt villkor och bestämmelser för åtnjutande av statsbidrag till understödjande av dispensärverksamhet att lända till efter rättelse tillsvidare, så länge anslag för ifrågakvarande ändamål utgår (sv. förf.-saml. nr 400).

Sedermera har riksdagen för ifrågakvarande ändamål på extra stat beviljat för vart och ett av åren 1916 och 1917 ett förslagsanslag å 60,000 kronor samt för år 1918 ett förslagsanslag å 70,000 kronor.

I skrivelse den 20 augusti 1917 har medicinalstyrelsen hemställt, det Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag å 70,000 kronor för ifrågakvarande ändamål.

Departements-
chefen.

Med hänsyn till den stora uppgift, dispensärverksamheten fyller i striden mot tuberkulosen och då understöd för nämnda verksamhet fortfarande är av behovet påkallat, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag å 70,000 kronor att användas till statsbidrag för understödjande av dispensärverksamhet under villkor i huvudsaklig överensstämmelse med de nu gällande.

38. Behandling av medellösa lupuspatienter.

[45.]

Behandling av medellösa lupuspatienter.

(Extra anslag.)

För ett vart av åren 1910—1917 har riksdagen på extra stat anvisat ett förslagsanslag av 15,000 kronor att enligt därom av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser användas till bekostande av behandling enligt den s. k. ljusmetoden av medellösa, med sjukdomen »lupus vul-

garis» behäftade personer från landsorten, under villkor att genom bidrag från vederbörande landsting eller kommuner eller annorledes bestrides det belopp, som erfordras för patientens resa fram och åter mellan hemorten och den anstalt, där behandlingen äger rum, ävensom för hans underhåll, så länge behandlingen varar.

[45.]

För år 1918 har riksdagen för enahanda ändamål anvisat ett förslagsanslag av 30,000 kronor.

I skrivelse den 30 augusti 1917 har medicinalstyrelsen hemställt, att, då anslagsbehovet för år 1919 syntes kunna antagas icke bliva mindre än under år 1918, anslag till sistnämnda belopp måtte för ändamålet anvisas jämväl för år 1919.

Med anledning härav får jag hemställa, att Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 30,000 kronor att enligt därom av Kungl. Maj:t meddelade bestämmelser användas till *bekostande av behandling enligt den s. k. ljusmetoden av medellösa med sjukdomen »lupus vulgaris» behäftade personer från landsorten*, under villkor att genom bidrag från vederbörande landsting eller kommuner eller annorledes bestrides det belopp, som erfordras för patientens resa fram och åter mellan hemorten och den anstalt, där behandlingen äger rum, ävensom för hans underhåll, så länge behandlingen varar.

Vanföreväsendet.

39. Vanföreanstalt i Sundsvall.

Med anledning av framställning från föreningen för bistånd åt vanföra i Norrland och Dalarna, föreslog Kungl. Maj:t nästlidet års riksdag att under de villkor, som kunde av Kungl. Maj:t bliva bestämda, såsom bidrag för uppförande av en vanföreanstalt i Sundsvall bevilja ett anslag av 275,000 kronor och därav på extra stat för år 1918 anvisa 75,000 kronor. Kungl. Maj:ts framställning blev av riksdagen bifallen.

[46.]

Vanföreanstalt i Sundsvall.

(Extra anslag.)

Genom nådigt brev den 29 juni 1917 har Kungl. Maj:t därefter till huvudsaklig efter rättelse vid ifrågavarande byggnadsarbetes utförande med vissa ändringar fastställt ett av arkitekten K. Güettler i april

- [46.] 1916 upprättat förslag. Härjämte har Kungl. Maj:t anbefallt medicinalstyrelsen att till styrelsen för nämnda förening utbetala det av riksdagen för år 1918 anvisade anslaget, om och i den mån föreningen genom syn, som på dess bekostnad utfördes genom medicinalstyrelsens försorg, styrkte, att så stor del av byggnadsarbetet, som ungefärligen motsvarade den del av anslaget, vars utbetalande begärdes, blivit utförd, och under förutsättning tillika, att föreningen visade sig förfoga över medel, som jämte det av riksdagen beviljade reservationsanslaget å 275,000 kronor vore tillräckliga att betäcka kostnaderna för anstaltens uppförande. Som ytterligare villkor för utbekommande av omförmälda anslag å 75,000 kronor föreskrevs tillika, bland annat, att vid anstalten skall av föreningens styrelse anställas en läkare, vilkens kompetens prövats och godkänts av medicinalstyrelsen.

Departements-
chefen.

Vid beviljande av förenämnda anslag å 275,000 kronor förutsattes, att detsamma skulle fördelas på tre år. Ehuru väl föreningen icke ännu förfogar över tillräckliga medel för att, med inräknande av statsbidraget, kunna uppföra ifrågavarande vanförestalt, vilken ej heller till någon del ännu påbörjats, torde dock för år 1919 beräknat belopp 100,000 kronor bära anvisas. För utbetalning av nämnda medel bära stadgas i huvudsak enahanda villkor som beträffande anslaget för år 1918, varvid dock förnyad uppmärksamhet bör ägnas planen och beskaffenheten av ifrågavarande anstalt, med avseende å vilken det ursprungligen fastställda förslaget torde giva anledning till vissa erinringar.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att av det som bidrag för uppförande av en *vanförestalt i Sundsvall* beviljade reservationsanslaget av 275,000 kronor på extra stat för år 1919 anvisa 100,000 kronor.

40. Utvidgning av vanförestalten i Hälsingborg.

- [47.] Såsom bidrag till uppförande av nybyggnader vid vanförestalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg hava av 1911 och 1912 års riksdagar beviljats olika belopp, uppgående för anstalten i Stockholm till 144,500 kronor, för anstalten i Göteborg till 75,000 kronor samt för anstalten i Hälsingborg till 55,000 kronor.

Utvidgning av
vanförestalten i
Hälsingborg.
(Extra anslag.)

Vidare har, enligt vad i föregående punkt erinrats, 1917 års riksdag såsom bidrag till uppförande av en vanförestalt i Sundsvall beviljat ett reservationsanslag av 275,000 kronor.

[47.]

I skrivelse den 8 januari 1917 har föreningen för bistånd åt vanföra i Skåne gjort framställning om bidrag av statsmedel för bestridande av kostnaderna för utvidgning av vanförestalten i Hälsingborg.

Framställning
av föreningen
för bistånd åt
vanföra i
Skåne.

Till stöd härför anför föreningen till en början följande:

Vid nämnda vanförestalt hade till en början endast bedrivits — och detta i relativt liten skala — yrkesutbildning av vanföra. Från ingången av år 1913 fick anstalten sitt verksamhetsområde utvidgat och förstorat genom tillkomsten av en ortopedisk klinik jämte poliklinik samt genom utvidgning av yrkesskolan. Denna utveckling av anstalten hade framtvingsats av de några år tidigare härjande barnförlamningsepidemierna.

Vid ingången av år 1913 ägde anstalten på sin sjukavdelning 49 platser samt kunde i sin yrkesskola mottaga 36 interna och 24 externa elever.

Emellertid hade tillströmningen av vårdsökande till anstaltens avdelningar varit i stigande och hade år 1916 överträffat något föregående år. Så hade antalet av dem, som väntat på vårdplats å kliniken, under en stor del av året hållit sig över 100. För närvarande utgjorde detta antal 56 stycken, varjämte 51 personer väntade på inträde såsom elever vid yrkesskolan. Det vore framför allt pensionsstyrelsens behov av platser å såväl anstaltens klinik som yrkesskola för sin sjukvårdande verksamhet, som kommit föreningens arbete att sålunda växa.

Till följd av denna arbetsstegring hade föreningens styrelse redan i mitten av år 1915 sett sig tvungen att söka efter möjligheter till ytterligare utvidgning. Då tillfälle erbjöd sig att inköpa en för ändamålet synnerligen tjänlig, anstalten närbelägen fastighet — villa Skansen — hade styrelsen icke heller tvekat göra detta. Till denna fastighet förlades den kvinnliga delen av yrkesskolan, varigenom antalet interna elever kunde höjas från 36 till 68. Tillika bereddes därstädes bostadsrum åt större delen av klinikpersonalen, varigenom antalet sjukplatser å den gamla kliniken i någon mån kunde ökas. Denna utvidgning liksom lokalernas ändamålsenlighet hade vunnit inspektörens för vanförestalden gillande.

Inköp och inredning av villa Skansen hade dragit en kostnad av tillhoppa 116,509 kronor 88 öre, fördelade sålunda:

Köpesumman	85,000: —
Ränta	3,393: 71
Värmeledning och varmvatten.....	9,418: 89
Inläggning av hiss	4,800: —
Omändring av källarlokalerna m. m.....	7,381: 49
Inläggning av elektriskt ljus	1,343: 60
Målning och tapetsering	2,554: —
Iordningställandet av badrummen	1,207: 23
Diverse utgifter.....	1,410: 96

Summa kronor 116,509: 88

[47.] Utöver denna utvidgning hade styrelsen sett sig nödsakad att genom tillbyggnad av kliniken bereda ökat utrymme å läkarbehandlingsavdelningen, för vilken utvidgning kostnaden belöpte sig till 23,085 kronor 83 öre, fördelade i följande belopp:

Byggnadsarbeten	11,638: 18
Värmeledning, varmvatten, uppsättning av tvättrum	2,716: —
Inläggning av hiss	5,450: —
» » kassavalv	985: —
Målning	550: —
Ritningar, kontrollarvode m. m.	1,296: 65
Diverse utgifter	450: —
	Summa kronor 23,085: 83

Sammanlagda kostnaderna för utvidgningen av vanförestalten i Hälsingborg belöpte sig alltså till 139,595 kronor 71 öre.

Beträffande föreningens ekonomiska ställning lämnas i årsberättelsen för år 1915 följande sammandrag, avseende utgående balanskontot särskilt för elev- och yrkesskolans avdelning och särskilt för klinikens avdelning:

Elev- och yrkesskolans avdelning.

Tillgångar:

Sparbanken i Hälsingborg å motböcker	Kronor 91,861: 91
Vällufs sparbank å motbok	» 3,140: 67
Luggude härads sparbank å motbok	» 5,000: —
Hälsingborgs landsförsamlings nya sparbank å motbok	» 85: 19
Materialbehållning	» 2,707: 95
Inventarier	» 10,249: 54
Fastigheten, äldre	» 43,201: 19
Fordringar	» 3,407: 74
Klinikavdelningen för utspisning	» 17,503: 63
Villa Skansen	» 90,911: 94
Giroräkning	» 35,875: 90
Kassa	» 4,364: 08
	Kronor 308,309: 74

Skulder:

Sparbanken i Hälsingborg: fastighetslån	Kronor 30,000: —
Donationer	» 75,351: —
Fond:	
Kollekter från Lunds stift, ing.	Kronor 8,982: 21
» » » » för år 1915.....	» 4,468: 17
	» 13,450: 38
Skolhemmet	» 35,777: 90
Villa Skansens fastighetslån	» 73,300: —
	Kronor 227,879: 28

Tillgångar utöver skulder, ingående	Kronor	Transport Kronor	227,879: 28	[47.]
1915 års överskott	»	74,808: 26		
		5,622: 20	»	80,430: 46
				<u>Kronor 308,309: 74</u>

Klinikens ardelning.

Tillgångar:

Materialbehållning	Kronor	4,975: 04	
Inventarier	»	20,099: 76	
Fastigheten	»	113,377: 22	
Ny- och tillbyggnad	»	13,721: 06	
Utestående fordringar för sjukvård m. m.	Kronor	23,986: 59	
» » » bandager	»	5,595: 87	
		»	29,582: 46
Sparbanken i Hälsingborg	»	36,577: 52	
Klinikens disponibla bandagefond	»	57: 94	
Överstinnan Clara Ribbing	Kronor	5,000: —	
Kassa	»	946: 19	
		<u>Kronor 219,337: 19</u>	

Skulder:

Lars P. Romares bandagefond	Kronor	9,997: 75
Wilh. F. Romares	»	10,044: 25
Allmänna bandagefonden	»	1,134: 25
Klinikens bandage-reservfond	»	13,015: 16
Hälsingborgs stad: räntefritt lån	»	15,000: —
Obetalda räkningar	»	5,160: 23
Elev- och arbetsskolan: utspisningskostnad	»	17,503: 63
Tillgångar utöver skulder	Kronor	139,595: 29
1915 års överskott	»	7,886: 63
		<u>Kronor 219,337: 19</u>

I ansökningsen anföres vidare beträffande föreningens ekonomiska ställning huvudsakligen följande:

Med de under senaste tid betydligt stegrade kostnaderna uppginge utgifterna för såväl vård å kliniken som för yrkesutbildningen till avsevärt högre belopp än de avgifter, föreningen av staten, landsting eller enskilda uppbure. För att täcka dessa merkostnader måste föreningen lita till sina övriga inkomster, medlemsavgifter, offer, gåvor samt fondavkastning, i den mån dessa icke såsom vanligen vore fallet vore bundna vid någon viss uppgift.

Till uppförande av byggnader för vanförestalten i Hälsingborg, vilket dragit en kostnad av omkring 110,000 kronor, hade beviljats statsbidrag med endast 55,000 kronor, medan åter vanförestalten i Stockholm, vilken rymde betydligt lägre antal patienter än anstalten i Hälsingborg eller 35 vårdplatser å kliniken och 50 platser för interna elever, för sina nybyggnader av statsmedel bekommit 144,500 kronor.

Föreningens skol- och uppfostringshem, vartill föreningen erhållit ett anslag av 100,000 kronor från den s. k. barnförämningsfonden, väntades bliva färdigt

[47.] under loppet av våren 1917. De beräknade kostnaderna för denna byggnad komme emellertid att bliva betydligt överskridna dels till följd av en avsevärd stegring under de senaste åren å byggnadsmaterialier och arbetskostnader, dels ock till följd därav, att föreningen för att kunna tillfredsställa behovet av utrymme nödgats något öka byggnadens storlek.

På grund av vad sålunda anförts har föreningen anhållit om ett statsbidrag av 70,000 kronor för gäldande av halva kostnaden för anstaltens senaste utvidgning, avseende villa Skansen samt tillbyggnaden till kliniken.

Medicinal-
styrelsen och
pensions-
styrelsen.

Kungl. Maj:t har genom nådigt brev den 30 december 1916 uppdragit åt medicinalstyrelsen och pensionsstyrelsen att, med biträde av tre sakkunniga, gemensamt verkställa utredning angående de behov, som under den närmaste framtiden komma att föreligga på vanföremrådet, och huru dessa lämpligen böra tillgodoses, samt huruvida provisoriska åtgärder äro av de nuvarande förhållandena pakallade och i så fall vilka.

Genom remiss har föreningens ifrågavarande framställning överlämnats till nämnda styrelser för att tagas i övervägande vid den genom brevet den 30 december 1916 anbefallda utredning.

I gemensamt utlåtande av den 12 oktober 1917 hava styrelserna meddelat, att de genom omförmälda brev förordnade sakkunniga, som erhållit del av föreningens framställning, den 4 oktober 1917 avgivit yttrande i ärendet. Därvid hava de sakkunniga förordat föreningens anslagsbegäran samt till stöd härför anført bland annat följande:

Behovet av ytterligare vårdplatser för vanföra vore starkt framträdande; utvidgningen av vanförestalten i Hälsingborg syntes vara ändamålsenlig och hade för relativt ringa kostnad givit ett avsevärt platstillskott för vanförevården. Dessa omständigheter i förening med det begränsade statsbidrag, föreningen för bistånd åt vanföra i Skåne hittills erhållit för sina byggnadsföretag, samt föreningens i allmänhet ganska svaga ekonomiska ställning syntes tillfullo motivera ett anslag från statens sida till föreningens senast utförda byggnadsföretag med 70,000 kronor.

Under biträdande av de sakkunnigas yttrande hava medicinalstyrelsen och pensionsstyrelsen tillstyrkt bifall till föreningens framställning.

Departements-
chefen.

Även om vanförestalten i Sundsvall, vartill riksdagen anvisat medel, under de närmaste åren kommer till stånd, är dock därmed behovet av platser för vård och utbildning av vanföra ingalunda fyllt. Då de vanföras antal i riket till följd av de svåra barnförslammings-

epidemierna 1905—1907 och 1911—1913 är avsevärt samt väntetiden å vanförestalterna lång, särskilt i yrkesskolorna, torde det vara att emotse, att staten inom den närmaste framtiden får ikläda sig ytterligare ekonomiska uppoffringar för vanföreständets tidsenliga ordnande.

[47.]

Vad angår den nu föreliggande framställningen, anser jag mig, med hänsyn till vad i ärendet förekommit, böra förorda, att staten bidrager till kostnaderna för den verkställda utvidgningen av ifrågasvarande vanförestalt med härutinnan äskat belopp.

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till kostnaderna för *utvidgning av vanförestalten i Hälsingborg* på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 70,000 kronor.

41. Kliniker vid vanförestalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg, <i>oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag</i>	kronor	80,000: —
42. Polikliniker vid vanförestalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg, <i>oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag</i>	»	9,000: —
43. Underhåll av skol- och uppfostringshem för vanföra, <i>oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag</i>	»	45,000: —
44. Bidrag till resor för vanföra jämte vårdare, <i>oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag</i>	»	35,000: —
45. De i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg av föreningarna för bistånd åt vanföra inrättade undervisningsanstalterna för vanföra m. m., <i>oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag</i>	»	69,500: —

Hälsovård i allmänhet.

46. Allmän hälso- och sjukvård.

Det ordinarie förslagsanslaget till bestridande av kostnaden för allmän hälso- och sjukvård bestämdes av 1914 års förra riksdag till 225,000 kronor och har sedermera utgått med oförändrat belopp.

[48.]

Allmän hälso-
och sjukvård.
(Ordinarie
anslag.)

[48.] Emellertid hava utbetalningarna från anslaget under senare åren väsentligt överstigit detsamma. Av anslaget hava nämligen utgått, med avdrag av särskilda uppbördsmedel för anslaget, under år 1915 632,444 kronor 25 öre och under år 1916 554,292 kronor 53 öre.

Den ökade belastningen av anslaget är emellertid nästan helt och hållet beroende på vissa i samband med kristiden stående förhållanden, — framför allt anskaffandet för statens räkning av vissa läkemedel, varför köpeskillingen förskjutits av anslaget. En höjning av detsamma torde därför kunna begränsas till 50,000 kronor, varigenom anslaget komme att uppgå till 275,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1919 höja det ordinarie förslagsanslaget till bestridande av kostnader för *allmän hälso- och sjukvård*, nu 225,000 kronor, med 50,000 kronor eller till 275,000 kronor.

47. Ortopediska institutet, <i>oförändrat ordinarie anslag</i>	kronor	8,250: —
48. Skyddskoppypningen, <i>oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag</i>	»	240,000: —
49. Karantänsanstalten på Käsö, <i>oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag, högst</i>	»	16,600: —

50. Karantänsanstalten på Käsö för skötseln av koloxidapparaten.

[49.] Riksdagen har för vardera av åren 1914 och 1915 för bestridande av kostnaderna för skötseln av den å karantänsanstalten å Käsö befintliga koloxidapparaten på extra stat anvisat ett belopp av högst 1,400 kronor.

Karantänsanstalten på Käsö för skötseln av koloxidapparaten. (Extraanslag.) Därefter har riksdagen för enahanda ändamål på extra stat för vart och ett av åren 1916—1918 anvisat ett förslagsanslag, högst 1,000 kronor.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse av den 20 augusti 1917 har medicinalstyrelsen anhållit, att för år 1919 måtte för ifrågavarande ändamål ställas till styrelsens förfogande enahanda anslag som för år 1918.

Med anledning härav hemställes, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

[49.]

Departements-
chefen.

att för bestridande av kostnaderna för skötseln av den å karantänsanstalten på Kängö befintliga kolovid-apparaten på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 1,000 kronor.

51. Personligt lönetillägg åt karantänsläkaren vid karantänsanstalten på Kängö Gustaf Ernst Hjortzberg.

Riksdagen har på extra stat för vart och ett av åren 1915—1918 anvisat ett anslag av 500 kronor till personligt lönetillägg åt karantänsläkaren vid karantänsanstalten på Kängö Gustaf Ernst Hjortzberg att utgå, så länge han under nämnda år på grund av Kungl. Maj:ts förordnande uppehölle ifrågavarande karantänsläkarbefattning.

[50.]

Personligt
lönetillägg åt
karantänslä-
karen G. E.
Hjortzberg.

(Extra anslag.)

Sedan det senast beviljade anslaget, vilket betecknats såsom »förslagsanslag, högst», genom nådigt brev den 29 juni 1917 ställts till medicinalstyrelsens förfogande, har styrelsen i skrivelse den 20 augusti 1917 hemställt, att anslag till enahanda belopp måtte för ifrågavarande ändamål anvisas jämväl för år 1919.

Då de skäl, som föranledde, att omförmälda anslag för åren 1915—1918 beviljades, alltjämt föreligga, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 500 kronor, till personligt lönetillägg åt karantänsläkaren vid karantänsanstalten på Kängö Gustaf Ernst Hjortzberg att utgå, så länge han under år 1919 på grund av Kungl. Maj:ts förordnande uppehåller ifrågavarande karantänsläkarbefattning.

52. Svenska läkarsällskapet, oförändrat ordinarie anslag kronor 3,000: —

53. Resestipendier åt civila läkare, oförändrat ordinarie anslag » 3,500: —

54. Stipendier för deltagande i medicinska fortsättningskurser.

[51.]
 Stipendier
 för delta-
 gande i
 medicinska
 fortsättnings-
 kurser.
 Extra anslag.)

Till stipendier för i statens, landstings eller kommuns tjänst anställda läkare för beivrande av medicinska fortsättningskurser i Stockholm har av riksdagen på extra stat anvisats för år 1915 4,500 kronor och för år 1917 6,000 kronor. Närmare bestämmelser angående stipendiernas åtnjutande hava, jämlikt riksdagens bemyndigande, meddelats av Kungl. Maj:t, senast genom nådigt brev den 24 oktober 1916 (sv. förf.-saml. nr 534). Stipendiebeloppen hava därvid fastställts till högst 300 kronor.

I skrivelse den 10 augusti 1917 har medicinalstyrelsen gjort framställning om anslag för år 1919 för ifrågavarande ändamål och därvid yttrat följande:

»Vid kungörande av nämnda stipendier har såväl år 1915 som år 1917 ett stort antal sökande anmält sig. Till kurserna år 1917, vilka äro avsedda att pågå under omkring en halv månad hösten 1917, har medicinalstyrelsen genom beslut den 14 juli 1917 tilldelat en var av tjugo tjänsteläkare ovan nämnt stipendium med ett belopp av 300 kronor. I kurserna skola även denna gång deltaga flera läkare utom nämnda tjugu stipendiater.

Den erfarenhet, som vunnits rörande intresset för ifrågavarande kurser, giver vid handen, att de äro i hög grad av behovet påkallade och omfattade med stort intresse.

Enligt vad medicinalstyrelsen har sig bekant har föreningen för medicinska fortsättningskurser i Stockholm för avsikt att jämväl under år 1919 anordna medicinska fortsättningskurser efter i huvudsak likartat program som vid föregående kurstillfällen.

På grund härav och under hänvisning till vad styrelsen i ämnet anfört i sina underdåniga skrivelser den 26 november 1913 och den 1 oktober 1915 för medicinalstyrelsen i underdånighet hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes till 1918 års riksdag avlåta nådig proposition om ett anslag å extra stat för år 1919 å 6,000 kronor att ställas till medicinalstyrelsens förfogande för utdelning, enligt av Kungl. Maj:t fastställda bestämmelser, av stipendier, vart och ett å högst 300 kronor, att tilldelas i statens, landstings eller kommuns tjänst anställda läkare, som önska besöka de i regel vartannat år förekommande medicinska fortsättningskurserna i Stockholm.»

Departements-
 chefen.

Vidkommande de huvudsakliga fördelarna med ifrågavarande i regel vart annat år förekommande fortsättningskurser vill jag från frågens föregående behandling endast i korthet erinra om vikten av, att landets läkarkår sättes i tillfälle att uppfriska och vidmakthålla de under studietiden förvärvade kunskaper samt att göra sig praktiskt förtrogna med nya undersöknings- och behandlingsmetoder på den medicinska vetenskapens område. Möjligheten härtill stod förr endast öppen för de

svenska läkarna genom att begagna sig av de repetitions- och fortsättningskurser, som finnas anordnade vid åtskilliga utländska universitet — en utväg, som emellertid medförde betydande kostnader för resa, uppehälle och kursavgifter.

[51.]

På grund av vad i ärendet förekommit hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *stipendier för i statens, landstings eller kommuns tjänst anställda läkare för bevistande av medicinska fortsättningskurser i Stockholm* på extra stat för år 1919 anvisa att förslagsanslag, högst 6,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att meddela närmare bestämmelser angående stipendiernas åtnjutande.

55. Stipendier för bevistande av förste provinsialläkarkurs m. m.

För behörighet till förste provinsialläkarbefattning gäller, bland annat, att sökande skall förete intyg över fullgjorda speciella studier och därunder förvärvad skicklighet såväl i allmän hälsovårdslära och dennas tillämpning som ock i undersökning och kontrollering av apotek ävensom intyg därom, att sökanden äger noggrann författningskunskap å de områden, som falla inom förste provinsialläkares tjänsteverksamhet. Omförmälda intyg skola vara utfärdade av vederbörande lärare vid något av rikets medicinska läroverk eller ock, i händelse sökanden annorstädes fullgjort nödiga studier i förenämnda avseenden, av erkänt skickliga läkare eller lärare i de ämnen intygen avse; och bör i intygen angivas såväl den tid, varunder studierna bedrivits, som ock med vilken framgång detta skett.

[52.]

*Stipendier för
bevistande av
förste provin-
sialläkarkurs
m. m.*

(Extra anslag.)

För att underlätta vinnandet av sålunda föreskriven behörighet hava särskilda kurser efter av medicinalstyrelsen godkänd plan anordnats av lärarna vid karolinska mediko-kirurgiska institutet i Stockholm och vid medicinska fakulteten i Uppsala. Dylika kurser, som varat omkring tre månader, hava sålunda ägt rum åren 1905, 1908, 1912 och 1916.

Redan deltagarna i 1908 års kurs framhöllo i en den 14 oktober samma år till Kungl. Maj:t ingiven skrivelse det synnerligen betungande i att de nödgades själva icke blott bekosta undervisningen vid kursen, utan även bestrida alla i samband därmed stående omkostnader och utgifter. Då deltagarna, vare sig de vore anställda i allmän tjänst

[52.] eller utövade privat läkarverksamhet, under en tid av tre månader måste avstå från alla inkomster av sin verksamhet, kunde utgifterna för varje deltagare ej sättas lägre än till omkring 3,000 kronor. Sökandena anhöllo därför, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder, avseende att deltagare i dylika kurser måtte erhålla såväl fri undervisning som rese- och traktamentsersättning i enlighet med gällande resereglemente. Sedan medicinalstyrelsen den 16 november 1908 och statskontoret den 22 december samma år avgivit infordrade utlåtanden, fann emellertid Kungl. Maj:t, enligt beslut den 5 mars 1909, den gjorda ansökningen icke föranleda någon Kungl. Maj:ts vidare åtgärd.

I skrivelse den 21 januari 1916 hemställde därefter medicinalstyrelsen, att beträffande 1916 års kurs anslag av statsmedel måtte beviljas för undanröjande av de sålunda framhållna olägenheterna. Styrelsen anförde därvid huvudsakligen följande:

Kostnaderna för deltagande i kursen kunde icke sättas lägre än till 3,000 kronor för varje deltagare och vore därför synnerligen betungande. Styrelsen ansågo därför, att, på sätt styrelsen redan i sitt utlåtande den 16 november 1908 uttalat, billighetsskäl talade för, att deltagarna befriades från utlägg till lärarna för undervisningen. En omständighet att beakta härvidlag syntes även vara, att lärarna vid kursen borde vara helt och hållet oberoende av personliga förpliktelser till kursdeltagarna. Vidare syntes det styrelsen lämpligast, att styrelsen finge fullt fria händer vid anordnandet av kurserna, något som icke kunde tänkas fullt genomfört, så länge kursernas omkostnader skulle bestridas av deltagarna själva.

I andra liknande fall bestredes dylika omkostnader av staten.

Medicinalstyrelsen förordade alltså, att kostnaderna för undervisningen vid de så kallade förste provinsialläkarkurserna finge bestridas av statsmedel.

Vad 1916 års kurs beträffade hade medicinalstyrelsen avsett densamma för högst tio deltagare med rätt till kostnadsfri undervisning och för högst fem betalande deltagare därutöver. Kostnadsfritt deltagande i kursen skulle vara beroende av medgivande av styrelsen, till vilken ansökning om sådant deltagande sålunda borde ingivas inom viss av styrelsen kungjord tid.

Kostnaderna för undervisningen vid 1916 års kurs skulle uppgå till omkring 530 kronor för varje deltagare eller sålunda till 5,300 kronor i ett för allt för högst tio icke betalande deltagare.

På sätt av 1908 års ansökning framginge, hade från tjänsteläkarkåren krav även framställts om erhållande av rese- och traktamentsersättning enligt gällande resereglemente för deltagande i ifrågakurser. De skäl, som anförts här för, vore i stort sett desamma som de, vilka av styrelsen gjorts gällande och avsågo att påvisa deltagarnas stora kostnader för kursernas genomgående. Medicinalstyrelsen kunde icke fränkänna dessa skäl sitt berättigande. Särskilt syntes den rådande läkarbristen hava väsentligen ökat tjänsteläkarkårens svårigheter att delta i berörda kurser. Nödvändigheten av att alltid hava för förste provinsialläkarbefattning utbildade läkare att tillgå, hade därför föranlett medicinalstyrelsen att söka, om än på annat sätt än det år 1908 föreslagna, i någon mån

tillmötesgå kravet på understöd för deltagande i kurserna, och hade styrelsen därvid i främsta rummet velat tillgodose tjänsteläkarna, från vilkas led förste provinsialläkarkåren i regel rekryterades.

[52.]

På grund härav ansåge styrelsen, att ett belopp å 2,500 kronor borde ställas till styrelsens förfogande att i form av stipendier, vart och ett å 500 kronor, utdelas till de sökande till varje dylik kurs, som därtill ansåges mest lämpliga och förtjänta, med företräde för provinsialläkare, biträdande provinsialläkare, extra provinsialläkare, stads- och stadsdistriktsläkare samt köpings- och municipalläkare. Stipendiebeloppet syntes styrelsen böra utbetalas vid kursens slut, sedan stipendiat visat sig med goda vitsord hava genomgått densamma.

Med anledning av den för år 1916 ifrågasatta kursen hemställde medicinalstyrelsen sålunda, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärder för ställande till styrelsens förfogande dels av ett belopp å 5,300 kronor för anordnande av undervisningen vid kursen, dels ock av ett belopp å 2,500 kronor till stipendier för bevistande av kursen att utdelas på sätt ovan föreslagits.

Sedan statskontoret avgivit utlåtande i ärendet, bemyndigade Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 28 april 1916 medicinalstyrelsen att av under händer varande medel emot gottgörelse, varom Kungl. Maj:t, på anmälan av styrelsen, ville framdeles förordna, använda ett belopp av högst 6,500 kronor till beredande, i den utsträckning sådant kunde ske, av kostnadsfri undervisning för deltagare i ovannämnda kurs samt till utdelande av lämpligt antal stipendier åt deltagare i kursen med belopp, som styrelsen ägde bestämma.

Tillika anbefallde Kungl. Maj:t medicinalstyrelsen att, därest kurser för ifrågavarande ändamål framdeles syntes böra anordnas, till Kungl. Maj:t inkomma med framställning i ämnet i så god tid, att förslag i ämnet kunde underställas riksdagens prövning.

Med anledning härav har medicinalstyrelsen i skrivelse den 10 augusti 1917 anhållit om anslag för år 1919 beträffande en kurs för utbildning av förste provinsialläkare, som vore avsedd att hållas sistnämnda år.

Styrelsen meddelar därvid, att vid den för ifrågavarande ändamål år 1916 anordnade kursen, vilken förlagts till Uppsala, kostnadsfri undervisning beretts deltagarna. Kostnaderna härför, uppgående till 5,300 kronor för tio deltagare, bestriddes av det beviljade anslaget å 6,500 kronor, och utdelades det för stipendier återstående beloppet, 1,200 kronor, till fyra av nämnda tio deltagare med ett belopp av 300 kronor till en var av dem. Därjämte medgavs åt sex läkare att delta i kursen på egen bekostnad. Kursen pågick under september—november 1916 och omfattade fyra ämnen, dragande en tid och kostnad för varje deltagare enligt följande tablå:

Sjätte huvudtiteln.

[52.]

kurs i läkemedelskemi cirka	1 $\frac{1}{2}$ månad	150 kronor
» » farmakognosi	» 1 »	80 »
» » hygien	» 1 $\frac{1}{2}$ »	175 »
» » statsmedicin	» 2 månader	125 »

eller sammanlagt 530 kronor

Då styrelsen alltid måste hava för förste provinsialläkarbefattning utbildade läkare att tillgå för bestridande av vikariat å och besättande av dylika tjänster samt då intresset för ifrågavarande kurser visat sig mycket stort inom tjänsteläkarkåren, från vilken förste provinsialläkarna i regel rekryterades, hade det syntts styrelsen lämpligt, att en dylik kurs anordnades jämväl under år 1919 i huvudsaklig enlighet med kursen år 1916 och att ett anslag ställdes till styrelsens förfogande på sätt hemställdes i skrivelsen den 21 januari 1916. Dock ville styrelsen framhålla behovet av, att anslaget till stipendier höjdes från förut föreslagna beloppet 2,500 kronor till 5,000 kronor att utdelas med 500 kronor till en var av de tio deltagarna i den kostnadsfria kursen. Stipendiebeloppet syntes böra utbetalas vid kursens slut, sedan stipendiat visat sig med goda vitsord hava genomgått densamma.

De personliga kostnaderna för deltagarna i kursen, vilka kostnader icke torde kunna sättas lägre än till omkring 3,000 kronor, vore för dem synnerligen betungande. I dessa kostnader vore då förutom de direkta utgifterna även inräknade de belopp, som läkarna, vare sig de innehade tjänst eller utövade endast privat läkarverksamhet, ginge miste om genom bevistandet av kursen. Den rådande läkarbristen torde även icke oväsentligt öka särskilt tjänsteläkarnas svårigheter att deltaga i dylik kurs. De ifrågasatta understöden från statens sida borde därför kunna anses synnerligen väl motiverade.

Under återopande av vad styrelsen sålunda ävensom i förenämnda skrivelser den 16 november 1908 och den 21 januari 1916 anført i ämnet hemställer styrelsen, att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen avlåta proposition om anslag å extra stat dels å 5,300 kronor för anordnande av kostnadsfri undervisning vid kurs för vinnande av behörighet till förste provinsialläkarbefattning, vilken kurs vore avsedd för tio deltagare, dels ock å 5,000 kronor till stipendier för bevistande av nämnda kurs att utdelas på sätt av Kungl. Maj:t närmare bestämdes.

Statskontoret har i infordrat utlåtande av den 24 september 1917 anført, att, även om prisförhållandena år 1919 skulle ställa sig något gynnsammare än för närvarande, det måhända kunde befaras, att antalet deltagare i den ifrågasatta kursen komme att bliva otillräckligt, därest icke från statsverkets sida ett mera avsevärt bidrag för täckande av de med deltagandet i kursen förenade kostnader bereddades deltagarna än som skett i fråga om 1916 års kurs. På grund härav har statskontoret förklarar sig ej hava något att erinra mot framställningen.

Departementets
chefen.

Uppenbarligen är det av största vikt, att en tillräckligt stor kontingent läkare städse finnes tillgänglig, vilken besitter författningsenligt

[52.]

att på extra stat för år 1919 anvisa
*dels till stipendier för i statens, landstings eller
kommuns tjänst anställda läkare för bevistande av kurs
för vinnande av behörighet till förste provinsialläkartjänst*
ett förslagsanslag, högst 5,000 kronor,
*dels ock för beredande av kostnadsfri undervisning
åt dylika deltagare* ett förslagsanslag, högst 5,300
kronor.

56. Till gäldande av Sveriges andel i kostnaderna
för den internationella hälsovårdsbyrån i Paris, *oför-
ändrat ordinarie anslag, förslagsanslag*..... kronor 7,000: —

G. Sociala verk och inrättningar.

Riksförsäkringsanstalten.

1. Riksförsäkringsanstalten, *oförändrat ordinarie
anslag* kronor 104,800: —

2. Upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet.

[53.]

*Upprätt-
hållande av
riksförsäk-
ringsanstal-
tens verk-
samhet.*

(Extra anslag.)

För upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet, utöver
anslaget å ordinarie stat, har riksdagen å extra stat för år 1918 an-
visat ett förslagsanslag å 630,000 kronor.

I detta sammanhang tillåter jag mig erinra, att riksdagen, i sam-
manhang med fastställande av arvodes- och omkostnadsstat för förvalt-
ningen av den i 19 § av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för
olycksfall i arbete omförmälda fond, medgivit, att det för ifrågavarande
ändamål erforderliga belopp, 11,500 kronor, finge utgå av förslagsanslag,
som å extra stat anvisades för upprätthållande av riksförsäkringsanstal-
tens verksamhet.

I skrivelse den 30 augusti 1917 avgav riksförsäkringsanstalten
förslag till användningen av förenämnda anslag å 630,000 kronor.
Tillika har anstalten i särskild skrivelse av samma dag inkommit med
förslag i fråga om anvisande av anslag å extra stat för år 1919 för
upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet.

I sin förstnämnda skrivelse föreslog anstalten följande användning
av det för år 1918 beviljade anslaget:

[53.]

avlöning till extra tjänstemän, amanuenser och andra extra biträden samt extra vaktmästare ävensom vikariatsersättning och ersättning till sakkunniga m. m., förslagsvis	kronor	268,600:—
hyra, förslagsvis	»	33,400:—
kostnad för uppvärmning, belysning och städning, resekostnads- och traktamentsersättningar, rättegångskostnader, tryckningskostnader samt kostnader för prenumeration å tidningar och tidskrifter, för inköp av böcker och för annonsering, för anskaffning och underhåll av inventarier m. m., förslagsvis	»	92,000:—
kostnad för ortsombuden samt för andra dylika kostnader, förslagsvis	»	225,000:—
kostnad för läkarundersökning och anskaffande av läkarbetyg, då sådant ej skall av arbetsgivare bekostas, åt skadad i anstalten försäkrad samt för andra dylika kostnader, förslagsvis	»	16,000:—
omkostnader för förvaltningen av den i 19 § av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete omförmälda fond	»	11,500:—
		Summa kronor 646,500:—

Sedermera har Kungl. Maj:t den 26 oktober 1917 fastställt följande stat för de avlöningar och omkostnader i riksförsäkringsanstalten för år 1918, vilka icke äro upptagna i ordinarie stat:

avlöning till extra tjänstemän, amanuenser och andra extra biträden samt extra vaktmästare ävensom vikariatsersättningar och ersättning till sakkunniga m. m., förslagsvis	kronor	267,000:—
hyra, förslagsvis	»	33,400:—
kostnad för uppvärmning, belysning och städning, resekostnads- och traktamentsersättningar, rättegångskostnader, tryckningskostnader samt kostnader för prenumeration å tidningar och tidskrifter, för inköp av böcker och för annonsering, för anskaffning och underhåll av inventarier m. m., förslagsvis	»	88,600:—
kostnad för ortsombuden samt för andra dylika kostnader, förslagsvis	»	225,000:—
kostnad för läkarundersökning och anskaffande av läkarbetyg, då sådant ej skall av arbetsgivare bekostas, åt skadad i anstalten försäkrad samt för andra dylika kostnader, förslagsvis	»	16,000:—
		Summa kronor 630,000:—

Tillika har Kungl. Maj:t föreskrivit, att hos anstalten må, i mån av behov, tillsvidare under år 1918, utöver de i den ordinarie staten upptagna befattningshavare, vara anställda ytterligare

- [53.] 10 tjänstemän i andra lönegraden (sekreterare, förste aktuarier, förste byråingenjörer),
 13 tjänstemän i första lönegraden (notarier, aktuarier, byråingenjörer),
 1 biträdande läkare,
 1 materialförvaltare,
 6 kvinnliga biträden i tredje lönegraden (kassör, bokhållare),
 24 kvinnliga biträden i andra lönegraden och
 44 kvinnliga biträden i första lönegraden.

Dessa befattningshavare skola äga åtnjuta följande arvoden för år räknat:

en var av tjänstemännen i andra lönegraden 5,600 kronor, därav 1,800 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar,
 en var av tjänstemännen i första lönegraden 3,900 kronor, därav 1,500 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar,
 biträdande läkaren 3,000 kronor,
 materialförvaltaren 1,950 kronor, därav 750 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar,
 en var av de kvinnliga biträdena i tredje lönegraden 1,950 kronor, därav 750 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar, varjämte det kvinnliga biträde, som bestrider kassörsgöromålen, äger uppbära felräkningspenningar med 300 kronor,
 en var av de kvinnliga biträdena i andra lönegraden 1,550 kronor, därav 550 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar, samt
 en var av de kvinnliga biträdena i första lönegraden 1,150 kronor, därav 350 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar;
 allt att månadsvis till vederbörande utbetalas.

Kungl. Maj:t har vidare förklarat, att dessa befattningshavares arvoden jämte felräkningspenningar till kassören skola utgå av det uti avlönings- och omkostnadsstaten för år 1918 uppförda anslag å 267,000 kronor till avlöning till extra tjänstemän, amanuenser och andra extra biträden samt extra vaktmästare ävensom vikariatsersättningar och ersättning till sakkunniga m. m.

Slutligen har Kungl. Maj:t bemyndigat riksförsäkringsanstalten att — i likhet med vad förut utan erinran från riksdagens sida ägt rum beträffande pensionsstyrelsen — till vissa tjänstemän hos anstalten, som åtnjuta avlöning å ordinarie eller extra stat och vilka förordnas att tjänstgöra som tillfälliga ledamöter hos anstalten, utgiva, utöver deras innehavande avlöning enligt stat, fyllnadsarvode antingen till belopp, högst motsvarande skillnaden mellan deras egna och byråchefers tjänstgöringspenningar eller, därest de nödgas avstå sina egna tjänstgöringspenningar till person, som under tiden förordnas att uppehålla deras befattningar, till belopp högst motsvarande byråchefers tjänstgörings-

penningar. Bemyndigandet i fråga har lämnats för tiden till den 1 juli 1918; och har jag för avsikt att, därest erinran ej framställes av riksdagen, tillstyrka Kungl. Maj:t att även för tiden därefter lämna anstalten dylikt bemyndigande. Därvid torde jämväl, på sätt även medgivits i fråga om pensionsstyrelsen, personer, vilkas förordnanden såsom tillfälliga ledamöter äro av längre varaktighet, böra berättigas till semester under en och en halv månad årligen med bibehållande av de med förordnandet följande avlöningsförmåner oavkortade.

Redan den 29 juni 1917 har Kungl. Maj:t härjämte förklarat, att det för olycksfallsförsäkringsfondens förvaltning erforderliga beloppet, 11,500 kronor, skall utgå av ifrågavarande å extra stat anvisade förslagsanslag å 630,000 kronor.

I sin skrivelse den 30 augusti 1917 med förslag i fråga om anvisande av anslag å extra stat för år 1919 för upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet har anstalten till en början framhållit, att anstalten, med hänsyn till den från och med 1918 års början inträdande fullständiga omläggningen av anstaltens verksamhet, nu saknade möjlighet att med tillförlitlighet i detalj bedöma omfattningen av anstaltens göromål m. m. under år 1919. På grund härav hade anstalten ansett det lämpligast, att anslaget i fråga, vilket ju för övrigt vore av förslagsanslags natur, upptoges med i huvudsak samma belopp för år 1919 som för år 1918.

Riksförsäkringsanstalten.

Under hänvisning i övrigt till sitt förslag i fråga om användning av det för år 1918 beviljade anslaget, har riksförsäkringsanstalten beträffande i nämnda förslag upptagna anslagsposter framhållit, att då kostnaden för läkarundersökning och anskaffande av läkarbetyg m. m., vilken kostnad avsåge allenast olycksfall, som inträffade före den 1 januari 1918, givetvis komme att minska under år 1919, det härför beräknade beloppet syntes kunna nedsättas med 8,000 kronor.

Vidare har riksförsäkringsanstalten framställt förslag om ökning av anslaget med 1,000 kronor, för att arvode åt ställföreträdare för generaldirektören må kunna beredas. Rörande den tidigare behandlingen av frågan om ett dylikt arvode ber jag få meddela följande.

I skrivelse den 17 april 1916 angående stat för anstalten under åren 1917 och 1918 yttrade anstalten, att det med den stora omfattning, anstaltens verksamhet komme att erhålla, syntes vara nödvändigt, att en av anstaltens ledamöter erhöles i uppdrag att vara generaldirektörens ställföreträdare och att för denne beräknades särskilt arvode. Riksförsäkringsanstalten anförde härutinnan vidare följande:

[53.]

»Riksförsäkringsanstalten torde, om det föreliggande lagförslaget antages, komma att erhålla en synnerligen omfattande och olikartad ämbetsverksamhet. Redan på grund av arbetet inom anstalten och för dess sammanhållande synes det därför vara nödvändigt, att generaldirektören erhåller en ställföreträdare. Härtill kommer emellertid, att då riksförsäkringsanstalten bör stå i ständig beröring med det praktiska livet och taga hänsyn till dess krav, måste riksförsäkringsanstaltens chef, liksom redan nu är fallet, i betydande omfattning företaga resor för samråd med arbetsgivare m. fl. och för inspektioner av riksförsäkringsanstaltens ombud. På anförda skäl hemställer riksförsäkringsanstalten alltså, att för en byråchef i riksförsäkringsanstalten, som förordnas till ställföreträdare för generaldirektören, upptages ett arvode av 1,000 kronor.»

Frågan om arvode åt ställföreträdare för generaldirektören i riksförsäkringsanstalten blev emellertid ej föremål för behandling vid 1916 års riksdag.

Sedan riksförsäkringsanstalten i skrivelse den 30 september 1916 rörande anslag till anstalten att äskas av 1917 års riksdag ånyo framställt förslag om arvode åt en ställföreträdare för generaldirektören, yttrade vederbörande departementschef vid föredragning härav, att det syntes honom, som om vid ett ämbetsverk av den omfattning, riksförsäkringsanstalten för framtiden komme att erhålla, skulle vara behöfligt, att en av verkets ordinarie ledamöter och bland dem den därtill mest lämpade förordnades såsom ställföreträdare för generaldirektören. Att upptaga frågan om särskilt arvode till ställföreträdaren, innan ämbetsverkets organisation vunnit erforderlig stadga, ansåge han sig emellertid ej kunna förorda.

Något arvode till generaldirektörens ställföreträdare blev ej heller i staten upptaget.

I sin skrivelse den 30 augusti 1917 anför riksförsäkringsanstalten i detta ämne följande:

»Visserligen är riksförsäkringsanstaltens blivande organisation ännu ej definitivt fastslagen. Men det synes redan nu uppenbart, att åtgärder måste vidtagas för att bereda generaldirektören lättnad i hans arbetsböda. Redan riksförsäkringsanstaltens verksamhet på grund av lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete har för riksförsäkringsanstaltens chef medfört betydande arbetsuppgifter; och då nu — jämte det verksamheten enligt 1901 års lag i viss mån fortsätter — från och med år 1918 hela den omfattande försäkringen enligt lagen den 17 juni 1916 tillkommer, är det nödvändigt, att riksförsäkringsanstaltens chef befrias från handläggningen av särskilt en del löpande ärenden samt att dessa ärenden överlämnas till en ställföreträdare för generaldirektören. Ställföreträdaren skulle dessutom givetvis hava att vid förfall för generaldirektören inträda i dennes ställe. Härvid torde få framhållas, att chefen för riksförsäkringsanstalten måste i avsevärd omfattning företaga tjänsteresor, deltaga i sammanträden, överläggningar o. d. Slutligen

torde få erinras, att bland andra pensionsstyrelsen och medicinalstyrelsen beviljats anslag till ställföreträdare för generaldirektören.

För att emellertid icke föregripa riks försäkringsanstaltens blivande organisation synes det dock lämpligast, att arvode till ställföreträdaren för generaldirektören endast uppföres å extra stat. Samma belopp som i flera andra ämbetsverk eller 1,000 kronor synes böra upptagas.»

På grund av vad sålunda anförts har riks försäkringsanstalten hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, att för upprätthållande av riks försäkringsanstaltens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag å 639,500 kronor.

Innan närmare erfarenhet vunnits beträffande riks försäkringsanstaltens verksamhet enligt den nya olycksfallsförsäkringslagen, synes anledning ej förefinnas att utan särskilda skäl vidtaga någon förändring beträffande extra anslaget till upprätthållande av anstaltens verksamhet.

Departements-
chefen.

Sålunda anser jag det nu ej böra ifrågakomma att verkställa förhöjning av anslagsposten till extra tjänstemän m. m. I det statsrådsprotokoll över civilärenden, som låg till grund för Kungl. Maj:ts framställning till nästlidet års riksdag, beräknades de i nämnda anslagspost avsedda omkostnader till sammanlagt 273,000 kronor, därvid förutsattes, att anslag å extra stat skulle utgå till två tjänstemän av tredje lönegraden. Riksdagen uttalade emellertid som sin uppfattning, att några tjänstebefattningar av tredje lönegraden icke borde uppföras å extra stat, och ansåg vid detta förhållande en nedsättning av det extra anslaget böra äga rum med 6,000 kronor. I enlighet härmed har nu ifrågavarande anslagspost av Kungl. Maj:t för år 1918 upptagits till 267,000 kronor; och torde av förut angivna skäl samma belopp böra beräknas för år 1919.

I förenämnda statsrådsprotokoll hade vidare för hyra, uppvärmning, belysning samt vissa andra uppgivna ändamål beräknats ett belopp av tillhoppa 122,000 kronor. Härvid hade emellertid hyran för anstaltens lokaler förslagsvis beräknats till 30,000 kronor. Emellertid har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 6 juli 1917 bemyndigat riks försäkringsanstalten att från och med den 1 oktober 1917 för en tid av fem år och mot en hyra av 35,000 kronor för år räknat förhyra vissa lokaler. En ökning av ifrågavarande anslagspost är således av denna anledning påkallad. Då bidrag till hyran utgår från barnmorskornas pensionsanstalt och från det särskilda anslaget till bestridande av riks försäkringsanstaltens omkostnader för handhavande av ärenden rörande ersättning för kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, torde denna

[53.] ökning kunna begränsas till 3,400 kronor. Anslagsposten i fråga skulle sålunda bestämmas till 125,400 kronor.

Riksförsäkringsanstaltens förslag, att anslagsposten för läkarundersökning m. m. för år 1919 minskas till förslagsvis 8,000 kronor, har ej givit mig anledning till erinran.

Vid bestämmande av det extra anslaget belopp för år 1918 togs ej hänsyn till de kostnader, som voro förbundna med förvaltningen av den i 19 § av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete omförmälda fond. Då ifrågakommande kostnader emellertid enligt riksdagens beslut skola gäldas av anslaget i fråga, läres en förhöjning av anslaget med 11,500 kronor av denna anledning böra ske.

Vidkommande slutligen frågan om arvode till en ställföreträdare för generaldirektören läres sådant icke för närvarande böra ifrågasättas. Erfordras en dylik ställföreträdare, läres den av byråcheferna, som betros med detta uppdrag, böra tillsvidare fullgöra detsamma utan särskild ersättning.

Enligt de av mig sålunda angivna grunder skulle alltså anslaget för år 1919 böra beräknas sålunda:

avlöning till extra tjänstemän, amanuenser och andra extra biträden samt extra vaktmästare ävensom vikariatsersättningar och ersättning till sakkunniga m. m., förslagsvis	kronor 267,000:—
hyra, kostnad för uppvärmning, belysning och städning, resekostnads- och traktamentsersättningar, rättegångskostnader, tryckningskostnader samt kostnader för prenumeration å tidningar och tidskrifter, för inköp av böcker och för annonsering, för anskaffning och underhåll av inventarier m. m., förslagsvis	» 125,400:—
kostnad för ortsombuden samt för andra dylika kostnader, förslagsvis	» 225,000:—
kostnad för läkarundersökning och anskaffande av läkarbetyg, då sådant ej skall av arbetsgivare bekostas, åt skadad i anstalten försäkrad samt för andra dylika kostnader, förslagsvis	» 8,000:—
omkostnader för förvaltningen av den i 19 § av lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete omförmälda fond, förslagsvis	» 11,500:—
	<hr/>
	Summa kronor 636,900:—

Under åberopande av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag å 636,900 kronor.

3. Bestridande av statsverket åliggande kostnader enligt 19 och 37 §§ i lagen om försäkring för olycksfall i arbete.

I 19 § andra stycket av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 stadgas följande:

»Angående tid och sätt för erläggande av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten bestämmes av Konung och riksdag. Avgifter, som icke på föreskrivet sätt blivit erlagda, förskjutur av statsverket och indrivur i den ordning, som för indrivning av resterande kronoutskylder är stadgat.»

Vidare stadgas i 37 § — som behandlar frågan om arbetsgivares skyldighet att till arbetare vid sjukdom, som förorsakats av olycksfall i arbete, under de 35 första dagarna efter dagen för olycksfallet utgiva viss ersättning — bland annat följande:

»Kan den skadade, på grund av arbetsgivarens obestånd eller av annan anledning, ej utfå ersättningen, utgives densamma i arbetsgivarens ställe av den försäkringsinrättning, i vilken hans arbetare äro försäkrade enligt 4 §, ägande inrättningen av arbetsgivaren söka åter vad sålunda utgivits. Förlust, som på grund av denna bestämmelse må uppkomma för riksförsäkringsanstalten, ersättes av statsmedel.»

Enligt förordningen den 14 juni 1917 angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete sker dylik uppbörd i vissa fall genom postsparbanken, men eljest i samband med den allmänna kronouppbörd. Sker uppbörden i samband med kronouppbörd, skall vederbörande uppbördsmyndighet före den 15 maj varje år till riksförsäkringsanstalten insända särskild förteckning över de avgifter för det sist förflutna året, som icke före den 1 i samma månad i vederbörlig ordning redovisats, varefter denna förteckning skall av riksförsäkringsanstalten ingivas till statskontoret, som jämlikt 19 § andra stycket i lagen förskjuter de resterande avgifterna. I fråga om uppbörd av avgifter genom postsparbanken gäller, att till postsparbanken inbetalda medel skola inom viss angiven tid redovisas till riksförsäkringsanstalten, som över de resterande avgifterna uppgör förteckning, vilken för avgifternas förskjutande ingives till statskontoret. Det torde sedermera i båda fallen ankomma på statskontoret att låta föranstalta om försäkringsavgifternas indrivning i den ordning, som för indrivning av resterande kronoutskylder är stadgat.

[54.]

*Bestridande
av statsverket
åliggande
kostnader
enligt 19 och
37 §§ i lagen
om försäkring
för olycksfall
i arbete.
Ordinarie
anslag.)*

[54.] Beträffande åter det anförda stadgandet i 37 § torde riks försäkringsanstalten hava att själv vidtaga åtgärder för utsökande hos arbetsgivaren av ersättningsbelopp, som utgivits av anstalten på grund av samma stadgande. Först då ett ersättningsbelopp ej kunnat indrivras hos arbetsgivaren, kan anstalten vara befogad till ersättning härför av statsmedel. Ersättning torde även i detta fall böra utgivas av statskontoret på rekvisition av riks försäkringsanstalten.

I skrivelse den 10 november 1917 har riks försäkringsanstalten anført följande:

»För bestridande av de kostnader, som på grund av de anförda stadgandena i 19 och 37 §§ av lagen kunna åligga statsverket, torde i riksstaten under sjätte huvudtiteln böra uppföras ett ordinarie förslagsanslag. Beträffande beloppet av detta anslag är det givetvis synnerligen vanskligt att verkställa någon beräkning. Emellertid har riks försäkringsanstalten i fråga om beloppet av de försäkringsavgifter, som kunna väntas ej bliva i föreskriven ordning erlagda, i utlåtande den 15 januari 1916 över ålderdomsförsäkringskommitténs förslag till lag om försäkring för olycksfall i arbete erinrat om erfarenheten från Holland, där beloppet av de premier, som ej kunnat indrivras, uppgått till högst 30,000 gulden för år eller mindre än 1 procent av hela premiesumman. Med hänsyn härtill skulle man kunna tänka sig, att ett belopp av en procent av summan av försäkringsavgifterna skulle visa sig tillräckligt för det i 19 § andra stycket omnämnda ändamål under förutsättning, att de försäkringsavgifter, som — på sätt i 19 § föreskrives — efter indrivning utbekommas hos vederbörande arbetsgivare, få användas till ökning av anslaget.

Summan av försäkringsavgifterna till riks försäkringsanstalten har beräknats för den obligatoriska försäkringen till 4 miljoner kronor och för den frivilliga försäkringen till $\frac{3}{4}$ miljon kronor eller tillhoppa $4\frac{3}{4}$ miljoner kronor. Beräknas det för ändamålet erforderliga beloppet till 1 procent av sistnämnda summa, skulle detsamma uppgå till 47,500 kronor.

Statsverkets kostnad på grund av den ovan anförda bestämmelsen i 37 § torde bliva ganska obetydlig. Sannolikt torde det vara tillräckligt, att för detta ändamål beräknas omkring 2,500 kronor.

Anslaget i sin helhet skulle alltså uppgå till förslagsvis 50,000 kronor.»

Under åberopande av vad sålunda anförts har riks försäkringsanstalten hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels under riksstatens sjätte huvudtitel å ordinarie stat uppföra ett förslagsanslag å 50,000 kronor till bestridande av de utgifter, som kunna drabba statsverket på grund av 19 § andra stycket och 37 § sista stycket i lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916,

dels ock medgiva, att de försäkringsavgifter, som på grund av 19 § andra stycket i nyssnämnda lag indrivits i den ordning, som för indrivning av resterande kronoutskylder är stadgat, må läggas till

nyssberörda anslag och användas för det ändamål, vartill detsamma är avsett. [54.]

På grund av remiss har statskontoret den 19 november 1917 av- Statskontoret.
givit utlåtande i ärendet samt därvid anfört:

»I likhet med riks försäkringsanstalten anser statskontoret, att de i 19 § av lagen om försäkring för olycksfall i arbete den 17 juni 1916 omförmälda avgifter, som icke på föreskrivet sätt blivit erlagda och som enligt samma stadgande skola 'förskjutas' av statsverket och indrivnas i den ordning, som för indrivning av resterande kronoutskylder är stadgat, böra av statskontoret anordnas, icke under förskottstitel utan å ett för ändamålet under sjätte huvudtiteln uppfört anslag, vilket bör erhålla förslagsanslags natur. Från samma anslag torde även lämpligen böra utgå sådan kostnad, som enligt § 37 i samma lag kan komma att drabba statsverket.

Vad angår sådana avgifter, som efter indrivning jämlikt § 19 i nämnda lag komma att till statsverket inflyta, synas dessa böra tillgodoföras berörda anslag såsom anslaget tillhörande 'särskilda uppbördsmedel'.

I likhet med myndigheterna anser jag, att ett ordinarie förslags- Departements-
chefen.
anslag bör från och med år 1919 uppföras å riksstaten för bestridande av kostnader av angiven art. Beträffande anslagets belopp har ej erinran från min sida förekommit mot vad riks försäkringsanstalten i sådant avseende föreslagit.

De medel av ifrågavarande beskaffenhet, som tilläventyrs kunna erfordras under år 1918, torde kunna av statskontoret förskottas samt efter ingången av år 1919 avföras å anslaget.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

dels att för bestridande av enligt 19 och 37 §§ i lagen om försäkring för olycksfall i arbete uppkommande kostnader, som äro av beskaffenhet att skola gäldas av statsverket, å riksstaten under sjätte huvudtiteln från och med år 1919 uppföra ett ordinarie förslagsanslag å 50,000 kronor;

dels ock besluta, att de försäkringsavgifter, som på grund av förstnämnda lagrum indrivits i den ordning, som för indrivning av resterande kronoutskylder är stadgat, skola uppdebiteras å berörda anslag såsom särskilda uppbördsmedel.

4. Omkostnader för handläggning av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.

[55.] Jämlikt förordningen den 18 juni 1909 angående tillämpning av förordningen samma dag om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, tillkommer det riks försäkringsanstalten att bestämma ersättning enligt sistnämnda förordning. Medel till bestridande av utgifter i anledning av riks försäkringsanstaltens befattning med dylika ärenden anvisades till en början å förskottstitel. Då emellertid berörda utgifter vore av årlig natur och sålunda anslag för ändamålet borde beräknas å riksstaten, beslöt 1916 års riksdag att för bestridande av vissa omkostnader för riks försäkringsanstalten för handläggning av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, på extra stat för år 1917 anvisa ett förslagsanslag av 6,500 kronor.

Omkostnader för handläggning av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring.
(Extra anslag.)

Sedermåra har riksdagen för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag av 9,500 kronor.

Det för sistnämnda år beviljade anslaget grundade sig å följande beräkning:

arvode till riks försäkringsanstaltens överläkare	kronor	300:—
arvode till en biträdande läkare	»	1,500:—
hyresbidrag (inklusive bidrag till uppvärmning, städning, belysning, telefon m. m.)	»	800:—
kostnad för läkarbetyg och undersökning i anledning av skador	»	2,700:—
kostnad för biträden, för anskaffande av inventarier, tryckning samt skrivmaterialier och expenser	»	3,700:—
eventuella rättegångskostnader	»	500:—
		<hr/>
	Summa kronor	9,500:—

I skrivelse den 30 augusti 1917 har riks försäkringsanstalten avgivit förslag beträffande anslag för ändamålet för år 1919. Riks försäkringsanstalten har därvid till en början erinrat, att anstalten för närvarande hade under behandling frågan om omarbetning av nu gällande bestämmelser angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring. Detta förslag komme inom kort att underställas Kungl. Maj:ts prövning och vore av beskaffenhet att inverka på anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål. Riks försäkringsanstalten har emellertid ansett kostnaderna för år 1919 tillsvidare kunna beräknas till 18,600 kronor enligt följande uträkning:

arvode till riks försäkringsanstaltens överläkare	kronor	300: —	[55.]
arvode till en biträdande läkare	»	3,000: —	
hyresbidrag (inklusive bidrag till uppvärmning, städning, belysning, telefon m. m.)	»	800: —	
kostnad för läkarbetyg och undersökning i anledning av skador	»	4,200: —	
kostnad för biträden, för anskaffande av inventarier, tryckning samt skrivmaterialier och expenser	»	9,300: —	
eventuella rättegångskostnader	»	1,000: —	
		<hr/>	
	Summa kronor	18,600: —	

Frågan om ändring av nu gällande bestämmelser angående ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, lärer måhända komma att underställas innevarande års riksdag. Vid sådant förhållande och med hänsyn till vad riks försäkringsanstalten anført hemställer jag för närvarande allenast, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att i avbidan på den proposition, som kan komma att avlätas i fråga om ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, för bestridande av vissa omkostnader för riks försäkringsanstalten för handläggning av ärenden rörande dylik ersättning beräkna ett förslagsanslag på extra stat för år 1919 av 18,600 kronor.

5. Ersättning till postsparbanken för dess bestyr för riks försäkringsanstaltens räkning.

I anledning av Kungl. Maj:ts proposition beslöt 1902 års riksdag, i sammanhang med riks försäkringsanstaltens inrättande, att från och med år 1903 finge till ersättningar åt postsparbanken för uppbörd av försäkringsavgifter och utbetalning av ersättningsbelopp för riks försäkringsanstaltens räkning årligen användas förslagsvis 20,000 kronor att utgå från arbetarförsäkringsfondens intressemedel.

[56.]

Ersättning till postsparbanken för dess bestyr för riks försäkringsanstaltens räkning.

I enlighet med de i nämnda proposition angivna grunder meddelade Kungl. Maj:t genom beslut den 31 oktober 1902 bestämmelser i anledning av postsparbankens anlåtande för uppbörd, förvaltning och utbetalning av medel för riks försäkringsanstaltens räkning.

(Extra anslag.)

Då 1908 års riksdag, på Kungl. Maj:ts framställning, beslöt anordna en särskild för fiskare avsedd försäkring, medgavs tillika, att de ökade kostnader, som kunde uppkomma för postsparbanken för dess

[56.] bestyr med nämnda försäkring, finge utgå från det av riksdagen från arbetarförsäkringsfondens intressemedel till postsparbanken förslagsvis redan anvisade anslag.

Sedermere har riksdagen på extra stat för vart och ett av åren 1912—1918 anvisat särskilda förslagsanslag att användas till ersättning åt postsparbanken för dess bestyr med uppbörd och utbetalningar m. m. för riks-försäkringsanstalten. För sistnämnda år anvisades för ändamålet ett belopp av 53,500 kronor.

Genom brev den 30 juni 1913 fastställde Kungl. Maj:t ändrade grunder för ersättningens utgående till postsparbanken att gälla från och med år 1914, så att densamma för handläggning av göromål, tillhörande riks-försäkringsanstalten och fiskarförsäkringen, skulle utgå med 7 öre för varje av postsparbanken förmedlad inbetalning eller utbetalning samt med 0,4 procent å beloppet av institutionernas av banken förvaltade medel vid årets utgång.

Det av 1917 års riksdag för ifrågavarande ändamål beviljade anslaget avsåg att utgöra gottgörelse till postsparbanken för dess bestyr under år 1918 med dels uppbörd och utbetalningar enligt lagen den 5 juli 1901 angående ersättning för skada till följd av olycksfall i arbete, dels uppbörd och utbetalningar enligt lagen den 17 juni 1916 om försäkring för olycksfall i arbete, dels den för fiskare avsedda försäkring, och dels förvaltningen av de jämlikt 1901 års lag fonderade medel.

Genom beslut den 14 juni 1917 har Kungl. Maj:t ställt nämnda anslag till styrelsens för postsparbanken förfogande samt därvid föreskrivit, att vid anslagets användande förenämnda i brevet den 30 juni 1913 meddelade föreskrifter skulle äga tillämpning.

Den 14 juni 1917 har Kungl. Maj:t vidare utfärdat förordning angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riks-försäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, genom vilken förordning stadgats, att uppbörden av dylika avgifter i regel skall ske i samband med den allmänna kronouppbörden men i vissa särskilt angivna fall genom postsparbanken.

Sedermere har Kungl. Maj:t den 21 december 1917 utfärdat bestämmelser angående sättet för utbetalning av ersättning enligt nyssnämnda lag. Enligt dessa bestämmelser erfordras ej postsparbankens medverkan för ifrågavarande utbetalningar.

Då uppbörd av avgifter enligt 1901 års lag efter 1919 års ingång som regel icke vidare torde ifrågakomma, skulle alltså postsparbankens åligganden i förevarande hänseende under sistnämnda år huvudsakligen komma att bliva följande:

[56.]

- 1) utbetalningar enligt 1901 års lag,
- 2) uppbörd » 1916 » » ,
- 3) bestyr med den för fiskare avsedda försäkring samt
- 4) » » förvaltningen av de jämlikt 1901 års lag fonderade medel.

Med skrivelse den 18 december 1917 har riksförsäkringsanstalten överlämnat en inom styrelsen för postsparbanken upprättad promemoria, innefattande beräkning av anslagsbehovet för ifrågavarande ändamål under år 1919. Enligt denna beräkning skulle för sistnämnda år erfordras ett anslag å 48,460 kronor. Beräkningen är emellertid uppgjord under förutsättning av bifall till en av styrelsen för postsparbanken i skrivelse den 29 november 1917 gjord framställning om ändrade grunder för beräkning av ersättning till posttjänstemän för handläggning av postsparbanksgöromål. Som denna framställning ännu är beroende på Kungl. Maj:ts prövning och ytterligare utredning i ämnet torde vara erforderlig, hemställer jag för närvarande endast, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition, som kan komma att i ämnet avlätas, på extra stat för år 1919 beräkna ett förslagsanslag av 48,460 kronor att användas till *ersättning åt postsparbanken för dess bestyr med uppbörd och utbetalningar för riksförsäkringsanstalten.*

6. Statens bidrag till fiskares försäkring.

Till bestridande av statens bidrag till fiskares försäkring har allt sedan år 1912 å riksstaten under sjätte huvudtiteln varit uppfört ett ordinarie förslagsanslag å 16,000 kronor.

I skrivelse den 20 september 1917 har riksförsäkringsanstalten framlagt förslag till nya bestämmelser angående försäkring av fiskare för skada till följd av olycksfall. Riksförsäkringsanstalten har tillika framhållit, att vid ett antagande av nämnda bestämmelser en ökning av statens bidrag för ifrågavarande ändamål komme att bli erforderlig; och har anstalten i följd härav beräknat en förhöjning av omförmälda förslagsanslag till 34,000 kronor.

Då jag torde bli i tillfälle att under den närmaste tiden framlägga förslag till nya bestämmelser i förevarande avseende, läser en förhöjning av nämnda förslagsanslag böra beräknas i enlighet med riksförsäkringsanstaltens förslag.

[57.]
Statens bidrag
till fiskares
försäkring.
(Ordinarie
anslag.)

Departements
chefen.

[57.] Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition, som kan komma att i ämnet avlätas, beräkna en höjning från och med år 1919 av det ordinarie förslagsanslaget till bestri-
dande av *statens bidrag till fiskares försäkring*, nu 16,000 kronor, med 18,000 kronor eller till 34,000 kronor.

Försäkringsrådet.

7. Försäkringsrådet.

Försäkrings-
rådet.
(Ordinarie
anslag.)

Med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning har nästlidet års riksdag från och med år 1918 i riksstaten under sjätte huvudtiteln uppfört ett ordinarie anslag till försäkringsrådet å 64,300 kronor.

Kungl. Maj:t har sedermera den 29 juni 1917 fastställt ordinarie avlöningsstat för försäkringsrådet att tillämpas från och med år 1918 ävensom stadgat vissa allmänna villkor och bestämmelser för åtnjutande av dessa avlöningsförmåner. (sv. förf.-saml. nr 467).

Någon anledning att ifrågasätta ändring av det ordinarie anslaget torde för närvarande ej förefinnas, utan bör detsamma upptagas med *oförändrat belopp* eller kronor 64,300: —

8. Upprätthållande av försäkringsrådets verksamhet.

[58.] 1917 års riksdag har vidare för upprätthållande av försäkrings-
rådets verksamhet under år 1918, utöver anslaget å ordinarie stat, på
extra stat för samma år anvisat ett förslagsanslag av 55,000 kronor.
Sedermera har Kungl. Maj:t den 30 november 1917 fastställt följande
stat för de avlöningar och omkostnader i försäkringsrådet för år 1918,
vilka icke äro upptagna i ordinarie stat:

(Extra anslag.)

lönetillägg åt presidenten	kronor	3,000: —
avlöning åt extra tjänstemän, amanuenser och andra extra biträden samt extra vaktmästare ävensom vikariatsersätt- ningar, ersättning åt sakkunniga samt resekostnads- och traktamentsersättningar m. m., förslagsvis	»	35,475: —
tnad för uppvärmning, belysning och städning, trycknings- kostnader samt kostnader för prenumeration å tidningar och tidskrifter, för inköp av böcker, för anskaffande och underhåll av inventarier m. m., förslagsvis	»	16,525: —

Summa kronor 55,000: —

Tillika har Kungl. Maj:t föreskrivit, att hos försäkringsrådet må tillsvidare under år 1918, utöver de i den ordinarie staten upptagna befattningshavare, vara anställda ytterligare ett försäkringsråd, en tjänsteman i andra lönegraden (sekreterare), en tjänsteman i första lönegraden (notarie) och en vaktmästare samt att dessa befattningshavare skola äga åtnjuta följande arvoden för år räknat:

[58.]

försäkringsrådet 7,800 kronor, därav 2,500 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar,
 tjänstemannen i andra lönegraden 5,600 kronor, därav 1,800 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar,
 tjänstemannen i första lönegraden 3,900 kronor, därav 1,500 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar, och
 vaktmästaren 1,175 kronor, därav 350 kronor skola anses motsvara tjänstgöringspenningar,
 allt att månadsvis till vederbörande utbetalas.

Dessa befattningshavares avlöningsförmåner, tillhopa 18,475 kronor, skola utgå av förenämnda anslagsbelopp å 35,475 kronor till avlöning åt extra tjänstemän m. m.

Beträffande den för år 1918 fastställda extra staten har försäkringsrådet meddelat, att det måhända torde bliva nödvändigt att överskrida en eller annan av de däri upptagna anslagsposterna. Särskilt är härvid att märka, att riksdagen i sin skrivelse den 5 juni 1917 angående anslag till försäkringsrådet förklarar sig förutsätta, att lämpligt dagarvode samt reseersättning borde utgå till suppleanterna för de ledamöter i rådet, som representera arbetsgivarna och arbetarna. Då vid äskande av anslag för försäkringsrådet sådan ersättning ej blivit beräknad, kommer i följd härav anslagsposten till avlöning åt extra tjänstemän m. m. att med all sannolikhet visa sig otillräcklig.

Departements-
chefen.

Ehuru med hänsyn till nämnda omständigheter en ökning av det extra anslaget för år 1919 torde kunna ifrågasättas, lärer emellertid, då anslaget är av förslagsanslags natur, med äskande av dylik förhöjning kunna anstå till ett kommande år, då erfarenhet beträffande rådets verksamhet vunnits. Det extra anslaget för år 1919 skulle sålunda utgå med oförändrat belopp.

På grund härav torde Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att för *upprätthållande av försäkringsrådets verksamhet*, utöver anslaget å ordinarie stat, på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 55,000 kronor.

Socialstyrelsen.

9. Socialstyrelsen.

Anslag till
social-
styrelsen.
(Ordinarie
anslag.)

I skrivelse den 4 september 1917 har socialstyrelsen avgivit förslag beträffande de anslag till ändamål inom styrelsens förvaltningsområde, som styrelsen ansett böra äskas av 1918 års riksdag.

Styrelsen anför inledningsvis, att styrelsen på grund av rådande förhållanden låtit sig angeläget vara att iakttaga all möjlig sparsamhet vid framställande av dessa anslagsäskanden och i överensstämmelse härmed låtit det tillsvidare anstå med vissa anslagskrav, som styrelsen under mera normala förhållanden måst framställa.

Vidkommande särskilt det ordinarie anslaget till socialstyrelsen, nu 173,500 kronor, har styrelsen ej ifrågasatt någon ändring.

Det *ordinarie anslaget* bör sålunda fortfarande upptagas till kronor 173,500: —

10. Upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet.

[59.]

Upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet.
(Extra anslag.)

För upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet har, utöver anslaget å ordinarie stat, för vardera av åren 1917 och 1918 anvisats ett anslag å extra stat av 36,300 kronor.

I sin skrivelse den 4 september 1917 har socialstyrelsen hemställt, att omförmälda anslag å extra stat för år 1919 måtte beräknas till samma belopp som för år 1918. Styrelsen har tillika anfört följande:

»Av det å extra stat för år 1918 begärda anslaget beräknas 26,300 kronor till extra tjänstemän och biträden, gratifikation, sakkunniga samt vikariatserättningar med mera samt 10,000 kronor till arvoden åt styrelsens ombud i orterna — fördelningen härutinnan är fastställd av Kungl. Maj:t. Såsom styrelsen framhöll i sin underdåniga skrivelse den 30 september 1916 angående motsvarande anslagsäskanden för år 1918, förelåg redan då ett starkt behov av ökning utav berörda anslag för möjliggörande av såväl förbättring av ombudens avlöningsförhållanden som förstärkning av styrelsens extra arbetskrafter. På grund av tidsförhållandenas tvång ansåg sig emellertid styrelsen om än med tvekan böra för det dåvarande avstå från att göra bestämda yrkanden på förhöjning av anslaget. Detta behov av ökning utav meranämnda anslag gör sig för närvarande än mera kännbart, isynnerhet för ombudens vidkommande. Med avseende å dessa tillåter sig styrelsen framhålla, att deras nuvarande arvoden, vilka utgå med belopp, växlande mellan 150—300 kronor — i trenne undantagsfall dock med respektive

[59.]

400, 500 och 600 kronor — i allmänhet blivit fastställda för många år tillbaka, långt före kristidens början, ävensom att styrelsen ansett ombudens uppdrag icke vara av sådan beskaffenhet, som berättigade dem till krigstidstillägg eller krigstidshjälp enligt därom gällande bestämmelser. Redan på grund av penningens minskade köpkraft vore därför en förbättring av ombudens löneförmåner väl motiverad. Därtill kommer, att ombudens arbetsuppgifter oupphörligt ökats, särskilt nu under kristiden för rapporteringen till styrelsens levnadskostnadsundersökningar med mera, och alltjämt visa tendens att fortfarande ökas. På grund av vad nu anförs finner styrelsen det vara en trängande nödvändighet, att ombudens arvodesförhållanden förbättras, enär eljest möjligheten att få och behålla för ifrågavarande uppgift lämpliga personer äventyras. Styrelsen torde ock sannolikt bliva nödsakad att, trots därav följande olägenheter, tillgripa någon del av de för extra tjänstemän och biträden avsedda medlen för att i någon mån tillgodose ombudens berättigade anspråk på högre avlöning. Enbart sparsamhetshänsyn skulle denna gång ej heller kunnat avhålla styrelsen från att begära högre anslag för ifrågavarande ändamål, för såvitt icke ännu en omständighet tillkommit, som blivit avgörande för styrelsens beslut att låta saken tillsvidare bero. Med avseende härå vill styrelsen framhålla, att statsrådet och chefen för civildepartementet i skrivelse till styrelsen den 6 december 1916, under erinran att statsmedel jämväl utgå till riks försäkringsanstalten och pensionsstyrelsen för avlöning av dessa myndigheters ombud, anmodat styrelsen taga i övervägande, huruvida icke genom anlåtande i förekommande fall av för ämbetsverken gemensamma ombud utgifterna för avsedda ändamålet skulle kunna nedbringas, samt att därefter gemensamt med de båda övriga ämbetsverken inkomma med det yttrande och förslag i ämnet, vartill omständigheterna kunde föranleda. Sålunda anbefalld utredning i ämnet har emellertid ännu icke lämpligen kunnat verkställas av den anledning, att riks försäkringsanstalten, såsom styrelsen inhämtat, ännu icke har planen för sin ombudsorganisation fullt klar. Enär det i allt fall synes nödvändigt att avvakta resultatet av omförmälda utredning, innan frågan om förbättrade löneförmåner för styrelsens ombud kan avgöras, har styrelsen icke ansett sig kunna för närvarande framlägga förslag i ämnet.»

Då någon förändring av förevarande anslagsbelopp ej blivit ifrågasatt, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen Departements-
chefen.

att för upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 36,300 kronor.

11. Medling i arbetstvister.

För varje år från och med år 1907 har av riksdagen på extra stat anvisats ett förslagsanslag att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande och användas till ersättning åt förlikningsmän för medling i arbetstvister. För åren 1907 och 1908 var detta anslag bestämt till 20,000 [60.]
Medling i
arbetstvister.
(Extra anslag.)

[60.] kronor årligen, men därefter har detsamma utgjort 25,000 kronor om året.

I sin skrivelse den 4 september 1917 har socialstyrelsen hemställt, att för ifrågavarande ändamål å extra stat för år 1919 måtte anvisas 25,000 kronor.

Departementechefen.

Under de senare åren har uppdraget att vara förlikningsman blivit alltmera betungande. Önskemål har därför framkommit, att förlikningsmännen måtte sättas i tillfälle att årligen åtnjuta någon ledighet utan att därför behöva vidkännas särskilda kostnader. Kungl. Maj:t har jämväl på därom gjorda framställningar under år 1917 beviljat förlikningsmännen i tre särskilda distrikt semesterledighet under en månad vardera, varjämte Kungl. Maj:t den 30 november 1917 förordnat, att ersättningen till dessa förlikningsmäns vikarier under semesterledigheten skulle utgå av det av riksdagen för år 1917 för ifrågavarande ändamål beviljade anslaget. Något överskridande av anslaget har på grund härav icke behövt ske. Det torde vara skälgt, att ifrågavarande förman för framtiden beredes samtliga förlikningsmän, därest de så önska. Då emellertid någon höjning av anslaget av denna anledning icke torde vara erforderlig, får jag i enlighet med socialstyrelsens framställning hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 25,000 kronor att stallas till Kungl. Maj:ts förfogande och användas till *ersättning åt förlikningsmän för medling i arbetstvister.*

12. Understödjande av den offentliga arbetsförmedlingen.

[61.] Till befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket har riksdagen anvisat förslagsanslag till belopp av, för vart och ett av åren 1907—1910 15,000 kronor, för vart och ett av åren 1911—1913 40,000 kronor, för 1914 55,000 kronor, för vart och ett av åren 1915 och 1916 65,000 kronor samt för vart och ett av åren 1917 och 1918 70,000 kronor.

Understödjande av den offentliga arbetsförmedlingen.
(Extra anslag.)

Närmare föreskrifter att lända till efterrättelse med avseende å omförmälda anslag hava meddelats genom särskilda kungörelser, senast den 30 juni 1916 (sv. förf.-saml. nr 320).

Enligt vad vid beviljande av auslagen för 1917 och 1918 blivit förutsatt, skulle desamma användas — förutom till understöd åt de

offentliga arbetsförmedlingsanstalterna — jämväl för avlöande av dels en extra byråassistent å socialstyrelsens första byrå för handläggning av arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsfrågor, dels ock en med praktiska arbetsförhållanden förtrogen biträdande tjänsteman. [61.]

Socialstyrelsen har i sin skrivelse den 4 september 1917 gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål för år 1919 och därvid till en början anfört följande:

»Enligt de grunder, som gälla för statsunderstöd till arbetsförmedlingsanstalterna, hava under år 1917 till dessa utdelats ett sammanlagt belopp av 72,345 kronor 66 öre, var till komma utgifter för den centrala ledningen av den offentliga arbetsförmedlingen — arvode till en byråassistent och en biträdande tjänsteman, tillsammans 8,000 kronor. Anslaget är således redan under år 1917 överskridet med mer än 10,000 kronor. Härtill må emellertid anmärkas, att vid utmätande av den del utav anstalternas statsbidrag, som fastställes efter en mera fri prövning för samarbetet mellan anstalterna med mera, hitintills iakttagits stor försiktighet, men att det, med hänsyn till den omfattning, som samarbetet såväl anstalterna sinsemellan som särskilt mellan dessa och centralledningen numera tagit, isynnerhet nu under kristiden, vore synnerligen önskligt, att statsbidraget till de olika anstalterna i denna del kunde tillmätas något mera rundligt. Härför talar jämväl den omständigheten, att anstalterna och deras föreståndare alltmer börjat tagas i anspråk för rent statliga ändamål. Styrelsen vill i sådant hänseende erinra om arbetsförmedlingsanstalternas uppgift beträffande understödsverksamheten under pågående kristid. För bedömande av anslagsbehovet för år 1919 må vidare framhållas, att riksdagen redan godkänt grunder för ersättning av den kostnad, anstalterna åsamkas genom inrättande av fackarbetsanvisningar. Då statsbidrag för nämnda ändamål enligt därför fastställda grunder kunna utgå först under år 1918, hava några dylika ännu icke utdelats, men då det är att antaga, att fackarbetsanvisning skall hinna anordnas på ett flertal platser till det år, som här avses, nämligen 1919, torde statsbidragen härför för sistnämnda år kunna uppskattas till sammanlagt åtskilliga tusental kronor.

Av anförda skäl och då vidare den del av arbetsförmedlingsanstalternas statsunderstöd, som beräknas efter mera fasta grunder, befinner sig i ständigt stigande på grund av förmedlingsverksamhetens fortgående utveckling, synes anslaget till den offentliga arbetsförmedlingen för år 1919 böra beräknas till 100,000 kronor.»

Socialstyrelsen har i sin skrivelse tillika ifrågasatt höjning av det nu utgående arvodet till förenämnda extra byråassistent å styrelsens första byrå för handläggning av arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsfrågor. Härutinnan må till en början erinras om följande.

I den uti förevarande ämne till 1916 års riksdag avlåtna proposition (nr 192) hade Kungl. Maj:t i enlighet med socialstyrelsens hemställan för nämnda befattningshavare föreslagit ett arvode av 5,600 kronor för år, d. v. s. samma arvode, som utgår för en tjänsteman i andra lönegraden å extra stat.

[61.] Riksdagen erinrade emellertid i sin skrivelse den 15 juni 1916, att riksdagen samma år redan beviljat inrättande av en andragradstjänst å nämnda byrå inom styrelsen. På grund härav och även om hänsyn toges till den nu ifrågavarande befattningens provisoriska karaktär ansåge riksdagen, att arvodet lämpligen borde sättas till 5,000 kronor om året.

Då socialstyrelsen i skrivelse den 30 september 1916 avgav förslag till anslagsäskanden inom styrelsens förvaltningsområde för år 1918, framhöll styrelsen, att nämnda arvodesbelopp 5,000 kronor enligt styrelsens uppfattning icke kunde anses svara mot de kvalifikationer, man med hänsyn till arbetsuppgifternas art måste återfinna hos innehavaren av ifrågavarande befattning för densamma behöriga uppehållande. Med avseende härå anförde styrelsen följande:

»Det åläge närmast denna tjänsteman att genom sina ingripanden och direktiv söka i görligaste mån åstadkomma utjämning beträffande utbud och efterfrågan å arbetskraft å den svenska arbetsmarknaden som helhet betraktad. Att detta i många fall kunde bli en synnerligen maktpåliggande uppgift torde utan vidare kunna inses. Ofta kunde exempelvis efterfrågan å arbetskraft föreligga inom olika näringsgrenar och olika delar av landet, och gällde det sålunda i sådant fall att bedöma, var eventuellt tillgänglig arbetskraft kunde komma till största nytta och hur densamma skulle kunna dit överflyttas. Här måste sålunda ett avvägande äga rum mellan en mängd stridiga intressen beträffande såväl löneanspråk från de arbetssökandes sida som olika näringsgruppers krav på att få föreliggande behov av arbetskraft tillgodosedda, ett avvägande, som uppenbarligen fordrade en ingående kännedom om arbets- och levnadsförhållandena inom olika grenar av det svenska näringslivet. På ifrågavarande tjänsteman ankom det vidare att giva vägledande råd samt att följa och söka främja den offentliga arbetsförmedlingens vidare utveckling, särskilt — sedan riksdagen beviljat statsbidrag för inrättande av fackarbetsanvisningar — beträffande organisationen av dylika. Honom åläge slutligen att verkställa utredningar rörande sådana arbetsmarknadsspörsmål som utvandringen av yrkesarbetare, importen av utländsk arbetskraft, vänpliktiges permitterande för brådskande jordbruksarbeten m. m.»

Med hänsyn till vad styrelsen sålunda anført ansåg sig styrelsen i sin nämnda skrivelse den 30 september 1916 böra ånyo föreslå, att ifrågavarande befattningshavare i löneavseende likställdes med en andra gradens tjänsteman å extra stat. Som ett ytterligare skäl härför framhöll styrelsen, att redan vunnen erfarenhet givit vid handen, att det under kristiden provisoriskt skapade centralorganet för den offentliga arbetsförmedlingen måste såsom en nödvändig påbyggnad å denna bibehållas jämväl sedan lugnare tider inträtt.

I sitt anförande till det vid 1917 års statsverksproposition fogade protokollet i civilärenden yttrade emellertid föredragande departements-

chefen beträffande styrelsens framställning om ökning av ifrågavarande arvode, att tillräckliga skäl icke syntes föreligga att åtminstone för det dåvarande, innan någon längre tids erfarenhet vunnits, ånyo underställa denna fråga riksdagens prövning. Vad departementschefen sålunda anfört lämnades utan erinran av Kungl. Maj:t och riksdagen, och utgår arvodet ifråga sålunda för år 1918 med oförändrat belopp, 5,000 kronor.

[61.]

I sin skrivelse den 4 september 1917 anför socialstyrelsen beträffande förevarande fråga, att då den erfarenhet, som nu ytterligare vunnits — såvitt styrelsen kunde bedöma — bekräftat, såväl att här omförmälda befattning i kvalitativt hänseende vore av synnerligen krävande natur som ock att densamma borde bibehållas för framtiden, styrelsen, med åberopande av vad styrelsen härom anfört i sin förenämnda underdåniga skrivelse den 30 september 1916, även denna gång ville föreslå, att arvodet till befattningens innehavare höjdes till 5,600 kronor.

Med hänsyn till den allt livligare frekvensen vid de offentliga arbetsförmedlingsanstalterna erfordras under år 1919 tillgång till ökat anslag för ifrågavarande ändamål. Mot det av styrelsen i sådant hänseende föreslagna beloppet, 100,000 kronor, har jag intet att erinra.

Departements-
chefen.

Socialstyrelsen har ånyo upprepat sin framställning om ökning av arvodet åt den hos styrelsen anställda extra byråassistenten för handläggning av arbetsförmedlings- och arbetsmarknadsfrågor. Under åberopande av vad härutinnan förekommit vid tidigare tillfällen anser jag emellertid ökat arvode till ifrågavarande byråassistent icke heller nu böra ifrågasättas.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 100,000 kronor att för *befrämjande och organiserande av den offentliga arbetsförmedlingen i riket* utgå i huvudsaklig överensstämmelse med nu gällande grunder.

13. Underlättande av medellösa arbetsökandes resor.

För vartdera av åren 1913, 1914 och 1915 har riksdagen på förslag av Kungl. Maj:t å extra stat anvisat ett förslagsanslag av högst 10,000 kronor att ställas till förfogande av Sveriges offentliga arbetsförmedling till täckande av viss del av de utgifter, arbetsförmedlingen nödgades vid-

[62.]

Medellösa
arbets-
sökandes
resor.

(Extra anslag.)

[62.] kännas för förskottering av resekostnader för medellösa arbetssökande, som av arbetsförmedlingsanstalt anvisats plats å annan ort.

Till följd därav att understöd från ifrågavarande anslag endast lämnades till täckande av hälften utav den förlust, som anstalt åsamkats vid förskottering av arbetssökandes resekostnader, beviljade anstalterna endast i ringa omfattning förskott. Härtill torde hava bidragit de jämväl i övrigt tämligen stränga villkor, som av försiktighetsskäl stadgats för understödets åtnjutande. Då detta system sålunda visat sig föga effektivt och i varje fall icke kunde anses motsvara det under föreliggande förhållanden stegrade behovet av bistånd i nu förevarande avseende från statens sida, anvisade 1914 års senare riksdag på Kungl. Maj:ts framställning på extra stat för år 1915 ett förslagsanslag av 20,000 kronor att i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet över civilärenden den 17 september 1914 angivna grunder utgå som bidrag till resekostnader för medellösa arbetssökande, som av arbetsförmedlingsanstalt anvisats arbete å annan ort, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel redan under år 1914 utanordna erforderliga belopp. Denna anordning avsåg tiden från den 1 oktober 1914 till och med den 31 maj 1915, under vilken tid statsbidrag från förstnämnda anslag å högst 10,000 kronor skulle inställas. Närmare föreskrifter angående användningen av anslaget å 20,000 kronor meddelades genom kungörelse den 28 september 1914.

I proposition den 20 april 1915, nr 161, föreslog Kungl. Maj:t 1915 års riksdag medgiva, att berörda på extra stat för år 1915 anvisade förslagsanslag av högst 10,000 kronor för täckande av förluster å förskotteringar av resekostnader finge i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet för sistnämnda dag angivna grunder under år 1916 utgå såsom bidrag till resekostnader för medellösa arbetssökande, som av arbetsförmedlingsanstalt anvisats arbete å annan ort än där de vistas. Detta förslag innebar, att det för år 1915 anvisade anslaget å 10,000 kronor, vilket, då den förändrade anordningen antogs skola med anlitande av anslaget å 20,000 kronor kunna tillämpas även under tiden den 1 juni—den 31 december 1915, beräknades icke till någon del skola komma att tagas i anspråk under samma år, i stället skulle utgå under år 1916 under enahanda villkor, som bestämts beträffande ovannämnda anslag å 20,000 kronor. Något särskilt anslag erfordrades sålunda icke för år 1916.

Kungl. Maj:ts framställning blev av riksdagen bifallen.

Sedermera har riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts i ärendet gjorda framställningar, för vartdera av åren 1917 och 1918 beviljat ett

förslagsanslag av 10,000 kronor att utgå såsom bidrag till resekostnader av angiven art.

[62.]

Närmare föreskrifter att lända till efter rättelse med avseende å resekostnader av ifrågakarande beskaffenhet hava senast meddelats genom kungörelse den 30 juni 1916 (sv. förf.-saml. nr 319).

I skrivelse den 4 september 1917 har socialstyrelsen hemställt, att anslag för ifrågakarande ändamål måtte för år 1919 beviljas till samma belopp som för år 1918.

Någon anledning att för år 1919 ifrågasätta ändring i de nu be-
träffande statsbidrag till arbetssökandes resor gällande bestämmelser
eller i det för ändamålet utgående anslagsbeloppet torde ej förefinnas.
Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att på extra stat för år 1919 anvisa ett förslags-
anslag av 10,000 kronor att i huvudsaklig överens-
stämmelse med nu gällande grunder utgå såsom bi-
drag till resekostnader för medellösa arbetssökande, som
av arbetsförmedlingsanstalt anvisats arbete å annan ort
än där de vistas.

14. Det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel.

För vart och ett av åren 1906—1918 har riksdagen såsom bidrag till det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel beviljat ett anslag av 750 kronor. I sin skrivelse den 4 september 1917 har socialstyrelsen hemställt om utverkande av anslag för ifrågakarande ändamål jämväl för år 1919.

[63.]

Det mellan-
folkliga ar-
betsamtet i
Basel.

(Extra anslag.)

Ifrågakarande institution, vilken åtnjuter understöd från åtskilliga främmande stater, har även under den rådande krisen fyllt sin uppgift att förmedla kännedomen om olika länders sociala förhållanden. Institutionen synes för sin verksamhet alltjämt vara förtjänt av understöd jämväl från svenska statens sida, och jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att såsom *bidrag till det mellanfolkliga arbetsamtet i Basel* på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 750 kronor.

Arbetarskydd.

15. Yrkesinspektionen.

[64.] Riksdagen har år 1917 godkänt ny ordinarie stat för yrkesinspektionen att tillämpas från och med år 1918. I staten finnes bland annat upptagen en anslagspost å 23,280 kronor till yrkesinspektörernas och yrkesinspektrisens kontorskostnader samt vikariatsersättningar m. m. Det ordinarie anslaget till yrkesinspektionen utgör från och med år 1918 163,780 kronor.

Anslag till yrkesinspektionen.

(Ordinarie anslag.)

På förslag av socialstyrelsen har Kungl. Maj:t den 17 augusti 1917 fastställt följande fördelning av berörda anslagspost å 23,280 kronor, nämligen:

vikariatsersättningar samt expensarvoden åt yrkesinspektören och underinspektören i första distriktet	kronor	1,100: —
register, kontorsböcker och andra trycksaker	»	3,000: —
hyra för expeditionslokaler	»	6,145: —
belysning, uppvärmning, städning, skrivbiträde, telefon och allmänna expenser	»	12,035: —
kontorsmateriel och kontorsinventarier	»	1,000: —
	Summa kronor	23,280: —

I sin skrivelse den 4 september 1917 har socialstyrelsen gjort framställning om höjning av nämnda anslagspost å 23,280 kronor och därvid anført följande:

»I förslaget till fördelning av anslag till yrkesinspektörernas och yrkesinspektrisens kontorskostnader samt vikariatsersättningar har styrelsen måst begränsa posten för belysning, uppvärmning, städning, skrivbiträde, telefon och allmänna expenser till 12,035 kronor eller till ett belopp, som med 115 kronor understiger det, som på sin tid av styrelsen beräknades för samma ändamål under år 1915. Under de senaste åren hava svårigheterna, på grund av rådande dyrtid, givetvis varit mycket stora för att få ifrågavarande belopp att räcka till. För att erhålla medel till nödvändiga utgifter för litteratur och förbrukningsartiklar med mera (allmänna expenser) har därför ersättningen för skrivhjälp under år 1917 måst reduceras med 685 kronor i förhållande till motsvarande ersättning år 1915, något som medfört mycket allvarliga olägenheter. Sålunda hava två yrkesinspektörer endast kunnat erhålla respektive 260 och 300 kronor för år räknat såsom ersättning för skrivhjälp, vilket medfört, att yrkesinspektörerna själva jämte deras assistenter måst använda en stor del av sin tid till renskriv-

[64.]

ning och enklare kontorsgöromål. I övriga distrikt har ersättningen till skrivbiträdena, vilka icke ägt uppbära krigstidstillägg eller krigstidshjälp, varit allt för ringa för att kunna anses utgöra skäligen ersättning för nedlagt arbete. Till avhjälpande av berörda missförhållanden får styrelsen därför hemställa, att anslaget till yrkesinspektörernas och yrkesinspektrisens kontorskostnader samt vikariatsersättningar måtte ökas med 3,690 kronor eller från 23,280 kronor till 26,970 kronor. Av dessa 3,690 kronor har styrelsen avsett, att 3,075 kronor skulle användas till höjning av nu utgående belopp till ersättning för skrivhjälp samt 615 kronor till ökning av yrkesinspektörernas medel till allmänna expenser. Vid bifall till denna framställning skulle varje yrkesinspektör i medeltal erhålla 909 kronor till ersättning för skrivhjälp samt 421 kronor till bestridande av allmänna expenser.»

De nästlidet år beslutade förändringarna i den ordinarie staten för yrkesinspektionen berörde ej anslagsposten till yrkesinspektörernas och yrkesinspektrisens kontorskostnader samt vikariatsersättningar m. m. i annan mån än att, i samband med inrättande av de nya ordinarie befattningarna, från det förutvarande extra anslaget till ifrågasatt anslagspost överfördes ett belopp av 1,000 kronor, motsvarande å befattningarna belöpande vikariatsersättningar m. m. Den av styrelsen nu ifrågasatta höjningen av nämnda anslagspost åsyftar att i någon mån motväga de på grund av rådande dyrtid ökade kostnaderna för renskrivning och vissa allmänna expenser. Då jag ej har något att erinra mot de av styrelsen i sådant hänseende gjorda beräkningarna, anser jag mig böra förorda styrelsens förslag. Vid bifall härtill skulle det ordinarie anslaget till yrkesinspektionen höjas med 3,690 kronor till 167,470 kronor.

Departements-
chefen.

Under åberopande av vad jag sålunda anfört, får jag hemställa, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att

dels fastställa sådan ändring i den ordinarie staten för yrkesinspektionen, att anslagsposten å 23,280 kronor till yrkesinspektörernas och yrkesinspektrisens kontorskostnader samt vikariatsersättningar m. m. från och med år 1919 upptages med ett till 26,970 kronor förhöjt belopp;

dels ock, vid bifall härtill, från och med samma år höja det ordinarie anslaget till yrkesinspektionen med 3,690 kronor till 167,470 kronor.

16. Upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet.

[65.]

Anslag till
upprätt-
hållande av
yrkesinspek-
tionens verk-
samhet.

(Extra anslag.)

För upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, har riksdagen å extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag, högst 14,400 kronor.

I skrivelse den 4 september 1917 har socialstyrelsen framlagt förslag till lag angående beredande i vissa fall vid skogsavverkning, flottning och kolning av härbärga åt arbetarna m. m. Enligt denna lag skulle tillsyn å efterlevnaden av densamma utövas, på sätt Kungl. Maj:t närmare föreskreve, av yrkesinspektionens befattningshavare; och skulle, enligt vad jag från socialstyrelsen inhämtat, vid bifall till detta förslag påkallas en förhöjning av det extra anslaget till yrkesinspektionen med omkring 10,000 kronor.

Å andra sidan skulle, därest i samband med kommerskollegii ifrågasatta omorganisation särskilt anslag under sjunde huvudtiteln kommer att uppföras till en sprängämnesinspektör, behov ej vidare förefinnas av det nu från extra anslaget till upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet utgående arvodet å 2,000 kronor till en sådan inspektör. Socialstyrelsen har emellertid framhållit, att på grund härav någon minskning av nämnda anslag, som vore synnerligen knappt tillmätt, ej torde kunna äga rum.

Departements-
chefen.

Då jag måhända kommer i tillfälle att under riksdagens lopp underställa Kungl. Maj:t frågan om utfärdande av lag i förut angivna syfte, hemställer jag för närvarande allenast, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan å den proposition, som kan komma att i ämnet avlätas, för upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, å extra stat för år 1919 beräkna ett förslagsanslag, högst 24,400 kronor.

17. Bidrag till föreningen för arbetarskydd i Stockholm.

[66.]

Bidrag till
föreningen
för arbetar-
skydd
i Stockholm.

(Extra anslag.)

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift har föreningen för arbetarskydd i Stockholm gjort framställning om statsbidrag för år 1919.

Beträffande föreningens ändamål må först nämnas, att föreningen, som stiftades år 1905, enligt stadgarna har till uppgift att till före-

kommande av olycksfall i arbete och till förebyggande av förhållanden, som kunna menligt inverka på arbetarnas liv och hälsa, söka medelst samlade av modeller, ritningar och beskrivningar å skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbete, anordnande av utställningar av dylika föremål ävensom genom tillhandahållande åt allmänheten av litteratur och hållande av föredrag i ämnet m. m. väcka och underhålla intresset för åstadkommande och begagnande av lämpliga skyddsanordningar i berörda syfte.

För ändamålet har föreningen i Stockholm anordnat en för allmänheten avgiftsfritt tillgänglig ständigt utställning av skyddsanordningar mot olycksfall i arbete. Denna utställning är sedan början av år 1915 förlagd till en i huset nr 32 vid Birgerjarlsgatan belägen lokal.

Föreningen har åtnjutit statsunderstöd alltsedan sin tillkomst. På därom gjord framställning beviljade Kungl. Maj:t nämligen enligt beslut den 16 november 1906 föreningen för samma år ett belopp av 2,000 kronor till bestridande av hyresavgiften för den av föreningen förhyrda lokalen till förberörda utställning.

Från och med år 1907 har riksdagen, enligt framställning av Kungl. Maj:t, på extra stat anvisat anslag såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för den av föreningen anordnade permanenta utställningen av skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbete. Detta anslag har senast för vart och ett av åren 1912—1918 utgått med ett belopp av 4,000 kronor.

I förevarande skrift har föreningen anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes i likhet med föregående år föreslå riksdagen att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna under år 1919 för föreningens utställning anvisa ett belopp av 4,000 kronor.

Föreningens
framställning
om anslag för
år 1919.

Av skriften bifogat exemplar av förvaltningsutskottets inom styrelsen för föreningen berättelse för år 1916 inhämtas huvudsakligen följande:

Föreningens verksamhet har under år 1916 i allt väsentligt fortgått i de banor, som följts allt sedan föreningens tillkomst.

Föreningens utställning har under året varit flitigt besökt. Utställningen har som förut hållits avgiftsfritt öppen söndagar kl. 1—3, lördagar kl. 5—8 och övriga veckodagar kl. 12—1 e. m.

Det under år 1915 påbörjade insamlandet av material, belysande lastnings- och lossningsarbetets risker, har under året kompletterats genom yrkesinspektionens befattningshavare, som under sin verksamhet haft tillfälle förvärva ett rikhaltigt material. Detta har under året ordnats och sammanställts samt bildar jämte en del andra föremål berörande sjöfarten en särskild avdelning. Inom

[66.]

denna visas i modeller de olika knopar och beläggningar, som lämpligen böra användas vid lyftning i kranar av olika föremål. Inom densamma har vidare aktiebolaget Gasaccumulator utställt en lampa för belysning av det nu å alla handelsfartyg anbringade nationalitetsmärket samt en morselampa för signalering mellan fartyg.

En del material, belysande skador, uppkomna hos ångpannor, har tillställts föreningen från yrkesinspektionen, varjämte den för hygienien inom arbetslokaler så viktiga ventilationen belyses genom en del ritningar över modernare anordningar på området.

Några arbetsmaskiner med skyddsanordningar har under året på grund av industrins forcerade arbete ej kunnat förvärfvas för utställningen, men har föreningen grundad förhoppning om en större anslutning i detta hänseende, så snart tillverkarna få möjlighet att för utställningsändamål avstå något av sitt fabrikat.

Föreningens bibliotek har under året utökats dels genom gåvor från Norstedtska förlaget, dels genom förvärf från andra håll.

De av föreningen tillhandahållna anslagen med anvisningar om vad arbetarna böra iakttaga för att undvika olycksfall i arbete m. m. hava under året utökats samt från arbetsgivarna omfattats med stort intresse, varom de under året ingångna talrika rekvisitioner bära vittne.

Föreningen har fortsatt det utbyte av trycksaker med motsvarande institutioner i andra länder, som ägt rum under föregående år.

Tidskriften »Arbetarskyddet», som utgör föreningens organ, har under året som bidrag erhållit 1,024 kronor, utgörande prenumerationsavgifter för 256 exemplar à 4 kronor, varjämte tidskriften åtnjutit ett särskilt statsanslag av 800 kronor.

Inom utställningen har biträdande utställningskommisarien, ingenjören E. Odelstierna hållit ett antal föredrag och demonstrerat utställningen för olika föreningar och arbetarklubbar, studerande vid Tekniska Högskolan, Karolinska Institutet och en del läroverk, varjämte föreningens sekreterare hållit föredrag för arbetare i Västerås samt vid verkmästarskolan i Svedala.

Under året har föreningen utsänt cirkulär till arbetsgivare inom landet, framhållande föreningens behjärtansvärda arbete samt inbjudande dem att, genom att ingå som medlemmar, stödja denna verksamhet, och har denna vädjan ej förklingat ohörd, utan lämnat ett tillfredsställande resultat.

Vid föreningens årsmöte den 5 maj 1916 höll underdirektören i norska Riksforsikringsanstalten E. Qvigstad ett intressant föredrag över ämnet: »Nya riktlinjer i den norska olycksfallsförsäkringslagstiftningen».

Föreningen har under år 1916 åtnjutit ett bidrag från Stockholms stadsfullmäktige av 1,000 kronor.

Vid 1916 års slut räknade föreningen 111 stiftande och 150 årsbetalande medlemmar.

Föreningens inkomster och utgifter under året hava varit:

Inkomster:

Saldo från år 1915, kontant i kassan	kronor	81:45
Avgifter av 150 årligen betalande medlemmar	»	1,500:—
Avgifter av 10 stiftande medlemmar	»	1,150:—

Transport kronor 2,731:45

	Transport kronor	2,731: 45	[66.]
Statsbidrag för 1916	»	4,000: —	
Stockholms stads bidrag för 1916	»	1,000: —	
Försålda skyltar	»	557: 45	
Försålda »Minnesblad för arbetare vid pressar»	»	23: 30	
Riksförsäkringsanstalten, premieåterbetalning	»	1: 50	
Räntor för år 1916	»	121: 84	
	Summa kronor	8,435: 54	

Utgifter:

Hyra av utställningslokalen	kronor	2,000: —	
Sekreterarens arvode	»	900: —	
Biträdande utställningskommisariens arvode	»	300: —	
Skrivbiträde	»	170: —	
Maskinistens avlöning	»	900: —	
Städning och rengöring	»	281: 84	
Elektrisk kraft	»	23: 50	
Belysning	»	41: 80	
Försäkringsavgifter	»	78: 12	
Tryckningskostnader	»	57: 50	
Postporto	»	129: 16	
Inköp av skyltar	»	415: 80	
Inbindning av böcker	»	74: 50	
Prenumerationsavgifter till »Arbetarskyddet»	»	1,024: —	
Diverse utgifter	»	397: 79	
	kronor	6,794: 01	

Saldo till år 1917:

Kontant i kassan	kronor	191: 53	
Innestående å sparkasseräkning	»	1,450: —	» 1,641: 53
	Summa kronor	8,435: 54	

Föreningen har därjämte meddelat, att föreningens verksamhet är avsedd att under år 1919 fortgå efter i huvudsak samma grunder som förut.

Till följd av remiss har socialstyrelsen den 12 september 1917 avgivit utlåtande i ärendet och därvid, med hänsyn till den betydelse, föreningens verksamhet måste anses äga för arbetarskyddslagstiftningens tillämpning och utveckling, förordnat bifall till framställningen.

Social-
styrelsen.

Av vad förut anförts såväl beträffande föreningens för arbetarskydd ändamål och dess åtgärder till förverkligandet därav som i fråga om föreningens ekonomiska ställning torde framgå, att föreningen fortfarande både förtjänar och är i behov av att komma i åtnjutande av statsunderstöd med nu utgående belopp.

Departements-
chefen.

[66.] Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom *bidrag till bestridande av kostnaderna för den av föreningen för arbetarskydd i Stockholm anordnade permanenta utställningen av skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet* på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 4,000 kronor.

Socialförsäkring.

18. Sjukkasseväsandets befrämjande, oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag kronor 1,550,000: —

19. Anslag till sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd.

[67.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag har riksdagen för vartdera av åren 1913 och 1914 för understödjande av sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd, på extra stat anvisat ett förslagsanslag av 25,000 kronor att fördelas i enlighet med de grunder och på de villkor, som av Kungl. Maj:t bestämdes. För ett vart av åren 1915—1917 har för ändamålet anvisats ett förslagsanslag av 50,000 kronor samt för år 1918 ett förslagsanslag av 70,000 kronor.

Genom kungörelse den 30 juni 1913 (sv. förf.-saml. nr 136) hava fastställts villkoren för statsbidrag till sjukkassor, som meddela moderskapshjälp. Dessa villkor lända till efterrättelse tillsvidare, så länge anslag för ifrågavarande ändamål fortfarande utgår.

I sin skrivelse den 4 september 1917 har socialstyrelsen hemställt, att anslag för ifrågavarande ändamål måtte för år 1919 beviljas till samma belopp som för år 1918.

Departements-
chefen. Då jag ej funnit anledning till erinran mot styrelsens förslag, tillåter jag mig hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *understödjande av sjukkassor, som meddela moderskapsunderstöd*, på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 70,000 kronor att fördelas i enlighet med de grunder och på de villkor, som av Kungl. Maj:t bestämmas.

20. Tillsyn över understödsföreningar.

1912 års riksdag antog i anledning av Kungl. Maj:ts proposition lag om understödsföreningar. [68.]

Genom kungörelse den 8 november 1912 förordnade Kungl. Maj:t, att tillsynen över nämnda föreningar tillsvidare skulle förläggas till socialstyrelsen. *Tillsyn över understödsföreningar. (Extra anslag.)*

För ett vart av åren 1913—1916 anvisade riksdagen för uppehållande av tillsyn över understödsföreningarna ett anslag å extra stat av 6,000 kronor. Anledningen därtill, att anslaget ifråga ej sammanfördes med det extra anslaget till upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet, var, att frågan till vilken myndighet tillsynen skulle förläggas ej blivit slutgiltigt ordnad.

På grund av nådig befallning inkom socialstyrelsen sedermera under år 1916 med utredning beträffande nämnda fråga och hemställde därvid, att tillsynen skulle från och med år 1918 definitivt förläggas till styrelsen.

I sitt anförande till det vid nästlidet års statsverksproposition fogade protokollet över civilärenden framhöll emellertid föredragande departementschefen, att Kungl. Maj:t den 31 december 1915 uppdragit åt en kommitté att bland annat verkställa utredning angående införande i vårt land av obligatorisk sjukförsäkring av arbetare samt att inkomma med det förslag, som kunde av den verkställda utredningen föranledas. Det syntes, yttrade departementschefen vidare, sannolikt, att kommitténs blivande förslag komme att inverka på organisationen av tillsynen över sjukkasseväsendet. Då emellertid frågan om tillsyn över understödsföreningar stode i visst samband härmed, ansåg han, att med det slutliga ordnandet av denna tillsyn borde anstå, tills frågan om införande av obligatorisk sjukförsäkring av arbetare föreläge till avgörande. Vid sådant förhållande syntes anledning saknas att för det dåvarande frångå den dittills tillämpade anordningen, att nämnda tillsyn utövades av socialstyrelsen.

Vad departementschefen sålunda anfört blev av Kungl. Maj:t och riksdagen lämnat utan erinran, och beslöt riksdagen i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag att på extra stat för år 1918 för ifrågavarande ändamål anvisa ett förslagsanslag, högst 6,000 kronor.

I sin skrivelse den 4 september 1917 har socialstyrelsen hemställt, att anslag för ifrågavarande ändamål måtte för år 1919 beviljas till samma belopp som för år 1918.

[68.] Med anledning av denna styrelsens framställning och på grund av vad jag förut anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 6,000 kronor, att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för uppehållande under nämnda år av *tillsyn över understödsföreningarna.*

21. Internationella föreningen för arbetslöshetens bekämpande.

[69.] 1914 års senare riksdag har på de i statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 maj 1914 angivna villkor såsom bidrag för åren 1914 och 1915 till internationella föreningen för arbetslöshetens bekämpande på extra stat för år 1915 anvisat ett belopp av 1,500 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel förskottsvis redan under år 1914 utanordna ett belopp av 750 kronor.

Därefter har riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar, för ifrågakvarande ändamål för vart och ett av åren 1916—1918 anvisat anslag å 750 kronor.

Beträffande föreningens ändamål, organisation och verksamhet tillåter jag mig hänvisa till den utförliga redogörelse, som lämnades i nyssnämnda statsrådsprotokoll.

I skrivelsen den 4 september 1917 har socialstyrelsen hemställt om anvisande av anslag för ändamålet för 1919.

Departements-
chefen.

På grund av kristillståndet i Europa har internationella föreningen för arbetslöshetens bekämpande endast i viss begränsad omfattning kunnat fullfölja sin verksamhet. Då det är att förvänta, att föreningen efter ett blivande fredsslut skall ånyo kunna till fullo upptaga arbetet för sina betydelsefulla uppgifters främjande och Sveriges aktiva medverkan på detta område synes vara mycket önskvärd, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till *internationella föreningen för arbetslöshetens bekämpande* på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 750 kronor.

Nykterhetsverksamheten.**22. Alkoholistvården.**

Till bestridande av kostnader för alkoholistvården har riksdagen på extra stat anvisat för år 1916 tillhoppa 198,600 kronor och för år 1917 sammanlagt 269,600 kronor.

[70.]

Alkoholist-
vården.

(Extra anslag.)

För år 1918 har riksdagen på extra stat anvisat:

dels ett förslagsanslag, högst 24,500 kronor, till avlöningar och vikariatsersättningar åt tjänstemän vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister;

dels ett förslagsanslag av 29,000 kronor såsom bidrag till driftkostnaderna i övrigt för samma anstalt;

dels ett förslagsanslag av 175,000 kronor såsom bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader;

dels ett förslagsanslag av 17,000 kronor till bestridande av statens kostnader för farliga alkoholister, handräckning, läkarutlåtanden, vittnesersättningar m. m.;

dels ett reservationsanslag av 30,000 kronor såsom bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter;

dels ock ett förslagsanslag, högst 3,600 kronor, till sakkunnigt biträde hos socialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården,

eller sålunda till bestridande av kostnader för alkoholistvården tillhoppa 279,100 kronor.

Därjämte har riksdagen medgivit, att jord, som står under kronans omedelbara disposition eller som tillhör någon av de under bruk och bergverk för nödigt skogsfång upplåtna allmänningar eller någon av de genom domänstyrelsens försorg utarrenderade kronoegendomar, vilka icke upplåtits till förenade mötespassevolanskassornas fond, stuterierna eller Vadstena krigsmanshusfond, må, efter av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall verkställd prövning, utan särskild ersättning till kronan på de villkor i övrigt, Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma, upplåtas till landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan för anordnande av allmän alkoholistanstalt.

Beträffande anslagen till statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister ber jag till en början få erinra, att Kungl. Maj:t den 29 juni 1917 fastställt följande avlöningsstat för nämnda anstalt för år 1918:

Statens alko-
holistanstalt
vid Venngarn.

[70.]

	K r o n o r .						
	L ö n .			Tjänst- görings- pennin- gar.	Summa.		
	Oredu- cerat belopp.	Pensions- avgift mot- svarande belopp.	Redu- cerat belopp.				
1 föreståndare	3,000	150	2,850	1,500	4,350	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.	
1 assistent och räkenskapsförare	1,200	50	1,150	900	2,050		
1 husfader	900	50	850	700	1,550	Efter 5 år kan lönen höjas med 200 kronor och efter 10 år med ytterligare 200 kronor.	
1 befallningsman	900	50	850	700	1,550		
1 maskinist	800	30	770	600	1,370	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kronor och efter 10 år med ytterligare 100 kronor.	
1 vårdare	600	25	575	500	1,075		
2 d:o	1,200	50	1,150	1,000	2,150	Därjämte fri kost och möblerad bostad.	
1 d:o	350	15	335	250	585		
3 d:o	1,050	45	1,005	750	1,755	Efter 5 år kan lönen höjas med 75 kronor och efter 10 år med ytterligare 75 kronor.	
1 sjukvårdare eller -sköterska	350	15	335	250	585		
1 hushållerska	350	15	335	250	585	d.o.	
Läkare, arvode.....	—	—	—	—	2,000	Fria resor.	
Predikant, arvode..	—	—	—	—	600	D.o.	
Summa kronor	—	—	—	—	20,205		

Ann. Med undantag av läkare och predikant erhålla alla fri bostad, fri uppvärmning (eller bränsle) och elektrisk belysning (enligt styrelsens bestämmande). Huggning och sågning av bränsle ävensom armatur och lampor för elektrisk belysning bekostas dock alltid av befattningshavaren. Vårdarna (inklusive sjukvårdaren eller sjuksköterskan) bekomma beklädnadsersättning med 100 kronor. Befattningshavare må kunna tilldelas trädgårds- eller planteringsland (enligt styrelsens bestämmande).

Därest föreståndaren tillika ombesörjer läkarvården eller predikantens göromål, må honom kunna tilläggas härför upptaget arvode.

För det fall att föreståndaren åtnjuter båda de för befattningen uppförda ålderstilläggen, skall det pensionsavgift motsvarande belopp, som skall avdragas å lönen, utgöra 200 kronor och sålunda avlöning till honom utgå med 5,300 kronor.

Därest läkare eller predikant icke enligt avtal med styrelsen äga att genom anstaltens försorg åtnjuta fria resor, erhålla de resekostnadsersättning, läkaren enligt tredje klassen och predikanten enligt fjärde klassen i resereglementet, att utgå från det såsom bidrag till driftkostnader för anstalten beviljade förslagsanslaget.

Vidare har Kungl. Maj:t för samma år fastställt följande utgifts- och inkomststat för anstalten:

Utgifter:

Avlöningar, högst	kronor	20,205:—
Extra personal och vikariatsersättningar	»	4,295:—
Utspisning för personal, 15 personer under 365 dagar à 1 krona per person och dag, förslagsvis	»	5,475:—
Utspisning för å anstalten intagna, 100 personer under 350 dagar à 90 öre per person och dag, förslagsvis	»	31,500:—
Beklädnad för vissa å anstalten intagna, förslagsvis	»	1,000:—
Beklädnadsersättning till personal, förslagsvis	»	800:—
Värme och lyse, förslagsvis	»	16,000:—
Tvätt och renhållning, förslagsvis	»	3,000:—
Fastighetens underhåll, förslagsvis	»	4,000:—
Underhåll och nyanskaffning av inre inventarier, förslagsvis ..	»	1,500:—
Inköp av arbetsmateriel, förslagsvis	»	3,000:—
Underhåll och anskaffning av jordbruksinventarier, inköp av utsäde, foder etc., förslagsvis	»	6,000:—
Flitpenningar, förslagsvis	»	6,000:—
Läkemedel och instrument, förslagsvis	»	1,000:—
Diverse omkostnader, förslagsvis	»	4,225:—
Summa kronor		108,000:—

Inkomster:

Avgifter för 100 å anstalten intagna personer under 350 dagar à 1 krona per person och dag, förslagsvis	kronor	35,000:—
Inkomst av de intagnas arbete inom anstalten, förslagsvis	»	10,000:—
Inkomst av jordbruk och trädgård, förslagsvis	»	9,500:—
Statens tillskott	»	53,500:—
Summa kronor		108,000:—

I enlighet med av riksdagen godkända grunder för uppställningen av anstaltens driftkostnadsstat har däri såsom inkomst av jordbruk och trädgård upptagits allenast den nettobehållning, som beräknas uppstå, sedan samtliga med jordbruks- och trädgårdsrörelsen förenade utgifter frändragits. Bland de utgifter, som belasta jordbrukets och trädgårdens konto, äro inberäknade avlöningarna till vissa vid jordbruket anställda befattningshavare, för vilka lönebeloppen icke fastställts i avlöningsstaten utan bestämmas av anstaltens styrelse.

I skrivelse den 8 september 1917 har styrelsen för anstalten avgivit förslag till utgifts- och inkomststat för anstalten för år 1919.

Anslaget till *avlöningar* har i förslaget upptagits till samma belopp som i 1918 års stat.

Beträffande beloppet till *extra personal och vikariatsersättningar* anför styrelsen följande:

Styrelsen för
anstalten.

[70.]

»Sedan förslag till utgifts- och inkomststat för anstalten för år 1918 inlämnats till Kungl. Maj:t, har styrelsen funnit sig nödsakad att anställa följande extra personal, nämligen en eldare, en nattvakt och ett skrivbiträde.

Beträffande eldarbefattningen, vartill styrelsen lyckats erhålla en person, som, förutom att han är fullt kunnig i skötseln av anstaltens centralvärmeledningar, är skicklig mekanisk arbetare och elektrisk montör, har styrelsen funnit det vara nödvändigt, att maskinisten har ett lämpligt biträde vid skötandet av anstaltens omfattande belysnings-, värme-, vatten- och avloppsanläggningar samt övriga maskinella anordningar och till vilket han vid behov med full trygghet kan överlämna ansvaret.

Vad nattvaktstjänsten angår, har styrelsen insett nödvändigheten av att tillsyn utövas jämväl nattetid såväl inom anstaltsbyggnaden som å anstaltsområdet och funnit anställandet av en särskild nattvakt bereda största tryggheten härutinnan. För nattvakten har under ifrågavarande anslagstitel endast beräknats halv avlön, emedan styrelsen anser den andra hälften böra bekostas av kungsgården (jordbruket).

Beträffande skrivbiträdesbefattningen vill styrelsen framhålla det på grund av anstaltens mångahanda förvaltningsgrenar (jordbruk, trädgårdsdrift, verkstadsrörelse m. m.) omfattande och mångsidiga bokförings- och expeditjonsarbete, som åligger assistenten och räkenskapsföraren och som till fullo torde motivera anställandet av ett skrivbiträde. Till denna befattning har antagits en från anstalten utskrivan person, som redan under interneringstiden delvis varit sysselsatt å kontoret.

Då ifrågavarande anslag, som i 1918 års stat uppförts med 4,295 kronor, ansetts böra höjas till 5,695 kronor, har den föreslagna höjningen i första hand betingats av nödvändigheten av att detta anslag är så högt, att det även, då det visar sig oundgängligt, kan lämna utväg till anskaffandet av nödig extra hjälp för vård och tillsyn av de intagna. I detta avseende anser sig styrelsen med stöd av under år 1917 gjord erfarenhet böra erinra därom, att anstalten tidvis belägges med ett relativt stort antal i allra högsta grad svårdisciplinerade, mer eller mindre abnorma naturer. Genom att föreslå höjning av detta anslag har styrelsen velat bereda möjlighet för att under viss tid, då detta av omständigheterna påkallas, tillsätta en eller två extra vårdare.

Styrelsen tillåter sig vidare i detta sammanhang framhålla önskvärdheten av att semester beredes åt personalen. Erfarenheten under den gångna sommaren har ådagalagt, att det är av stor vikt att kunna bereda den i ett tålåmsprövande arbete ofta nog ganska ansträngda personalen denna förmån. Under år 1917, då anstalten ännu ej varit fullbelagd, har semester i någon mån kunnat beredas utan särskild kostnad för anstalten. I samma mån som anstalten blir fullbelagd, växer emellertid i hög grad svårigheten härutinnan. Då den omständigheten, att anstalten ej är uppförd å ordinarie stat, ej nödvändiggör personalens förlust av semester, har styrelsen ansett sig böra beräkna ett belopp av 625 kronor för detta ändamål. För vikariatsersättning vid förekommande sjukdomsfall har uppförts 275 kronor.

Fördelningen av anslaget framgår av följande tablå:

1 skrivbiträde	1,200: —
1 nattvakt, halv lön	480: —
1 eldare	685: —

Transport 2,365: —

	Transport	2,265: —
2 extra vårdare (ogifta) à 585: —		1,170: —
1 bagerska		420: —
1 tvätterska		420: —
1 köksbiträde		420: —
vikariatsersättningar under semester		625: —
vikariatsersättningar under sjukdom		275: —
		<hr/>
	Kronor	5,695: —»

Rörande kostnaden för *utspisning för personalen* meddelar styrelsen, att enligt gjorda beräkningar nämnda kostnad under första hälften av år 1917 uppgått till omkring 1 krona 30 öre per dag och person, och har på grundvalen av dessa beräkningar för ifrågavarande ändamål i staförslaget för år 1919 uppförts ett belopp av 7,117 kronor 50 öre eller 1,642 kronor 50 öre mer än för 1918.

Liknande beräkningar hava för första hälften av år 1917 gjorts beträffande utgifterna för de *å anstalten intagnas kost*, vilka utgifter därvid befunnits uppgå till omkring 1 krona 20 öre per dag och person. Efter detta grundpris har kostnaden för utspisning av intagna för år 1919 beräknats till 42,000 kronor eller sålunda till 10,500 kronor högre belopp än för år 1918.

Till *beklädnad för vissa å anstalten intagna* har styrelsen beräknat samma belopp som för år 1918 eller 1,000 kronor.

Till *beklädnad för utskrivna* har styrelsen uppfört ett belopp av 7,500 kronor, beräknat efter 75 kronor per person för 100 utskrivna. Såsom skäl för uppförandet av denna nya post anför styrelsen. Jämlikt Kungl. Maj:ts nådiga reglemente för anstalten den 17 juni 1916 borde från anstalten utskriven, när han lämnade anstalten, vara försedd med nödiga gångkläder. Erfarenheten hade emellertid visat, att de intagnas till anstalten medförda utrustning vore i hög grad underhållig och i högst väsentlig mån måste kompletteras vid utskrivningen, vartill komme, att de under anstaltsvistelsen i form av flitpenningar intjänade medlen vanligen räckte endast till anskaffande av nödiga arbetsverktyg samt till underhåll under första tiden efter utskrivningen.

För *beklädnadsersättning till personal* har styrelsen beräknat ett belopp av 100 kronor till envar av de i avlöningsstaten upptagna 7 vårdare och 1 sjukvårdare eller sjuksköterska samt dessutom enahanda belopp till vardera av 2 extra vårdare, eller sålunda tillhoppa 1,000 kronor.

Beträffande *värme och lyse* anför styrelsen följande:

»Årsbehovet av koks till anstaltens centralvärmeledning uppgår till omkring 250 ton. Beräknat efter ett medelpris av 100 kronor per ton, vilket pris

[70.]

t. o. m. betydligt understiger nu gällande, skulle årsbehovet av koks betinga en kostnad av 25,000 kronor. Anstaltens vedbehov, som tillgodoses ur egen skog, torde, under förutsättning att koksbehovet blir fullständigt fyllt, uppgå till omkring 200 famnar. För elektrisk energi, som levereras från Älvkarleö kraftverk, har anstalten enligt kontrakt med vattenfallsstyrelsen att erlagga en årlig minimiavgift av 3,500 kronor. Om utgifterna för glödlampor och diverse förbrukningsartiklar beräknas till 500 kronor, kommer anslaget enligt nedanstående sammandrag att uppgå till 33,000 kronor mot 16,000 kronor för år 1918.

Sammandrag.

250 ton koks	å kronor 100:—	kronor 25,000:—
200 famnar ved »	» 20:—	» 4,000:—
Elektrisk energi	»	3,500:—
Glödlampor m. m.	»	500:—
			<hr/>
			Summa kronor 33,000:—.»

För *tvätt och renhållning* har styrelsen på grund av den oerhörda prisstegringen å såpa, soda m. fl. förbrukningsartiklar ansett sig böra begära ett anslag av 4,000 kronor mot 3,000 kronor för år 1918.

Kostnaden för *fastighetens underhåll* har upptagits till samma belopp, som beviljats för år 1918, eller 4,000 kronor.

Till *underhåll och nyanskaffning av inre inventarier* har styrelsen med hänsyn till den rådande dyrtiden beräknat ett anslag av 3,000 kronor eller 1,500 kronor mer än för år 1918.

Anslaget till *inköp av arbetsmateriel* har av styrelsen upptagits till samma belopp som i 1918 års stat.

Beloppet till *underhåll och anskaffning av jordbruksinventarier, inköp av utsäde, foder etc.* har styrelsen, med ledning av de på grund av dyrtiden betydligt stegrade utgifterna för berörda ändamål under 1917 års första hälft, ansett sig böra höja från 6,000 kronor för år 1918 till 10,000 kronor.

Anslagen till *flitpenningar* samt till *läkemedel och instrument* hava uppförts med samma belopp som för år 1918.

Slutligen har styrelsen till *diverse omkostnader* upptagit ett belopp av 4,482 kronor 50 öre mot 4,225 kronor för år 1918.

Summan av de utav styrelsen i utgiftsförslaget för år 1919 upptagna beloppen uppgår alltså till 153,000 kronor eller till 45,000 kronor högre belopp än för 1918.

Vad därefter angår inkomststaten hava *inkomsterna av avgifter för intagna och av deras arbete* inom anstalten upptagits med enahanda belopp som för år 1918, varemot *inkomsten av jordbruk och trädgård* be-

räknats till 11,500 kronor eller till 2,000 kronor mer än för sistnämnda år.

[70.]

I anledning härav har i statförslaget för år 1919 *statens tillskott* uppförts med 96,500 kronor, och har styrelsen anhållit, att nämnda belopp måtte efter ingången av år 1919 ställas till styrelsens förfogande.

Slutligen har styrelsen i sin berörda skrivelse lämnat följande uppgift å *avlöningar till befattningshavare å jordbrukets och trädgårdens konto* från och med den 1 november 1917:

	Kontant lön per år.		Ungefärligt värde å stat per år.		Summa.		Summa summa-rum.		Övriga löneförmåner.
	—	—	—	—	—	—	—	—	
1 gårdssmed.....	1,080	—	245	—	1,325	—	1,325	—	} Bostad, bränsle och lyse.
1 kusk och fodermarsk	800	—	304	50	1,104	50	1,104	50	
1 ladugårdsförman	800	—	304	50	1,104	50	1,104	50	
1 fördräng.....	760	—	304	50	1,064	50	1,064	50	
6 statdrängar, vardera	700	—	304	50	1,004	50	6,027	—	
1 statdräng	690	—	304	50	994	50	994	50	} Bostad, bränsle, lyse och kost.
1 trädgårdsmästare	720	—	—	—	720	—	720	—	
1 trädgårdselev	540	—	—	—	540	—	540	—	} Bostad, bränsle och lyse.
1 nattvakt*).....	480	—	—	—	480	—	480	—	
Kronor	—	—	—	—	—	—	13,360	—	

*) Halva lönen bekostas ur anslaget för extra personal och vikariatsersättningar.

Efter remiss har socialstyrelsen den 1 oktober 1917 avgivit utlåtande i ärendet samt därvid anfört följande:

Socialstyrelsen.

»I sitt förslag till utgifts- och inkomststat för statens vårdanstalt för alkoholister vid Venn garn för år 1919 har anstaltens styrelse bland annat, med framhållande av att styrelsen efter avgivande av underdånigt förslag till utgifts- och inkomststat för år 1918 funnit sig nödsakad att anställa viss ny extra personal, nämligen en eldare, en nattvakt och ett skrivbiträde, begärt medel till avlöning av nämnda personal under år 1919. Mot denna utökning av anstaltens personal har styrelsen ingenting att erinra i vad densamma avser anställande av eldare och nattvakt. Behovet därav har redan tidigare varit förutsett av styrelsens expert för ärenden rörande alkoholistvården.

Vad däremot beträffar anställandet av särskilt skrivbiträde ställer sig styrelsen något tveksam. Då för anstaltens bokförings- och expeditjonsarbete är anställd en särskild ordinarie befattningshavare, assistenten och räkenskapsföraren, har skrivbiträdet tydligen till uppgift att vara en hjälp åt denne för

[70.] maskinskrivningsarbete och andra förekommande enklare kontorsgöromål. Bland anstaltens stora klientel torde emellertid vid varje tillfälle alltid finnas någon eller några, vilka äro förtrogna med dylikt arbete eller i allt fall kunna uppläras att utföra detsamma. Vid sådant förhållande synes det naturligt, att anstalten i första hand använder sig av denna arbetskraft, som erhålles utan särskild kostnad för det allmänna och för vilken särskilt maskinskrivningsarbete i allmänhet torde vara lämpligt. Av anstaltsstyrelsens skrivelse inhämtas jämväl, att det nuvarande skrivbiträdet börjat att användas som sådant redan under interneringstiden.

Anstaltsstyrelsen framhåller vidare, att anstalten understundom belägges med ett större antal mera svårskötta individer och att det vid sådana tillfällen bör finnas möjlighet att anställa extra vårdare. Jämväl socialstyrelsen håller före, att det för möjliggörande av rationell vård tidvis kan bliva erforderligt att anställa extra vårdare, varför styrelsen tillstyrker anstaltsstyrelsens förslag i denna del.

Slutligen har anstaltsstyrelsen i staten för år 1919 uppfört en ny utgiftspost, avseende beklädnad för utskrivna. Såsom anstaltsstyrelsen jämväl framhållit, föreskriver § 41 i anstaltens reglemente, att utskrivna bör, då han lämnar anstalten, vara försedd med nödiga gångkläder. I överensstämmelse härmed bör anstalten givetvis förses med medel för anskaffande av dylika. Beträffande det härför erforderliga beloppet, torde det vara vanskligt att under nuvarande tider mera exakt beräkna storleken därav. Anstaltsstyrelsen synes hava antagit, att 100 personer skola årligen utskrivnas från anstalten och att det erfordras 75 kronor till ekipering av varje utskrivna. Med avseende härå må anmärkas, att det synes vara anledning att antaga, att åtminstone en del av de utskrivna förut äro utrustade med nödortfärdig beklädnad ävensom att åtskilliga andra kunna i någon mera väsentlig mån själva bidra till sin utrustning genom intjänade flitpenningar eller på annat sätt. Socialstyrelsen kan därför icke underlåta att finna, att ifrågasatt utgiftspost beräknats tämligen högt.

En stor del av de i anstaltens stat uppförda utgiftsposter avse matvaror och andra nödiga förbrukningsartiklar, vilka i hög grad beröras av pågående prisstegringar. Det är naturligt, att anstaltsstyrelsen i ifrågasatt fall måste räkna med förhöjda kostnader för anstaltens verksamhet. Att under nuvarande osäkra prisförhållanden söka närmare bedöma storleken av erforderliga anslagsbelopp möter utan tvivel oöverstigliga svårigheter, varför endast en mycket approximativ uppskattning av dessa som regel kan komma i fråga. Med hänsyn härtill har socialstyrelsen i allmänhet ansett sig böra lämna anstaltsstyrelsens detaljförslag i denna del utan erinran. Endast i ett par punkter finner sig styrelsen böra framställa vissa erinringar. I första hand gälla dessa den beräknade kostnaden för anstaltens centralvärmeledning. Härför hava beräknats 250 ton koks à 100 kronor per ton eller tillsammans 25,000 kronor. Med avseende härå tillåter sig styrelsen anföra, att, därest de nuvarande förhållandena med avseende å kolimporten fortfara, anstalten i huvudsak torde bliva hänvisad till vedbränsle. Sådant torde kunna i erforderlig mängd erhållas från kungsgårdens skog. För så kallad kastved beräknar anstaltsstyrelsen 20 kronor per famn, i vilket pris ingår ersättning såväl för själva veden som för huggning och framforsling, vilken ersättning gottskrives det med anstalten förenade jordbruket. Uppmärksammas bör emellertid, att anstalten i icke oväsentlig grad torde kunna få sitt behov av bränsle för centralvärmeledningarna tillgodosett genom tillvara-

tagande av kottar och risavfall från kungsgårdens skog, i vilket sammanhang må erinras, att till Venngarns kungsgård höra icke mindre än 329 hektar skogsmark. Då 1 ton koks motsvarar ungefär 2 famnar ved, skulle, vid det förhållandet att anstalten i huvudsak bleve hänvisad till bränsle från kungsgårdens skog, kostnaden för värmeledningarna icke behöva överstiga 10,000 kronor — med det nuvarande virkespriset läser dock den verkliga kostnaden för staten böra beräknas något högre. Även om anstalten under nu ifrågavarande år skulle kunna erhålla tillräckligt med koks, torde dock, om de nuvarande abnormt höga koksprisen fortfara, densamma i allt fall böra hämta en avsevärd del av bränslet till värmeledningarna från egen skog, enär ett sådant förfarande bör ur ekonomisk synpunkt vara det för staten fördelaktigaste. I samband härmed vill styrelsen framhålla, att det synes styrelsen självfallet, att, då de internerade erbjuda en arbetskraft, som är synnerligen lämplig för hopsamlade av ris och kottar, anstalten jämväl under mera normala år bör tillvarata nämnda skogsavfall. Därest anstaltens bränslebehov fyller på sätt styrelsen nu antytt, läser ifrågavarande utgiftspost under alla förhållanden kunna väsentligt reduceras — sannolikt med minst 5,000 kronor.

Till underhåll och anskaffning av jordbruksinventarier, inköp av utsäde, foder etc. är för år 1918 anvisat ett belopp av 6,000 kronor. För år 1919 har anstaltsstyrelsen emellertid ansett sig böra räkna med en förhöjning av nämnda utgiftspost med 4,000 kronor eller till 10,000 kronor. Inkomsten av jordbruk och trädgård har anstaltsstyrelsen uppskattat till 11,500 kronor för år 1919 mot 9,500 kronor för år 1918. Då båda dessa poster till dels avse jordbruksprodukter och sålunda båda äro beroende av de betydande prisstegringarna å dylika, har det synt socialstyrelsen anmärkningsvärt, att anstaltsstyrelsen funnit sig böra räkna med en förhöjning av 4,000 kronor för berörda utgiftspost men med endast 2,000 kronor för omförmälda inkomstpost.»

Till en början ber jag få nämna, att antalet å statens vårdanstalt för alkoholister vid Venngarn intagna patienter utgjorde 28 den 1 januari 1917 och 50 den 1 januari 1918, medan anstalten är avsedd för sammanlagt 100 patienter. Oaktat de under kristiden vidtagna inskränkningarna i avseende å rusdrycksförsäljningen synes patientantalet sålunda vara statt i ökning. Anmärkas må emellertid, att kristiden med dess stora krav på kommunernas ekonomi sannolikt i väsentlig grad hämmat kommunernas intresse för alkoholistvården.

Departements-
chefen.

Vad därefter angår det av anstaltens styrelse framlagda förslaget till utgifts- och inkomststat för anstalten har jag endast några smärre erinringar att framställa. Beträffande det föreslagna beloppet till extra personal och vikariatsersättningar, torde sålunda, såsom socialstyrelsen framhållit, nödigt biträde med skrivgöromål i allmänhet kunna påräknas av någon av de å anstalten intagna. Vid sådant förhållande kan särskilt anslag för berörda ändamål ej erfordras, och skulle alltså omförmälda utgiftspost upptagas endast till 4,495 kronor.

[70.]

Posterna beklädnad till utskrivna samt värme och lyse finner jag i likhet med socialstyrelsen alltför högt beräknade. Så torde man skäligen kunna räkna med en beklädnadskostnad av 75 kronor för en var av 75 utskrivna eller tillhopa 5,625 kronor mot föreslagna 7,500 kronor. Vidkommande utgifterna för värme och lyse, synas dessa med iakttagande av de av socialstyrelsen förordade åtgärderna trots rådande dyrtid kunna avsevärt nedbringas. På grund av de höga vedprisen lär dock försiktigheten bjuda att reducera utgifterna för värme och lyse med allenast 5,000 kronor.

Övriga poster i statförslaget hava icke givit mig anledning till erinran.

I överensstämmelse med vad som ägt rum för innevarande år torde jämväl för år 1919 böra för anstalten uppföras ett särskilt anslag till avlöningar och vikariatsersättningar åt tjänstemän vid anstalten samt ett förslagsanslag till driftkostnaderna i övrigt. Enligt det av mig modifierade förslaget till utgifts- och inkomststat för år 1919 skulle det förra anslaget höjas från 24,500 kronor med 200 kronor till 24,700 kronor och det senare anslaget från 29,000 kronor med 34,725 kronor till 63,725 kronor.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit skulle utgifts- och inkomststaten för år 1919 erhålla följande lydelse:

Utgifter.

Avlöningar, högst	kronor	20,205: —
Extra personal och vikariatsersättningar	»	4,495: —
Utpispning för personal, 15 personer under 365 dagar à 1 krona 30 öre per person och dag, förslagsvis	»	7,117: 50
Utpispning för å anstalten intagna, 100 personer under 350 dagar à 1 krona 20 öre per person och dag, förslagsvis	»	42,000: —
Beklädnad för vissa å anstalten intagna, förslagsvis	»	1,000: —
Beklädnad för utskrivna, förslagsvis	»	5,625: —
Beklädnadsersättning till personal, förslagsvis	«	1,000: —
Värme och lyse, förslagsvis	»	28,000: —
Tvätt och renhållning, förslagsvis	»	4,000: —
Fastighetens underhåll, förslagsvis	»	4,000: —
Underhåll och nyanskaffning av inre inventarier, förslagsvis ..	»	3,000: —
Inköp av arbetsmateriel, förslagsvis	»	3,000: —
Underhåll och anskaffning av jordbruksinventarier, inköp av utsäde, foder etc., förslagsvis	»	10,000: —
Flitpenningar, förslagsvis	»	6,000: —
Läkemedel och instrument, förslagsvis	»	1,000: —
Diverse omkostnader, förslagsvis	»	4,482: 50

Kronor 144,925: —

Inkomster.

[70.]

Avgifter för 100 intagna under 350 dagar à 1 krona per person och dag, förslagsvis	kronor	35,000:—
Inkomst av de intagnas arbete inom anstalten, förslagsvis	»	10,000:—
Inkomst av jordbruk och trädgård, förslagsvis	»	11,500:—
Statens tillskott	»	88,425:—
	Kronor	144,925:—

I sin skrivelse den 4 september 1917 har socialstyrelsen hemställt, att anslag till bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader, till statens kostnader för farliga alkoholister m. m., till bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter samt till sakkunnigt biträde hos socialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården måtte för år 1919 beräknas till samma belopp, som för nämnda ändamål beviljats för år 1918.

Ovriga anslag till alkoholistvården.

Denna socialstyrelsens framställning har icke föranlett anmärkning från min sida.

Departementschefen.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1919 anvisa:

dels ett förslagsanslag, högst 24,700 kronor, till avlöningar och vikariatsersättningar åt tjänstemän vid statens vårdanstalt å Venngarn för alkoholister,

dels ett förslagsanslag av 63,725 kronor såsom bidrag till driftkostnaderna i övrigt för samma anstalt,

dels ett förslagsanslag av 175,000 kronor såsom bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader,

dels ett förslagsanslag av 17,000 kronor till bestridande av statens kostnader för farliga alkoholister, handräckning, läkarutlåtanden, vittnesersättningar m. m.,

dels ett reservationsanslag av 30,000 kronor såsom bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter,

dels ock ett förslagsanslag, högst 3,600 kronor, till sakkunnigt biträde hos socialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården,

eller sålunda till bestridande av kostnader för alkoholistvården tillhopa 314,025 kronor,

[70.]

ävensom medgiva,
att jord, som står under kronans omedelbara disposition eller som tillhör någon av de under bruk och bergverk för nödigt skogsfång upplåtna allmänningar eller någon av de genom domänstyrelsens försorg utarrenderade kronoegendomar, vilka icke upplåtits till förenade mötespassevolanskassornas fond, stuterierna eller Vadstena krigsmanshusfond, må, efter av Kungl. Maj:t i varje särskilt fall verkställd prövning, utan särskild ersättning till kronan på de villkor i övrigt, Kungl. Maj:t kan finna skäligt bestämma, upplåtas till landsting, kommun, förening, stiftelse eller annan för anordnande av allmän alkoholistanstalt.

23. Främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.

[71.]

*Främjande av
nykterhet och
motarbetande
av drycken-
skapens
följder.*

(Extra anslag.)

För åren 1915—1918 hava särskilda anslag på extra stat av riksdagen beviljats till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder. För tiden därförut utgingo under ett flertal år bidrag för nämnda ändamål från särskilda, på grund av bestämmelserna i förordningen angående försäljning av brännvin den 9 juni 1905 härför avsatta medel.

Det av riksdagen för år 1918 till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder på extra stat anvisade beloppet uppgår till 28,750 kronor.

Ett flertal framställningar hava nu inkommit om statsbidrag för år 1919 för nu ifrågavarande ändamål.

*Svenska
nykterhets-
sällskapet.*

För vart och ett av åren 1895—1903 har riksdagen på extra stat beviljat ett anslag av 4,000 kronor för utgivning och spridning av nykterhetsskrifter. Dessa anslag hava ställts till förfogande av svenska nykterhetssällskapet eller, såsom detsamma, sedan Kungl. Maj:t den 7 februari 1902 fastställt nya stadgar för sällskapet, benämnes, *svenska sällskapet för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade svenska nykterhetssällskapet.*

Från och med år 1904 hava av riksdagen, i anledning av Kungl. Maj:ts framställningar, anvisats medel för befrämjande av sällskapets verksamhet. Sedan år 1909 har det årliga beloppet utgjort 8,000 kronor.

I skrivelse den 26 september 1917 har sällskapets styrelse, med bifogande av årsberättelse för sin verksamhet under arbetsåret 1916—1917 ävensom sina under året utgivna publikationer, anført:

[71.]

Sällskapets utgivning av skrifter under arbetsåret 1916—1917 hade omfattat 139,500 nytryckta exemplar, därav 85,149 utdelats kostnadsfritt och spritts genom präster, lärare, officerare, föreningar och enskilda. Det av sällskapet utgivna månadshäftet *Illustrerad Tidskrift*, som under nämnda år särskilt sökt främja studieverksamheten i de kyrkliga ungdomskretsarna, hade kostnadsfritt tillställts ett större antal av dessa. Sextiotvå föreläsningar, huvudsakligen för värnpliktiga, skolungdom och ungdomskretsar, hade av sällskapet anordnats under arbetsåret. Sällskapet hade jämväl, på framställning av Internationella byrån i Lausanne för alkoholismens bekämpande och genom dess förmedling, anordnat ett antal föreläsningar i alkoholfrågan i krigsfängeläger i Schweiz. Trettiotvå vandringsbibliotek hade under samma tid varit utlånade på olika platser, mestadels militärförläggningar, och hade sällskapets byrå åt församlings-, kommun-, skol-, förenings- och regementsbibliotek förmedlat inköp av böcker till nedsatt pris till ett boklädsvärde av 28,874 kronor. Sällskapets skolkörskurser hade besökts av 94 elever. För hemträdgårdssakens främjande hade en av sällskapet anställd lärarinna varit verksam vid Skönviks, Tunadals och Nacka sågverk.

Med stöd av vad sålunda anförts samt under åberopande av förenämnda berättelse och vad sällskapet vid föregående tillfällen anført i fråga om behövligheten av det understöd, som från statens sida kunde lämnas dess strävanden, har sällskapets styrelse hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att av anslaget till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder för år 1919 tilldela sällskapet ett belopp av 8,000 kronor att användas för den verksamhet, som enligt fastställda stadgar åligger sällskapet.

Socialstyrelsen har i infordrat utlåtande den 30 november 1917 tillstyrkt bifall till föreliggande framställning.

I fråga om sällskapets verksamhet återfinnes en närmare utredning i det vid Kungl. Maj:ts proposition nr 184 till 1909 års riksdag fogade utdrag av statsrådsprotokollet. Då sällskapets verksamhet fortfarande torde vara förtjänt av uppmuntran från statens sida, anser jag ifrågasvarande ansökning böra bifallas.

Departementets-
chefen.

Med anledning av särskilda framställningar av Kungl. Maj:t har riksdagen alltsedan år 1909 för främjande av *Sveriges lärares nykterhetsförbunds* verksamhet anvisat anslag, till en början från brännvinsförsäljningsmedel och därefter på riksstaten. Beloppet har under senare åren utgått med 3,000 kronor.

Sveriges
lärares
nykterhets-
förbund.

[71.] I en den 28 september 1917 dagtecknad ansökning har styrelsen för sagda förbund — med bifogande av förbundets årsbok för år 1917 samt en del av förbundet utgivna skrifter — anhållit om utverkande av riksdagens medgivande, att för främjande av förbundets verksamhet under år 1919 finge under de villkor, Kungl. Maj:t täcktes bestämma, utgå ett anslag av 3,000 kronor. Till stöd härför har i ansökningen anförts följande:

Förbundet sökte alltjämt främja nykterhetsundervisningen i skolorna dels genom utgivande av lämpliga läro- och läseböcker i ämnet, dels genom föredrag och diskussioner vid offentliga möten och dels genom provinsombudens instruktionsföredrag vid besök i skolor och på lärarmöten.

Förbundet hade sålunda under året kunnat utgiva »Hälsolärans grunder. II. Hemmets och samhällets hygien» av professor T. Thunberg. Denna bok hade fått ett mycket gott mottagande. Av den förut av förbundet utgivna »Hälsolärans grunder. I. Vår kropps byggnad, förrättningar och vård» hade nu sjätte upplagan utkommit.

För småskolestadiet förberedde förbundsstyrelsen en mindre läsebok, som under berättelsens form ville verka för förbundets idéer. I fråga om handledning för hygien- och nykterhetsundervisningen på detta stadium hade förbundsstyrelsen stått i förbindelse med seminarielärarna Sjöholm och Goës i Göteborg, vilka utgivit »Handledning vid undervisningen i hembygds-kunskap. I. Första skolåret.» En ny del för andra skolåret skulle utkomma under hösten 1917, och ännu en del för tredje skolåret vore under arbete.

I programblad för såväl höstterminen som vårterminen år 1917 hade förbundets medlemmar uppmanats att var för sig samt i och genom lokalföreningarna verka inom respektive orter för att interneringslagens möjligheter till drinkares återupprättande skulle tillvaratagas av både nykterhetsnämnder och nykterhetsföreningar. För hjälp därvid hade hänvisats till Föreningen Flodakolonier, som bistått med talare och rådgivare. På flera platser hade förbundet genom sina medlemmar eller lokalföreningar sökt främja strävandet att skaffa ekonomisk hjälp till detta arbete. Så hade t. ex. lokalföreningen i Västerås tillsammans med nykterhetsvänner på platsen anordnat ett lotteri, som inbringat en nettobehållning till Flodakoloniernas verksamhet av över 5,000 kronor. Likaså påginge en insamling till förbundets vårdhem för alkoholister vid Salbohed, vilken insamling dittills inbragt närmare 600 kronor. I den utkomna årsboken för år 1917 vädjade förbundsstyrelsen till medlemmarna att fortsätta detta arbete för alkoholisters räddning, varjämte förordats studium inom föreningarna av den av sistnämnda års riksdag beslutade nya nykterhetslagstiftningen.

Förbundet verkade fortfarande för ett allmännare införande av Barnens nykterhetsdag, vilken anordning visat sig giva utmärkt tillfälle att främja intresset för nykterhetsundervisningen och öka arbetsglädjen i fråga om både detta ämne och skolarbetet i allmänhet. På många platser hade man ock gjort en god början i detta avseende.

En hjälp för strävandet till sparverksamhet vore skriften »Kalle Petterssons sparbössa», vilken författats på förbundets framställning av folkskolläraren Julius Blomberg i Örebro.

[71.]

I anledning av en utav folkskolöverstyrelsen framställd begäran om förbundets yttrande i biograffrågan, hade denna fråga för yttrande utsänts i programbladet för vårterminen år 1917. Flere goda uppslag hade därigenom erhållits, vilka jämte förbundsstyrelsens eget yttrande ingivits till vederbörande. Förbundsstyrelsen hade även under behandling frågan om barnens nöjesliv.

I centralförbundets för nykterhetsundervisning materielkommitté hade två ledamöter av förbundsstyrelsen plats, och följde förbundsstyrelsen med uppmärksamhet utvecklingen på detta område. De materielsamlingar, som provinsombuden erhållit för utlåning och demonstrering, fullständigades efter hand, om möjligt då sådant kunde ske även med skioptikonbilder för föredrag och för användning vid Barnens nykterhetslag och annan barnverksamhet.

Sveriges Vår, skolbarnens nykterhetsförbund, vars verksamhet uppehållits gemensamt av ifrågavarande förbund och Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbund, hade under året erhållit ett anslag av 650 kronor. Förbundet Sveriges Vår verkade i skolorna dels genom barntidningen Sveriges Vår och dels genom utsändande av resetalare. I förevarande förbunds årsbok och programblad infördes också program för s. k. Sveriges Vår-möten för barn.

Sveriges Vår-bibliotek vore under upprättande, varjämte förberedelser träffats till en vandrande materielutställning.

Förbundets medlemsantal hade under det gångna arbetsåret ökats med över 100 nya medlemmar och uppginge till 3,672.

Socialstyrelsen har i utlåtande den 30 november 1917 tillstyrkt bifall till föreliggande framställning.

Av det anförda framgår, att förbundets verksamhet fortgår i huvudsak efter den plan, som finnes angiven i Kungl. Maj:ts proposition nr 282 till 1913 års riksdag, sid. 36 och 37. Då förbundet fortfarande torde vara förtjänt av understöd från statens sida, synes ej något vara att erinra mot bifall till förbundets framställning.

Departements-
chefen.

För vart och ett av åren 1909—1918 har riksdagen till främjande av *järnvägsmännens helnykterhetsförbunds* verksamhet anvisat ett belopp av 2,000 kronor.

Järnvägs-
männens
helnykterhets-
förbund.

Hos Kungl. Maj:t har Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamling i skrivelse den 29 september 1917 anhållit om anslag med enahanda belopp till främjande av förbundets verksamhet under år 1919.

Av ingiven årsberättelse över förbundets verksamhet under arbetsåret 1916—1917 inhämtas, att såväl statsbidraget som ock det av svenska järnvägsföreningen lämnade anslaget å 500 kronor uteslutande använts till nykterhetsagitation bland järnvägsmännen.

Förbundets medlemsantal, som den 31 mars 1916 uppgick till 4,258, hade till den 31 mars 1917 nedgått till 4,060 eller med 198 personer. Förbundsstyrelsens expedition under arbetsåret omfattade 380 avsända

[71.] och 402 ankomna expeditioner, däruti ej inräknade paket och arbetsmateriel, varjämte ett stort antal skrivelser av större omfattning avlåtits till olika myndigheter.

I utlåtande av den 30 november 1917 har socialstyrelsen tillstyrkt bifall till framställningen.

Departements-
chefen.

Då förbundet för sin fortsatta verksamhet synes vara i behov och jämväl förtjänt av statsunderstöd, har jag icke funnit något att erinra mot bifall till ifrågavarande framställning.

Sveriges
studerande
ungdoms
helnykterhets-
förbund.

För vart och ett av åren 1910—1918 har riksdagen till främjande av *Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds* verksamhet anslagit 4,000 kronor.

I sin skrivelse den 29 september 1917 har Sveriges nykterhets-sällskaps representantförsamling hos Kungl. Maj:t hemställt om anslag med enahanda belopp till främjande av förbundets verksamhet under år 1919.

Av förbundets årsredogörelse för sista arbetsåret inhämtas, att inkomsterna uppgått till 12,430 kronor 28 öre och utgifterna till 12,283 kronor 4 öre, vadan sålunda uppstått en vinst av 147 kronor 24 öre. Förbundet har under året fortsatt sin föredrags-, studie- och biblioteks-samt förlagsverksamhet i syfte att bland den studerande ungdomen väcka intresse för nykterhetssaken samt anskaffa nya medlemmar. Förbundets medlemsantal har emellertid under arbetsåret nedgått från 6,812 till 6,465.

Socialstyrelsen har i utlåtande den 30 november 1917 tillstyrkt bifall till ifrågavarande ansökning, och har jag ej heller något att erinra däremot.

Sveriges
nykterhets-
sällskaps
representant-
församlings
upplysnings-
byrå.

För vart och ett av åren 1910—1918 har riksdagen för främjande av *Sveriges nykterhetssällskaps representantförsamlings upplysningsbyrås* verksamhet anvisat ett belopp av 8,000 kronor.

Hos Kungl. Maj:t har nu representantförsamlingen i sin skrivelse den 29 september 1917 anhållit om anslag med enahanda belopp för upprätthållande av upplysningsbyråns verksamhet under år 1919.

Till stöd för sin framställning har representantförsamlingen anfört:

Beträffande upplysningsbyråns verksamhet under förfutna arbetsåret framhålls, att av de skriftliga förfrågningarna, som ingått till byrån, hade 217 avsett olika sidor av det organisatoriska nykterhetsarbetet i in- och utlandet, 249 gällt upplysningar rörande rusdryckslagstiftningen i Sverige och andra länder, tolkning

av gällande lagstiftning i Sverige, anvisningar och råd rörande beivrande av lagöverträdelse, biträde med uppsättande av skrivelser av olika slag o. s. v., 22 gällt rent statistiska uppgifter från Sverige eller utlandet, 107 avsett andra byråns arbetsområden berörande ärenden o. s. v. En mängd av förfrågningarna hade gällt flera olika ärenden. Ett trettiotal av förfrågningarna hade ingått från utlandet.

[71.]

I fråga om nykterhetsarbetet i allmänhet hade förfrågningarna i likhet med föregående år gällt råd och anvisningar i fråga om organisationsarbetet, anvisningar å lämplig litteratur för studerande av olika sidor av nykterhetsfrågan, råd och hjälp rörande registrering av föreningar, granskning av stadgar, upplysningar rörande nödiga åtgärder vid fastighetsförvärv, biträde med uppsättande av ansökningar om bidrag från det allmänna till nykterhetens främjande samt andra framställningar om nykterhetsfrågan till olika myndigheter.

Rörande rusdryckslagarnas tolkning och efterlevnad hade upplysningarna framförallt gällt gästgivares utskänkingsrätt, bryggeriers och vinfabrikers försäljning och försändning av sina produkter, tillfälliga rättigheter, möjligheterna att få missbrukade rättigheter indragna samt råd i och för beivrandet av överträdelse av gällande rusdrycksförsäljningslagar.

En avsevärd mängd förfrågningar hade även under år 1916 gällt lagen om internering av alkoholister och särskilt de i nämnda lag föreskrivna nykterhetsnämnderna, emedan man på många håll motsatt sig framställningar att särskild sådan nämnd måtte väljas.

Många under senare halvåret år 1917 ingångna förfrågningar hade avsett den nya förordningen angående försäljning av rusdrycker, då man helt naturligt ville i god tid göra sig förtrogen med de väsentliga förändringar i lagstiftningen, den nya förordningen innehöll.

Registreringen av byråns alltjämt ökade bok-, tidskrifts- och urklippsamlingar hade fortgått, så långt lämpliga arbetskrafter varit tillgängliga.

För att i enlighet med instruktionen för byrån kunna följa den svenska pressens ställning till nykterhetsfrågan och bemöta de oriktiga uppgifter rörande nykterhetssträvandena, som stundom förekomme, hade å byrån under året hållits något över 100 svenska tidningar från landets skilda delar. I de fall, där oriktiga uppgifter beträffande nykterhetssträvandena förekommit i pressen, hade till densammans förfogande ställts på faktiska förhållanden grundade rättelser.

Alla utländska tidningar och tidskrifter av någon vidare betydelse för nykterhetsfrågan hölles å byrån och genomgives dag för dag. Under kriget hade en del franska, belgiska och engelska tidningar indragits, så att antalet utländska tidningar och tidskrifter å byrån för närvarande vore 73.

Till de anslutna sällskapens tidningar samt till några utländska byråer hade varje vecka utsänts »Meddelanden från nykterhetssällskapens upplysningsbyrå», redigerade av byråföreståndaren, som däri redogjort för vad han i den in- och utländska pressen funnit vara av särskilt intresse för den svenska nykterhetsrörelsen. Dessa i korrekturavdrag sända meddelanden hade under året omfattat 125 längre eller kortare artiklar samt 158 notiser och mera kortfattade uppgifter.

Likaledes hade byrån till vägledning för i alkoholfrågan intresserade genom byråföreståndaren utgivit Nykterhetsfolkets årsbok för år 1917.

Under arbetsåret hade byrån liksom under föregående år stått i livlig förbindelse med Internationella byrån i Lausanne för alkoholismens bekämpande

[71.] samt ett 20-tal andra utländska upplysningsbyråer och liknande organisationer med syfte att bekämpa alkoholismen.

Från byrån hade under arbetsåret utgått 2,989 brev och andra postförsändelser.

Byrån hade hållits öppen för allmänheten alla vardagar från kl. 10 f. m. till 4 e. m. samt 6—7,30 e. m. De personliga besöken å byrån liksom förfrågningarna per telefon från myndigheter, organisationer och enskilda hade varit synnerligen talrika, varjämte många å byrån studerat där befintlig materiel.

Då byrån således hade en viktig uppgift att fylla, och Sveriges nykterhets-sällskaps representantförsamling icke hade ekonomiska möjligheter att utan statsanslag upprätthålla upplysningsbyrån, vore det i hög grad önskvärt, att hittills utgående belopp fortfarande beviljades.

I utlåtande den 30 november 1917 har socialstyrelsen tillstyrkt beviljandet av det begärda anslaget av 8,000 kronor.

Departements-
chefen.

Beträffande nu ifrågavarande anslag må erinras, att Kungl. Maj:t vid föredragning den 29 sistlidne juni av riksdagens skrivelse den 15 juni 1917, nr 6, innefattande, bland annat, anmälan om beviljande av medel till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder, såsom villkor för åtnjutande av det till främjande av upplysningsbyråns verksamhet under år 1918 anvisade anslaget stadgat, att upplysningar rörande enskilda personers ställning till nykterhets-saken icke finge lämnas från byrån eller dess tjänstemän, varjämte åt socialstyrelsen uppdragits att från arbetsutskottets ledamöter infordra förbindelse att återbetala statsbidraget, därest mot detta villkor brötes.

Då upplysningsbyråns verksamhet otvivelaktigt fortfarande är av stor betydelse för nykterhetsarbetets främjande, anser jag mig böra tillstyrka den föreliggande ansökningsen.

Internatio-
nella byrån
för alkoholis-
mens bekäm-
pande.

På grund av särskilda framställningar har riksdagen för vart och ett av åren 1910—1918 beviljat ett anslag av 750 kronor till styrelsen för *internationella byrån i Lausanne för alkoholismens bekämpande*.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har lektorn Johan Bergman såsom ordförande i byråns styrelse anhållit om ett understöd åt byrån jämväl för år 1919 av 750 kronor.

I utlåtande den 30 november 1917 har socialstyrelsen tillstyrkt ifrågavarande anslag.

Mot bifall till ansökningsen torde icke vara något att erinra.

Anslag till
Kungl. Maj:ts
förfogande.

Sedan åtskilliga år har ett mindre belopp, senast 3,000 kronor, utöver de särskilda anslagen till vissa organisationer och ändamål plägat av riksdagen anvisas för att efter Kungl. Maj:ts beprövande användas för främjande på annat sätt av nykterhet och motarbetande av drycken-

skapens följder. På grund av vunnen erfarenhet rörande vikten av att allt framgent bereda utväg för stödjande av olika mera tillfälliga eller oförutsedda uppslag och strävanden i nykterhets syfte tillstyrker jag, att jämväl för år 1919 ett belopp av 3,000 kronor måtte äskas för ifråga- varande ändamål. [71.]

På grund av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen *Departements-
chefens
hemställan.*

att till främjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder på extra stat för år 1919 anvisa ett belopp av 28,750 kronor, därav ett förslagsanslag, högst 25,750 kronor, och ett reservationsanslag å 3,000 kronor:

att besluta, att av nämnda förslagsanslag, högst 25,750 kronor, skola under de villkor, som av Kungl. Maj:t prövas lämpliga, utgå:

till främjande av svenska sällskapets för nykterhet och folkuppfostran, det år 1837 stiftade nykterhets-sällskapets verksamhet	kronor	8,000: —
till främjande av Sveriges lärares nykterhetsförbunds verksamhet ...	»	3,000: —
till främjande av järnvägsmännens helnykterhetsförbunds verksamhet	»	2,000: —
till främjande av Sveriges studerande ungdoms helnykterhetsförbunds verksamhet	»	4,000: —
till främjande av Sveriges nykterhetssällskaps representantförsam- lings upplysningsbyrås verksamhet såsom bidrag till uppehållande av internationella byråns i Lausanne för alkoholismens bekämpande verksamhet	»	750: —

Summa kronor 25,750: —

samt att besluta, att ovannämnda reservationsanslag å 3,000 kronor skall ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för främjande på annat sätt av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder.

Allmänna pensionsförsäkringen.

24. Pensionsstyrelsen, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 333,400: —

25. Anslag för upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet.

[72.]
Upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet.
(Extra anslag.)

För upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet, utöver anslaget å ordinarie stat, har riksdagen å extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag å 432,600 kronor.

I skrivelse den 9 augusti 1917 har pensionsstyrelsen gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål för år 1919.

Genom nådigt brev den 5 oktober 1917 har Kungl. Maj:t fastställt följande stat för de avlöningar och omkostnader i pensionsstyrelsen för år 1918, som icke äro upptagna i ordinarie stat:

lönetillägg till generaldirektören	kronor	4,000
ersättning till sakkunniga hos pensionsstyrelsen	»	12,000
avlöning åt extra och tillfälliga ledamöter, extra tjänstemän och amanuenser samt andra extra biträden ävensom extra vaktmästare, förslagsvis	»	140,000
ersättning till en överläkare samt medicinskt biträde i i övrigt hos styrelsen, förslagsvis	»	18,000
ersättning åt styrelsens ombud, förslagsvis	»	65,000
reskostnadsersättning åt nämnda ombud, förslagsvis ..	»	70,000
reskostnadsersättning åt styrelsen samt dess sakkunniga, högst	»	5,000
städning av ämbetslokalen, värme och belysning, förslagsvis	»	16,000
skrivmaterialier, telefon, böcker, bindning av kontorsböcker m. m., förslagsvis	»	20,000
tryckningskostnader, förslagsvis	»	50,000
inköp av inventarier, inklusive skriv- och räknemaskiner, vakthållning nattetid inom styrelsens lokaler, utgifter för fastigheten samt diverse utgifter, förslagsvis	»	18,000
<hr/>		
Summa kronor		418,000

Den sålunda fastställda staten överensstämmer i allt väsentligt med det förslag, som av föredragande departementschefen vid anmälan av anslagen till styrelsen för år 1918 framlades i det till nästlidet års statsverksproposition fogade protokollet över civilärenden och vilket förslag låg till grund för Kungl. Maj:ts och riksdagens beslut i ärendet. Skiljaktigheterna framgå av det följande.

För *hyra av ämbetslokal* hade i förenämnda statsrådsprotokoll beräknats ett belopp av förslagsvis 24,600 kronor. Sedan emellertid enligt nästlidet års riksdags beslut statsverket inköpt den fastighet, vari styrelsens ämbetslokal är belägen, erfordras ej vidare särskilt anslag för ifrågavarande ändamål; och har sådant ej heller upptagits i den för år 1918 fastställda staten. Övertagandet av fastigheten kommer emellertid att medföra en del utgifter, såsom avgifter för renhållning, vatten och dylikt. Dessa utgifter torde i regel böra bestridas av det under sjunde huvudtiteln uppförda anslaget till byggnader och reparationer. Pensionsstyrelsen har emellertid framhållit önskvärdheten av att styrelsen ägde befogenhet att av ifrågavarande förslagsanslag själv bestrida vissa smärre utgifter av omförmälda beskaffenhet, som vore av mera brådskande natur. Häremot synes mig ej vara något att erinra. Med hänsyn härtill torde vid en blivande fördelning av anslaget för år 1919 anslagsposten till inköp av inventarier m. m. — i likhet med vad som redan skett vid fastställande av staten för år 1918 — böra givas en förändrad avfattning.

På grund av styrelsens sjukvårdande verksamhet har behovet av *medicinskt biträde åt styrelsen* varit stätt i stadig ökning. Efter att i staten för vart och ett av åren 1915 och 1916 som ersättning till dylikt biträde upptagits ett belopp av högst 3,000 kronor, har motsvarande ersättning för år 1917 beräknats till ett belopp av högst 8,000 kronor. De sålunda fastställda beloppen hava emellertid, enligt vad närmare utvecklades i det till nästlidet års statsverksproposition fogade protokollet över civilärenden, måst överskridas. För år 1918 beräknades omförmälda anslag i förenämnda statsrådsprotokoll till 12,000 kronor. Vid föredragning av denna fråga uttalade dåvarande departementschefen som sin åsikt, att det vore svårt att i förväg avgöra, till huru stort belopp anslaget borde beräknas, och förändrades anslaget på grund härav från fast anslag till förslagsanslag.

I skrivelse den 9 augusti 1917 med förslag till fördelning av anslaget för år 1918 anförde pensionsstyrelsen beträffande denna anslagspost följande:

[72.]

»Av det nu till medicinskt biträde anslagna beloppet avlönas två läkare, vilkas tid i stor utsträckning tages i anspråk för behandlingen av frågor, som sammanhånga med granskningen av pensionsansökningar, med pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet samt med förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden. Hittills vunnen erfarenhet har givit vid handen, att dessa läkares arbetstid helt tages i anspråk för det synnerligen vidlyftiga och tidsödande detaljarbetet och att de endast i ringa mån kunna ägna sig åt större eller mera omfattande frågor inom sjukvårdsverksamheten, såsom planläggandet av den sjukvårdande verksamheten, vilken ännu befinner sig i början av sin utveckling, anläggandet och organisationen av sjukvårdsanstalter m. m. För dessa synnerligen viktiga och krävande frågor behandling har styrelsen behov av en särskild arbetskraft med läkares utbildning. Samtidigt har styrelsens hittillsvarande verksamhet till fullo ådagalagt behovet av en läkare i auktoritativ ställning med särskild uppgift att tillvarata styrelsens intressen utåt, såväl i förhållande till andra ämbetsverk som i samarbetet med rikets läkarkår. Nu berörda syften skulle enligt pensionsstyrelsens mening bäst tillgodoses därigenom, att styrelsen bemyndigades att anställa en överläkare.»

Då ersättningen till denne överläkare icke syntes kunna beräknas till lägre belopp än 6,000 kronor om året, hemställde styrelsen, att ifrågavarande anslagspost i 1918 års stat måtte upptagas till förslagsvis 18,000 kronor. Som av det föregående framgår, blev anslagsposten ock för sistnämnda år bestämd i enlighet med styrelsens förslag, i samband varmed posten gavs en något förändrad avfattning.

I sin nu ifrågavarande skrivelse med begäran om anslag för år 1919 har styrelsen under åberopande av vad i nyssnämnda skrivelse anförts förklarar, att, därest en särskild överläkare bleve anställd, anslagsposten till ersättning för medicinskt biträde, sådan den i förberörda statsrådsprotokoll beräknats, komme att överskridas.

Därest icke utvecklingen av styrelsens sjukvårdande verksamhet skall tillbakasettas, har det, som av det anförda framgår, befunnits nödvändigt, att styrelsen erhåller till sitt biträde en framstående och erfaren läkare, som närmast skulle hava till uppgift att taga ansvaret för ifrågavarande verksamhets organisation och tillse, att erfarenheterna på det medicinska området och de medicinska synpunkterna komma till sin rätt vid planläggandet av denna verksamhet.

Enligt min mening måste det ock, helst då det rör sig om så betydande statsutgifter, som här är fallet, anses angeläget, att styrelsen utrustas med nödig sakkunskap på det medicinska området, så att pensions- och sjukvårdsärendena erhålla den mest rationella och ekonomiska behandling. Vid sådant förhållande och då behov av särskild överläkare föreligger jämväl för framtiden, synes emellertid lämpligt, att anslagsposten för år 1919 bestämmas till samma belopp som för år 1918 eller till förslagsvis 18,000 kronor.

Beträffande anslagsposten *ersättning åt styrelsens ombud* anför pensionsstyrelsen följande: [72.]

»Som ersättning till pensionsstyrelsens ombud utgår enligt kungl. brevet den 1 oktober 1914 för närvarande dels arvode till det belopp, styrelsen äger bestämma, dock högst 1,000 kronor för år räknat, dels resekostnads- och traktementsersättning för av uppdraget föranledda resor enligt fjärde klassen i gällande resereglemente. För bestridande av kostnader för arvode till ombuden har tidigare anvisats ett belopp av förslagsvis 70,000 kronor för år. För år 1918 har emellertid för ifrågavarande ändamål avsetts ett belopp av endast 65,000 kronor, och har anslaget minskning, enligt vad som framgår av chefens för civildepartementet anförande till det statsrådsprotokoll, som bilagts statsverkspropositionen till 1917 års riksdag, berott därpå, att besparing ansetts kunna vinnas genom anlitande i vissa fall av gemensamma ombud för riksförsäkringsanstalten, socialstyrelsen och pensionsstyrelsen. Den utredning, som i nämnda hänseende anbefallts av Kungl. Maj:t, har ännu icke blivit slutförd. Emellertid måste pensionsstyrelsen räkna med att ersättningen till dess ombud på grund av rådande dyrtid måste höjas rätt avsevärt utöver de belopp, som för närvarande till dem utgå. I vissa större, mer arbetskrävande ombudsdistrikt synes det bliva nödvändigt att kunna höja ombudsarvodet till belopp, även överstigande den nu gällande maximigränsen 1,000 kronor. Därest icke besparing står att vinna genom användande på sätt departementschefen ifrågasatt i vissa fall av gemensamma ombud för olika ämbetsverk — varom för närvarande är för tidigt att döma — torde den sammanlagda kostnaden för arvodet till pensionsstyrelsens ombud för år 1919 böra beräknas till omkring 75,000 kronor. Vid beräkning av anslagsbeloppet för år 1919 torde man emellertid böra utgå ifrån, att det belopp, som högst må utgå till varje ombud, höjes från 1,000 kronor till 1,200 kronor.»

Vad styrelsen i förevarande hänseende anført har ej givit mig anledning till erinran. Med hänsyn till den igångsatta utredningen i fråga om möjligheten att genom anlitande av gemensamma ombud för vissa ämbetsverk nedbringa kostnaderna uti ifrågavarande avseende, anser jag emellertid någon höjning av anslaget ifråga ej nu böra ske.

Beträffande slutligen posten för *städning av ämbetslokalen, värme och belysning*, beräknades denna i förenämnda statsrådsprotokoll förslagsvis till 12,000 kronor. Med bifall till pensionsstyrelsens framställning har emellertid denna post, på grund av den oerhörda stegringen i prisen å ved och kol m. m., i staten för år 1918 upptagits till förslagsvis 16,000 kronor. I sin förevarande skrivelse har styrelsen beträffande denna anslagspost framhållit, att måhända jämväl för år 1919 på grund av den rådande dyrtiden en höjning komme att erfordras, liksom en sådan höjning till äventyrs bleve erforderlig även beträffande anslagsposterna för *skrivmaterialier m. m.* samt till *inköp av inventarier m. m.* Innan ytterligare erfarenhet vunnits om dyrtidens verkningar i förevarande hänseende,

[72.] finner jag emellertid lika med styrelsen och med hänsyn jämväl till det förhållandet, att ifrågavarande anslagsposter äro av förslagsanslags natur, någon höjning av desamma, i jämförelse med vad i nämnda statsrådsprotokoll beräknats, för år 1919 ej påkallad.

Vidkommande *övriga anslagsposter* har någon förändring ej blivit av styrelsen ifrågasatt.

Det sammanlagda beloppet av förslagsanslaget till upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet skulle sålunda för år 1919 utgöra 414,000 kronor, motsvarande, i jämförelse med det av riksdagen för år 1918 beviljade anslaget, en minskning av 18,600 kronor.

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet*, utöver anslaget å ordinarie stat, på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av 414,000 kronor.

26. Anslag till pensionsförsäkringens genomförande.

[73.] Enligt 10 § i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 bestrides kostnaden för de jämlikt samma lag utgående pensions-tilläggen till $\frac{3}{4}$ av staten och till $\frac{1}{4}$ av landstingen och kommunerna. Detsamma gäller i fråga om understöd, som utgå enligt 33 § i nämnda lag. *Pensionsförsäkringens genomförande.* (Extra anslag.) Angående pension på grund av frivilliga avgifter är i 34 § samma lag i dess ursprungliga lydelse stadgat, att till den i 11 § av lagen omförmälda fond skall för varje år av statsmedel tillskjutas ett belopp, motsvarande $\frac{1}{8}$ av summan av de under året erlagda frivilliga avgifter. Jämlikt lagen den 14 juni 1917 om ändrad lydelse av bland annat 34 § pensionsförsäkringslagen skall emellertid statsbidrag till den frivilliga försäkringens från och med den 1 januari 1918 beräknas på sådant sätt, att det mot erlagda frivilliga avgifter enligt fastställda försäkrings-tekniska grunder svarande pensionsbeloppet ökas genom bidrag av statsmedel sålunda, att varje del därav, som motsvarar under ett kalenderår erlagda avgifter intill sammanlagt 30 kronor, höjes med en åttondel.

För år 1914 uppförde 1913 års riksdag på extra stat ett förslagsanslag av 2,660,000 kronor till bestridande av den på staten belöpande kostnad för genomförande av en allmän pensionsförsäkring. Med detta anslag ansågs såväl statens andel av kostnaden för pensionstillägg och understöd som statens tillskott till den frivilliga försäkringens kunna bestridas.

Vid 1914 års senare riksdag skedde en uppdelning av ifrågavarande

anslag i två särskilda anslag. I enlighet med Kungl. Maj:ts framställning i ämnet beviljade nämligen riksdagen för år 1915 på extra stat dels ett förslagsanslag av 3,600,000 kronor för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring, dels ock ett förslagsanslag av 125,000 kronor till gäldande av statens bidrag för samma år till den jämlikt samma lag anordnade, på frivilliga avgifter grundade försäkring.

[73.]

Sedermera har riksdagen på extra stat beviljat särskilda förslagsanslag dels för år 1916 av 4,500,000 kronor för det förra och 125,000 kronor för det senare ändamålet, dels för år 1917 av 5,450,000 kronor för det förra och 25,000 kronor för det senare ändamålet, dels slutligen för år 1918 av respektive 6,750,000 kronor och 25,000 kronor. Den ökade kostnad för statsverket, som föranledes av 1915 års utvidgning av pensionsförsäkringen, är icke inbegripen i förutnämnda belopp 5,450,000 kronor och 6,750,000 kronor, utan avse dessa — liksom det under nu förevarande punkt äskade anslaget för år 1919 — allenast pensionstillägg och understöd jämlikt lagen enligt dess lydelse före den 8 juni 1915.

I skrivelse den 9 augusti 1917 har pensionsstyrelsen gjort framställning om anslag för år 1919 för bestridande av de på staten belöpande kostnader för genomförande av den allmänna pensionsförsäkringen. Styrelsen anför därvid till en början beträffande statens kostnad för pensionstillägg och understöd följande:

Anslag för
år 1919.

»För beräkning av erforderligt anslag för år 1919 för pensionstillägg och understöd till pensionärer jämlikt pensionsförsäkringslagen enligt dess lydelse före den 8 juni 1915 har inom pensionsstyrelsen verkställt en utredning, varvid lagts till grund antalet utfärdade pensionsbrev från och med 1914 till och med juni månad 1917.

Statens
kostnad för
pensions-
tillägg och
understöd.

De faktiska totalutbetalningarna under 1914—1916 ävensom de för år 1917 beräknade belöpa sig till i efterföljande sammanställning angivna belopp. De för föregående år angivna delarna därav äro approximativt beräknade.

Utbetalningar verkställda år	Kostnaderna för år				Inalles kr.	Därav statens kostnad kr.	Beräknade utbetal- ningar kr.	Därav beräknat belopp för staten kr.
	1914 kr.	1915 kr.	1916 kr.	1917 kr.				
1914	1,640,100	—	—	—	1,640,100	1,230,075	3,550,000	2,660,000
1915	1,200,000	3,142,400	—	—	4,342,400	3,256,800	4,800,000	3,600,000
1916	740,000	1,170,000	4,569,000	—	6,479,000	4,859,250	6,000,000	4,500,000
1917	180,000	320,000	820,000	5,750,000	7,070,000	5,302,500	7,270,000	5,450,000
1914—1917	3,760,100	4,632,400	5,389,000	5,750,000	19,531,500	14,648,625	21,620,000	16,210,000

[73.]

Såsom av tabellen framgår, hava under åren 1915—1917 utbetalats och komma att utbetalas avsevärda belopp, som rätteligen skolat utbetalas redan de föregående åren, men som icke kunnat då utbetalas, emedan vederbörande dröjt att ingiva ansökan om pension eller denna av en eller annan anledning ej kunnat slutbehandlas under det år, ansökan inkommit.

Under 1917 har till och med juni utbetalats närmare 760,000 kronor retroaktivt för de föregående åren. För de följande månaderna har räknats med en retroaktiv kostnad av 560,000 kronor. De utbetalningar, som rätteligen höra till 1917, antagas uppgå till allenast 5,750,000 kronor emot beräknade 7,270,000 kronor. Härvid bör dock beaktas, att man under följande år har att räkna med retroaktiva kostnader, som avse året 1917.

Med stöd av de uppgifter, som presidenten Lindstedt lämnade till första försvarsberedningen angående statens kostnad under de närmaste åren för den allmänna pensionsförsäkringen, beräknades statens och kommunernas sammanlagda kostnad för pensionstillägg och understöd för år 1918 till 9,000,000 kronor. Av detta belopp skulle komma på staten $\frac{3}{4}$ eller omkring 6,750,000 kronor, vilket belopp även anvisats såsom förslagsanslag.

I enlighet med samma uppgifter har det för år 1919 erforderliga anslaget beräknats till 8,000,000 kronor eller $\frac{3}{4}$ av den för samma år beräknade sammanlagda kostnaden, 10,670,000 kronor, för pensionstillägg. Resultatet av den undersökning, som verkstälts inom pensionsstyrelsen av dess eget material, giver icke någon anledning att nu föreslå ett lägre belopp i annan mån än som betingas därav, att 1915 års riksdag i samband med utvidgning av pensionsförsäkringen beslutat sådan utsträckning av övergångstiden, att de understöd och pensionsstillägg, till vilka rätt inträder under tiden 1919—1929, utgå med 90 % i stället för med förut bestämda fulla belopp. På grund härav beräknas en minskning i statens ifrågavarande kostnad år 1919 av 86,000 kronor, varför det behöfliga anslaget för år 1919 skulle utgöra i runt tal 7,900,000 kronor.»

Styrelsen anför vidare beträffande statens bidrag till den frivilliga försäkringen följande:

Statens
bidrag till
den frivilliga
försäkringen.

»Vidkommande statens kostnad för den frivilliga försäkringen har såsom förut nämnts för åren 1915—1918 på extra stat anvisats särskilda förslagsanslag. Enligt den av riksdagen år 1917 antagna lag angående ändrad lydelse av bland annat 34 § i lagen om allmän pensionsförsäkring hava på sätt ovan antytts ändrade grunder fastställts i fråga om beräkning av statsbidraget till den frivilliga försäkringen. Då detta bidrag från och med år 1919 kommer att beräknas med hänsyn till de pensioner, som utgå på grund av erlagda frivilliga avgifter, följer uppenbarligen härav, att statsverkets kostnad för dessa bidrag under de närmaste åren, innan sådana pensioner i nämnvärd omfattning beviljats, måste bli synnerligen ringa. Det synes pensionsstyrelsen, att under sådana förhållanden detta statsbidrag för närvarande icke borde kräva äskande av särskilt anslag av riksdagen, utan att ifrågavarande bidrag lämpligen kunde tills vidare få bestridas av det anslag, som må komma att anvisas till pensionsförsäkringens genomförande.»

Departements-
chefen.

Efter samråd mellan mig och pensionsstyrelsen komma förslag till vissa ändringar av lagen om allmän pensionsförsäkring att av styrelsen avgivas inom en nära framtid. Dessa förslag innebära bland annat,

att en ändring vidtages i utjämnande syfte av den i 6 § berörda lag förekommande bestämmelsen att, då en pensionstagares årsinkomst ligger mellan 50 och 100 kronor, hela det 50 kronor överskjutande beloppet skall avdragas vid pensionstilläggs beräkning;

att särskilda tillägg i vissa fall skola utgå till pensionen, i händelse pensionstagaren är invalid och har barn under 15 år;

samt att lagen om övergångsbestämmelser i anledning av berörda lag ändras därhän, att alla, som från och med 1919 års ingång bliva berättigade till pension och icke den 1 januari 1914 fyllt 67 år, erhålla pensionstillägg eller understöd till dess fulla belopp i stället för, som nu beträffande tiden 1919—1929 är föreskrivet, allenast 90 %.

Sammanlagda kostnaden för dessa ändringar beräknas uppgå till omkring 1,250,000 kronor för år 1919 för att successivt stegras till 4,000,000—5,000,000 kronor årligen under perioden 1928—1940.

Då den närmare utredningen i dessa frågor ännu icke är avslutad, torde erforderligt anslag för bestridande av kostnaderna för pensionstillägg och understöd böra för närvarande allenast beräknas.

Beträffande statens bidrag till den frivilliga försäkringen skall enligt den vid nästlidet års riksdag beslutade omläggningen av grunderna för nämnda försäkring statens bidrag beräknas icke, på sätt förut ägt rum, på de influtna avgifterna, utan med hänsyn till de pensioner, som komma att utbetalas. Då till följd härav statsverkets kostnader för ifrågavarande bidrag under de närmaste åren givetvis komma att bliva synnerligen ringa, anser jag lika med pensionsstyrelsen det ej vara erforderligt, att något särskilt anslag för ändamålet äskas för år 1919, utan torde, i avbidan på någon tids erfarenhet, kostnaderna ifråga lämpligen kunna gäldas av anslaget för bestridande av kostnaderna för pensionstillägg och understöd.

Vad pensionsstyrelsen i övrigt föreslagit med avseende å kostnaderna för pensionstillägg och understöd för år 1919 har ej givit mig anledning till erinran.

Jag hemställer sålunda, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels i avbidan på den proposition, som kan komma att i ämnet avlätas, för bestridande av *den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd åt de personer, som äro därtill berättigade jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring* enligt dess lydelse före den 8 juni 1915, på extra stat för år 1919 beräkna ett förslagsanslag av 9,150,000 kronor;

[73.]

dels ock medgiva, att av nämnda förslagsanslag må gäldas kostnaderna för *statens bidrag till den jämlikt samma lag anordnade, på frivilliga avgifter grundade försäkring.*

27. Bidrag till understöd åt de personer, som genom lagen den 8 juni 1915 blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen.

[74.]

Bidrag till understöd åt de personer, som genom lagen den 8 juni 1915 blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen.
(Extra anslag.)

Genom lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring hava i rätten till understöd enligt 33 § i sistnämnda lag inbegripits *dels* de vid 1914 års ingång befintliga invalider, som fyllt 15 men ej 67 år och år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning antingen endast av enskilda personer eller delvis av enskilda personer och delvis av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar, *dels ock* de personer, som vid 1914 års ingång fyllt 67 år, med undantag av de då befintliga invalider, som år 1913 under sammanlagt mer än fyra månader åtnjutit full försörjning av fattigvården eller välgörenhetsinrättningar. För de nytillkomna grupperna bestämmes beloppet av understöd eller ökning därav till 50 procent av i lagen om allmän pensionsförsäkring eljest stadgat belopp. Å andra sidan har genom den nya lagen gjorts den inskränkning i pensionsrätten enligt lagen den 30 juni 1913, att beloppet av pensionstillägg, understöd och ökning därav för den, som under åren 1919—1929 förvärvat sådan rätt, bestämmes till 90 i stället för 100 procent av i sistnämnda lag eljest stadgat belopp.

I sin skrivelse den 27 maj 1915, nr 191, däri riksdagen anmälde sitt beslut i förevarande fråga, redogjorde riksdagen till en början för den utvidgning av pensionsförsäkringen, som sedermera kom att innefattas i lagen den 8 juni 1915 och vilken i huvudsak överensstämde med ett av enskilda motionärer i riksdagen framställt förslag. Med anslutning till ett av pensionsstyrelsen gjort uttalande om gäldande av de för ifrågakvarande ändamål erforderliga kostnaderna yttrade riksdagen härefter följande:

»Därest, såsom pensionsstyrelsen antagit kunna utan olägenhet ske, till grund för den nuvarande generationens pensionering lägges en räntefot av 4 procent, kan ur arbetarförsäkringsfonden för ifrågakvarande ändamål disponeras ett belopp, vilket den 1 januari 1915 uppgick till 26,406,000 kronor, men vilket, med tillägg av 1915 års ränteinkomst, beräknats uppgå till 27,462,000 kronor.

Återstående kostnader för medtagande i försäkringen av samtliga de grupper, som enligt motionärernas förslag skulle komma att inbegripas i försäkringen, motsvara ett kapitalvärde den 1 januari 1916 av 26,224,000 kronor och skulle täckas dels av ett belopp, motsvarande den besparing i nu beräknade kostnader för understöd och pensionstillägg till i försäkringen redan inneslutna invalider, som skulle uppkomma vid en utsträckning av övergångstiden i enlighet med motionärernas nyss angivna förslag, dels ock genom ett årligt statsanslag under åren 1917—1940 av 662,000 kronor eller under åren 1917—1950 av 548,000 kronor.

Någon tvekan att godtaga den ståndpunkt, som pensionsstyrelsen intagit i fråga om användandet av arbetarförsäkringsfonden, har icke syntts riksdagen böra förefinnas.

Vad angår det årliga statsbidrag, som skulle ytterligare erfordras för genomförande av motionärernas förslag, är detta, respektive 662,000 kronor eller 548,000 kronor, ganska ringa i förhållande till det stora antal invalider, som härigenom skulle bliva delaktigt i pensionsförsäkringen.

I själva verket kan, efter vad från pensionsstyrelsen inhämtats, antagas, att de beräkningar, som legat till grund för hela pensionsförsäkringen, äro så försiktigt uppgjorda, att goda utsikter förefinnas, att det statsbidrag, som för genomförande av motionärernas förslag skulle under en följd av år erfordras, fullt eller åtminstone till stor del skulle komma att falla inom ramen av de beräknade statsanslagen för de enligt nu gällande bestämmelser utgående pensionstillägg och understöd. De periodiska undersökningar av pensionsförsäkringsfonden, som komma att äga rum, skola enligt riksdagens uppfattning komma att ådagalägga, att pensionsförsäkringen även inom avgiftspensioneringen äger betydelsefulla vinstkällor, till vilka hänsyn icke tagits vid de försäkringstekniska beräkningarna.»

I skrivelse den 24 september 1915 gjorde pensionsstyrelsen framställning om statsanslag för ifrågavarande ändamål under 1917. Beträffande frågan, huruvida det årliga statsanslaget borde utgå under åren 1917—1940 eller under åren 1917—1950, förklarade sig styrelsen anse det förra alternativet vara att föredraga, enär därigenom de medel, som beräknats behöva förskotteras av pensionsförsäkringsfonden, bleve mindre och hastigare kunde återbördas till densamma samt den årliga kostnaden för de nytillkomna grupperna redan före 1940 beräknats hava sjunkit under det årliga statsanslaget. Pensionsstyrelsen ansåge därför, att såsom bidrag till kostnaden för dessa gruppers pensionering borde utgå ett årligt statsanslag å 662,000 kronor under åren 1917—1940.

Med anledning härav yttrade chefen för civildepartementet till statsrådsprotokollet den 14 januari 1916, att med hänsyn såväl till den föreliggande ekonomiska situationen som till den av riksdagen betonade möjligheten, att det statsbidrag, som erfordrades till täckande av nu ifrågavarande pensionsförsäkring, åtminstone till stor del kunde komma att rymmas inom ramen för de beräknade statsanslagen till förut gäl-

[74.] lande pensionsförsäkring — en möjlighet, som ej för närvarande med säkerhet kunde bedömas — syntes vara lämpligast, att statsbidrag för ändamålet åtminstone för de närmaste åren bestämdes till det lägre beloppet eller 548,000 kronor årligen, varefter sedermera, om sådant skulle befinnas nödigt eller önskvärt, en ökning av anslaget kunde äga rum.

I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att för ifrågasvarande ändamål på extra stat för år 1917 bevilja ett belopp av 548,000 kronor. Detta förslag blev av riksdagen bifallet.

I sin skrivelse den 2 oktober 1916 angående statsanslag för ifrågasvarande ändamål under 1918 anförde pensionsstyrelsen, att det visserligen på de skäl, som anförts i styrelsens skrivelse den 24 september 1915, syntes vara önskligt, att redan från och med år 1918 det högre beloppet, 662,000 kronor, finge beräknas för nu ifrågasvarande ändamål, men att styrelsen dock funne sig med hänsyn till den dåvarande ekonomiska situationen böra begränsa sin framställning till samma belopp, som anvisats för år 1917, eller 548,000 kronor. Då den i pensionslagen föreskrivna undersökningen av pensionsförsäkringsfonden första gången anställdes, torde, yttrade styrelsen vidare, även komma att verkställas en överslagsberäkning rörande det dittillsvarande förloppet av pensionsförsäkringen i dess helhet, och torde pensionsstyrelsen i samband därmed bliva i tillfälle att närmare ingå på frågan om kostnaderna för den år 1915 beslutade utvidgningen av försäkringen.

I enlighet med av Kungl. Maj:t framlagt förslag beviljade också riksdagen för år 1918 för ändamålet ett förslagsanslag, högst 548,000 kronor.

Anslag för
år 1919.

I skrivelse den 9 augusti 1917 har pensionsstyrelsen gjort framställning om statsanslag för ifrågasvarande ändamål under 1919. Styrelsen har därvid anført följande:

»På de skäl, som anförts i pensionsstyrelsens ovan berörda skrivelse den 2 oktober 1916, finner pensionsstyrelsen sig för närvarande ej böra föreslå ett frångående, i denna del, av det anslagsbelopp, som tidigare av riksdagen beviljats för förevarande ändamål.

Såsom i det föregående är antytt, skulle kostnaderna för understöd åt de på grund av lagen den 8 juni 1915 i pensionsförsäkringen upptagna personer även bestridas genom statsbidrag, motsvarande den beräknade besparingen i kostnaderna för understöd och pensionstillägg till de i försäkringen förut inneslutna personerna, som uppkomme genom sådan utsträckning av övergångstiden, att de understöd och pensionstillägg, till vilka rätt inträder under tiden 1919—1929, utgå med 90 % i stället för med förut beräknade fulla belopp. Enligt den beräkning, som i sådant hänseende av pensionsstyrelsen framlagts i dess underdåniga skrivelse i ämnet den 13 december 1915, skulle detta statsbidrag för år 1919 böra upptagas till 86,000 kronor.

Det statsbidrag å 548,000 kronor, som förut här ovan omförmäles, torde alltså gå grund av det anförda böra för år 1919 ökas med 86,000 kronor till 634,000 kronor.»

[74.]

De under föregående punkt omförmälda ifrågasatta ändringar av pensionsförsäkringslagen komma att öva inflytande jämväl på nu ifrågasvarande anslag. Med förslaget åsyftas sålunda bland annat, att ett tillägg till pensionen skulle kunna utgå till de personer, som genom lagen den 8 juni 1915 blivit delaktiga av den allmänna pensionsförsäkringen, nämligen i vissa fall åt pensionstagare, som har barn under 15 år. Kostnaden för denna utvidgning av försäkringen beräknas uppgå till omkring 66,000 kronor för år. Med hänsyn härtill får jag för närvarande allenast hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlåtas, på extra stat för år 1919 beräkna ett förslagsanslag, högst 700,000 kronor, att utgå *som bidrag till täckande av statens kostnad för understöd enligt 33 § i lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring åt de personer, som genom lagen den 8 juni 1915 om övergångsbestämmelser i anledning av förstnämnda lag blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen.*

28. Vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet.

Med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet framlagda proposition medgav 1914 års senare riksdag, att för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet finge jämlikt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades, av pensionsstyrelsen disponeras ett belopp av högst 200,000 kronor, att utgå med högst 50,000 kronor av det för år 1914 av riksdagen på extra stat anvisade förslagsanslag för bestridande av på staten belöpande kostnad för genomförande av en allmän pensionsförsäkring samt med återstående belopp av det förslagsanslag för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring, som riksdagen för år 1915 anvisat.

[75.]

Vidtagande av
åtgärder till
förebyggande
och hävande
av invaliditet.

För år 1916 anvisades för ifrågasvarande ändamål på extra stat ett anslag av 200,000 kronor.

Sedermera har 1916 års riksdag medgivit, att av det för år 1917

[75.] beviljade förslagsanslaget för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring enligt dess lydelse före den 8 juni 1915 ett belopp av högst 300,000 kronor finge, i enlighet med de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades, användas för nu ifrågavarande ändamål.

Slutligen har 1917 års riksdag medgivit, att för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet finge jämlikt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelades, av pensionsstyrelsen under år 1918 disponeras ett belopp av högst 300,000 kronor, att utgå i första hand av de besparingar, som kunde uppkomma å det för år 1916 för nu ifrågavarande ändamål av riksdagen beviljade anslag, samt med återstående belopp av det förslagsanslag, som för år 1918 beviljats för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring enligt dess lydelse före den 8 juni 1915.

Närmare föreskrifter angående användningen av sistnämnda belopp å 300,000 kronor hava av Kungl. Maj:t meddelats genom nådigt brev den 9 november 1917.

Pensions-
styrelsen.

I skrivelse den 9 augusti 1917 har pensionsstyrelsen gjort framställning om beredande av medel för ifrågavarande ändamål för år 1919. Styrelsen anför därvid följande:

»Under år 1915 inkommo till styrelsen 1,481 ansökningar om sjukvård, varjämte styrelsen på eget initiativ upptog frågan om sjukvård i 688 fall. Sammanlagda antalet sjukvårdsärenden under år 1915 utgjorde således 2,169, och av anslaget för samma år togos i anspråk 15,712 kronor 81 öre.

Under år 1916 inkommo till styrelsen 2,577 ansökningar om sjukvård, varjämte styrelsen på eget initiativ ingrep i 466 fall. Sammanlagda antalet sjukvårdsärenden för nämnda tid uppgick således till 3,043, och uppgingo styrelsens kostnader för ändamålet under samma år till 130,283 kronor.

Under tiden den 1 januari till och med den 30 juni 1917 hava inkommit 1,374 ansökningar om sjukvård. Dessutom har styrelsen på eget initiativ ingripit i 101 fall. Sammanlagda antalet sjukvårdsärenden för nämnda tid uppgår sålunda till 1,475.

Under samma tid har beslut fattats om bidrag till:

vård å kurort	i	300 fall
» » tuberkulosanstalt	»	348 »
» » kustsanatorium	»	36 »
» » lasarett.....	»	126 »
vård, yrkesutbildning och ortopedisk bandageanordning å vanföreanstalt	»	172 »

vård för lupussjuka	i	11 fall.	[75.]
yrkesutbildning i statens hantverksskola för blindas i Kristinehamn...	»	13 »	
utbildning i handelsskola eller dylikt	»	12 »	
utbildning hos yrkesidkare i hemtrakten	»	46 »	
vård i hemmet under konvalescenttiden	»	60 »	
övrig sjukvård	»	17 »	
underhåll åt sjukbehandlads familj	»	1 »	

Summa 1,142 fall.

Av de för år 1917 till styrelsens disposition ställda medel, 300,000 kronor, hava för tiden till den 1 juli omkring 100,000 kronor använts, och torde av anslaget kunna beräknas under året åtgå sammanlagt omkring 250,000 kronor.

Såsom av det föregående framgår hava väsentliga besparingar ägt rum i avseende å de för år 1915 och år 1916 anvisade anslagen.

I sin skrivelse den 2 oktober 1916 rörande anslag för år 1918 har styrelsen redogjort för de omständigheter, som föranlett därtill att anslagen icke i större omfattning förbrukats, men framhöll styrelsen tillika, att man för kommande år av flera skäl måste räkna med avsevärt större kostnader.

Särskilt betonades, hurusom dels ett ökat antal ansökningar vore att förvänta i den mån kännedomen om den sjukvårdande verksamheten bleve alltmer spridd, dels kostnadsökning vore att motse till följd därav, att å ett flertal sjukvårdsanstalter höjning av dagkostnaderna med anledning av de ökade priserna å livsfrönödenheter och materialier ägt rum.

Såsom framgår av de uppgifter, som ovan meddelats angående verksamheten under år 1917, har detta styrelsens uttalande beträffande kostnaderna besannats. Under år 1919 torde man böra räkna med än mera avsevärt ökade kostnader. På grund av rådande dyrtid torde dagkostnaderna vid de sjukvårdsanstalter, som av styrelsen anlitas, komma att ytterligare stiga. På grund av det ökade antal platser, som beräknas kunna vid en del kuranstalter ställas till förfogande för styrelsens patienter, kan vidare det sjukvårdande arbetet särskilt inom denna gren av verksamheten väntas bliva betydligt utvidgat under de närmaste åren. Sålunda må nämnas, att styrelsen med det nybildade aktiebolaget Nynäs kuranstalt träffat avtal, varigenom nämnda bolag förbundit sig att redan under år 1917 ställa ett antal vårdplatser till förfogande i en av bolaget inköpt anstaltsbyggnad vid Nynäs havsbad. Om under år 1919 hela det kontrakterade antalet, 100 platser, av styrelsen belägges, skulle styrelsens kostnader enbart för vård vid denna anstalt komma att springa upp till mera än 150,000 kronor. Med hänsyn härtill torde man för nämnda år böra för pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet räkna med ett medelsbehov av omkring 500,000 kronor.

Enligt grunderna för förvaltningen av den i 11 § av lagen den 30 juni 1913 om allmän pensionsförsäkring omförmälda fond äger Kungl. Maj:t att, därest vid sådan utredning, som av pensionsstyrelsen verkställts jämlikt 12 § i lagen om allmän pensionsförsäkring, framgått, att överskott finnes, bestämma, huru stor del av berörda överskott må användas för bestridande av kostnader för åtgärder, ägnade att i pensionsförsäkringens intresse förebygga eller häva arbetsoförmåga eller befordra folkhälsan.

Då det icke låter sig göra att på förhand beräkna, huruvida sådant överskott kommer att uppstå, men det givetvis är nödvändigt, att medel för den sjukvårdande verksamheten med säkerhet äro att påräkna jämväl för år 1919, torde

[75.] även för nämnda år erforderliga medel böra ställas till styrelsens förfogande, och torde dessa medel böra anvisas av det förslagsanslag, som kan komma att för år 1919 beviljas för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensions-tillägg och understöd jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring enligt dess lydelse före den 8 juni 1915.»

På min begäran har pensionsstyrelsen sedermera lämnat en del uppgifter angående resultatet av den sjukvårdande verksamheten till och med den 30 september 1917 m. m. Ur dessa uppgifter må meddelas följande:

»I fråga om resultaten av den sjukvårdande verksamheten har pensionsstyrelsen hitintills skiljt mellan sådana fall,

1) där vården medfört varaktig arbetsförmåga och där sökanden (patienten) sålunda icke är i behov av ytterligare vård;

2) där sökanden visserligen blivit förbättrad och ofta i stånd att helt eller delvis återtaga sitt arbete men av vederbörande läkare ansetts böra bliva föremål för ytterligare åtgärder för vinnande av varaktig arbetsförmåga; samt

3) där sökanden icke i avsevärd grad förbättrats utan sannolikt trots vården blir för framtiden ur stånd att genom arbete försörja sig. I dessa fall är sökanden givetvis i regel berättigad till pension.

Inom de olika grenarna av sjukvårdsverksamheten ställa sig vårdresultaten på följande sätt:

Vård å kurort.

De sjukdomar, för vilka vård beretts å kurort, hava huvudsakligen varit reumatiska och nervösa åkommor, astma, kronisk magkatarr, bleksot och allmän klenhet.

Av 222 män, som åtnjutit kurortsvård, hava 116 blivit fullt återställda, 94 förbättrade men i behov av ytterligare vård samt 12 oförbättrade.

Beträffande 392 kvinnor, som beretts dylik vård, äro siffrorna resp. 210, 159 och 23.

Vård å lungtuberkulossjukhus.

Av 333 män hava 130 blivit fullt återställda, 160 förbättrade men i behov av ytterligare vård och 43 oförbättrade.

Siffrorna beträffande 333 kvinnor äro resp. 159, 131 och 43.

Vård å kustsanatorium.

Av 13 män hava 9 blivit fullt återställda, 1 förbättrad men i behov av ytterligare vård och 3 oförbättrade.

Av 10 kvinnor hava 6 blivit fullt återställda, 2 förbättrade men i behov av ytterligare vård och 2 oförbättrade.

Behandling å sjukhuset S:t Görans finsenavdelning (inackordering i lupushem).

Beträffande 4 män föreligger känt resultat, och hava av dessa 3 utskrivits såsom förbättrade men i behov av ytterligare behandling och 1 såsom invalid.

Av 9 kvinnor har 1 blivit fullt återställd och 8 förbättrade men i behov av ytterligare behandling.

[75.]

Vård å lasarett.

De sjukdomar, för vilka vård beretts å lasarett, hava huvudsakligen varit bentuberkulos, bräck, benröta, magsår och ischias.

Av 100 män hava 40 blivit fullt återställda, 43 förbättrade men i behov av ytterligare vård och 17 oförbättrade.

Siffrorna beträffande 130 kvinnor äro resp. 65, 53 och 12.

Vård och yrkesutbildning å vanförestalt.

Av 100 män hava 59 ansetts fullt återställda, 37 förbättrade men i behov av ytterligare vård eller yrkesutbildning och 4 oförbättrade.

Siffrorna beträffande 81 kvinnor äro resp. 36, 36 och 9.

Utbildning i hantverksskola för blinda.

Av de manliga elever, till vilkas genomgående av skolan pensionsstyrelsen bidragit, föreligger resultat endast beträffande 2, och hava bägge efter utskrivningen ansetts i stånd att försörja sig själva.

Utbildning i annan hantverksskola eller i handelsskola.

17 män och 6 kvinnor, som erhållit dylik utbildning, hava samtliga efter utbildningen ansetts fullt i stånd att försörja sig.

Yrkesutbildning hos enskild yrkesidkare.

Av 15 män hava 11 efter utbildningen ansetts fullt i stånd att försörja sig, 3 hava ansetts vara av behov av ytterligare utbildning och 1 vara invalid.

Av 17 kvinnor hava 14 efter utbildningen ansetts fullt i stånd att försörja sig, 2 hava ansetts vara i behov av ytterligare utbildning samt 1 vara invalid.

Vård i hemmet.

Av 32 män hava 11 blivit fullt återställda och 21 förbättrade men i behov av ytterligare vård.

Siffrorna beträffande 28 kvinnor äro resp. 9 och 19.

Övriga.

Härunder inbegripas sådana personer, vilka av pensionsstyrelsen erhållit bidrag till anskaffande av stickmaskin, sådana, som erhållit ortopedisk bandageanordning genom annan än vanförestalt, samt sådana, som erhållit tandgarnityr m. m.

Av härunder inbegripna 5 män hava 3 ansetts i stånd att fullt försörja sig och 2 i behov av ytterligare åtgärder.

Siffrorna beträffande 22 kvinnor äro resp. 18 och 4.»

[75.]

Beträffande frågan, huru statsverkets kostnader för den sjukvårdande verksamheten fördela sig på olika arter av sjukvård, meddelar styrelsen vidare följande:

»Statsverkets kostnader för pensionsstyrelsens sjukvårdande verksamhet hava från verksamhetens början till och med september månad 1917 uppgått till 266,806 kronor 47 öre. Av 1917 års anslag hava till samma tid åtgått 142,121 kronor 15 öre. Ifrågasvarande kostnader fördela sig på de olika arterna av sjukvård på sätt framgår av följande tablå:

Art av sjukvård.	K o s t n a d e r			
	från verksamhetens början		därav från 1917 års anslag	
	kronor	öre	kronor	öre
1. kurort.....	110,847	79	68,181	41
2. lungtuberkulossjukhus.....	58,227	96	25,868	29
3. kustsanatorium.....	5,204	43	3,804	67
4. lupushem.....	6,953	46	3,162	96
5. lasarett.....	12,357	79	5,249	02
6. vanförestalt.....	25,591	48	12,934	12
7. hantverksskola för blinda.....	4,146	70	1,350	—
8. annan hantverksskola eller handelsskola.....	4,874	51	2,518	91
9. yrkesutbildning hos enskild yrkesidkare.....	10,516	54	7,316	98
10. vård i hemmet.....	4,600	34	3,432	09
11. övriga.....	3,041	07	2,064	49
Därjämte underhåll åt sjukbehandlad persons familj.....	163	—	163	—
reskostnader.....	690	66	47	20
kostnad för läkararvoden.....	19,590	74	6,028	01
Summa	266,806	47	142,121	15

Beträffande de större grenarna av sjukvårdsverksamheten anmärkes därjämte följande.

Pensionsstyrelsen ikläder sig som regel icke betalningsskyldigheten för hela avgiften för sjukvården utan endast för en del, vanligen två tredjedelar, då fråga är om vård å kurort, tuberkulossjukhus eller lasarett, och därvid uppställas såsom villkor, att återstående tredjedel tillskjutes från annat håll. Som regel ikläder sig i dylika fall vederbörande kommun ansvaret för denna återstående tredjedel.

Enligt dessa utgångspunkter skulle sålunda — beträffande nyssberörda arter av sjukvård — de sammanlagda totalavgifterna för vården av de personer, som åtnjtit bidrag från pensionsstyrelsens sjukvårdande anslag, samt totalavgifterna i medeltal för varje vårdad person uppgå till belopp, som framgår av nedanstående tablå:

[75.]

	Sammanlagda totalavgifter från verksam- heten början	Antal slut- värdade personer	Totalavgifter i medeltal per person		
Kurort	166,271	68	614	270	81
Lungtuberkulossjukhus	87,341	94	666	131	15
Lasarett	18,536	68	260	71	29

Då man ifråga om kurortsvården torde kunna räkna med en medelavgift per dag av ungefär 5 kronor samt beträffande vård å lungtuberkulossjukhus och lasarett med en medelavgift per dag av ungefär 1 krona, skulle sålunda vårdtiden beträffande dessa arter av sjukvård i medeltal för varje person bliva:

för vård å kurort	54 dagar
» » » tuberkulossjukhus	131 »
» » » lasarett	71 »

Till vanförevården bidraga landstingen med två tredjedelar av avgifterna, och är det vanligt, att pensionsstyrelsen ikläder sig återstående tredjedel. Med denna utgångspunkt skulle sålunda de sammanlagda totalavgifterna för vård m. m. å vanförestalt åt personer, som åtnjutit bidrag från pensionsstyrelsens sjukvårdande anslag, bliva 76,774 kronor 44 öre. I dessa kostnader ingå emellertid avsevärda belopp för ortopedisk bandageanordning, konstgjorda lemmar o. d. En väsentlig del av sagda kostnader har utgivits för personer, som allt fortfarande vårdas eller åtnjuta yrkesutbildning å vanförestalt. Yrkesutbildningen å vanförestalterna tager vanligtvis ganska lång tid i anspråk, ofta 3—4 år. Den å landstingen och pensionsstyrelsen belöpande dagavgiften å vanförestalterna utgör för vanföra, som åtnjuta vård, 1 krona 50 öre om dagen och för vanföra, som åtnjuta yrkesutbildning, 30 kronor per månad.»

Såsom redan vid flera föregående tillfällen framhållits, äro kostnaderna för vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet avsedda att framdeles bestridas av medel från den i 11 § av pensionsförsäkringslagen omförmälda fond. I enlighet härmed har ock i de av 1916 års riksdag antagna grunderna för förvaltningen av pensionsförsäkringsfonden meddelats en bestämmelse av innehåll, att därest vid sådan utredning om fondens ställning, som skall verkställas jämlikt 12 § i pensionsförsäkringslagen, framgår, att överskott förefinnes, Kungl. Maj:t skall äga bestämma, huru stor del av berörda överskott må användas för bestridande av kostnaden för åtgärder, ägnade att i pensionsförsäkringens intresse förebygga eller häva arbetsförmåga eller befordra folkhälsan. I anslutning härtill har ock viss ändring vidtagits i nämnda § i pensionsförsäkringslagen.

Departements-
chefen.

[75.] Sådan utredning om pensionsförsäkringsfondens ställning, varom nyss omnämnts, skall första gången verkställas inom fem år från det pensionsförsäkringslagen trätt i kraft, d. v. s. före den 1 januari 1919. Då emellertid dylik utredning ännu icke skett, kan för närvarande ej med säkerhet bedömas, om medel från pensionsförsäkringsfonden äro att för nu ifrågavarande ändamål påräkna under år 1919. Lika med styrelsen anser jag därför, att särskilda medel böra för ändamålet ställas till styrelsens förfogande för sistnämnda år.

Vidkommande det i sådant hänseende erforderliga beloppet utvisa de av styrelsen lämnade uppgifterna, att styrelsens sjukvårdande verksamhet för närvarande befinner sig i en kraftig utveckling och att det torde vara att förvänta, att denna utveckling kommer att för framtiden fortgå. Hänsyn får även tagas till de under senaste tiden höjda kostnaderna för sjukvård. Sistnämnda omständighet har ock föranlett Kungl. Maj:t att vid meddelande av närmare föreskrifter angående användningen av de för år 1918 för ifrågavarande ändamål anvisade medel medgiva, att det årliga belopp, varmed pensionsstyrelsen äger att bidraga till en persons sjukvård, må förhöjas från 300 kronor till 400 kronor.

Vidare erinras, att i det vid nästlidet års statsverksproposition fogade protokollet över civilärenden framhölls angelägenheten av, att pensionsstyrelsen måtte från ifrågavarande anslag för sjukvårdande verksamhet kunna lämna bidrag jämväl åt personer, vilkas ålder mera avsevärt understege den för inträde i pensionsförsäkringen bestämda ålder femton år. Riksdagen förklarade sig jämväl i sin skrivelse i ämnet icke hava något att erinra emot, att dylik befogenhet lämnades pensionsstyrelsen. Då det gäller att bedöma beloppet av de medel för den sjukvårdande verksamheten, som erfordras för år 1919, torde förenämnda omständighet böra tagas i betraktande. Visserligen torde vården av minderåriga sannolikt kunna anordnas jämförelsevis billigt, men då antalet vårdbehövande säkerligen blir avsevärt stort, torde kostnaderna för ifrågavarande ändamål i allt fall bliva ganska avsevärda.

I detta sammanhang må också beröras en annan omständighet, vilken är av beskaffenhet att kunna föranleda ökad belastning av ifrågavarande medel. Enligt gällande föreskrifter angående sjukvårdsmedlens användning skall bidrag från dessa medel vara knutet vid viss persons vård, behandling eller utbildning. Pensionsstyrelsen har emellertid i skrivelse den 15 oktober 1917 betonat, hurusom erfarenheten visat önskvärdheten av, att bidrag jämväl måtte kunna lämnas åt verksamhet, som avsåge att förebygga eller häva arbetsförmåga. Särskilt gällde detta ifråga om dispensärverksamheten, där den nuvarande formen för

lämnande av bidrag — visst månatligt belopp, som ställdes till vederbörande dispensärs förfogande för beredande av kostförbättring eller dylikt åt viss angiven person — visat sig tung och opraktisk. Styrelsen ansåge därför befogenhet böra beredas styrelsen att av sjukvårdsanslaget lämna bidrag, som ej avsåge viss person. Vid lämnande av sådant bidrag syntes bliva erforderligt, att pensionsstyrelsen uppställde för varje fall behövligen villkor rörande medlens användning. Såsom maximigräns för årligt bidrag av ifrågavarande art ansåge styrelsen lämpligen böra tills vidare bestämmas ett belopp av 500 kronor, dock att undantagsvis bidraget borde kunna av styrelsen bestämmas till högst 1,000 kronor. Därjämte ansåge styrelsen böra stadgas den ytterligare begränsning, att högst 25,000 kronor av anslaget finge användas för ifrågavarande ändamål.

Vad styrelsen i förevarande hänseende föreslagit synes mig värt beaktande. Då en användning av medlen i det av styrelsen angivna syfte näppeligen torde varit avsedd eller ens ifrågasatt vid anslagsfrågans behandling i riksdagen, lärer emellertid stadgande i föreslaget hänseende ej böra utfärdas, med mindre riksdagen haft tillfälle taga del av förslaget.

Med hänsyn till vad jag nu anfört synes nödvändigt, att en avsevärd förhöjning för år 1919 äger rum av de medel, som skola ställas till pensionsstyrelsens förfogande för ifrågavarande ändamål; och har jag intet att erinra mot det av styrelsen i sådant hänseende föreslagna beloppet 500,000 kronor. I likhet med styrelsen finner jag jämväl lämpligt, att medlen ifråga utgå av förslagsanslaget för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd åt de personer, som äro därtill berättigade jämlikt pensionsförsäkringslagen enligt dess lydelse före den 8 juni 1915.

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att av det förslagsanslag, som kan komma att för år 1919 beviljas för bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd åt de personer, som äro därtill berättigade jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring enligt dess lydelse före den 8 juni 1915, må för *vidtagande av åtgärder till förebyggande och hävande av invaliditet* jämlikt de föreskrifter, som av Kungl. Maj:t meddelas, av pensionsstyrelsen under år 1919 disponeras ett belopp av högst 500,000 kronor.

29. Ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar m. m.

[76.] Genom beslut den 28 november 1913 har Kungl. Maj:t förordnat, att utbetalning av pension eller understöd, som utgår på grund av bestämmelserna i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913, skall tillsvidare verkställas vid vederbörande postanstalt genom postsparbankens förmedling. Samtidigt har Kungl. Maj:t utfärdat kungörelse angående försäkring på grund av frivilliga avgifter jämlikt 34 § i pensionsförsäkringslagen och meddelat föreskrifter om postsparbankens bestyr med sistnämnda försäkring.

Ersättning
till postspar-
banken för
bestyret med
pensions-
utbetalningar
m. m.

(Extraanslag.)

Därefter meddelade Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 27 juni 1914 bestämmelser att tillsvidare lända till efterrättelse beträffande ersättning till postsparbanken och postverket för bestyret med pensionsutbetalningar samt biträde med den frivilliga pensionsförsäkringens genomförande. För innehållet i dessa bestämmelser har lämnats redogörelse i det vid 1915 års statsverksproposition fogade protokollet över civilärenden.

På extra stat för vartdera av åren 1915 och 1916 har riksdagen till ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar samt biträde med den frivilliga försäkringens genomförande beviljat ett förslagsanslag av 50,000 kronor. För år 1917 har riksdagen för samma ändamål beviljat ett förslagsanslag av 100,000 kronor och för år 1918 ett förslagsanslag av 140,000 kronor.

Anslag för
år 1919.

I skrivelse den 9 augusti 1917 har pensionsstyrelsen gjort framställning om anslag för år 1919 för ifrågavarande ändamål. Styrelsen anför därvid följande:

»I sin skrivelse den 24 september 1915 angående anslaget för år 1917 anförde pensionsstyrelsen bland annat, att då genom beslut år 1915 försäkringens omfattning blivit väsentligt utvidgad, en högst avsevärd ökning av antalet pensionärer och pensionsutbetalningar vore att från och med år 1916 förvänta. Det för år 1916 beviljade anslagsbeloppet komme därför med all sannolikhet att visa sig otillräckligt. Jämväl för följande år komme med all säkerhet kostnaderna särskilt för pensionsutbetalningar att avsevärt stegras till följd av nämnda utvidgning. Någon mera exakt beräkning över det belopp, som erfordrades för år 1917, kunde emellertid av naturliga skäl ej verkställas, men borde enligt approximativa beräkningar anslaget bestämmas till omkring 100,000 kronor.

Vid uppskattningen av anslaget för år 1918 utgick styrelsen från ett beräknat antal av omkring 260,000 pensionärer, och ansågs medeltalet utbetalningar för varje pensionär böra sättas till omkring nio.

Enligt meddelande från postsparbanken utgjorde antalet pensionsutbetalningar under år 1916 1,563,293 och för tiden januari—juni 1917 omkring 900,000.

[76.]

Vad nu angår anslaget till ifrågavarande ändamål för år 1919, så har styrelsen alltså att hålla sig allenast till approximativa beräkningar. Visserligen tillkomma år för år nya pensionärer, men å andra sidan är avgången bland de nuvarande pensionärerna ganska stor. Det synes därför som om till grund för beräkningen bör läggas ungefär samma siffror som beträffande år 1918, och skulle därför det erforderliga anslagsbeloppet kunna bestämmas till omkring 140,000 kronor. Någon ökning av detta belopp med hänsyn till den frivilliga försäkringen torde nu icke böra äga rum, ehuruval genom den år 1917 verkställda omläggningen av ifrågavarande försäkring anledning bör förefinnas att erhålla större anslutning till densamma än hittills varit fallet.»

Pensionsstyrelsen har på grund härav hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att på extra stat för år 1919 till ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar samt biträde med den frivilliga försäkringens genomförande bevilja ett förslagsanslag av 140,000 kronor.

Därjämte har pensionsstyrelsen meddelat, att styrelsen rörande denna sak rådgjort med postsparbanken, som jämväl enligt verkställda beräkningar ansett anslaget böra beräknas till sistnämnda belopp.

I enlighet med vad pensionsstyrelsen hemställt och på de av styrelsen anförda skäl tillstyrker jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Departements-
chefen.

att på extra stat för år 1919 till *ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar samt biträde med den frivilliga försäkringens genomförande* bevilja ett förslagsanslag av 140,000 kronor.

30. Ersättning till häradskrivarna för uppgörande av de i 14 § av pensionsförsäkringslagen omförmälda förteckningar.

Jämlikt 14 § i lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913 åligger det mantalsskrivningsförrättare att varje år, sedan mantalsslängden för kommunen blivit i stadgad ordning justerad, uppgöra förteckning enligt fastställt formulär över de i längden upptagna personer, som vid årets början uppnått 15 men icke 66 års ålder.

Det har ansetts skäligt och billigt, att särskild ersättning utginge till häradskrivarna för det arbete, de hade att utföra för upprättande av ifrågavarande förteckningar, och hava anslag för ändamålet beviljats för åren 1914—1917.

[77.]

Ersättning till häradskrivarna för uppgörande av de i 14 § av pensionsförsäkringslagen omförmälda förteckningar.

(Extra anslag.)

[77.] I samband med framläggande för Kungl. Maj:t av förslag till omorganisation av fögderiförvaltningen och lönerereglering för tjänstemännen därstädes upptog föredragande departementschefen i sitt yttrande till statsrådsprotokollet den 14 april 1917 till behandling frågan om ersättning till häradsskrivarna för deras ifrågavarande bestyr fortfarande borde utgå; och yttrade departementschefen därvid följande:

»I häradsskrivarna nu tillkommande rätt till ersättning för upprättande av de förteckningar, vilka omförmälas i 14 § av lagen om allmän pensionsförsäkring, vill jag icke föreslå någon rubbning. Kostnaderna för arbetet med dessa förteckningar lära såsom hittills böra upptagas å anslagen för allmänna pensionsförsäkringen. Jag anser mig i detta sammanhang böra omnämna, att utredning pågår i syfte att för fögderiförvaltningen underlätta eller möjligen från densamma avlyfta arbetet med pensionsförteckningarna m. m. Skulle detta syfte kunna nås, vore det naturligen olämpligt, om häradsskrivarnas ordinarie avlöningsförmåner nu avvägsdes med tanke på att dessa förmåner skulle utgöra ersättning jämväl för ifrågavarande arbete.»

I enlighet med departementschefens hemställan föreslog Kungl. Maj:t jämväl riksdagen att på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag av 50,000 kronor för beredande av ersättning till häradsskrivarna för deras ifrågavarande bestyr. Denna framställning blev ock av riksdagen bifallen.

Genom beslut den 14 juni 1917 har Kungl. Maj:t därefter föreskrivit, att ersättning till häradsskrivare för upprättande av förteckningarna ifråga skall för år 1918 utgå med 2 öre för varje i förteckningarna upptagen person eller efter samma grunder, som tillämpats för åren 1914—1917.

Anslag för år
1919.

I skrivelse den 9 augusti 1917 har pensionsstyrelsen gjort framställning om beredande av medel för här omförmälda ändamål för år 1919. Styrelsen har därvid anfört följande:

»Vid beräkandet av anslaget för år 1918 lades till grund det antal personer, som funnos upptagna i 1914 års förteckningar. Dessa förteckningar upptogo sammanlagt omkring 2,460,000 personer.

Då, såsom styrelsen i sina framställningar angående anslag för ifrågavarande ändamål för åren 1914—1918 framhållit, häradsskrivarna genom skyldigheten att upprätta ifrågavarande förteckningar pålagts ett högst betydande arbete och hänsyn härtill icke tagits vid uppgörande av den från och med år 1918 för häradsskrivarna gällande nya avlöningsstat, synes det skäligt, att särskild ersättning för nämnda arbete fortfarande utgår till dem, detta dock givetvis endast under förutsättning att ifrågavarande arbete fortfarande i ungefär samma utsträckning som hittills kommer att åligga häradsskrivarna. Ersättningen i fråga torde böra, såsom hittills, beräknas efter två öre för varje i förteckningarna upptagen person. Förteckningarna för år 1915 upptogo omkring 2,465,000 personer. Under an-

tagande att förteckningarna för år 1919 upptaga ungefär samma antal personer, som beräknats för föregående år, skulle erfordras ett belopp av omkring 50,000 kronor.»

[77.]

Såsom jag nyss framhållit, har vid den nästlidet år beslutade löne-regleringen för häradsskrivarna förutsatts, att ifrågavarande ersättning tillsvdare fortfarande bör utgå. Då den förut omnämnda frågan om möjligheten att för fögderiförvaltningen underlätta eller från densamma avlyfta arbetet med pensionsförteckningarna ännu icke vunnit sin lösning, torde alltså anslag för ändamålet böra anvisas även för år 1919.

Någon anledning att frågå den nu tillämpade, av styrelsen jämväl för år 1919 föreslagna grunden för ersättningens beräkande, 2 öre för varje i förteckningen upptagen person, synes mig ej föreligga. Det föreslagna anslagsbeloppet har ej heller givit mig anledning till anmärkning.

Jag hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för beredande av *ersättning till häradsskrivarna för upprättande av de i 14 § av lagen om allmän pensionsförsäkring omförmälda förteckningar* på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag å 50,000 kronor.

Fattigvård.

Frågan om ny lagstiftning angående fattigvården har sedan länge stått på dagordningen. Sedan fattigvårdslagstiftningskommittén den 19 februari 1915 avgivit sitt betänkande i ämnet, hava utlåtanden över kommitténs förslag inforrats från ett flertal myndigheter och korporationer. Förhoppning torde förefinnas, att denna viktiga fråga skall kunna föreläggas Kungl. Maj:t i så god tid, att framställning i ämnet kan avlåtast till den instundande riksdagen.

Anslagen till fattigvården hava, på grund av bestämmelserna i gällande departementalstadga, under de senaste åren varit uppförda under riksstatens nionde huvudtitel. Då frågan om ny lagstiftning i ämnet torde vara närmast hänförlig till den å civildepartementet ankommande lagstiftningen i sociala ärenden, har jag emellertid med chefen för jordbruksdepartementet överenskommit, ej endast att frågan om nämnda nya lagstiftning skall handläggas å civildepartementet, utan

Departements-
chefen.

[77.] även att anslagen angående fattigvården skola i förslaget till 1919 års riksstat uppföras under sjätte huvudtiteln.

Härefter övergår jag till de särskilda anslagen till fattigvården, därvid först må anmärkas, att någon höjning av de nuvarande ordinarie anslagen ej torde påkallas av den nya lagstiftningen.

31. Fattigvården i Stockholm och landsorten,
oförändrat ordinarie anslag kronor 9,564: —

32. Fattigvården i allmänhet, oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag » 400,000: —

33. Svenska fattigvårdsförbundet.

[78.] Till understöd åt svenska fattigvårdsförbundet har riksdagen på extra stat anvisat för vart och ett av åren 1909, 1910 och 1911 ett anslag av 8,000 kronor, för vardera av åren 1912 och 1913 ett anslag av 14,000 kronor, för vart och ett av åren 1914—1917 ett anslag av 17,000 kronor samt för år 1918 ett anslag av 19,400 kronor. Av anslagen för de sju sistnämnda åren har ett belopp av 3,000 kronor varit avsett såsom bidrag till ordnande av konsulentverksamhet för barnavård. Därjämte har riksdagen för anordnande genom fattigvårdsförbundet av konsulentverksamhet i fråga om mathållningen vid fattigvårdsanstalter under kristiden å extra stat för år 1918 anvisat ett förslagsanslag, högst 2,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att låta av tillgängliga medel under år 1917 förskottsvis utanordna detta belopp.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift har nu förbundet gjort framställning om erhållande för år 1919 av ett understöd å 19,400 kronor för uppehållande av förbundets ordinarie verksamhet.

I infordrat utlåtande den 3 oktober 1917 har statskontoret tillstyrkt förevarande framställning.

Departements-
chefen.

Framställning torde böra avlätas till riksdagen om anvisande för år 1919 till svenska fattigvårdsförbundet av det begärda anslaget, vilket uppgår till samma belopp, som för innevarande år anvisats till förbundets normala verksamhet.

Därest detta anslag beviljas, läser Kungl. Maj:t vilja liksom hittills meddela särskilda bestämmelser för anslagets åtnjutande och därvid föreskriva, att förbundet skall till Kungl. Maj:t avgiva berättelse över sin verksamhet under år 1919, innefattande jämväl redogörelse för förbundets utgifter och inkomster under samma år, ävensom att ett

av vederbörande departementschef förordnat ombud skall äga deltaga i revisionen av förbundets räkenskaper för året. [78.]

På grund av vad jag sålunda anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till *understöd åt svenska fattigvårdsförbundet* å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 19,400 kronor, därav 3,000 kronor såsom bidrag till ordnande av konsulentverksamhet för barnavård.

34. Statsinspektion av fattigvården.

Såsom förut nämnts, är det att förvänta, att förslag till ny fattigvårdslagstiftning skall kunna föreläggas Kungl. Maj:t i så god tid, att proposition i ämnet kan avlätas till instundande riksdag. I nämnda förslag lära komma att ingå bestämmelser om statsinspektion av fattigvården. Då anslag för detta ändamål torde böra beräknas, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen, [79.]

Statsinspektion av fattigvården.
(Extra anslag.)

att i avbidan på den proposition, som kan komma att i ämnet avlätas, tillsvidare för anordnande av *statsinspektion av fattigvården* å extra stat för år 1919 beräkna ett förslagsanslag, högst 70,000 kronor.

Diverse sociala ändamål.

35. Anslag till nationalföreningen mot emigrationen.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom framställda förslag har riksdagen för vart och ett av åren 1909—1918 beviljat ett anslag på extra stat av 10,000 kronor för understödjande av nationalföreningens mot emigrationen verksamhet. [80.]

Anslag till nationalföreningen mot emigrationen.
(Extra anslag.)

I skrivelse den 5 november 1917 har centralstyrelsen för nämnda förening gjort framställning om enahanda anslag för år 1919. I ansökningsanför styrelsen följande: Framställning av föreningen.

»För nationalföreningen mot emigrationen har 1916, föreningens nionde arbetsår, varit bland de gynnsammaste under föreningens verksamhetstid. Medan 1915 betecknar i viss mån en av de rådande osäkra förhållandena föranledd paus i utvecklingen, har denna under 1916 tagit ny kraftig fart inom de flesta grenar av verksamheten.

[80.]

Medlemsantalet har väsentligt ökats och närmade sig vid årsskiftet 15,000. Ombudsorganisationen har blivit kompletterad och förstärkt. Den yttre organisationen har vidgats genom bildande av nya länsföreningar i Blekinge och Väster-norrlands län, och nya byråer hava upprättats i Visby, Karlskrona, Härnösand och Östersund. Byråerna hava visat fullt tillfredsställande arbetsresultat, i det att frekvensen under året ökats med något över 21 % och för hela året omfattade icke mindre än i det närmaste 18,000 ärenden. Den årligen starkt växande frekvensen å byråerna visar, med vilket förtroende dessa omfattas av allmänheten; det alltmer förbättrade förmedlingsresultatet ådagalägger, att de blivit allt bättre inarbetade och rustade för sina olika uppgifter. Föreningens upplysningsverksamhet har på sina skilda linjer fortgått i av förhållandena betingad utsträckning. Genom flera uppslag och initiativ har föreningen sökt föra betydelsefulla emigrations- och kolonisationspolitiska spörsmål framåt. Slutligen har även för de ekonomiska företag, i vilka föreningen är intresserad, 1916 varit ett gynnsamt år.»

Föreningens ekonomiska ställning framgår av följande tablåer:

Föreningens ekonomiska ställning den 31 december 1916.

		<i>Inkomster:</i>	
Avgifter till centralbyrån:			
av ständiga medlemmar	kronor	31,200:—	
» stödjande »	»	6,020:—	
» ordinarie »	»	5,512:—	42,732:—
Anslag av staten till föreningens allmänna verksamhet	»	10,000:—	
» » landstingen	»	6,600:—	
» » hushållningssällskapen	»	4,550:—	21,150:—
Statsbidrag för jordförmedlingsverksamheten:			
1916 års anslag	»	9,300:—	
avgår minskning i bidrag balanserat från 1915	»	479:49	8,820:51
Anslag av Stockholms stadsfullmäktige	kronor	500:—	
Bidrag av Ekmanska fonden	»	10,000:—	
Gåvor av diverse personer	»	4,701:04	
Ej utbetalda anslag till byråer	»	100:—	
Administrationsbidrag av:			
Mälareprovinsernas egnahemsaktiebolag	kronor	6,400:—	
A.-B. Svensk Jordförmedling	»	900:—	
A.-B. Upplandshem	»	3,600:—	
Egnahemsfonden	»	200:—	11,100:—
Broschyrer, inkomst av försäljning	kronor	488:13	
Publikationer, » » »	»	16:50	
Kvartalsbladet, » » annonser	»	4,086:78	
Ritningar till försäljning, vinst	»	403:80	
Egnahemshandboken, försäljning	»	628:90	
Ränteöverskott	»	734:29	
		Summa kronor 105,461:95	

Utgifter:

[80.]

Löner vid centralbyrån:			
Ombudsmannen	kronor	6,000: —	
Övriga löntagare	»	15,395: —	21,395: —
Omkostnader vid centralbyrån:			
Hyra för lokal	»	4,000: —	
Bränsle och belysning	»	785: 93	
Städning	»	470: —	
Böcker, tidningar, skrivmateriel m. m.	»	2,343: 98	
Telefoner	»	824: 20	
Annonser	»	908: 51	
Extraarbete å byrån	»	2,010: 38	
Porto och telegram	»	2,859: 29	
Diverse omkostnader	»	1,931: 42	16,133: 71
Ombudsmötet	kronor		1,433: 65
Medlemsanskaffningen	»		4,587: 08
Resor	»		1,547: —
Tryckning och redigering m. m. av »Hem i Sverige»	»		6,404: 78
Broschyrserien	»		50: —
Publikationer	»		12: 50
Utställningar	»		251: 14
»Svensk Jord»	»		963: 74
Trycksaker	»		1,822: 80
Egnahemsutställningen: diverse omkostnader	»		1,280: 50
Egnahemshandboken	»		628: 90
Byrån i Uppsala	kronor	1,659: 21	
» » Eskilstuna	»	494: 53	
» » Norrköping	»	700: —	
» » Jönköping	»	900: —	
» » Växjö	»	1,750: —	
» » Västervik	»	1,200: —	
» » Kalmar	»	1,050: —	
» » Visby	»	350: —	
» » Malmö	»	400: —	
» » Göteborg	»	1,500: —	
» » Vänersborg	»	1,100: —	
» » Skövde	»	1,250: —	
» » Karlstad	»	1,380: —	
» » Bollnäs	»	385: —	
» » Umeå	»	1,500: —	15,618: 74
Avskrivningar:			
å centralbyråns inventarier	»	938: 15	
å egnahemsutställningens inventarier	»	74: 93	
å annonsfordringar	»	256: 50	
å egnahemshandboken	»	851: 83	
å diverse personers konto	»	11: —	2,132: 41
Balanskonto:			
Avsättning till ständiga medlemmars fond	kronor	31,200: —	
		<u>Summa kronor</u>	<u>105,461: 95</u>

[80.]

Tillgångar:

Kontant i kassan	kronor	2,188: 05
Å checkräkning	»	3,703: 98
Statsbidrag för Jordförmedlingsverksamheten 1916	»	9,300: —
Landstingens anslagskonto	»	250: —
Stockholms stad, anslag	»	500: —
Aktier: 167 st. i Hotell A.-B. Hembygden à 50 % ..	kronor	8,350: —
» 100 » i A.-B. Svensk Jordförmedling	»	10,000: —
		<hr/> 18,350: —
Inventarier å centralbyrån	kronor	5,804: 50
» » egnahemsutställningen	»	2,000: —
Broschyrer	»	350: —
Publikationer	»	100: —
Egnahemshandboken	»	1,839: —
Ritningar till försäljning	»	200: —
»Svenska Allmogehem»	»	59: 25
Annonsfordringar	»	2,269: 50
»Hem i Sverige», annonskonto 1917	»	393: 26
»Svensk Jord» 1917	»	1,506: 77
Utredningars konto	»	4,677: 10
Jordbrukskassekommittén	»	301: 80
Norrlandskommittén	»	443: 20
Egnahemsutredningen	»	836: 05
Värmlands länsförening för redovisning	»	510: —
Östersundsbyrå för 1917	»	300: —
Härnösandsbyrå » »	»	1,000: —
Omkostnadskonto » »	»	518: 25
Diverse personers konto	»	30,112: 48

 Summa kronor 87,513: 19
Skulder:

Å kreditivräkning	kronor	70: 14
Ständiga medlemmars fond	»	76,100: —
Ingenjören A. Isaksons utredningsfond	»	4,687: —
Ej utbetalda anslag	»	2,042: 03
Obetalda räkningar	»	4,614: 02

 Summa kronor 87,513: 19
Egnahemsfondens ställning den 31 december 1916.*Inkomster:*

Räntors konto	kronor	2,435: 01
---------------------	--------	-----------

 Summa kronor 2,435: 01
Utgifter:

Omkostnadskonto	kronor	29: 80
Administrationskonto	»	200: —
Diverse personers konto	»	143: 24
Årets vinst	»	2,061: 97

 Summa kronor 2,435: 01

<i>Tillgångar:</i>	
Kassakonto	kronor 591: 48
Aktier: 800 st. i A.-B. Svensk Jordförmedling	» 80,000: —
Aktiebolaget Stockholms Diskontobank, checkräkning	» 4,683: 22
Diverse personers kapitalskuld	» 58,557: 80
» » ränteskuld	» 2,826: 32
	Summa kronor 146,658: 82
<i>Skulder:</i>	
Egnahemsfonden	kronor 137,570: 33
Tubbetorpsfonden	» 4,000: —
Diverse personers konto	» 200: —
Vinst- och förlustkonto	» 4,888: 49
	Summa kronor 146,658: 82

Den s. k. spårvägsfondens ställning den 31 december 1916.

<i>Inkomster:</i>	
Balans från 1915	kronor 335: —
Räntors konto	» 68: 86
	Summa kronor 403: 86
<i>Utgifter:</i>	
Omkostnadskonto	kronor 72: 96
Balans till 1917	» 330: 90
	Summa kronor 403: 86
<i>Tillgångar:</i>	
Kassakonto	kronor 659: 95
Aktier: 40 st. i Mälareprovinsernas egnahemsaktiebolag	» 4,000: —
A.-B. Stockholms Diskontobank	» 2,083: 44
Diverse personers konto	» 18,587: 51
	Summa kronor 25,330: 90
<i>Skulder:</i>	
Spårvägsfonden	» 25,000: —
Vinst- och förlustkonto	» 330: 90
	Summa kronor 25,330: 90

Centralstyrelsen anför vidare:

»Verksamheten under den gångna delen av 1917 visar likaledes gott resultat. Särskilt är här att erinra om det lovande samarbete, som börjats mellan representanter för Norrlandsindustrin och nationalföreningen till den norrländska kolonisationens främjande. Byråarbetet visar alltjämt växande tendens, trots den på grund av kriget starkt minskade frekvensen av hemvändande svenskamerikaner och trots svårigheterna för den viktigaste arbetsgrenen, jordförmedlingen, på grund av de starkt stegrade priserna på jord och framför allt byggnadsmaterial. Antalet ärenden å föreningens byråer under de tre första kvartalen av 1917 framgår av nedanstående tablå, som jämväl innehåller motsvarande siffror för samma tid 1916.

[80.] Handlagda ärenden å föreningens byråer under de tre första kvartalen av 1916 och 1917.

Ärendenas natur.	1916.		1917.	
1. <i>Jordförmedling:</i>				
a) Fastigheter till salu	965	—	794	—
b) Fastighetsköpare.....	4,575	—	5,386	—
Förmedlade köp ¹⁾	—	410	—	491
c) Övriga jordförmedlingsärenden.....	—	—	1,018	—
2. <i>Låneärenden:</i>				
a) Statens egnahemslån	2,252	—	2,296	—
b) Övriga låneärenden	—	—	642	—
3. <i>Arbetsförmedling:</i>				
a) Arbetstillfällen	897	—	268	—
b) Arbetssökande	1,234	—	898	—
Förmedlade platser ¹⁾	—	577	—	226
4. <i>Svensk medborgarrätt</i>	233	—	174	—
5. <i>Rätt att idka näring eller besitta fast egendom.....</i>	100	—	73	—
6. <i>Värnpliktsförhållanden.....</i>	454	—	394	—
7. <i>Fall, som ej kunna anses höra under någon av ovanstående rubriker</i>	2,605	—	2,698	—
Summa	13,315	—	14,641	—

¹⁾ Dessa siffror medräknas ej i totalsumman.

Ökningen uppgår till omkring 10 % men är i själva verket avsevärt större, 1916 års siffror för föreningens arbetsförmedling voro nämligen exceptionellt höga på den grund, att i desamma inräknats resultatet av den offentliga arbetsförmedlingen i Skövde, som föreningen provisoriskt upprätthöll men som numera blivit självständigt organiserad. Egnahemsutställningens betydelse såsom konsultationsbyrå för egnahems- och bostadsanläggningar växer, i det den numera i avsevärd utsträckning börjat anlitas även av industriföretag, som önska främja sina arbetares bostadsförhållanden. En ny publikationsserie »Nybildningen av mindre jordbruk», vari komma att publiceras resultatet av ekonomiska undersökningar i de föreningen närstående egnahemskolonierna, har börjat utgivas. Slutligen kan nämnas, att föreningen under maj månad 1917 högtidlighållit tioårsdagen av sitt bildande, med anledning varav centralstyrelsen låtit utarbete en redogörelse för de gångna årens arbete».

Socialstyrelsen har i infortrat utlåtande av den 21 november 1917, med konstaterande, att föreningens verksamhet även under år 1917 varit stadd i tillväxt, tillstyrkt bifall till centralstyrelsens framställning.

[80.]
Social-
styrelsen.

Då föreningen för att kunna uppehålla och vidare utveckla sin verksamhet fortfarande är i behov av statsunderstöd, finner jag mig böra tillstyrka den därom gjorda framställningen. I likhet med vad som skett i fråga om anslagen för åren 1917 och 1918 för understödande av föreningens verksamhet torde jämväl beträffande nu ifrågavarande anslag böra såsom villkor för understödets åtnjutande uppställas, att en av Kungl. Maj:t förordnad ledamot skall äga säte och stämma i föreningens centralstyrelse samt att en av Kungl. Maj:t utsedd revisor skall äga deltaga i revisionen av centralstyrelsens förvaltning.

Departements-
chefen.

På grund av vad jag nu anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *understödjande av nationalföreningens mot emigrationen verksamhet* på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 10,000 kronor.

36. Anslag till Hemmet Fristad.

Med bifall till Kungl. Maj:ts propositioner i ämnet har riksdagen till understöd åt stiftelsen Hemmet Fristad på extra stat för vart och ett av åren 1914—1918 anvisat ett belopp av 10,000 kronor att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t bestämde.

[81.]

Anslag till
Hemmet
Fristad.
(Extra anslag.)

I skrivelse den 19 september 1917 har styrelsen för hemmet anhallit om anslag med nyssnämnda belopp även för år 1919.

Till stöd härför har styrelsen anfört:

»De skäl, som föranlett styrelsen för stiftelsen Hemmet Fristad att hänvända sig till Kungl. Maj:t, äga allt fortfarande och i icke mindre utsträckning sin giltighet. Verksamheten fortgår efter samma plan som hitintills med bibehållande av förut upptagna utbildningsområden.

Antalet skyddslingar å hemmets bägge avdelningar var den 1 januari 1917 tillsammans 41, och 18 nya hava därtill upptagits. Efter 3 års utbildning hava med vederbörlig utrustning av kläder 6 under år 1917 utgått i tjänst. På egen begäran hava 11 gått bort från hemmet och 4 genom hemmets bemedling på lämpligt sätt utom hemmet omhändertagits. Den 18 september 1917 kvarstodo på hemmets bägge avdelningar tillsammans 38 skyddslingar.

Det torde ligga i klar dag, att under nuvarande förhållanden, då priset på allt, som oundgängligast hör till livsuppehållet, snart sagt dag från dag stegras, det icke skall vara möjligt att uppehålla förutvarande omkostnadsnivå, än mindre att trots all sparsamhet och alla inskränkningar sänka den. Då styrelsen ytter-

Sjätte huvudtiteln.

[81.] ligare har att räkna med, att allmänhetens ofervillighet, som för så många och oavvisliga krav tages i anspråk, icke ens i samma utsträckning som förut kan komma hemmet till del, är det med allvarliga bekymmer, styrelsen motser den kommande tiden.»

Vid skriften har fogats revisionsberättelse angående hemmets räkenskaper och förvaltning för år 1916. Ur denna torde följande utdrag få meddelas:

<i>Utgifter under året:</i>			
Hushållet	kronor	10,833: 99	
Kläder	»	1,269: 25	
Tvätt och rengöring	»	1,685: 18	
Bränsle	»	5,342: 45	
Diverse omkostnader	»	1,607: 24	
Utskylder	»	348: 75	
Medicin	»	175: —	
Frakt och porto	»	207: 90	
Arbetsmaterialier	»	677: 89	
Löner och läkararvode	»	6,207: 99	
Trädgården	»	34: 31	
Utrustning	»	1,891: 86	
Lyse	»	817: 52	
Reparationer	»	932: 63	
			32,031: 96
		Kronor	32,031: 96
<i>Inkomster under året:</i>			
Arbetsförtjänst	kronor	2,256: 18	
Jordbruket	»	2,187: 45	
Gåvor till skyddslingarnas utrustning	»	482: 24	
Statsanslag	»	10,000: —	
Årsavgifter	»	2,361: —	
Gåvor	»	6,690: 68	
Fattigvårdsnämnden	»	2,291: 51	
Malmö fattigvård	»	94: 93	
Norrköpings fattigvård	»	287: 67	
Gävle fattigvård	»	1,000: —	
Diverse inkomster	»	3,631: 29	
			31,282: 95
vadan sålunda en brist uppstått av	kronor		749: 01
Ställningen den 31 december 1916:			
<i>Tillgångar:</i>			
Tomter och byggnader	kronor	280,142: 07	
Inventarier och möbler	»	13,560: 49	
			293,702: 56
<i>Mottagningshemmet:</i>			
Fastigheten Elim	kronor	13,500: —	
» Klippan	»	8,500: —	
			22,000: —
Å Vinst- och Förlustkonto balanserade			5,771: 33
		Kronor	321,473: 89

Skulder:

[81.]

Fru Alice Cervins gåvofond (åtgått till inköp av stiftelsen tillhörande områden, byggnaders uppförande m. m.)	kronor	300,000: —	
Checkräkning	»	10,373: 89	310,373: 89

Mottagningshemmet:

Inteckning i fastigheten Elim	kronor	4,100: —	
Räntefritt lån från Diakonissanstaltens Magdalena-hems byggnadsfond	»	7,000: —	11,100: —
			<hr/> Kronor 321,473: 89

Vid sin skrivelse har hemmets styrelse tillika fogat ett den 26 september 1917 av landshövdingen i Stockholms län utfärdat intyg av innehåll, att den bästa ordning fortfarande upprätthölles vid hemmet och att hemmets verksamhet med gott resultat fortginge i samma syfte och efter samma grunder som förut.

Till följd av remiss har socialstyrelsen avgivit utlåtande i ärendet av den 12 oktober 1917; och har styrelsen därvid, då verksamheten syntes fortgå efter samma grunder och i samma omfattning som förut samt hemmet vore i stort behov av det begärda statsunderstödet, tillstyrkt bifall till framställningen.

Socialstyrelsen.

Enligt vad jag inhämtat hava för år 1917 hemmets inkomster beräknats till omkring 21,400 kronor samt dess utgifter till omkring 36,400 kronor, vadan för året en brist å omkring 15,000 kronor beräknats uppkomma.

Departementschefen.

Hemmet synes således alltjämt vara i starkt behov av ekonomiskt understöd för sin behjärtansvärda verksamhet. Och då samma skäl, som förut föranlett statsmakterna att lämna sådant understöd, fortfarande synas gälla, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt stiftelsen *Hemmet Fristad* på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 10,000 kronor att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t bestämmer.

37. Anslag till Drottning Sophias skyddshem.

[82.] Med bifall till Kungl. Maj:ts propositioner i ämnet har riksdagen till understöd åt Drottning Sophias skyddshem på extra stat för vart och ett av åren 1917 och 1918 anvisat ett belopp av 2,500 kronor att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t bestämde.

Anslag till Drottning Sophias skyddshem.
Extra anslag.) I skrivelse den 7 augusti 1917 har styrelsen för hemmet anhållit om anslag med ett till 4,000 kronor förhöjt belopp för år 1919.

Till stöd härför har styrelsen anfört:

Av revisionsberättelsen över hemmets verksamhet under 1916 framginge, att utgifterna för arbetets bedrivande trots all sparsamhet, som blivit iakttagen, med icke mindre än 3,602 kronor 32 öre överstigit inkomsterna. Då styrelsen vore viss om, att de nuvarande svårigheterna i ännu kännbarare grad komme att göra sig förnumna under år 1917 och närmast följande år, vore det med djupa bekymmer, styrelsen såge framtiden till mötes, vad det ostörda fortgåendet av hemmets arbete beträffade. En inskränkning i hemmets arbetsplan skulle vara mycket beklaglig, ej minst från det allmännas synpunkt, enär behovet av hem sådana som det ifrågavarande snarare till- än avtagit. Styrelsen hemställde därför om fortsatt understöd för hemmets verksamhet under år 1919 att utgå under enahanda villkor som hittills, men att Kungl. Maj:t med hänsyn till de synnerligen svåra tiderna och de tryckta omständigheter, under vilka hemmets arbete för närvarande måste förrättas, ville föreslå, att anslagssumman för år 1919 höjdes till 4,000 kronor.

Vid skrivelsen har fogats avskrift av revisionsberättelsen angående hemmets förvaltning och räkenskaper för år 1916. Ur berättelsen torde följande utdrag få meddelas:

»Skyddshemmets tillgångar den 1 januari 1916 utgjorde:

Kontant i kassan	kronor	5: 66
Egendomen	»	50,000: —
Inventarier	»	1,000: —
Obligationer	»	54,905: —
Sparkassemedel	»	1,901: 08
Räntemedel (förfallna, men ej uppburna)	»	518: 47
	kronor	108,330: 21

Inkomster under 1916:

å intressekonto	kronor	2,565: 88
» gåvors och bidrags konto	»	2,603: 50
» obligationers konto	»	47: 50
för å hemmet utförda arbeten	»	1,415: 26
» försålda trädgårdsprodukter	»	39: 53
utgifter större än inkomster	»	3,602; 32
	kronor	10,273: 99

Utgifter under 1916:

för hushållet	kronor	3,908: 42
» diverse omkostnader.....	»	2,474: 43
» beklädnad	»	1,474: —
» inventarier	»	176: 12
» vatten, renhållning, sotning m. m.....	»	194: 68
» undervisning	»	128: 14
» avlöningar	»	1,918: 20
	kronor	10,273: 99
<i>Kapitalkontot</i> , som vid årets början utgjorde	kronor	96,242: 71
har under året <i>minskats</i> med	»	3,602: 32
och utgjorde alltså vid årets slut	kronor	92,640: 39
vartill kommer »Drottning Sophias fond»	»	10,000: —
och av föreståndarinnan förskotterade	»	345: 04
	kronor	102,985: 43

Sålunda redovisade:

Sparkasse konto	kronor	612: 11
Intresse »	»	593: 32
Obligationers »	»	50,780: —
Egendomens »	»	50,000: —
Inventariers »	»	1,000: —
	kronor	102,985: 43

Vid årets början funnos å hemmet 12 skyddslingar, vid dess slut 13, som vistats i hemmet 4,130 dagar. Dessutom hava f. d. skyddslingar gästade hemmet under 61 dagar, tillsammans alltså 4,191 underhållsdagar med en kostnad av 77 öre för dag. Den totala kostnaden för dag och skyddsling har uppgått till kr. 2,10, vilket vittnar om föreståndarinnans varma intresse och förmåga att i dessa hårda tider hålla kostnaderna inom måttliga gränser.»

Till följd av remiss har socialstyrelsen den 29 oktober 1917 avgivit utlåtande i ärendet och därvid överlämnat följande utdrag ur hemmets räkenskaper för tiden $\frac{1}{1}$ — $\frac{31}{8}$ 1917:

Socialstyrelsen.

Utgifter:

Löner	kronor	1,125: —
Diverse utgifter	»	6,462: 50
Större reparationer	»	1,372: 53
	kronor	8,960: 03

Inkomster (oberäknat statsbidrag):

Gåvor för en gång	kronor	3,850: —
Årsbidrag	»	550: —
Influtna räntor	»	1,637: 50
	kronor	6,037: 50
	Brist kronor	2,922: 53

[82.]

Enligt vad socialstyrelsen inhämtat, beräknades utgifterna under återstående delen av år 1917 uppgå till 4,350 kronor och inkomsterna till 1,650 kronor, vadan en brist av 2,700 kronor väntades uppkomma under nämnda tid. Sammanlagda bristen under år 1917 skulle alltså utgöra något över 5,600 kronor eller, om hänsyn toges till statsbidraget, 3,100 kronor.

Socialstyrelsen har i sitt utlåtande anfört följande:

»Styrelsen behjärtar tillfullo de ekonomiska svårigheter, med vilka hemmet under nu rådande stegrade livsmedelspriser kan hava att kämpa. Då emellertid visshet ej föreligger, att enahanda svårigheter äro tillfinnandes jämväl under år 1919, för vilket år det nu sökta statsbidraget är avsett att utgå, samt i allt fall ett bifall till den begärda ökningen av till hemmet utgående statsbidrag torde vara ägnat att framkalla anspråk dels från hemmets sida att även för framtiden få behålla det högre bidraget och dels från utövare av annan liknande social hjälpverksamhet på höjning av eventuella statsbidrag, anser styrelsen sig ej kunna tillstyrka någon höjning i nu utgående statsunderstöd. Anmärkas må därjämte, att hemmet uppbär bidrag av statsmedel jämväl från annat håll, nämligen från fångvårdsstyrelsen. Detta bidrag har under de senare åren utgått med 600 kronor för år.»

Överståthållar-
hållarämbetet.

I infortrat utlåtande av den 10 november 1917 har överståthållar-
hållarämbetet med hänsyn till skyddshemmets samhällsnyttiga verksamhet och de stora ekonomiska svårigheter, den rådande dyrtiden måste bereda hemmet, hemställt, att Kungl. Maj:t om möjligt måtte för år 1919 utverka det begärda förhöjda anslaget.

Departements-
chefen.

Ifrågavarande skyddshem synes under de senare åren endast med svårighet hava kunnat upprätthålla sin verksamhet. Dess ekonomiska ställning har allt sedan år 1912 visat årligt underskott, uppgående:

1912	till kronor	359: 50,
1913	» »	586: 34,
1914	» »	1,206: 98,
1915	» »	10,203: 33,
1916	» »	3,602: 32.

Under år 1917 har, som ovan nämnts, bristen beräknats uppgå till över 3,100 kronor.

För täckande av den uppkomna bristen har hemmet varit hänvisat att taga av sitt kapital. Ett dylikt förfaringssätt skulle uppenbarligen så småningom medföra, att hemmet måste inskränka eller till och med slutligen nedlägga sin verksamhet. Då densamma erkänts vara för sam-

hället gagnelig, synes hemmet också från det allmännas sida böra erhålla det understöd, varpå det rimligen kan göra anspråk för verksamhetens fortsättande. Jag tillåter mig även erinra om, hurusom riksdagen i skrivelse den 27 februari 1914 (nr 2) funnit det vara särdeles angeläget, att det förefintliga enskilda intresset för sådana skydds- och vårduppgifter som dem, för vilka detta hem verkar, bevaras oförminskat. Då hemmet otvivelaktigt är i stort behov av understöd i synnerhet under nuvarande dyrtid, har det förhöjda anslag, hemmets styrelse begärt — oavsett det bidrag hemmet erhåller genom fångvårdsstyrelsen — icke syns mig för högt.

De av socialstyrelsen uttalade farhågorna för att en ökning av ifrågavarande anslag skulle vara ägnad att framkalla anspråk dels från hemmets sida att även för framtiden få behålla det högre bidraget och dels från utövare av annan social hjälpverksamhet på höjning av eventuella statsbidrag synas ej böra tillmätas avgörande betydelse vid den nu föreliggande frågans bedömande. Skulle framdeles hemmets ställning visa sig så god, att det högre anslaget icke längre är motiverat, kan hemmet uppenbart icke göra anspråk på att få behålla detsamma. Vid framställningar om ökat understöd från andra liknande inrättningar, som åtnjuta statsbidrag, torde behovet därav få prövas i varje särskilt fall.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt *Drottning Sophias skyddshem* på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 4,000 kronor, att utgå under de villkor, Kungl. Maj:t bestämmer.

H. Försäkringsinspektionen.

I skrivelse den 1 oktober 1917 har försäkringsinspektionen framlagt förslag till ny stat för inspektionen ävensom hemställt om viss ändring i dess organisation.

Genomförandet av de sålunda ifrågasatta ändringarna i ämbetsverkets stat skulle nödvändiggöra en förhöjning av anslaget till försäkringsinspektionen från dess nuvarande belopp, 59,300 kronor, till 85,600 kronor.

Genom remiss har sedermera löneregleringskommittén anbefallts avgiva utlåtande över ifrågavarande framställning. Enligt vad jag

- [82.] inhämtat, torde det emellertid icke förefinnas möjlighet för kommittén att, utan åsidosättande av ärenden av mera brådskande natur, avgiva det infortrade utlåtandet inom sådan tid, att framställning med stöd därav kan avlåtas till innevarande års riksdag. På grund härav torde någon höjning av det ordinarie reservationsanslaget till upprätthållande av försäkringsinspektionens verksamhet för närvarande icke böra äga rum utan samma anslag kunna upptagas, att direkt utgå av bidrag till försäkringsinspektionen, med *oförändrat belopp* eller således med kronor 59,300:—

I. Diverse.

1. Skematisk förteckning och beskrivning över Sveriges vattenfall.

- [83.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen alltsedan år 1910 anvisat särskilda anslag till verkställande av undersökningar och arbeten för åstadkommande av en skematisk förteckning och beskrivning över Sveriges vattenfall.

Ifrågavarande arbeten verkställas av vattenfallsstyrelsen, hydrografiska byrån samt den under vetenskapsakademien lydande meteorologiska centralanstalten.

De av riksdagen för ändamålet beviljade anslagsbeloppen framgå av följande tablå, varuti även deras fördelning å de särskilda institutionerna angivits.

Å r.	Anslagsbelopp.			Summa.
	Vattenfallsstyrelsen.	Hydrografiska byrån.	Meteorologiska centr.-anst.	
1910	7,000 *)	13,500	3,000	23,500
1911	7,000	13,500	1,500	22,000
1912	7,000	16,000	4,000	27,000
1913	—	17,500	5,500	23,000
1914	—	35,000	7,500	42,500
1915	7,000	27,500	7,000	41,500
1916	7,000	27,500	7,000	41,500
1917	—	33,500	7,000	40,500

*) Därjämte 3,500 kronor att förskottsvis utgå under år 1910.

Ändamålet med den skematiska förteckningen och beskrivningen över Sveriges vattenfall torde kunna angivas vara erhållandet av en möjligast tillförlitlig inventering av landets tillgångar på vattenkraft.

Genom nådigt brev den 22 juni 1911 har Kungl. Maj:t fastställt av vattenfallsstyrelsen upprättat förslag till plan för ifrågavarande arbete. Sedermera har Kungl. Maj:t, efter av vattenfallsstyrelsen därom framställt förslag, genom nådigt brev den 30 juni 1913 fastställt viss ändring i denna plan. Då i statsverkspropositionen till 1914 års förra riksdag en utförlig redogörelse lämnades såväl för denna plan som för omfattningen av de av arbetet berörda undersökningsområdena och av längdprofileringen, torde det icke vara erforderligt att nu upprepa densamma. Här må allenast erinras, att enligt förstnämnda nådiga brev förteckning och beskrivning först skall upprättas rörande Dalälvens och de större norrländska älvarnas flodområden, dock att, i den mån den hydrografiska byråns undersökningar i allt fall komma att omfatta flodsystem i landets södra delar, dessa undersökningar böra kompletteras i syfte att kunna publiceras i vattenfallsförteckningen.

Denna förteckning kommer att bestå av ett antal blad, som beräknas för Dalälvens och de större norrländska älvarnas flodområden till omkring 200, varjämte omkring 50 torde kunna samtidigt utföras rörande södra och mellersta Sverige.

Bladen kunna utkomma i vilken ordning som helst, men ordnas sedan till ett helt, vare sig för flodområde eller landet i sin helhet. De förses med ett nummer, som betecknar såväl flodområdet som biflodsområdena och flodsträckan. Varje blad skall innehålla beskrivning, tabell och plansch, för vilket allt föreståndaren för hydrografiska byrån närmare redogjort i en till statsutskottet vid 1913 års riksdag ingiven och dess utlåtande nr 6 vidfogad P. M., till vilken jag härutinnan tillåter mig hänvisa.

Vad tiden för arbetets fullbordande vidkommer, har man ursprungligen tänkt sig, att förteckningen, med den omfattning, som förut angivits, skulle föreligga avslutad till omkring år 1921. För de norrländska vattendragen och Dalälven skulle den omfatta de 27 områden, vilkas areal överstiger 1,000 km.², och huvudsakligen de delar av dessa, som ligga nedom de stora sjöarna.

Av de i arbetet å upprättandet av den skematiska förteckningen och beskrivningen ingående detaljerna har längdprofileringen från början antagits bliva mest tidsödande. Följande av föreståndaren för hydrografiska byrån, filosofie doktorn Axel Wallén meddelade översikt visar, i vad mån arbetet med längdprofileringen fortskridit.

Sjätte huvudtiteln.

[83.]

Vattendrag.	Till och med 1916.			Under 1917.			Till och med 1917.		
	Avvägd sträcka.	Motsvarande antal kartblad.	Därav utgivna.	Avvägd sträcka.	Motsvarande antal kartblad.	Därav utgivna.	Avvägd sträcka.	Motsvarande antal kartblad.	Därav utgivna.
	Km.			Km.			Km.		
Kalixälv från Tarendö till havet ...	--	—	—	180	5	—	180	5	—
Luleälv från Stora Lulevatten till havet	220	6	6	—	—	—	220	6	6
Piteälv från Jäknajaure till Älvsby	140	4	—	—	—	—	140	4	—
Skellefteälv från Storavan till havet	160	4	—	70	2	—	230	6	—
Umeälv från Storuman till havet...	260	7	4	—	—	—	260	7	4
Vindelälven från Storvindeln till utflödet	300	8	6	—	—	—	300	8	6
Ångermanälven från Volgsjön till havet	260	7	—	—	—	—	260	7	—
Faxälven från Kvarnbergsvattnet till utflödet	260	7	—	—	—	4	260	7	4
Indalsälven från Storsjön till havet	220	6	6	—	—	—	220	6	6
Ljungan från Klövsjö till havet ...	220	6	—	—	—	—	220	6	—
Ljusnan från Hede till havet ...	300	8	—	—	—	—	300	8	—
Dalälven från Siljan till Brunnbäck	160	4	—	—	—	—	160	4	—
Västerdalälven från Fulunäs till utflödet	220	6	—	—	—	—	220	6	—
Fyrisån från källan till utflödet ...	—	—	—	80	2	—	80	2	—
Vattholmaån från källan till utflödet	—	—	—	30	1	—	30	1	—
Lagan från källan till havet	220	6	—	—	—	—	220	6	—
Härån » » » utflödet ...	70	2	—	—	—	—	70	2	—
Toftaån » » » » ...	120	3	—	—	—	—	120	3	—
Skälån » Flåren » » ...	10	1	—	—	—	—	10	1	—
Bolman » källan » » ...	160	4	—	—	—	—	160	4	—
Gullspångsälven från källan till Lidetorp	200	5	—	—	—	—	200	5	—
Summa	3,500	94	22	360	10	4	3,860	104	26

Sammanlagda längden av de vattendrag, över vilka längdprofiler skola upprättas, utgör enligt den fastställda planen 7,370 kilometer.

I skrivelse den 29 augusti 1917 har vattenfallsstyrelsen gjort framställning om anvisande av för ifrågavarande ändamål erforderligt anslag för år 1919.

Innan jag redogör för innehållet i styrelsens framställning, ber jag få erinra, att det för år 1918 beviljade anslaget var beräknat på följande sätt:

[83.]

Till hydrografiska byrån med under densamma omedelbart lydande observationsstationer:

Extra biträden, förslagsvis	kronor 11,000: —
Publikationer, »	» 1,000: —
Expenser, »	» 1,000: —
Resekostnader, »	» 13,000: —
Utrustning, »	» 2,000: —
Observatörers arvoden, förslagsvis	» 5,500: —
	<u>33,500: —</u>

Till de meteorologiska observationerna:

Observatörers arvoden, förslagsvis	kronor 6,500: —
Stationernas underhåll, »	» 500: —
	<u>7,000: —</u>
	eller tillhopa kronor 40,500: —

Beträffande de arbeten, vilkas utförande ankomma på *hydrografiska byrån*, har styrelsen för nämnda byrå i skrivelse till vattenfallsstyrelsen den 24 augusti 1917 uttalat, att det med hänsyn till den inträffade prisstegringen vore nödvändigt, att vissa av ifrågavarande anslagsposter ökades, och till utveckling härav anfört följande:

*Anslag för
år 1919.*

»Alla de förnödenheter, som falla under anslagen till expenser och utrustning, hava i hög grad fördyrats, att blott nämna bränsle, papper, instrument och dessas reparationer (ökning i genomsnitt 40 %), fixdubbar (ökade från 11 kronor per 100 till 84 kronor 50 öre per 100), peglar (ökade från 1 krona 50 öre per längdmeter till 2 kronor 10 öre). Med anledning av dessa ökningar och då dessa anslag redan förut årligen måst överskridas, föreslår styrelsen, att de anslag till expenser och utrustning, som utgå ur anslaget till vattenfallsförteckningen, måtte höjas med 500 kronor vardera till respektive 1,500 kronor och 2,500 kronor.

Vidare hava utgifterna för resekostnader i hög grad ökats. Icke blott hava järnvägs- och skjutstaxor blivit högre, utan framför allt hava hantlangningskostnaderna stigit högst betydligt, så att hantlangare nu få betalas med dubbla priset mot förut. Då vid arbetena med längdavgvägning, som äro de mest förekommande under ifrågavarande fältarbeten, dagligen trenne hantlangare krävas, blir detta en väsentlig daglig kostnadsökning. För att fältarbetena skola kunna bedrivas i avsedd omfattning, synes det därför styrelsen oundvikligt, att anslaget ökas, och föreslår styrelsen, att denna ökning sättes till 2,500 kronor, varigenom detta anslag skulle bliva 15,500 kronor.

Slutligen synes en allmän höjning av de hittillsvarande observatörsarvodena oundgängligen nödvändig. Nuvarande normalersättning har såväl för hydrografiska byråns som meteorologiska centralanstaltens observatörer utgjort 3 kronor

[83.] i månaden. Klagomål över denna avlöning hava emellertid i talrik mängd förekommit och ett flertal uppsägelser på grund av för liten ersättning förekommit. En höjning av normalavlöningen synes därför styrelsen nödvändig, om det skall bli möjligt att få behålla de äldre observatörerna och vid behov erhålla nya. Jämväl måste det erkännas, att den nuvarande ersättningen, och detta särskilt om man beaktar den allmänna prisstegringen, är mycket låg med hänsyn till det viktiga och stor samvetsgrannhet krävande arbete, som observatörerna hava att utföra. En ökning synes styrelsen icke kunna sättas lägre än till 1 krona per månad, varvid normalavlöningen skulle bli 4 kronor per månad, och även med denna höjning blir det så, att observatörens intresse för iakttagelserna nog får uppväga ersättningens knapphet. Denna höjning motsvarar en ökning av ifrågavarande anslag med $\frac{1}{3}$, vadan styrelsen alltså föreslår, att det nuvarande anslaget till hydrografiska byråns observatörer höjes med 2,000 kronor till 7,500 kronor.»

I sammanhang härmed har styrelsen för hydrografiska byrån föreslagit, att anslaget till *meteorologiska centralanstaltens* observatörer likaledes måtte höjas med 2,000 kronor eller till 8,500 kronor.

I enlighet med styrelsens för hydrografiska byrån framställning anser vattenfallsstyrelsen, att de på hydrografiska byrån och meteorologiska centralanstalten ankommande kostnaderna under år 1919 för vattenfallsförteckningen böra beräknas på följande sätt:

*Till hydrografiska byrån med under densamma omedelbart
lydande observationsstationer:*

Extra biträden, förslagsvis	kronor	11,000: —
Publikationer, »	»	1,000: —
Expenser, »	»	1,500: —
Resekostnader, »	»	15,500: —
Utrustning, »	»	2,500: —
Observatörers arvoden, förslagsvis	»	7,500: —
		39,000: —

Till de meteorologiska observationerna:

Observatörers arvoden, förslagsvis	kronor	8,500: —
Stationernas underhåll, »	»	500: —
		9,000: —
		Summa kronor 48,000: —

Något anslag för bestridande av de på *vattenfallsstyrelsen* ankommande kostnaderna för vattenfallsförteckningen anser styrelsen icke behöva begäras för år 1919, enär de hittills för detta ändamål anvisade anslagen, såvitt nu kan bedömas, torde räcka jämväl för motsvarande utgifter under år 1919.

På grund av vad sålunda anförts har vattenfallsstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ifrågavarande ändamål för år 1919 anvisa ett anslag av 48,000 kronor.

Med hänsyn till vad vattenfallsstyrelsen anfört torde något anslag för bestridande av de på styrelsen ankommande kostnaderna för vattenfallsförteckningen icke behöva begäras för år 1919. [83.]
Departements-
chefen.

Beträffande anslagen till hydrografiska byrån har vattenfallsstyrelsen beräknat en förhöjning av anslagsposterna till expenser, utrustning, resekostnader och observatörers arvoden. I fråga om sistnämnda anslagspost har motsvarande ökning beräknats i anslaget till meteorologiska centralanstalten. Styrelsen har till stöd för de sålunda äskade förhöjningarna åberopat den allmänna prisstegringens inverkan på berörda anslagsposter, och finner jag intet att erinra mot de i sådant avseende gjorda beräkningarna. Då således med den begärda ökningen av förevarande anslag icke avses något nytt ändamål eller behov utan allenast uppehållet i förutvarande utsträckning av ifrågavarande arbeten, anser jag mig böra tillstyrka, att de nämnda anslagsposterna för år 1919 upptagas med de äskade beloppen.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 48,000 kronor att ställas till Kungl. Maj:ts förfogande för *verkställande av undersökningar och arbeten för åstadkommande av en skematisk förteckning och beskrivning över Sveriges vattenfall* i huvudsaklig överensstämmelse med av Kungl. Maj:t fastställd plan. •

2. Statens biografbyrå.

Till bestridande av utgifterna för statens biografbyrå har riksdagen på extra stat anvisat för år 1913 23,000 kronor samt för vart och ett av åren 1914—1916 26,000 kronor, samtliga beloppen i form av förslagsanslag att i första hand utgå av inflytande avgifter för granskning av biografbilder. [84.]
Statens
biografbyrå.
(Extra anslag.)

För åren 1917 och 1918 har riksdagen för ifrågavande ändamål på extra stat anvisat reservationsanslag om respektive 28,000 kronor och 30,000 kronor att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder, varjämte riksdagen medgivit, att reservation, som kunde uppkomma å nämnda anslag, finge i den omfattning, Kungl. Maj:t prövade lämplig, användas till befrämjande av sådana i samband med kinematografen stående ändamål, som Kungl. Maj:t funne vara förtjänta av understöd.

[84.] I skrivelse den 20 september 1917 har föreståndaren för statens biografbyrå anfört, hurusom det icke syntes uteslutet, att de svårigheter i filmtillförseln från utlandet, som redan yppat sig, kunde så skärpas, att under år 1918 inkomsterna av granskningsavgifter enligt gällande taxa bleve otillräckliga för täckande av utgifterna för byråns verksamhet. Det syntes därför nödvändigt, att genom någon ökning i granskningstaxan tillförsäkra statsverket ökade inkomster av bildgranskningen, så att inkomsterna fortfarande måtte fullt ut täcka utgifterna för byrån med något utrymme för beräknelig utveckling. Föreståndaren har därför hemställt om viss ändring från och med den 1 januari 1918 av granskningstaxan.

Sedermera har föreståndaren för byrån i skrivelse den 12 oktober 1917 avgivit förslag till stat för byrån för år 1918.

På min hemställan har Kungl. Maj:t den 9 november 1917 beslutat utfärda kungörelse angående ändrad lydelse av § 6 av föreskrifterna angående granskning av biografbilder den 22 juni 1911. Härigenom har den nu stadgade nedsättningen i avgiften för granskning i en följd av flera exemplar av samma bildserie upphävts för de fall, att bildserien icke tagits efter verkligheten. Denna kungörelse trädde i kraft den 1 januari 1918.

Enligt vad föreståndaren för byrån beräknar, skulle den sålunda gjorda förändringen av granskningstaxan komma att medföra en höjning av byråns inkomster med approximativt 6,000 kronor om året.

Vidare har Kungl. Maj:t den 9 november 1917 för år 1918 för byrån fastställt följande

Stat:

1 ordinarie granskningsman	kronor	6,000:—
1 ordinarie granskningsman	»	6,000:—
och skola för vardera ordinarie granskningsmannen 4,000 kronor anses motsvara lön samt 2,000 kronor tjänstgöringspenningar;		
personligt lönetillägg till ordinarie granskningsmannen G. Berg	»	500:—
byråföreståndaren, tilläggsarvode	»	1,000:—
extra granskningsman, arvode, förslagsvis	»	1,000:—
ordinarie granskningsmännens suppleant, arvode, förslagsvis ..	»	1,800:—
extra granskningsmannens suppleant, arvode, förslagsvis	»	400:—
militär extra granskningsman, arvode, förslagsvis	»	400:—
militäre extra granskningsmannens suppleant, arvode, förslagsvis	»	400:—
kassörskan	»	1,750:—
1 maskinist	»	1,750:—

Transport kronor 21,000:—

	Transport kronor	21,000: —
1 maskinist	»	1,750: —
skolande för kassörskan och vardera maskinisten 1,150 kronor anses motsvara lön och 600 kronor tjänstgöringspenningar;		
1 biträdande maskinist	»	1,200: —
skolande härav 800 kronor anses motsvara lön och 400 kronor tjänstgöringspenningar;		
arvode till biträdande personal, hyra m. m. förslagsvis.....	»	6,050: —
	Summa kronor	30,000: —

Därjämte hava villkor stadgats för avlöningarnas åtnjutande.

Den av Kungl. Maj:t för år 1918 fastställda staten skiljer sig i fråga om däri upptagna belopp så till vida från föregående års stat, som ett personligt lönetillägg uppförts för den ene ordinarie granskmannen, arvodet till ordinarie granskningsmännens suppleant upptagits högre än förut samt arvode beräknats för en biträdande maskinist, var emot beloppet till biträdande personal, hyra m. m. upptagits lägre.

Det personliga lönetillägget för den ene ordinarie granskningsmannen har tilldelats denne på grund därav, att han med utgången av år 1917 under fem år tjänstgjort i nämnda egenskap.

Höjningen av arvodet till ordinarie granskningsmännens suppleant har vidtagits med hänsyn till arbetsmaterialets ökning och den ständiga beredskap, som åligger innehavaren av ifrågavarande uppdrag.

I särskild skrivelse den 12 oktober 1917 har föreståndaren för biografbyrån anmält byråns anslagsbehov för år 1919.

Föreståndaren har därvid anfört, att det under nuvarande tidsförhållanden icke syntes påkallat eller lämpligt att framlägga förslag till byråns försättande på ordinarie stat. De osäkra förhållandena på det av förbindelser med utlandet i väsentlig grad beroende verksamhetsområde, med vilket statens biografbyrå hade befattning, gjorde också beräkningen av inflytande avgifter för granskning av biografbilder mer än vanligt vansklig. Med hänsyn härtill hade förenämnda framställning gjorts om viss ändring i granskningstaxan. Vid bifall härtill och under förutsättning att biografverksamheten icke väsentligen hämmades, syntes sannolikheten tala för att granskningsavgifterna skulle väl räcka till för bestridande av byråns utgifter. Vad dessa utgifter anginge, syntes för år 1919 böra beräknas någon ökning med hänsyn till sannolikt stigande expenser, ett ålderstillägg för andre ordinarie granskningsmannen, någon höjning av arvodena för ordinarie granskningsmännens suppleant och för biträdande maskinist, nyinköp av biografapparat och oförutsedda

[84.] omkostnader. Utgiftsstegringen syntes icke kunna beräknas mindre än till 3,000 kronor. På grund härav har föreståndaren hemställt, att Kungl. Maj:t tacktes till riksdagen göra framställning om anvisande för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1919 av ett till 33,000 kronor förhöjt reservationsanslag att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder.

Därjämte har meddelats, att inkomsten av försålda stämplor i statens biografbyrås verksamhet för år 1919 torde kunna beräknas till 2,500 kronor.

Departements
chefen.

Mot vad sålunda föreslagits har jag icke funnit anledning till anmärkning. Jag tillåter mig i detta sammanhang erinra, att avgifter för granskning av biografbilder bland inkomsterna för år 1919 upptagits till 33,000 kronor.

Jämväl beträffande 1919 års anslag synes riksdagens medgivande böra utverkas därtill, att å anslaget uppkommande reservation får användas på samma sätt som reservation å anslagen för åren 1917 och 1918.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels till bestridande av utgifterna för statens biografbyrå på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 33,000 kronor att direkt utgå av avgifter för granskning av biografbilder;

dels ock medgiva, att reservation, som kan uppkomma å nämnda anslag, må i den omfattning, Kungl. Maj:t prövar lämplig, användas till befrämjande av sådana i samband med kinematografin stående ändamål, som Kungl. Maj:t finner vara förtjänta av understöd.

3. Understödjande av det frivilliga brandväsendet.

[85.] Jämlikt särskilda nådiga brev den 20 september 1912 och den 27 juni 1914 har åt Sveriges riksförbund av frivilliga brandkårer med anlåtande av sjätte huvudtitelns allmänna besparingar beretts understöd med 2,500 kronor för vart och ett av åren 1912—1914.

Understödjande av
det frivilliga
brand-
väsendet.

Extra anslag.)

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift anhöll förbundet sedermera, att Kungl. Maj:t tacktes hos riksdagen göra framställning om ett årligt understöd åt riksförbundet av 5,000 kronor under vardera av åren

1915 till och med 1919, att användas med fyra femtedelar till arvode åt en brandkonsulent med åliggande att mot åtnjutande av dagtraktamente och reseersättning biträda kommunala myndigheter vid upprättandet av brandordningar och vid vården om brandväsendet på landet samt med en femtedel till andra riksförbundets verksamhet rörande utgifter.

I anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen av den 14 januari 1914 framställda förslag i ämnet anvisade 1914 års förra riksdag därefter till understöd åt Sveriges riksförbund av frivilliga brandkärer på extra stat för år 1915 ett anslag av 2,500 kronor.

Anslag för ifrågavarande ändamål har till enahanda belopp av riksdagen anvisats jämväl för åren 1916, 1917 och 1918.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift har riksförbundet anhållit, att Kungl. Maj:t måtte hos riksdagen göra framställning om ett statsbidrag för år 1919 av 2,500 kronor för möjliggörande av förbundets fortsatta verksamhet.

Förbundets ekonomiska ställning framgår av följande vid ansökningen fogade tablå:

Sammandrag av Sveriges riksförbunds av frivilliga brandkärer räkenskaper för år 1917.

Inkomster:

Statsanslag	kronor 2,500:—
Bidrag från brandförsäkringsinrättningar	» 3,038:—
Personliga medlemsavgifter	» 250:—
Underskott	» 1,177:—
	<hr/>
	Summa kronor 6,965:—

Utgifter:

Konsulentens lön	kronor 4,000:—
Arvode åt sekreterare och kassör	» 500:—
Resekostnader	» 1,375:—
Tryckningskostnader	» 250:—
Instruktionskurser	» 200:—
Diverse utgifter	» 640:—
	<hr/>
	Summa kronor 6,965:—

Den i förestående tablå upptagna brist beräknar förbundet, enligt vad detsamma meddelat, att kunna täcka med de inkomster, som inflyta under år 1918.

Till belysande av förbundets nuvarande omfattning må nämnas, att, enligt vad en annan vid ansökningen fogad tablå utvisar, 147 frivilliga brandkärer äro anslutna till förbundet.

[85.] Departements-
chefen. Beträffande brandkårsförbundets organisation, dess ändamål och verksamhetsformer hänvisas till den utförliga redogörelse därför, som lämnades vid föredragning av statsverkspropositionen till 1914 års förra riksdag. De skäl, som legat till grund för beviljandet av understöd åt riksförbundet för åren 1915—1918, torde i enahanda omfattning alljämt föreligga. Jag anser mig alltså böra tillstyrka framställningen. I enlighet härmed hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till understöd åt Sveriges riksförbund av frivilliga brandkårer på extra stat för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst 2,500 kronor.

4. Utgivande av Regeringsrättens årsbok.

[86.] Utgivande av
Regerings-
rättens
årsbok.
Extra anslag.) I skrivelse den 8 juni 1910 anhöll riksdagen på anförda skäl, att Kungl. Maj:t måtte, efter utredning om vilka åtgärder, som kunde vidtagas för att snarast möjligt åstadkomma en lämplig och pålitlig publikation av regeringsrättens utslag, såvitt desamma kunde anses vara av vikt för rättstillämpningen i riket, gå i författning om utgivandet eller, om med hänsyn till kostnaden så funnes erforderligt, till riksdagen göra den framställning i ämnet, vartill omständigheterna kunde anses föranleda. Med anledning härav har med aktiebolaget P. A. Norstedt & Söner avslutats kontrakt om tryckning och utgivande av en dylik publikation, benämnd »Regeringsrättens årsbok», som innefattar dels referat av sådana av regeringsrätten avgjorda mål, vilka med hänsyn till rättstillämpningen i riket äro av beskaffenhet att böra komma till allmänhetens och vederbörande myndigheters kännedom, dels ock kortfattade notiser rörande samtliga av regeringsrätten prövade mål.

Det med bolaget senast upprättade kontraktet, avseende årsbokens tryckning under år 1917, innehåller huvudsakligen följande.

Publikationen redigeras av redaktör, som förordnas av chefen för civildepartementet, och äger bolaget icke utöva någon som helst bestämmanderätt över publikationens innehåll. Bolaget förskjuter honorar till redaktören med 1,500 kronor samt för manuskript till referat och till notiser med vissa belopp för varje full trycksida; och ersätter statsverket, sedan publikationen för året blivit fullt färdig, bolaget, förutom visst belopp för den fördyring av framställningskostnaden, som vållas av prisstegringen å papper, vad sålunda av bolaget förskottsvis utgivits, därvid emellertid visst avdrag under angivna förutsättningar kan äga

rum. Statsverket inköper vidare av bolaget 500 exemplar av publikationen efter visst pris. Bolaget skall hålla publikationen postverket tillhanda för befordran till prenumeranter mot angivna pris.

[86.]

Statsverkets kostnader för årsbokens utgivande — inbegripet kostnader för inköp av förberörda antal exemplar — hava jämlikt Kungl. Maj:ts beslut bestritts av under händer varande medel och belöpte sig under år 1917 till 10,533 kronor 8 öre, vilket belopp avsåg årsboken för år 1916.

Även i framtiden torde nämnda publikation böra genom statens försorg utgivas och då här således är fråga om en regelbundet återkommande utgift, bör, såsom framhållits av kassaförslagskommittén i dess den 20 mars 1917 avgivna betänkande, till vilket chefen för finansdepartementet i sitt anförande till statsrådsprotokollet den 31 december 1917 anslutit sig, anslag för ändamålet uppföras å riksstaten under sjätte huvudtiteln. Detta anslag bör givas karaktären av förslagsanslag och synes ej kunna bestämmas till lägre belopp än 12,000 kronor.

Departements-
chefen.

Jämväl å tilläggsstat för år 1918 torde anslag böra äskas till motsvarande belopp, i vilket avseende jag gör framställning i annat sammanhang.

På grund av vad jag sålunda anført får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för fortsatt utgivande av *Regeringsrättens årsbok* å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag å 12,000 kronor.

5. Understöd åt J. Henriksson för odling av medicinalväxter m. m.

För ett vart av åren 1913—1917 har Kungl. Maj:t, under viss förutsättning, såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för skolföreståndaren J. Henrikssons i Rostock i Gunnarsnäs socken av Älvsborgs län verksamhet för undervisning i medicinalväxters odling och insamlande tilldelat Henriksson ett belopp av 500 kronor för år.

[87.]

*Understöd åt
J. Henriksson
för odling av
medicinal-
växter m. m.
(Extra anslag.)*

I en inom riksdagens andra kammare vid 1917 års riksdag väckt motion hemställdes, att riksdagen till understödjande av Henrikssons verksamhet för medicinalväxtodling och insamling av medicinalväxter för år 1918 måtte bevilja ett anslag av 3,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att av tillgängliga medel under år 1917 utanordna 1,500 kronor. I sitt

[87.] utlåtande i anledning av denna motion förklarade jordbruksutskottet, att utskottet hade sig bekant, att svenska medicinalväxtföreningen igångsatt en omfattande upplysningsverksamhet och ett systematiskt insamlande av medicinalväxter, vadan enligt vad från sakkunnigt håll meddelats utskottet den av Henriksson bedrivna, jämlikt utskottets uppfattning synnerligen förtjänstfulla verksamheten framdeles finge sin förnämsta betydelse genom att inriktas på odling av frön för uppdragande av medicinalväxter. Utskottet ansåge sig emellertid icke kunna biträda förslaget om anvisande av särskilt anslag till understöd av Henrikssons verksamhet, då tillfredsställande utredning saknades rörande sättet för verksamhetens bedrivande ävensom beträffande de villkor och bestämmelser, som borde uppställas för anslaget utgående. Utskottet hemställde därför, att motionen ifråga icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda. Denna utskottets hemställan bifölls av riksdagens kamrar.

Sedan Henriksson i en till Kungl. Maj:t ingiven skrift anhållit om statsbidrag för år 1918 till belopp av 3,000 kronor för sin verksamhet för meddelande av undervisning i medicinalväxters odling och insamlande samt för odling av frön för uppdragande av dylika växter med mera samt att hälften av ifrågavarande belopp måtte, för att nödiga anstalter skulle kunna träffas för produktion av medicinalväxtfrön, få utanordnas redan under 1917, har Kungl. Maj:t den 9 november 1917, med tillkännagivande att Kungl. Maj:t framdeles ville besluta ifråga om anslag för berörda ändamål för år 1918, funnit gott att såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för Henrikssons ifrågavarande verksamhet för år 1917 tilldela honom, utöver förut för ändamålet anvisade medel 500 kronor, ett ytterligare belopp av 1,500 kronor, att utanordnas, sedan han till medicinalstyrelsen ingivit av styrelsen godkänd berättelse över sin ifrågavarande verksamhet under sistnämnda år.

I en till Kungl. Maj:t ställd, till medicinalstyrelsen ingiven skrift har nu Henriksson anhållit, att för hans ifrågavarande verksamhet, dock delvis omlagd och utvidgad, ett anslag för år 1919 av 3,000 kronor måtte beviljas honom på de villkor och under den kontroll, Kungl. Maj:t kunde finna gott bestämma. Henriksson anför i denna skrift, att han hitintills lagt huvudvikten vid undervisning om insamlande och odling av medicinalväxter, men att han, då vid behandling inom riksdagen av frågan om anslag för år 1918 till understödande av hans ifrågavarande verksamhet denna senare ansetts numera få sin största betydelse genom att mest inriktas på odling av frön för uppdragande av medicinalväxter, för närmaste framtiden komme att omlägga verksamhetsplanen i nyssnämnd riktning. Härtill fordrades emellertid ett större jordområde än

det, som hittills stått till hans förfogande i och för medicinalväxtodling, ävensom lejd arbetskraft och tidskrävande jämn tillsyn, vilket allt, särskilt genom penningvärdets fall, krävde ett större anslag än det, som hittills utgått.

[87.]

Medicinalstyrelsen har i ärendet infordrat yttranden från svenska medicinalväxtföreningen och professorn i farmakognosi vid farmaceutiska institutet H. V. Rosendahl, vilka därvid tillstyrkt ansökningen. Föreningen har i sitt yttrande framhållit, bland annat, att ett statsanslag enligt föreningens åsikt uteslutande borde användas i syfte att främja odlingen av medicinalväxter, därvid samråd i förekommande fall borde ske med föreningens styrelse.

För egen del har medicinalstyrelsen anfört följande.

»Styrelsen håller alltjämt före, att insamlandet ävensom odlingen av medicinalväxter inom landet är av väsentlig betydelse för vårt land, i synnerhet under nu rådande förhållanden, då svårigheter att från utlandet erhålla medicinalväxter och frön till dylika hota säkerställandet av landets behov av medicinalväxter. Såsom av Henrikssons ansökning framgår, har Henriksson för avsikt att för framtiden inrikta sig mest på odling av frön för uppdragande av medicinalväxter, detta enär svenska medicinalväxtföreningen igångsatt en omfattande upplysningsverksamhet och ett systematiskt insamlande av sådana växter. Enligt styrelsens åsikt torde dock dessa medicinalväxtföreningens åtgärder icke göra Henrikssons verksamhet för meddelande av undervisning i medicinalväxters odling och insamlande mindre önskvärd. Ifrågavarande omläggning av Henrikssons verksamhet med åtföljande utvidgning av det jordområde, som för närvarande står till hans förfogande i och för medicinalväxtodling, synes dock, därest det begärda statsanslaget beviljas, kräva inspektion genom medicinalstyrelsens försorg av verksamheten i fråga, varförutom den årsberättelse över verksamheten, vars ingivande till och godkännande av styrelsen hittills utgjort villkor för statsbidrags utanordnande, hädanefter torde böra innefatta jämväl *ekonomisk* redogörelse över samma verksamhet.

På grund av vad sålunda anförts får medicinalstyrelsen tillstyrka, att Henriksson, såsom bidrag till bestridande av kostnaderna för hans verksamhet år 1919 för odling av frön för uppdragande av medicinalväxter, för odling av sådana växter, inbegripet uppdragande av sticklingar, samt för meddelande av undervisning i medicinalväxters odling och insamlande, tilldelas ett belopp av 3,000 kronor, att utanordnas efter det Henriksson till medicinalstyrelsen ingivit av styrelsen godkänd berättelse över sin ifrågavarande verksamhet samma år, vilken berättelse jämväl skall innefatta ekonomisk redogörelse för verksamheten, och under villkor att verksamheten huvudsakligen inriktas på odling av frön för uppdragande av medicinalväxter samt att densamma underkastas inspektion genom av medicinalstyrelsen utsedd person.»

Den av Henriksson bedrivna verksamheten synes av skäl, som medicinalstyrelsen närmare utvecklat, vara förtjänt av fortfarande understöd. Som av det föregående framgår, har riksdagen vid behandlingen

Departements-
chefen.

[87.] av frågan nästlidet är även byst denna uppfattning, ehuru med den då föreliggande utredningen anslag ej ansågs kunna för ändamålet beviljas.

Lämpligt synes vara, att verksamheten, såsom Henriksson jämväl förklarar sig åsyfta, för framtiden huvudsakligen inriktas på odling av frön för uppdragande av medicinalväxter. Vid sidan härav synes dock bedrivandet från hans sida av fortsatt undervisning i medicinalväxters odling och insamlande vara önskvärd.

Medicinalstyrelsens förslag att verksamheten underkastas inspektion genom av styrelsen utsedd person ävensom att jämväl ekonomisk redogörelse för verksamheten lämnas till styrelsen finner jag ändamålsenliga.

Då en omläggning av verksamheten i förut angiven riktning torde medföra ej oväsentliga kostnader, har erinran från min sida ej förekommit mot det äskade anslagsbeloppet för år 1919, 3,000 kronor. Jämväl framställningen om anslag för år 1918 med 1,500 kronor synes böra bifallas, varom jag gör framställning i samband med äskandena å tilläggsstat för år 1918.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att som bidrag till skolföreståndaren J. Henriks-
sons i Rostock verksamhet för *odling av frön för upp-
dragande av medicinalväxter m. m.* på extra stat för år
1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 3,000 kronor.

6. Utredning angående inre vattenvägar.

[88.] Med bifall till Kungl. Maj:ts i ämnet gjorda framställning har riksdagen för påbörjande av en allmän utredning rörande Sveriges inre vattenvägar, i huvudsaklig överensstämmelse med av chefen för civildepartementet i statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 januari 1916 skisserad plan, på extra stat för år 1917 anvisat ett belopp av 50,000 kronor. Sedermera har riksdagen för fortsättande av ifrågakvarande arbeten på extra stat för år 1918 anvisat ett reservationsanslag av 80,000 kronor.

Förberörda utredning handhaves, jämlikt Kungl. Maj:ts beslut den 30 juni 1916, av en särskild kommission, den s. k. kanalkommissionen.

I skrivelse den 31 oktober 1917 har kommissionen avgivit berättelse angående huru kommissionens arbete fortskridit, därvid kommissionen meddelat, att undersökningarna dittills omfattat dels infartsledningarna till

*Utredning
angående
inre vatten-
vägar.*

Extra anslag.

Stockholm, dels den s. k. Svea kanalen från Mälaren till Hjälmaren, dels ock Göta kanals östgötalinje. Kommissionens ekonomiska ställning den 31 december 1916 framgår av följande tablå: [88.]

Influtna medel till och med den 31 december 1916:

Från enskilda och korporationer	40,975: —	
Statsanslag till undersökningar rörande infartslederna till Stockholm.....	15,000: —	Kronor 55,975: —

Utgifter:

För undersökning av infartslederna till Stockholm ...	5,878: 74	
» » » Göta kanals östgötalinje.....	3,230: 92	
» » » farleden Mälaren—Hjälmaren ..	1,220: 92	
» tekniska byrån jämte arvoden till kommissionens ledamöter	7,195: 78	
» inköp av inventarier.....	2,069: 54	Kronor 19,595: 90
Återstod till år 1917		Kronor 36,379: 10

Vidare har kommissionen i skrivelse den 15 augusti 1917 avgivit förslag till plan för verkställande av undersökningar rörande Sveriges inre vattenvägar intill utgången av år 1918.

Enligt berörda plan skulle undersökningarna omfatta dels fortsättningen av den s. k. Svea kanalen från Hjälmaren till Vänern, varvid dels en sträckning direkt till Vänern genom Toften och Skagern, dels en sträckning till Vättern alternativt genom Sottern eller Kvismaren skulle komma att undersökas, samt dels Göta kanals västgötalinje från Vättern till Vänern. Vidare vore avsett att, i den mån tiden så medgäve, Strömsholms kanal skulle bliva föremål för undersökning. För nämnda undersökningar skulle i huvudsak användas den personal, som under år 1917 varit sysselsatt med farleden Mälaren—Hjälmaren samt med Göta kanals östgötalinje.

Under året komme vidare det undersökningsmaterial, som samlats under åren 1916 och 1917 beträffande Göta kanals östgötalinje samt farlederna mellan Mälaren och Hjälmaren, att å kommissionens tekniska byrå undergå en teknisk och ekonomisk bearbetning.

Därutöver komme kommissionen att dels i samråd med vattenfallsstyrelsen verkställa en av 1917 års riksdag åskad och genom Kungl. Maj:ts brev den 4 maj 1917 anbefalld utredning angående behovet av isbrytare för uppehållande av seglationen i Vänern m. m., dels ock verkställa granskning av och avgiva yttrande över ett föreliggande förslag till den s. k. Nyköpingskanalen, allt i den mån dessa frågor icke hunnit under år 1917 slutbehandlas.

Genom nådigt brev den 9 november 1917 har Kungl. Maj:t fastställt den av kommissionen sålunda framlagda planen för verkställande av undersökningar rörande Sveriges inre vattenvägar intill utgången

[88.] av år 1918, med rätt för kommissionen att i planen vidtaga de mindre ändringar, som under arbetets gång kunde visa sig önskvärda.

I särskild skrivelse den 15 augusti 1917 har kanalkommissionen anhållit, att för kommissionens utredningsarbeten under år 1919 måtte för nämnda år anvisas ett belopp av 80,000 kronor.

Kanalkommissionens undersökningar under år 1919 skulle, enligt vad kommissionen meddelar, i huvudsak omfatta fortsättningen och slutförandet av de undersökningar, som påbörjats under år 1918, i den mån dessa ej då hunnit fullbordas, nämligen den s. k. Svea kanalens alternativa sträckningar mellan Hjälmarens och Vänern samt mellan Hjälmarens och Vättern, Göta kanals västgötalinje mellan Vättern och Vänern samt Strömsholms kanal, varjämte en undersökning av farlederna kring Vänern då lämpligen borde påbörjas. Därjämte skulle det från undersökningarna erhållna materialet bearbetas å kommissionens tekniska byrå.

Departements-
chefen.

I statsrådsprotokollet över civilärenden den 14 januari 1916 lämnades utförlig redogörelse för de belopp, varmed landsting, kommuner, korporationer och enskilda dittills tecknat bidrag för verkställande av omförmälda utredning angående Sveriges inre vattenvägar.

Dessa bidrag uppgingo till en sammanlagd summa av 61,200 kronor. Kanalkommissionen har nu meddelat, att, utöver de sålunda förtecknade bidragen, ytterligare följande bidrag blivutlovade eller insända, nämligen

från Värmlands läns landsting	3,000: —	kronor,
» stadsfullmäktige i Kristinehamn	1,000: —	» ,
» Uddeholms aktiebolag	500: —	» ,
» Billeruds aktiebolag	500: —	» ,
» aktiebolaget Mölnbacka—Trysil	500: —	» ,
» Storfors' bruks aktiebolag	500: —	» ,
	<hr/>	
	Summa 6,000: —	kronor.

Vad angår det av kanalkommissionen för år 1919 för fullgörande av kommissionens uppdrag äskade anslaget har erinran från min sida ej däremot förekommit.

Emellertid har till chefen för civildepartementet ingivits en framställning, som i detta sammanhang torde böra omnämnas.

Å möte i Västerås den 17 mars 1917 mellan delegerade för handels- och industrikammaren för Örebro och Västmanlands län samt repre-

sentanter för städer med sjöfart på Mälaren utsågs ett arbetsutskott för att närmare omhändertaga frågan om ökad seglationsmöjlighet på Mälaren, särskilt under vintertid. I förenämnda framställning har detta arbetsutskott anhållit, att åt vattenfallsstyrelsen eller kanalkommissionen måtte uppdragas att förordna därom, att sakkunnigt biträde på statens bekostnad ställdes till utskottets förfogande.

[88.]

I häröver den 10 april 1917 avgivet yttrande har kanalkommissionen framhållit, att en stor del av de frågor, vilka ifrågavarande utredning avsåge, syntes vara av den art, att de i allt fall måste av kanalkommissionen upptagas till behandling vid fullgörande av dess uppdrag. En del torde dock falla utom ramen härför. Vid sådant förhållande och då den sakkunskap, av vilken arbetsutskottet önskade hjälp, berörde flera specialområden, ansåge kanalkommissionen det vara enklast, att kanalkommissionen såsom sådan erhöle i uppdrag att själv och genom sina organ samarbeta med arbetsutskottet i ifrågavarande syfte. Kanalkommissionen funne det jämväl rimligt, att kostnaderna för den begärda sakkunniga hjälpen bestredes av statsmedel, eftersom det här gällde ett ändamål, som måste anses vara av betydelse för stora delar av vårt land. I den mån emellertid motsvarande arbete från kommissionens sida icke inginge i kommissionens ursprungliga uppdrag, saknade kommissionen medel för dess utförande. Kommissionen hemställde därför, att till bestridande av dessa senare kostnader måtte till kommissionens förfogande ställas ett särskilt anslag, vars storlek, såvitt kunde förutses, borde kunna begränsas till 8,000 kronor.

I skrivelse den 15 december 1917 har kanalkommissionen sedermera återtagit sin berörda framställning och i stället anhållit, att till kommissionens förfogande måtte ställas ett belopp av 15,000 kronor att utgå med 5,000 kronor för vart och ett av åren 1917, 1918 och 1919 för verkställande av isundersökningar och andra undersökningar, som kunde befinnas erforderliga för utredning av frågan om åtgärder för ökande av seglationen på Mälaren.

I sistnämnda skrivelse har kanalkommissionen anfört huvudsakligen följande.

Såsom en av de viktigare åtgärderna för ökandet av seglationen på Mälaren hade framträtt seglationssäsongens förlängning genom forcering av isarna i Mälarens farleder och hamnar. För ett rätt bedömande av vilka åtgärder, som i sådant syfte kunde befinnas erforderliga, saknades emellertid för närvarande helt och hållet undersökningar rörande isarnas tjocklek och utbredning samt tiden för isläggning och islossning på olika platser. Sådana undersökningar syntes därför vara av behovet påkallade. Då enligt kanalkommissionens mening förevarande spörsmål vore av

[88.] mycket stor allmännyttig betydelse, syntes det kommissionen lämpligt, att dylika undersökningar verkställdes genom statens försorg och närmast genom det organ, som i sådant avseende besutte största erfarenheten, nämligen hydrografiska byrån. I ett i ämnet till kanalkommissionen avgivet yttrande hade nämnda byrå framlagt ett program för undersökningarnas bedrivande. På grundvalen av detta program hade byråns chef beräknat, att, om undersökningarna skulle påbörjas redan under vintern 1917—1918, byrån nu borde beredas ett anslag av 6,200 kronor samt att anslaget för vart och ett av de följande åren skulle behöva uppgå till 3,500 kronor. Då undersökningarna borde beräknas fortgå i tre år, skulle härför erfordras en totalsumma av 13,200 kronor. Sedermera hade den av städer och andra orter med sjöfart på Mälaren jämte handelskammaren för Örebro och Västmanlands län tillsatta »kommissionen för utredandet av ökad seglationsmöjlighet å Mälaren» i skrivelse till kanalkommissionen understrukit behovet och betydelsen av isundersökningarnas verkställande och anhållit, att kanalkommissionen ville söka utverka hydrografiska byråns medverkan till dess utförande, ävensom tillika meddelat, att kommissionen vore villig lämna ett bidrag av omkring 3,000 kronor till undersökningarnas verkställande.

Till de arbeten, för vars utförande kanalkommissionen i skrivelsen den 10 april 1917 hemställt om anslag, räknade kommissionen framför allt undersökningarna rörande isförhållandena i Mälaren. Efter de uppgifter, som hydrografiska byrån lämnat, vore det nu möjligt att bättre överblicka arbetets omfattning och kostnaderna härför. I sin helhet torde kostnaderna för isundersökningarna och övriga med ifrågasatt utredning förenade arbeten, därest de förra utfördes med vissa jämkningar i föreståndarens för hydrografiska byrån plan, kunna uppskattas till 15,000 kronor förutom de 3,000 kronor, som kunde anskaffas på privat väg.

Mot de av kanalkommissionen föreslagna undersökningarna synes ej vara något att erinra. I den mån kommissionens arbete i sådant hänseende ej ingår i dess ursprungliga uppdrag, torde för ändamålet anslag böra äskas av riksdagen med det av kommissionen ifrågasatta beloppet 15,000 kronor. Detta anslag synes emellertid kunna fördelas på åren 1919 och 1920 och, i enlighet med vad kommissionen ursprungligen hemställt, för år 1919 utgå med 8,000 kronor.

Det sammanlagda erforderliga anslagsbeloppet för år 1919 skulle sålunda utgöra 88,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för *fortsättande av arbetena med en allmän utredning rörande Sveriges inre vattenvägar* på extra stat för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av 88,000 kronor.

7. Bekämpande av arbetslösheten.

För bekämpande av arbetslösheten har nästlidet års riksdag å extra stat för år 1918 beviljat ett förslagsanslag, högst 11,500,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att därav förskottsvis redan under år 1917 utanordna erforderligt belopp.

I vad mån anslag för ifrågavarande ändamål bör äskas av den nu instundande riksdagen låter sig för närvarande ej avgöra, utan torde särskild framställning härom böra under riksdagens lopp avlätas. I denna framställning läres ock närmare redogörelse komma att lämnas ej endast om huru stor del av det för 1918 beviljade anslaget åtgått utan även beträffande det allmänna läget å arbetsmarknaden.

Efter samråd med statens arbetslöshetskommission har jag emellertid — med reservation för äskande av erforderliga tilläggsanslag å vederbörliga stater — ansett ett belopp av 4,000,000 kronor böra tillsvidare för nu ifrågavarande ändamål beräknas för år 1919; och hemställer jag därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avvaktan på den proposition, som kan komma att i ämnet avlätas, å extra stat för år 1919 för *bekämpande av arbetslösheten* beräkna ett förslagsanslag, högst 4,000,000 kronor.

8. Extra lönetillägg.

Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag anfört i fråga om beredande åt vissa statens tjänstemän och betjante av extra lönetillägg för år 1919, att uppföras på riksstaten för samma år, hemställer jag, att Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

att till beredande, i enlighet med de i nyssnämnda statsrådsprotokoll angivna grunder, av *extra lönetillägg* åt en del tjänstemän och betjante i de till civildepartementet hörande ämbetsverk och kårer på extra stat för år 1919 anvisa såsom förslagsanslag ett belopp av 12,000 kronor.

[89.]

Bekämpande
av arbetslösheten.

(Extra anslag.)

[90.]

Extra
lönetillägg.
(Extra anslag.)

9. Löneförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

[91.] Under åberopande av vad chefen för finansdepartementet till statsrådsprotokollet över finansärenden denna dag anført i fråga om beredande av löneförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, hemställer jag, att Kungl. Maj:t behagade föreslå riksdagen

Löneförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

(Ordinarie anslag.)

att i avvaktan på den proposition, som kan komma att avlätas angående beredande av löneförbättring för vissa vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare, för ändamålet tillsvidare bland de ordinarie anslagen under sjätte huvudtiteln beräkna ett belopp av 34,000 kronor.

10. Ålderstillägg, oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag kronor 375,000: —

11. Rese- och traktamentspenningar.

[92.] I augusti månad 1917 uppdrog chefen för civildepartementet åt revisionskommisariern R. Vide att framlägga förslag till en av dyrtiden betingad höjning i de dagtraktamenten, som jämlikt resereglementet och därmed jämförliga, av Kungl. Maj:t utfärdade författningar utginge till statens befattningshavare vid extra förrättningar i statens tjänst.

Rese- och traktamentspenningar.
(Extra anslag.)

Nuvarande traktamentsersättning.

Vid fullgörande den 8 september 1917 av detta uppdrag har Vide till en början erinrat, hurusom enligt resereglementet den 13 december 1907 för extra förrättningar i statens tjänst, där ej genom instruktioner eller särskilda föreskrifter annorlunda är stadgat, den, åt vilken dylikt uppdrag lämnas, åtnjuter traktamentsersättning, olika för olika tjänstegrader, med följande belopp per dygn, nämligen:

i första klassen (statsråd, generaler, ärkebiskop m. fl.)	15 kronor;
i andra klassen (landshövdingar, överstar, biskopar m. fl.) ...	13 »
i tredje klassen (ledamöter i centrala ämbetsverk, överste-löjtnanter m. fl.)	11 »

i fjärde klassen (notarier, jägmästare, kaptener, löjtnanter m. fl.)	8 kronor;	[92.]
i femte klassen (nämndemän, underofficerare, lotsförmän m. fl.)	6 »	
i sjätte klassen (vaktmästare, kronojägare, manskap vid armén och flottan m. fl.)	4 »	

Härefter yttrar revisionskommisarien Vide följande:

Revisions-
kommisarien
Vide.

Det finge väl utan vidare anses klart, att de för tio år sedan och än tidigare bestämda dagtraktamentena nu måste anses otillräckliga för därmed avsett ändamål, täckande av de ökade kostnader, som vistelse utom hemorten i allmänhet medförde.

Uppenbart syntes också vara, att svårigheten att under nuvarande dyrtid med de nu utgående dagtraktamentena bestrida samma kostnadsökning vore större ju lägre dagtraktamentena vore, eller med andra ord att exempelvis ett dagtraktamente av 4 kronor behövde ökas proportionsvis mera än ett dagtraktamente av 15 kronor.

Då kostnadsökningen huvudsakligast hänförde sig till livsmedel, vilkas pris stegrats i långt starkare grad än levnadskostnaderna i deras helhet, borde också traktamentsförhöjningen — vilken, i avbidan på en påtänkt omarbetning av resereglementet i allmänhet, syntes böra fastställas att gälla tillsvidare — göras, åtminstone för de lägre klasserna i resereglementet, större än som genom det av Konung och riksdag år 1917 beviljade krigstidstillägget skett i fråga om befattningshavarnas avlöning.

Efter övervägande av de på frågan inverkan omständigheterna hade Vide på sålunda antydda grunder kommit till den uppfattningen, att enligt resereglementet utgående traktamenten skäligen borde höjas över hela linjen med två kronor och sålunda uppböras

för första klassen till.....	17 kronor,
» andra » »	15 »
» tredje » »	13 »
» fjärde » »	10 »
» femte » »	8 »
» sjätte » »	6 »

I händelse av bifall härtill skulle höjningen av nu utgående traktamenten komma att utgöra

i första klassen	13 procent,
» andra »	15 »
» tredje »	18 »
» fjärde »	25 »
» femte »	33 »
» sjätte »	50 »

Såsom allmän regel kunde sägas, att en befattningshavare vid resa i statens tjänst icke tillbringade lika många nätter som dagar utom hemvistet. Vid det

[92.] stora antal resor, som medförde rätt till endast *ett* dagtraktamente, vore ju så alltid förhållandet. Vid längre resor utginge i allmänhet ett dagtraktamente mer än som motsvarade antalet utom hemvistet tillbringade nätter; och vid de i stor utsträckning förekommande resorna i sovvagn ersatte statsverket den med begagnande av dylikt nattkvarter förenade särskilda kostnaden.

Vid nu anförda förhållande och då de enligt resereglementet utgående dagtraktamentenas belopp syntes vara tillfyllest i de fall, då kostnad för nattkvarter ej ifrågakomme, kunde det ej anses obilligt, om från det föreslagna tillägget till dagtraktamente enligt resereglementet undantoges det första dygn, under vilket befattningshavare vid resa eller förrättning vore borta från sitt hemvist.

I anslutning till vad sålunda anförts har Vide föreslagit, att de dagtraktamenten, om vilka bestämmelser meddelats i resereglementet den 13 december 1917, må tillsvidare höjas med två kronor, dock att sådan höjning icke må utgå för det första dygn, under vilket befattningshavare vid resa eller förrättning är borta från sitt hemvist.

Fram-
ställningar i
ämnet.

Till Kungl. Maj:t hava sedermera inkommit framställningar i ämnet från telegrafstyrelsen, järnvägsstyrelsen, läroverksöverstyrelsen, folkskolöverstyrelsen, styrelsen för hydrografiska byrån, föreningen Sveriges statstjänstemannanämnd, föreningen statens lantbruksingenjörkår och svenska provinsialläkarföreningen.

Telegrafstyrelsen har meddelat, att i en till styrelsen ingiven skrivelse ett flertal sådana befattningshavare inom telegrafverket, vilka på grund av sina åligganden inom verket vore nödsakade tillbringa större delen av sin tjänstetid på resor, framhållit, att på grund av den inträdda avsevärda stegringen i hotellprisen å såväl rum som mat och då de i resereglementet upptagna ersättningarna icke vore avvägda efter nuvarande prislägen, det vore oundvikligt, att tjänstemännens i verkens angelägenheter företagna resor bleve förenade med ekonomisk förlust. Tjänstemännen i fråga hade därför hemställt, att styrelsen måtte föranstalta om åtgärders vidtagande för att de i gällande resereglemente fastställda dagtraktamenten måtte under rådande dyrtid höjas med femtio procent.

För egen del har styrelsen — under tillkännagivande, att de befattningshavare, om vilka skrivelsen handlade, vore de till linje- och trafikavdelningarna hörande tjänstemän, som hade att utöva inspektion å stationer och linjearbeten — anført, att det, särskilt med hänsyn till nu rådande starka belastning å linjerna, givetvis vore av yttersta vikt, såväl att linjer och stationer hölles i fullgott skick, som ock att noggrann tillsyn övades över att genom lämpliga trafikordningar största möjliga effekt uttoges av ledningarna. Det vore påtagligen därför ock av den största betydelse, att de tjänstemän, vilka hade att vaka häröver, genom personliga inspektioner och undersökningar kontrollerade, att härutinnan intet underlåtes. Emellertid kunde det svårligen undvikas, att om de härför nödvändiga resorna bleve förenade med ekonomisk förlust för tjänstemannen, denne strävade att i möjligaste mån inskränka resorna, och att därigenom tillsynens effektivitet äventyrades. Det vore därför ett bjudande telegrafverkets intresse, att traktamentsersättningen höjdes till sådant belopp, att vederbörande tjänstemän icke behöfde av ekonomiska skäl tveka att företaga erforderliga tjänsteresor.

Vad höjningens storlek anginge har styrelsen, med hänsyn till den redan inträdda och ständigt fortgående stegringen i priserna å såväl rum som mat; ansett den begärda höjningen av femtio procent å de i resereglementet bestämda dagtraktamentena vara skälig.

Järnvägsstyrelsen hemställer — med hänsyn till de allvarsamma olägenheter från tjänstesynpunkt, som äro förbundna med nu rådande förhållande i avseende å traktamentsersättningarnas otillräcklighet — om vidtagande av åtgärder för att tillsvicare under nu rådande dyrtid de i resereglementet stadgade dagtraktamentena måtte höjas med femtio procent.

Läroverksöverstyrelsen och *folkskolöverstyrelsen* hemställa, att dagtraktamentena måtte höjas, för styrelsernas chefer till 18 kronor och för ledamöter, inspektörer, sakkunniga biträden och konsulenter till 16 kronor.

Styrelsen för hydrografiska byrån har gjort framställning om en efter prisstegringen avpassad provisorisk förhöjning av dagtraktamentena vid resor.

Sveriges statstjänstemannaförbund har hemställt, att de enligt resereglementet utgående dagtraktamentena måtte höjas med femtio procent.

Statens lantbruksingenjörkår anhåller, att dagtraktamentet för statens lantbruksingenjörer och lantbruksstipendiater må höjas med femtio procent till resp. 12 kronor och 9 kronor. Denna framställning har förordats av lantbruksstyrelsen.

Svenska provinsialläkarföreningen anhåller, att dagtraktamentena vid av förste provinsialläkare, provinsialläkare och extra provinsialläkare företagna tjänsteresor måtte höjas med femtio procent.

Statskontoret, arméförvaltningen och marinförvaltningen hava anbefallts att i ärendet avgiva utlåtanden och därvid tillika yttra sig, med vilka belopp, till följd av den ifrågasatta anordningen, höjning erfordrades av vederbörande förslagsanslag eller ock, därest särskilt anslag för ändamålet ansåges lämpligen böra uppföras, beträffande beloppet av detta anslag.

Avgivna
yttrandena.

I fråga om behovet av en höjning av de enligt resereglementet utgående dagtraktamentena samt de belopp, varmed sådan höjning borde åga rum, yttra myndigheterna följande:

Statskontoret anser behovet av en tillfällig förhöjning av dagtraktamentena vid resor och förrättningar i statens tjänst allmänt erkänt.

Enligt sociala meddelanden för år 1917, häftet 8, hade prisstegringen å livsmedel, bränsle och lyse från juli 1914 till samma månad 1917 uppgått till ej mindre än omkring 77 procent. Toges hänsyn jämväl till övriga levnadskostnader, hyra och skatter, utgjorde enligt samma källa prisstegringen för tiden till maj 1917 omkring 52 procent.

De anförda procentsiffrorna, av vilka den förstnämnda i nu förevarande sammanhang väl ägde den största betydelsen, syntes otvivelaktigt giva vid handen, att den av revisionskommisarien Vide föreslagna tillfälliga förhöjningen av dagtraktamentena enligt resereglementet med två kronor för varje resklass i allmänhet måste anses otillräcklig. Att höja traktamentena med en procentsiffra fullt motsvarande den inträdda prisstegringen å livsmedel kunde visserligen icke

[92.] komma i fråga, men höjningen syntes för samtliga klasser böra göras betydligt starkare än den som genom krigstidstillägget för år 1917 vidtagits i avseende å statstjänarnas avlöningsförmåner. De möjligheter till inskränkning i levnadsbehoven, som i vanliga fall förefunnes, föreläge nämligen i avsevärt mindre omfattning, då det gällde uppehållet under resor.

Om statskontoret alltså ansåge, att den av dyrtiden betingade höjningen av traktamentsersättningen icke borde stanna vid två kronor för varje klass i rese-reglementet, funne sig statskontoret däremot böra obetingat biträda grundsatsen, att förhöjningen i regel borde göras jämförelsevis större för de lägsta klasserna än för de högre.

Med stöd av de ovan anförda uppgifterna angående prisstegringen har statskontoret förordat en höjning av dagtraktamentet för sjätte klassen med 2 kronor 50 öre, eller från 4 kronor till 6 kronor 50 öre, d. v. s. med 62.5 procent. För fjärde och femte klasserna syntes höjningen böra bestämmas till 50 procent, varigenom traktamentena skulle komma att utgå med resp. 9 och 12 kronor. Samma intervall, som sålunda skulle komma att ligga mellan dagtraktamentena för sistnämnda båda klasser, eller 3 kronor, syntes lämpligen böra bibehållas såväl mellan fjärde och tredje som mellan tredje och andra klasserna och således traktamentet böra bestämmas för tredje klassen till 15 kronor och för andra klassen till 18 kronor. För första klassen syntes höjningen ej lämpligen böra göras större än för andra klassen eller med 5 kronor till 20 kronor.

Enligt förestående förslag skulle traktamentena komma att utgå på sätt nedanstående tablå utvisar:

Klass.	Nuvarande belopp.	Av stats- kontoret föreslaget belopp.	Höjning i procent av nuvarande belopp.
	Kronor.	Kronor.	
1.....	15 —	20 —	33.33
2.....	13 —	18 —	38.46
3.....	11 —	15 —	36.36
4.....	8 —	12 —	50.00
5.....	6 —	9 —	50.00
6.....	4 —	6 50	62.50

Revisionskommisariern Vide hade föreslagit, att höjningen av dagtraktamentena enligt resereglementet icke skulle utgå för det första dygn, under vilket befattningshavare vid resa eller förrättning vore borta från sitt hemvist. Statskontoret funne väl åtskilligt tala för den till grund för detta förslag liggande tanken, nämligen att resekostnadsersättningen i viss mån borde tillmätas med hänsyn därtill, om nattkvarter under resa anlätades eller icke. Vid den omarbetning av resereglementet, som väl snart förestode, syntes ock vederbörlig uppmärksamhet böra ägnas åt föreliggande spörsmål. Däremot syntes det statskontoret knappast förefinnas tillräckliga skäl att i samband med en tillfällig höjning

av dagtraktamentena införa en ny princip i fråga om dagtraktamentenas beräk- [92.]
nande.

Arméförvaltningen anser den av Vide föreslagna förhöjningen icke motsvara den ökning i kostnaden för husrum, mat och gottgörelse till betjäning m. m., vilken enligt arméförvaltningens uppfattning proportionsvis lika för alla befattningshavare inträtt under de senare åren. Erfarenheten hade otvivelaktigt givit vid handen, att arméns personal i de flesta fall icke kunde utan kännbara förluster fullgöra anbefallda, med resor och vistelse å annan ort än förläggningssorten förenade förrättningar. De nu från statsverket utgående ersättningarna motsvarade ej heller på långt när de ersättningar för resor och vistelse å annan ort än hemorten, som betalades inom affärsvärlden, ehuru den ordinarie avlöningen där vore jämförelsevis väsentligt högre än i statens tjänst. Förslagsställaren syntes hava allt för ensidigt tänkt på statens direkta ekonomiska fördel utan att taga behörig hänsyn till vikten — även för staten — av att dess tjänstemän i förevarande avseende tillgodosåges på skäligt sätt. Detta omdöme gällde även den del av förslaget, som avsåge, att tillägget till dagtraktamente ej skulle utgå under det första dygn, befattningshavare vid resa eller förrättning vore borta från sitt hemvist.

Arméförvaltningen har för sin del ansett de av statskontoret ifrågasatta traktamentsbeloppen innebära en skälig höjning, erforderlig för att förrättningsman må få sina extra kostnader under resor och förrättningar i tjänsten behörigen täckta, och har förty förordat en tillfällig förhöjning i dagtraktamentena i enlighet med statskontorets förenämnda förslag.

Marinförvaltningen har, efter inhämtande av yttranden från åtskilliga underordnade myndigheter, förklarat sig anse det av behovet synnerligen påkallat att höja de nu enligt resereglementet och därmed jämförliga författningar utgående traktamentena. Den föreslagna traktamentsökningen av 2 kronor för alla klasser enligt resereglementet ansåge marinförvaltningen emellertid allt för låg. Särskilt för de högre klasserna måste en sådan ökning, som procentuellt mycket starkt avtoge i mån som traktamentet fixerats till högre belopp, anses otillräcklig. Med hänsyn till inträdda prisstegringar funne marinförvaltningen en kraftigare ökning nödvändig, och syntes densamma i intet fall böra sättas lägre än till 50 procent av nu utgående traktamenten. De enligt sjätte klassen i resereglementet bestämde traktamentena syntes böra ökas med ett större procenttal, förslagsvis 75 procent.

Marinförvaltningen har alltså föreslagit följande höjning i de enligt resereglementet utgående dagtraktamentena, nämligen för

första klassen	med	7: 50	kronor	eller	från	15	kronor	till	22: 50	kronor	(50 %)
andra	»	6: 50	»	»	»	13	»	»	19: 50	»	»
tredje	»	5: 50	»	»	»	11	»	»	16: 50	»	»
fjärde	»	4: 00	»	»	»	8	»	»	12: 00	»	»
femte	»	3: 00	»	»	»	6	»	»	9: 00	»	»
sjätte	»	3: 00	»	»	»	4	»	»	7: 00	»	(75 %).

Under inga förhållanden har ämbetsverket ansett sig kunna biträda den föreslagna inskränkningen, att eventuell ökning av respektive dagtraktamenten icke

[92.]

skulle få utgå för det första dygn, under vilket befattningshavare vid resa eller förrättning är borta från sitt hemvist, detta så mycket mindre som någon motsvarande bestämmelse icke återfunnes i nu gällande resereglemente.

Såväl statskontoret som arméförvaltningen och marinförvaltningen hava därjämte yttrat sig över ett av revisionskommissarien Vide framlagt förslag till höjning av de lägre traktamenten, som i vissa fall utgå jämlikt § 36 i reglementet för arméns avlöning under fred den 11 oktober 1906, sådan denna § lyder enligt kungl. kungörelsen den 1 augusti 1908, och kungl. kungörelsen den 27 maj 1881 angående de grunder, varefter resekostnads- och traktamentsersättning för flottan tillhörande personer skall vid vissa kommenderingar och förrättningar utgå.

Då ärendet i vad det rör detta förslag utgör föremål för särskilda framställningar från vederbörande departementschefers sida, har jag ingen anledning att i detta sammanhang närmare ingå på sistberörda förslag och däröver avgivna yttranden.

Beträffande de åtgärder, som i budgethänseende erfordras, om traktamentsförhöjningen kommer till stånd, har statskontoret yttrat följande:

Det syntes ej lämpligt, att särskilt riksstatsanslag för ändamålet uppfördes. En sådan anordning skulle medföra väsentliga olägenheter i tillämpningen, då den skulle leda till att olika poster i vederbörande reseräkningar måste fördelas på olika räkenskapstitlar. Statskontoret ansåge fördenskull, att i stället erforderliga höjningar borde vidtagas i de under vederbörande huvudtitlar uppförda anslagen till rese- och traktamentspenningar.

Det mötte emellertid synnerligen stora svårigheter att med någon grad av tillförlitlighet beräkna, med vilka belopp nämnda anslag borde höjas. Utan en ingående och tidsödande utredning kunde nämligen ej fastslås, till huru stor del utgifterna å anslagen till rese- och traktamentskostnader hänförde sig till dagtraktamenten och till egentliga resekostnader. Ej heller kunde utan en sådan undersökning konstateras det inbördes förhållandet mellan de olika reseklasserna, vilket ju finge betydelse, då traktamentsförhöjningen gjordes olika för olika klasser. Vid bedömandet av anslagsberäkningen syntes ock böra tagas hänsyn dels till att biljettpriserna å såväl statens som enskilda järnvägar på sistone väsentligt ökats, dels ock till att höjningar i skjutstaxorna med tämlig visshet vore att emotse, där höjning ej redan ägt rum. Ävenledes borde vid den föreliggande undersökningen beaktas, i vad mån de för närvarande å riksstaten uppförda anslagen för ifrågavarande ändamål visat sig motsvara det hittillsvarande behovet. Statskontoret hade fördenskull låtit uppgöra följande

Sammanställning över utgifterna under åren 1912--1916 å förslagsanslagen till rese- och traktamentspenningar under andra huvudtiteln samt fjärde till och med nionde huvudtitlarna ävensom å det under tredje huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till rese- och flyttningersättning, inspektionen samt tillfälliga uppdrag, efter avdrag för anslagen tillhörande uppbördsmedel.

[92.]

	År 1912.		År 1913.		År 1914.		År 1915.		År 1916.	
	Kronor.		Kronor.		Kronor.		Kronor.		Kronor.	
Andra huvudtiteln	13,790	95	6,225	14	8,086	24	4,832	18	11,457	50
Tredje "	54,659	21	40,176	08	103,281	56	75,805	52	60,187	75
Fjärde "	191,963	45	216,672	95	250,257	21	306,839	42	374,783	25
Femte "	46,462	22	48,178	01	52,009	60	64,835	07	72,727	64
Sjätte "	118,801	33	190,083	79	232,665	99	247,191	58	261,659	84
Sjunde "	74,935	53	56,458	06	60,529	77	74,681	84	69,353	13
Åttonde "	20,272	66	31,816	31	29,645	62	47,071	65	53,110	90
Nionde "	151,695	49	157,552	76	170,355	58	178,248	13	171,745	34

Dels med stöd av dessa siffror och dels med hänsyn till den ifrågasatta höjningen av dagtraktamentena har statskontoret ansett, att för andra huvudtiteln någon anslagsökning ej erfordrades, att för tredje och åttonde huvudtitlarna anslagen kunde för år 1919 begränsas till respektive 90,000 och 75,000 kronor samt att för övriga huvudtitlar en höjning med 50 procent borde vidtagas.

Statskontoret har till sakens belysning lämnat följande

Översikt av å riksstaten för åren 1917 och 1918 uppförda samt av statskontoret för år 1919 föreslagna anslag till rese- och traktamentspenningar.

	År 1917.		År 1918.		År 1919.	
	Kronor.		Kronor.		Kronor.	
Andra huvudtiteln	15,000	—	15,000	—	15,000	—
Tredje "	68,000	—	68,000	—	90,000	—
Fjärde "	195,000	—	220,000	—	330,000	—
Femte "	55,500	—	55,500	—	83,000	—
Sjätte "	200,000	—	200,000	—	300,000	—
Sjunde "	50,000	—	50,000	—	75,000	—
Åttonde "	24,000	—	65,000	—	75,000	—
Nionde "	150,000	—	150,000	—	225,000	—

[92.] Beträffande den tidpunkt, från vilken den föreslagna höjningen av traktamentsersättningen borde tillämpas, har statskontoret ansett det naturligtvis vara önskvärt, att den infölle så snart som möjligt. Om emellertid riksdagens beslut om anslagsökningen ansåges böra dessförinnan avvakta, syntes emellertid de förhöjda dagtraktamentena åtminstone böra komma i tillämpning så snart som möjligt efter det riksdagen intagit ståndpunkt i frågan. Visserligen kunde härigenom bristen å vissa av de ifrågasvarande förslagsanslagen antagas för år 1918 bliva större än som även oavsett en dylik förhöjning kunde motses, men statskontoret har dock ej ansett sig böra ifrågasätta några åtgärder för anslagens förstärkning redan för år 1918.

Departements-
chefen.

Samtliga vederbörande, som yttrat sig i ärendet, i vad det är föremål för civildepartementets handläggning, äro ense därom, att den inträffade dyrtiden nödvändiggör en höjning av de enligt resereglementet vid extra förrättningar i statens tjänst utgående dagtraktamentena. Medan revisionskommisarien Vide nöjt sig med att föreslå en höjning över lag av 2 kronor, motsvarande 13—50 procent av de nu utgående traktamentena, hava statskontoret och arméförvaltningen föreslagit höjningar, varierande mellan 33 och 63 procent av nu utgående belopp, så att traktamentena i de sex särskilda klasserna skulle bliva respektive 20, 18, 15, 12, 9 och 6: 50 kronor i stället för nu utgående respektive 15, 13, 11, 8, 6 och 4 kronor. Marinförvaltningen sträcker anspråken än högre och föreslår 50—75 procent ökning av de nu utgående traktamentena, så att beloppen skulle bliva respektive 22: 50, 19: 50, 16: 50, 12, 9 och 7 kronor.

I betraktande av den synnerligen stora stegring i levnadskostnaderna, som under de senaste åren inträtt, anser jag mig icke kunna underlåta att ifrågasätta en rätt betydande höjning av de enligt resereglementet utgående traktamentena åt befattningshavare i statens tjänst. Men denna förhöjning bör å andra sidan begränsas så, att icke statsverkets utgifter för rese- och traktamentsersättningar bliva alltför betydande. Vid överbägande av de olika förslag till höjningar av traktamentet, som framkommit, ansluter jag mig till det förslag, som framlagts sammanställande av statskontoret och arméförvaltningen.

Den av revisionskommisarien Vide framkastade tanken att från förhöjningen undantaga traktamentet för ett av de dygn, som för förrättningen eller resan använts, förefaller mig icke böra nu föranleda åtgärd, utan i stället, på sätt statskontoret antytt, bliva föremål för prövning vid den allmänna omarbetning av resereglementet, i fråga varom

jag har för avsikt föreslå Kungl. Maj:t att inom den närmaste framtiden låta verkställa utredning. [92.]

För möjliggörande av en förhöjning av traktamentsersättningen i förut framlagd omfattning erfordras förhöjning i de särskilda huvudtitlarnas anslag till rese- och traktamentspenningar, varjämte vid beräkning av statens affärsdrivande verks driftkostnader hänsyn torde böra tagas till eventuella dylika förhöjningar.

Därest riksdagen med godkännande av grunderna för nämnda tillfälliga förhöjning av traktamentsersättningen anvisar den höjning av förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar från och med år 1919, som härav påkallas, är det min avsikt, att föreslå Kungl. Maj:t, att förhöjningen av traktamentsersättningen må träda i kraft så snart som möjligt under år 1918, varvid jag dock, i likhet med statskontoret, icke anser mig böra ifrågasätta någon förstärkning av det för år 1918 redan anvisade förslagsanslaget till rese- och traktamentspenningar.

Då vidkommande anslagsbehovet från och med år 1919 under civildepartementet icke funnits anledning till erinran mot statskontorets förslag, hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att från och med år 1919 höja det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till *rese- och traktamentspenningar* med 100,000 kronor eller från 200,000 kronor till 300,000 kronor.

12. Postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser, *oförändrat ordinarie anslag, förslagsanslag* kronor 1,430,000: —

13. Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga.

Av skäl, chefen för finansdepartementet närmare utvecklat till statsrådsprotokollet över finansärenden den 31 december 1917, bör å ordinarie stat under sjätte huvudtiteln från och med år 1919 uppföras ett förslagsanslag till bestridande av kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga. I enlighet med vad statskontoret hemställt i sitt över kassaförslagskommitténs betänkande avgivna utlåtande torde beloppet av detta anslag lämpligen kunna upptagas till 280,000 kronor. Motsvarande belopp bör äskas å tilläggsstat för år 1918, vartill jag återkommer i annat sammanhang.

[93.]

*Kostnader
för kom-
mittéer m. m.
(Ordinarie
anslag.)*

[93.] Vidare bör av skäl, chefen för finansdepartementet i nämnda statsrådsprotokoll utvecklat, en förhöjning äga rum av det under huvudtiteln uppförda ordinarie reservationsanslaget till extra utgifter, vilken förhöjning i enlighet med statskontorets förslag bör upptagas med 20,000 kronor. Jämväl i detta fall anmäler jag i annat sammanhang frågan om anslag å tilläggsstaten till motsvarande belopp.

Under förevarande punkt hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1919 å riksstatens sjätte huvudtitel uppföra ett ordinarie förslagsanslag till bestridande av *kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga* om 280,000 kronor.

14. Extra utgifter.

[94.] Under återopande av vad jag under punkt 93 anfört hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

Extra utgifter.
(Ordinarie anslag.)

att från och med år 1919 höja det ordinarie reservationsanslaget till *extra utgifter*, nu 12,000 kronor, med 20,000 kronor eller till 32,000 kronor.

15. Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.

[95.] Till skrivmaterialier och expenser, ved m. m. är å ordinarie stat uppfört ett förslagsanslag, som av 1917 års riksdag höjdes med 100,000 kronor till 450,000 kronor.

Skrivmaterialier och expenser, ved m. m.
(Ordinarie anslag.)

Enligt av statskontoret meddelad uppgift hava emellertid utgifterna å anslaget under år 1916 uppgått till ej mindre än 564,740 kronor.

Ehuru den ökade belastningen av anslaget till en del torde vara att tillskriva de på grund av kristiden uppdrivna priserna å vissa materialier, som skola bekostas av anslaget, lär emellertid en höjning av detsamma böra ske, vilken dock med hänsyn till nyss angivna förhållanden synes kunna begränsas till 100,000 kronor. Anslaget skulle sålunda bestämmas till 550,000 kronor.

Jag hemställer alltså, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1919 höja det å ordinarie stat uppförda förslagsanslaget till *skrivmaterialier och expenser, ved m. m.* med 100,000 kronor eller från 450,000 kronor till 550,000 kronor.

16. Tryckningskostnader.

Beträffande anslaget till tryckningskostnader, som för år 1918 är upptaget till 199,997 kronor, torde för utjämning av huvudtitelns slutsumma en ökning böra ske med 60 kronor.

Jag får alltså hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1919 höja det för *bestridande av tryckningskostnader* under sjätte huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget av 199,997 kronor med 60 kronor till 200,057 kronor.

Beträffande de här förut omförmälda ordinarie anslag, vid vilka jag icke gjort någon framställning, har jag ingen ändring att föreslå. I sammanhang härmed ber jag dock få erinra, att vid bifall till vad i den under punkten 91 omförmälda propositionen kan bliva föreslaget vissa i ordinarie avlöningsstater uppförda vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare komma att erhålla avlöningsförmåner utöver vad i vederbörande stat anges.

Sjätte huvudtitelns ordinarie anslag, som för innevarande år uppgå till	kronor 18,043,676:—
komma, vid bifall till de av mig framställda förslag, att ökas med	» 5,484,464:—
och sålunda för år 1919 uppgå till	» 23,528,140:—
Summan av de extra anslagen, som för innevarande år uppgår till	» 36,454,724:—
kommer, därest de av mig framställda förslagen vinna bifall, att minskas med	» 8,948,664:—
och kommer sålunda för år 1919 att uppgå till	» 27,506,060:—
Huvudtitelns slutsumma för innevarande år	» 54,498,400:—
skulle, under förutsättning av bifall till de av mig framställda förslag, för år 1919 uppgå till	» 51,034,200:—
vilket innebär en minskning med	» 3,464,200:—

[96.]

Trycknings-
kostnader.
(Ordinarie
anslag.)

Sjätte huvudtiteln.

I vad föredragande departementschefen hemställt och föreslagit beträffande anslagen för år 1919 under sjätte huvudtiteln instämde statsrådets övriga ledamöter; och behagade Hans Maj:t Konungen bifalla, vad sålunda blivit av statsrådet tillstyrkt, samt förordnade tillika, enligt statsrådets hemställan, att utdrag av detta protokoll skulle överlämnas till finansdepartementet till ledning vid författandet av Kungl. Maj:t nådiga proposition till riksdagen angående statsverkets tillstånd och behov för år 1919.

Ur protokollet:

Fredric Hawerman.

Sammandrag och register
till
Sjätte huvudtiteln för år 1919.

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
A. Departementet.											
	2	1	Statsministern, lönefyllnad, <i>förslagsanslag</i> , högst	6,500	—	—	—	—	—	—	—
	2	2	Statsråden utan departement, 3 à 15,000 kronor	45,000	—	—	—	—	—	—	—
	2	3	Departementschefen	17,000	—	—	—	—	—	—	—
	2	4	Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli	205,400	—	—	—	—	—	—	—
1	4	5	Övergångsstat	15,600	—	—	—	—	—	—	—
2	6	6	Extra föredragande för mål hos regeringsrätten, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	7,000	—	—	—	—	—
3	7	7	Extra föredragande för stadsplane- med flera ärenden, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	3,000	—	—	—	—	—
4	7	8	Handsekreterare åt statsministern, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	3,000	—	—	—	—	—
			Säger för departementet					289,500	—	13,000	—
B. Regeringsrätten.											
	7		Regeringsrätten	93,700	—	—	—	—	—	—	—
			Säger för regeringsrätten					93,700	—	—	—
C. Överståthållarämbetet.											
	8	1	Överståthållarämbetet	97,822	—	—	—	—	—	—	—
5	8	2	Provisorisk förbättring av de hos överståthållarämbetet anställda extra tjänstnehavares avlöningsförmåner, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	11,100	—	—	—	—	—

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
6	10	3	Utgivande av »Polisunderrättelser», <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	48,000	—	—	—	—	—
7	12	4	Utgifter för registrering av automobiler, <i>förslagsanslag</i> , att utgå i första hand av inflytande avgifter för registrering av automobiler	—	—	5,300	—	—	—	—	—
			Säger för överståthållarämbetet					97,822	—	64,400	—
D. Landsstaten.											
14	1	1	Landshövdingarna	318,500	—	—	—	—	—	—	—
14	2	2	Tjänstemän och betjänte vid länsstyrelserna	1,296,650	—	—	—	—	—	—	—
15	3	3	Sakkunniga till biträde vid utredningar m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	12,000	—	—	—	—	—	—	—
15	4	4	Arvoden åt extra länsnotarier, extra länsbokhållare och övriga extra biträden vid länsstyrelserna m. m., <i>reservationsanslag</i>	311,000	—	—	—	—	—	—	—
15	5	5	Fögderiförvaltningarna	2,253,531	—	—	—	—	—	—	—
8	15	6	Övergångsstat	82,700	—	—	—	—	—	—	—
9	16	7	Avlöning och underhåll av särskild polistyrka på landet m. m., <i>förslagsanslag</i>	—	—	500,000	—	—	—	—	—
10	17	8	Ersättning åt lappfogdar m. m., <i>reservationsanslag</i>	—	—	31,300	—	—	—	—	—
			Säger för landsstaten					4,274,381	—	531,300	—
E. Väg- och vattenbyggnadsväsendet.											
21			Väg- och vattenbyggnadsstaten:								
	1 a		Bestämt anslag	137,800	—	—	—	—	—	—	—
			<i>Reservationsanslag:</i>								
	1 b		Expenser för allmänna arbeten	45,000	—	—	—	—	—	—	—
	1 c		Väguundersökningar	45,000	—	90,000	—	—	—	—	—

Punkt	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
11	73	2	Förstärkning av arbetskrafterna hos väg- och vattenbyggnadsstyrelsen m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	40,825	—	—	—	—	—
12	73		—	—	—	—	—	—	—	—
13	76	3	Tillfällig höjning av anslaget till vägundersökningar, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	45,000	—	—	—	—	—
	77	4	Vägar och kommunikationer	12,000	—	—	—	—	—	—	—
14	77	5	Undersökningar av mindre hamnar och farleder m. m., <i>reservationsanslag</i>	—	—	10,000	—	—	—	—	—
15	78	6	Understödjande av brobyggnader och företrädesvis mindre, hamnbyggnader m. m., <i>reservationsanslag</i>	—	—	900,000	—	—	—	—	—
			Anläggande eller förbättring av vägar m. m., <i>reservationsanslag</i>	—	—	4,500,000	—	—	—	—	—
			Anläggande av enklare vägar i vissa delar av Norrland, <i>reservationsanslag</i>	—	—	750,000	—	—	—	—	—
			Anläggande av ödebygds- och utfartsvägar inom Norrbottens, Västerbottens och Jämtlands läns lappmarker, <i>reservationsanslag</i>	—	—	250,000	—	—	—	—	—
16	79	7	Upprensning av vissa farleder i Malaren, <i>reservationsanslag</i>	—	—	150,000	—	—	—	—	—
	89	8	Jordförluster genom kanal- och väganläggningar, <i>förslagsanslag</i> :								
			Direkt anvisning	2,700	—						
			Ersättningar	4,567	—						
				7,267	—	—	—	—	—	—	—
89	9	9	Sveriges bidrag till den ständiga internationella föreningen för frågor rörande vägväsendet, <i>förslagsanslag</i>	365	—	—	—	—	—	—	—
			Säger för väg- och vattenbyggnadsväsendet					247,432	—	6,645,825	—
F. Medicinalstaten samt hälso- och sjukvården.											
Medicinalstyrelsen med dithörande stater.											
17	89	1	Medicinalstyrelsen	211,200	—	—	—	—	—	—	—
18	98	2	Personligt avlöningstillägg till en befattningshavare i medicinalstyrelsen, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	1,300	—	—	—	—	—

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
			Statsmedicinska anstalten:								
	99	3	Statens bakteriologiska laboratorium	73,190	—	—	—				
	99	4	Statens rättskemiska laboratorium	18,900	—	—	—				
19	99	5	Statens farmaceutiska laboratorium, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	20,100	—				
20	109	6	Förste provinsialläkare och provinsialläkare	1,194,500	—	—	—				
21	109	7	Provisorisk förbättring av vissa provinsialläkares avlöningsförmåner, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	6,600	—				
22	110	8	Ordnanande av bostadsförhållandena för vissa provinsialläkare, <i>reservationsanslag</i>	—	—	55,000	—				
23	110	9	Resestipendier åt förste provinsialläkare m. fl. ...	—	—	—	—				
24	112	10	Avlöning åt civila läkarstipendiater, <i>reservationsanslag</i>	31,000	—	—	—				
25	113	11	Bidrag till extra provinsialläkares avlönanande, <i>förslagsanslag</i>	40,000	—	—	—	1,568,790	—	83,000	—
			Sjukvårdsanstalterna.								
			<i>Sinnessjukvårdsanstalterna:</i>								
26	113	12	Hospitals underhåll, <i>förslagsanslag</i> 8,200,000: —	—	—	—	—				
27	115	13	Resestipendier åt vid rikets hospital och asyler anställda läkare	—	—	—	—				
28	115	14	Nytt hospital & biskopsbostallet Sundby, <i>reservationsanslag</i>	—	—	1,300,000:	—				
29	118	15	Om- och tillbyggnad av Lunds hospital och asyl, <i>reservationsanslag</i>	—	—	100,000:	—				
30	119	16	Nytt hospital vid Hälsingborg, <i>reservationsanslag</i>	—	—	1,000,000:	—				

Punktnr.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
31	120	17	Nya paviljonger för oroliga sjuka vid Sätters och Västerviks hospital, <i>reservationsanslag</i> ..	—	500,000:—						
32	121	18	Ny ekonomibyggnad vid Göteborgs hospital, <i>reservationsanslag</i>	—	194,600:—						
33	122	19	Bostadshus för betjäning vid Sätters och Västerviks hospital, <i>reservationsanslag</i>	—	75,000:—						
34	127	20	Ny överläkarbostad vid Göteborgs hospital, <i>reservationsanslag</i>	—	50,000:—						
35	132	21	Nya paviljonger för oroliga sjuka vid Östersunds hospital, <i>reservationsanslag</i>	—	200,000:—						
36	139	22	Påbyggnadsarbeten vid Göteborgs hospital, <i>reservationsanslag</i>	—	37,500:—						
	144	23	Anstalter för obildbara sinnesslöa, <i>förslagsanslag</i>	225,000:—	—						
	144	24	Anstalter för bildbara sinnesslöa, som icke äro fallandesjuka, <i>förslagsanslag</i>	331,000:—	—						
	144	25	Epileptikeranstalter, <i>förslagsanslag</i>	22,000:—	—	8,778,000	—	3,457,100	—		

Punkt.	Sid.	Nr.			Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
			Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.		
			<i>Övriga sjukvårdsanstalter:</i>									
	144	26	Lasarettens underhåll	15,774: —								
37	144	27	Resestipendier åt ordinarie läkare vid länslasarett m. fl.	—								
	144	28	Underhåll av Järvsö sjukhus för spetälska	23,500: —								
38	145	29	Underhåll av spetälskesjukhuset i Mora—Noret, förslagsanslag	—					13,800: —			
	147	30	Uppförande eller inrättande av tuberkulossjukvårdsanstalter	—								
39	148	31	Uppförande av vissa byggnader vid kustsanatoriet Apelviken	—								
40	157	32	Bidrag för driftkostnaderna vid tuberkulossjukvårdsanstalter, förslagsanslag	1,200,000: —								
41	170	33	Resebidrag till vissa patienter vid kustsanatorierna, förslagsanslag	—					15,000: —			
	172	34	— — — — —	—								
42	172	35	Resestipendier åt läkare för studier i tuberkulossjukvård	—								
43	173	36	De genom medel ur Konung Oscar II:s jubileumsfond inrättade folksanatorierna, förslagsanslag, högst	—					250,000: —			

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
44	176	37	Statsbidrag till dispensärverksamhet, förslagsanslag	—	70,000:						
45	176	38	Behandling av medellösa lupuspatienter från landsorten, förslagsanslag	—	30,000: —	1,239,274		378,800			
			Vanföreväsendet:								
46	177	39	Vanförestalt i Sundsvall, reservationsanslag	—	100,000: —						
47	178	40	Utvidgning av vanförestalten i Hälsingborg, förslagsanslag, högst	—	70,000: —						
183	41	41	Kliniker vid vanförestalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg, förslagsanslag	80,000: —	—						
183	42	42	Polikliniker vid vanförestalterna i Stockholm, Göteborg och Hälsingborg, förslagsanslag	9,000: —	—						
183	43	43	Underhåll av skolor och uppfostringshem för vanföra, förslagsanslag	45,000: —	—						
183	44	44	Bidrag till resor för vanföra jämte vårdare, förslagsanslag	35,000: —	—						

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.					
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.				
	183	45	De i Stockholm, Göteborg och Helsingborg inrättade undervisningsanstalterna för vanföra m. m., <i>förslagsanslag</i>	69,500	—	—	—	238,500	—	170,000	—	10,255,774	—	4 005,900	—
			Hälsovård i allmänhet.												
48	183	46	Kostnader för allmän hälso- och sjukvård, <i>förslagsanslag</i>					275,000	—	—	—				
	184	47	Ortopediska institutet					8,250	—	—	—				
	184	48	Skyddskoppypumpningen, <i>förslagsanslag</i>					240,000	—	—	—				
	184	49	Karantänsanstalten på Känsö, <i>förslagsanslag</i> , högst					16,600	—	—	—				
49	184	50	Skötsel av den å karantänsanstalten på Känsö befintliga koloxidapparaten, <i>förslagsanslag</i> , högst					—	—	1,000	—				
50	185	51	Personligt lönetillägg åt karantänsläkaren på Känsö G. E. Hjortzberg, <i>förslagsanslag</i> , högst					—	—	500	—				
	185	52	Svenska läkarsällskapet					3,000	—	—	—				
	185	53	Resestipendier åt civila läkare					3,500	—	—	—				
51	186	54	Stipendier för deltagande i medicinska fortsättningskurser, <i>förslagsanslag</i> , högst					—	—	6,000	—				
52	187	55	Stipendier för beivrande av förste provinsialläkarkurs m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst					—	—	10,300	—				
	192	56	Sveriges andel i kostnaderna för den internationella hälsovårdsbyrån i Paris, <i>förslagsanslag</i>					7,000	—	—	—	553,350	—	17,800	—
			Säger för medicinalstaten samt hälso- och sjukvården									12,377,914	—	4,106,700	—
			G. Sociala verk och inrättningar.												
			Riksförsäkringsanstalten:												
	192	1	Riksförsäkringsanstalten					104,800	—	—	—				
53	192	2	Upprätthållande av riksförsäkringsanstaltens verksamhet, <i>förslagsanslag</i>					—	—	636,900	—				

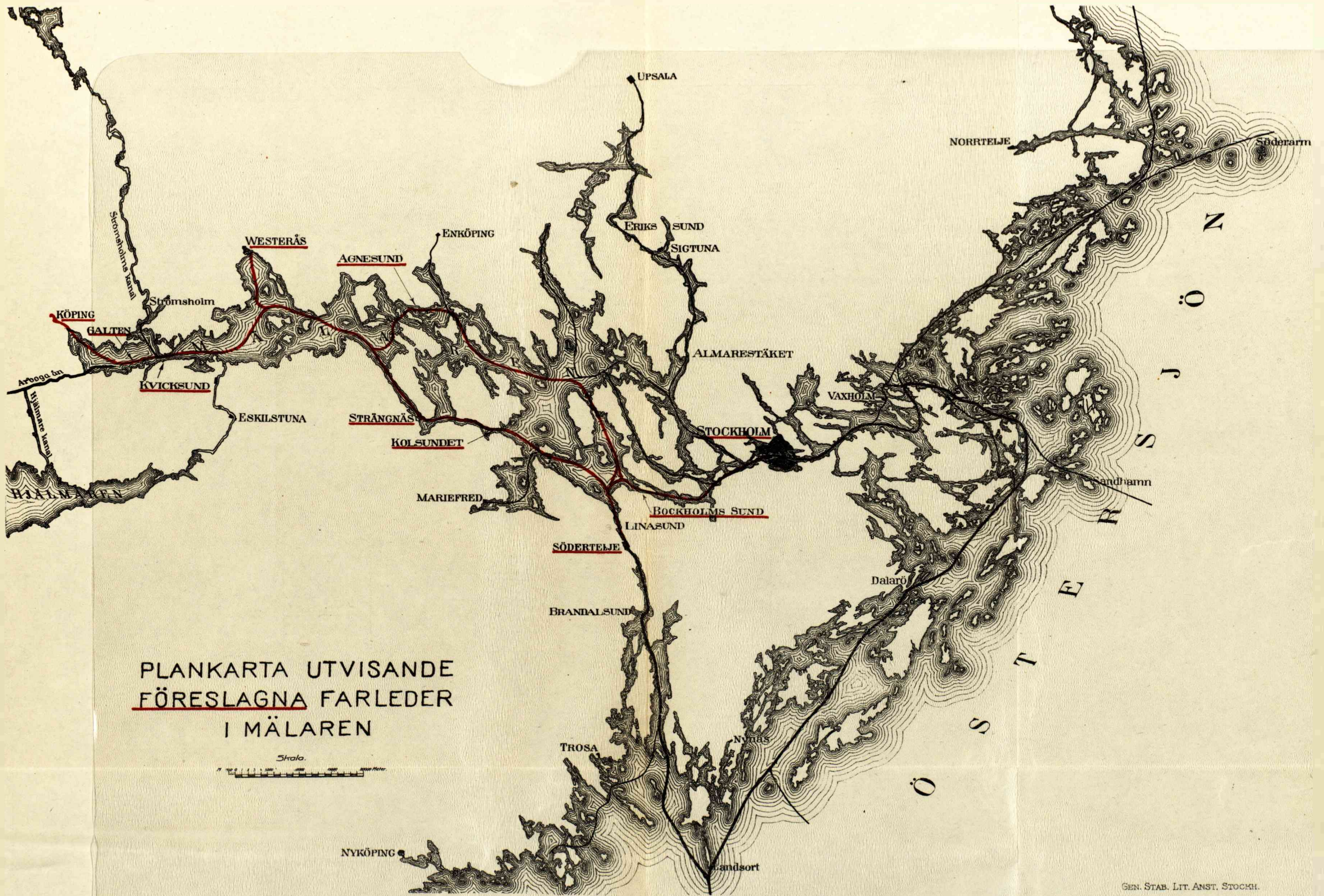
Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
54	199	3	Kostnader enligt 19 och 37 §§ i lagen om försäkring för olycksfall i arbete, <i>förslagsanslag</i>	50,000	—	—	—	—	—	—	—
55	202	4	Handläggning av ärenden rörande ersättning i anledning av kroppsskada, ådragen under militärtjänstgöring, <i>förslagsanslag</i> ..	—	—	18,600	—	—	—	—	—
56	203	5	Ersättning åt postsparbanken för dess bestyr med uppbörd och utbetalningar för riksförsäkringsanstalten, <i>förslagsanslag</i>	—	—	48,460	—	—	—	—	—
57	205	6	Statens bidrag till fiskares försäkring, <i>förslagsanslag</i>	34,000	—	—	—	188,800	—	703,960	—
			Försäkringsrådet:								
	206	7	Försäkringsrådet	64,300	—	—	—	—	—	—	—
58	206	8	Upprätthållande av försäkringsrådets verksamhet, <i>förslagsanslag</i>	—	—	55,000	—	64,300	—	55,000	—
			Socialstyrelsen:								
	208	9	Socialstyrelsen	173,500	—	—	—	—	—	—	—
59	208	10	Upprätthållande av socialstyrelsens verksamhet, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	36,300	—	—	—	—	—
60	209	11	Medling i arbetstvister, <i>förslagsanslag</i>	—	—	25,000	—	—	—	—	—
61	210	12	Den offentliga arbetsförmedlingen i riket, <i>förslagsanslag</i>	—	—	100,000	—	—	—	—	—
62	213	13	Underlättande av medellösa arbetssökandes resor, <i>förslagsanslag</i>	—	—	10,000	—	—	—	—	—
63	215	14	Mellanfolkliga arbetsamtet i Basel, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	750	—	173,500	—	172,050	—
			Arbetarskydd:								
64	216	15	Yrkesinspektionen	167,470	—	—	—	—	—	—	—
65	218	16	Upprätthållande av yrkesinspektionens verksamhet, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	24,400	—	—	—	—	—
66	218	17	Den i Stockholm anordnade permanenta utställningen av skyddsanordningar mot olycksfall och ohälsa i arbetet, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	4,000	—	167,470	—	28,400	—

Punkte.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
				Socialförsäkring:							
	222	18	Sjukkasseväsandets befrämjande, <i>förslagsanslag</i>	1,550,000	—	—	—				
67	222	19	Sjukkasor, som meddela moderskapsunderstöd, <i>förslagsanslag</i>	—	—	70,000	—				
68	223	20	Tillsyn över understödsföreningarna, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	6,000	—				
69	224	21	Internationella föreningen för arbetslöshetens bekämpande, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	750	—	1,550,000	—	76,750	—
				Nykterhetsverksamhet:							
70	225	22	Alkoholistvård:								
			Avlöningar åt tjänstemän vid statens vårdanstalt å Venn-garn för alkoholister m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	24,700	—						
			Bidrag till driftkostnaderna i övrigt för samma anstalt, <i>förslagsanslag</i>	63,725	—						
			Bidrag till erkända och enskilda alkoholistanstalters driftkostnader, <i>förslagsanslag</i> ...	175,000	—						
			Statens kostnader för farliga alkoholister m. m., <i>förslagsanslag</i>	17,000	—						
			Bidrag till anordnande av erkända alkoholistanstalter, <i>reservationsanslag</i>	30,000	—						
			Sakkunnigt biträde hos socialstyrelsen för ärenden rörande alkoholistvården, <i>förslagsanslag</i> , högst	3,600	—	—	—	314,025	—		
71	236	23	Framjande av nykterhet och motarbetande av dryckenskapens följder:								
			<i>Förslagsanslag</i> , högst	25,750	—						
			<i>Reservationsanslag</i>	3,000	—	—	—	28,750	—		342,775
				Allmänna pensionsförsäkringen:							
	244	24	Pensionsstyrelsen	333,400	—	—	—				
72	244	25	Upprätthållande av pensionsstyrelsens verksamhet, <i>förslagsanslag</i>	—	—	414,000	—				

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	
73	248	26	Bestridande av den på staten belöpande kostnad för pensionstillägg och understöd åt de personer som äro därtill berättigade jämlikt lagen om allmän pensionsförsäkring, <i>förslagsanslag</i>	—	—	9,150,000	—	—	—	—	—	
74	252	27	Bidrag till understöd åt de personer, som genom lagen den 8 juni 1915 blivit delaktiga i den allmänna pensionsförsäkringen, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	700,000	—	—	—	—	—	
75	255	28	-----	—	—	—	—	—	—	—	—	
76	264	29	Ersättning till postsparbanken för bestyret med pensionsutbetalningar m. m., <i>förslagsanslag</i>	—	—	140,000	—	—	—	—	—	
77	265	30	Ersättning till häradsskrivarna för pensionsförteckningar, <i>förslagsanslag</i>	—	—	50,000	—	333,400	—	10,454,000	—	
			Fattigvård:									
	268	31	Fattigvården i Stockholm och landsorten	9,564	—	—	—	—	—	—	—	
	268	32	Fattigvården i allmänhet, <i>förslagsanslag</i> ..	400,000	—	—	—	—	—	—	—	
78	268	33	Understöd åt svenska fattigvårdsförbundet, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	19,400	—	—	—	—	—	
79	269	34	Statsinspektion av fattigvården, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	70,000	—	409,564	—	89,400	—	
			Diverse sociala ändamål:									
80	269	35	Nationalföreningens mot emigrationen verksamhet, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	10,000	—	—	—	—	—	
81	275	36	Stiftelsen »Hemmet Fristad», <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	10,000	—	—	—	—	—	
82	278	37	Drottning Sophias skyddshem, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	4,000	—	—	—	24,000	—	
				Säger för sociala verk och inrättningar		—	—	—	—	2,887,034	—	11,946,335
			H. Försäkringsinspektionen.									
281			Upprätthållande av försäkringsinspektionens verksamhet, <i>reservationsanslag</i> , att av bidrag till försäkringsinspektionen direkt utgå	59,300	—	—	—	—	—	—	—	
				Säger för försäkringsinspektionen		—	—	—	—	59,300	—	—

Punkt.	Sid.	Nr.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.		Ordinarie anslag.		Extra anslag.	
				Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.	Kronor.	ö.
I. Diverse.											
83	282	1	Skematisk förteckning och beskrivning öfver Sveriges vattenfall, <i>reservationsanslag</i>	—	—	48,000	—				
84	287	2	Bestridande av utgifterna för statens biografbyrå, <i>reservationsanslag</i> , att av avgifter för granskning av biografbilder direkt utgå	—	—	33,000	—				
85	290	3	Sveriges riksförbund av frivilliga brandkärer, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	2,500	—				
86	292	4	Regeringsrättens årsbok, <i>förslagsanslag</i>	—	—	12,000	—				
87	293	5	Bidrag till odling av frön för uppdragande av medicinalväxter m. m., <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	3,000	—				
88	296	6	Allmän utredning angående Sveriges inre vattenvägar, <i>reservationsanslag</i>	—	—	88,000	—				
89	301	7	Bekämpande av arbetslösheten, <i>förslagsanslag</i> , högst	—	—	4,000,000	—				
90	301	8	Extra lönetillägg, <i>förslagsanslag</i>	—	—	12,000	—				
91	302	9	Löneförbättring för vissa vaktmästare m. fl. .	34,000	—	—	—				
	302	10	Ålderstillägg, <i>förslagsanslag</i>	375,000	—	—	—				
92	302	11	Rese- och traktamentspenningar, <i>förslagsanslag</i>	300,000	—	—	—				
	311	12	Postavgifter för tjänstebrev och dylika försändelser, <i>förslagsanslag</i>	1,430,000	—	—	—				
93	311	13	Kostnader för kommittéer och utredningar genom sakkunniga, <i>förslagsanslag</i>	280,000	—	—	—				
94	312	14	Extra utgifter, <i>reservationsanslag</i>	32,000	—	—	—				
95	312	15	Skrivmaterialier och expenser, ved m. m., <i>förslagsanslag</i>	550,000	—	—	—				
96	313	16	Tryckningskostnader, <i>förslagsanslag</i>	200,057	—	—	—				
Säger för diverse				—	—	—	—	3,201,057	—	4,198,500	—
Summa				23,528,140	—	27,506,060	—

Summa för huvudtiteln kronor 51,034,200: —

PLANKARTA UTVISANDE
FÖRESLAGNA FARLEDER
 I MÄLAREN

Skala.
 0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 10
 1000 2000 3000 4000 5000 6000 7000 8000 9000 10000
 Meter

BIHANG

TILL

RIKSDAGENS PROTOKOLL

VID

LAGTIMA RIKSDAGEN I STOCKHOLM

ÅR 1918.

+

FÖRSTA SAMLINGEN.

FÖRSTA BANDET. IV.

Bilagor till Kungl. Maj:ts proposition nr 1 angående statsverkets tillstånd och behov:
sjunde och åttonde huvudtitlarna.

Sjunde huvudtiteln.

*Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans
Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14
januari 1918.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern EDÉN,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena HELLNER,
Statsråden: PETERSSON,
 SCHOTTE,
 PETRÉN,
 NILSON,
 LÖFGREN,
 friherre PALMSTIERNA,
 RYDÉN,
 UNDÉN,
 THORSSON.

Chefen för finansdepartementet, statsrådet Thorsson, redogjorde
härefter för de frågor, som tillhörde regleringen av utgifterna under riks-
statens sjunde huvudtitel för år 1919, och anförde därvid:

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

A. **Departementet.**

1. Departementschefen, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 17,000.
2. Departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 129,300.
3. Biträde inom finansdepartementet vid beredning av ärenden rörande bankväsendet m. m., *oförändrat ordinarie förslagsanslag*, högst kronor 4,700.

4. **Extra byråchef för lagärenden i departementet.**

[1.]
*Extra byrå-
 chef för lag-
 ärenden i
 departe-
 mentet.*
 (extra anslag.)

För tillgodoseende av departementets behov av arbetskrafter i och för lagstiftningsarbetet föreslog Kungl. Maj:t i den till 1917 års riksdag avlätna propositionen angående reglering av löneförhållanden m. m. vid statsdepartementen (nr 230) anställande av en särskild byråchef för lagärenden. Med hänsyn till det måhända snart aktuella spörsmålet rörande utbrytning från det nuvarande finansdepartementet av ärenden till ett nytt handelsdepartement ansågs emellertid icke lämpligt, att befattningen uppfördes å ordinarie stat, utan fann sig Kungl. Maj:t böra hemställa, att nödiga medel tillsvidare bereddes å extra stat. Kungl. Maj:t föreslog alltså riksdagen att till avlönande av en extra byråchef för lagärenden i departementet på extra stat för år 1918 anvisa ett förslagsanslag, högst 8,100 kronor, därav 2,500 kronor skulle anses motsvara tjänstgöringspenningar.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning blev av riksdagen bifallen.

Då behov av en extra byråchef för lagärenden jämväl för år 1919 torde komma att föreligga, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att för avlönande av en extra byråchef för lag-
ärenden i finansdepartementet på *extra stat* för år 1919
anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 8,100,
därav 2,500 kronor skola anses motsvara tjänstgörings-
penningar.

[1.]

5. Tillägg till anslaget till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning har riksdagen såsom tillägg till det i staten för departementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli upptagna anslaget till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar å *extra stat* för år 1918 anvisat ett förslagsanslag, högst 3,000 kronor.

[2.]

Tillägg till anslaget till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar.

Behov av ifrågavarande tilläggsanslag kommer med säkerhet att förefinnas jämväl för år 1919; och hemställer jag förty, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

(extra anslag.)

att såsom tillägg till det i staten för finansdepartementets avdelning av Kungl. Maj:ts kansli upptagna anslaget till amanuenser, extra biträden och vikariatsersättningar å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 3,000.

B. De centrala ämbetsverken.

Kammarkollegium.

1. Kammarkollegium, *oförändrat ordinarie anslag*, kronor 128,000.

2. Förstärkning av arbetskrafterna hos kammarkollegium.

I skrivelse den 6 oktober 1916 framlade kammarkollegiet alternativa förslag till en omfattande förstärkning av arbetskrafterna hos kollegiet. Enligt det ena, av kollegiet förordade alternativet skulle, jämte det vissa tillägg gjordes till den för år 1917 redan fastställda *extra staten*, kollegiets behov av ökade *extra arbetskrafter* från och med år 1918 tillgodoses genom en betydande utvidgning av den *ordinarie staten*

[3.]

Förstärkning av arbetskrafterna hos kammarkollegium.

(extra anslag.)

[3.] och därmed sammanhängande förändrad organisation dels ock genom fortfarande upptagande å extra stat av vissa tjänster, som avsåges att bliva mera tillfälliga. Det andra alternativet gick ut på att jämväl för år 1918 möta hela behovet av arbetsförstärkning med anslag å extra stat.

Genom särskilda nådiga beslut den 24 november och den 30 december 1916 anbefalldes löneregleringskommittén att yttra sig över de båda alternativen.

Med hänsyn till det myckna arbete av brådskande natur, som åvilade kommittén, medhann kommittén emellertid icke granskningen av förslaget till ändringar i den ordinarie staten i sådan tid, att förslaget kunde föreläggas 1917 års riksdag, varemot kommittén den 23 mars 1917 avgav utlåtande i ärendet i vad angick ökningen av arbetskrafterna å extra stat.

I anslutning till berörda utlåtande föreslog Kungl. Maj:t i en till riksdagen den 14 april 1917 avlåten proposition (nr 207) riksdagen att, för beredande under senare halvåret 1917 och hela året 1918 av arvode för en ledamot såsom ordförande å division i kollegiet samt för anställande hos kollegiet *ej mindre* för senare hälften av år 1917 av, förutom vad redan vid 1916 års riksdag vore medgivet, ett lantmäteribitråde, en extra notarie och ett extra skrivbiträde i första graden, *än även* för år 1918 av tre adjungerade ledamöter, en extra advokatfiskal, ett lantmäteribitråde, en extra arkivarie, fem extra notarier, två extra fiskaler, ett extra skrivbiträde i andra graden och tre extra skrivbiträden i första graden, ävensom för ersättande av övriga av bemälda befattningshavares anställande föranledda kostnader på extra stat för år 1918 under sjunde huvudtiteln bevilja ett förslagsanslag, högst 82,975 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av anslaget disponera 8,275 kronor.

Sedan riksdagen i skrivelse den 16 juni 1917 angående reglering av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel anmält, att riksdagen bifallit ifrågavarande framställning, fann Kungl. Maj:t enligt nådigt beslut den 25 juni 1917 gott att i anslutning till riksdagens beslut medgiva, att hos kammarkollegiet finge anställas

dels under senare hälften av år 1917, förutom vad Kungl. Maj:t genom tidigare beslut medgivit och förordnat, ett lantmäteribitråde, en extra notarie och ett extra skrivbiträde i första graden;

dels ock under år 1918 tre adjungerade ledamöter, en extra advokatfiskal, ett lantmäteribitråde, en extra arkivarie, fem extra notarier, två extra fiskaler, ett extra skrivbiträde i andra graden och tre extra skrivbiträden i första graden.

Samtidigt medgav Kungl. Maj:t, likaledes i anslutning till riksdagens beslut, att för tiden från och med den 1 juli 1917 till 1918 års slut, i den omfattning ämbetsverkets chef bestämde, äldste tjänstgörande ledamoten hos kollegiet finge jämväl å tid, då generaldirektören vore i utövning av sitt ämbete, i generaldirektörens ställe deltaga i handläggningen av mål och ärenden, vilka skulle av generaldirektören och två ledamöter handläggas, med rätt för förstbemälde ledamot att härför uppbära ett arvode av femhundra kronor för år räknat.

Härjämte föreskrevs att de adjungerade ledamöterna, extra advokatfiskalen, lantmäteribrädet, extra arkivarien, extra notarierna, extra fiskalerna och extra skrivbiträdena skulle vara berättigade att under tiden för sina förordnanden uppbära:

adjungerad ledamot, om han vore extra tjänsteman hos kollegiet, en ersättning för år räknat av femtusen kronor och för andra fall en mot kammarråds tjänstgöringspenningar svarande ersättning, med skyldighet för den adjungerade ledamoten att avstå de med hans tjänst förenade tjänstgöringspenningar eller, därest han innehade stadigvarande amanuensförordnande, hela amanuensarvodet;

advokatfiskalen och lantmäteribrädet arvoden av 5,600 kronor, varav 1,800 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar, med skyldighet för dem att frånträda möjligen innehavda avlöningsförmåner;

extra arkivarien 5,000 kronor, därav 1,600 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar, extra notarie och extra fiskal 3,900 kronor, varav 1,500 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar, med skyldighet för extra arkivarien och övriga nu sist omnämnda tjänstemän att frånträda samtliga avlöningsförmåner, som vore förenade med möjligen innehavande befattning inom ämbetsverket, ävensom

extra skrivbiträde i andra graden 1,550 kronor och extra skrivbiträde i första graden 1,150 kronor.

Vidare bemyndigades kollegiet att för år 1918 till en var av de tjänstemän, som i egenskap av vikarier uppehölle de adjungerade ledamöternas ordinarie tjänster hos ämbetsverket, låta utbetala, utöver med tjänsten förenade tjänstgöringspenningar, arvode med 50 kronor i månaden.

Slutligen medgavs kollegium, att, utöver vad förut därutinnan medgivits, såsom tillägg till det i ämbetsverkets stat uppförda anslaget till vikariatsersättning, renskrivnings- och tryckningskostnader m. m. använda ett belopp av 2,700 kronor under senare halvåret 1917 och 10,700 kronor under år 1918.

[3.]
Kammar-
kollegium.

I skrivelse den 28 augusti 1917 har kollegiet nu anmält, att den för 1918 medgivna förstärkningen av kollegiets arbetskrafter måste för upprätthållande av arbetets jämna gång i huvudsak bibehållas jämväl under år 1919, under förutsättning likväl att den föreslagna förändrade omorganisationen av ämbetsverket icke dessförinnan skulle komma att träda i tillämpning. Till belysande härav anför kollegiet följande:

»De prästlönerregleringsärenden, vilka torde böra handläggas inom kollegium under år 1919, avse företrädesvis sådana pastorat, varest äldre lönerregleringar upphöra att äga tillämpning år 1921. Antalet dylika pastorat är 156. Lönerregleringsärendena under 1919 torde alltså få uppskattas till samma antal med tillägg av lönerregleringsärenden av 1920 års serie (222), vilka icke lära kunna medhinnas under 1918. För handläggningen av dessa ärenden torde böra beräknas två adjungerade ledamöter och två notarier. Antalet ärenden angående tiondefastställelser, som böra företagas under år 1919, beräknar kollegium till omkring 213, nämligen hälften av 1919 års serie omfattande 204 ärenden och hälften av 1920 års serie omfattande 222 ärenden. För handläggningen av dessa ärenden beräknar kollegium för år 1919 två notarier och två extra biträden.

För avarbetande av den i kollegium uppkomna betydliga arbetsbalansen torde jämväl för år 1919 böra anställas en adjungerad ledamot och en extra notarie. Även under innevarande år utvisa kollegii diarier en tendens till arbetsbördans fortgående ökning. Sålunda hade under år 1917 till den 23 augusti diarieförts 3,446 ärenden, av vilka 894 utgjorde sådana ärenden, vilka uppkommit i sammanhang med jordregistrets uppläggande. Samma dag utgjorde antalet oavgjorda ärenden i kollegium 4,587, av vilka 2,546 voro så kallade jordregisterärenden.

Av de nu anförda siffrorna beträffande hittills under innevarande år diarieförda och oavgjorda jordregisterärenden torde ock framgå behovet jämväl under 1919 av en extra arkivarie, en extra amanuens och ett extra biträde för handläggning av sistberörda slag av ärenden. Rörande det fortsatta behovet under år 1919 av lantmäteribiträden vid jordregisterarbetet torde kollegium i detta sammanhang sakna anledning att yttra sig, då nämnda biträden skulle, såsom hittills, komma att avlönas från ett särskilt av riksdagen redan beviljat anslag.

Den hittillsvarande förstärkningen av arbetskrafterna å advokatfiskalskontoret med en extra advokatfiskal och två extra fiskaler samt ett extra skrivbiträde i andra tjänstegraden anser kollegium böra bibehållas jämväl under år 1919. Advokatfiskalsämbetets arbetsberättelse för år 1916 giver vid handen att tillströmningen av ärenden å advokatfiskalskontoret är stadd i ständig ökning.

Slutligen torde även under 1919 ett lantmäteribiträde böra vara anställt hos kollegium, varjämte anordningen med äldsta tjänstgörande ledamoten såsom ordförande å division inom ämbetsverket torde böra bibehållas.

Ett belopp motsvarande det för 1918 anvisade extra anslaget utöver kollegii stat till ersättning åt vikarier, arvoden åt tillfälliga biträden samt renskrivningskostnad, eller 10,700 kronor torde böra anvisas även under 1919.»

Efter att hava frambållit, att enligt kollegiets mening ersättningen till ovaunämnda befattningshavare borde för år 1919 utgå efter samma grunder som förut, lämnar kollegiet en sammanställning av de belopp,

som för nu ifrågavarande ändamål skulle bliva för uyssberörda år erforderliga. Sammanställningen, som fullt överensstämmer med den tablå som legat till grund för beräkningen av anslagsbehovet för år 1918, har följande utseende: [3.]

arvode för en ledamot såsom ordförande å division	kronor	500:—
ersättning till tre adjungerade ledamöter högst	»	15,000:—
arvode till en extra advokatfiskal	»	5,600:—
» » ett lantmäteribitråde	»	5,600:—
» » en extra arkivarie	»	5,000:—
» » fem extra notarier	»	19,500:—
» » två extra fiskaler	»	7,800:—
» » ett extra skrivbiträde i andra graden	»	1,550:—
» » tre extra dito i första graden	»	3,450:—
ersättning för semestervikariat, arvoden åt tillfälliga biträden samt renskrivningskostnad	»	10,700:—
Summa högst kronor		74,700:—

På grund av vad sålunda anförts och under åberopande av den utförliga utredning rörande arbetsförhållandena inom ämbetsverket, som lämnats i kollegiets förberörda skrivelse den 6 oktober 1916 och utförligt återgivits i det vid propositionen nr 207 till 1917 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden, hemställer kollegiet, under förutsättning att Kungl. Maj:t icke skulle finna skäl att till 1918 års riksdag framlägga förslag till ny stat för kollegiet, att Kungl. Maj:t måtte, för beredande under år 1919 av arvode för en ledamot såsom ordförande å division i kollegiet samt för anställande hos kollegiet för år 1919 av tre adjungerade ledamöter, en extra advokatfiskal, ett lantmäteribitråde, en extra arkivarie, fem extra notarier, två extra fiskaler, ett extra skrivbiträde i andra graden och tre extra skrivbiträden i första graden ävensom för ersättande av övriga av bemälda befattningshavares anställande föranledda kostnader, hos riksdagen göra framställning om beviljande på extra stat för år 1919 av ett anslag av högst 74,700 kronor.

I händelse av riksdagens bifall till detta förslag hemställer kollegiet därjämte, att enahanda föreskrifter i avseende å anslagets användning m. m. som de för innevarande år gällande måtte utfärdas.

För egen del tillåter jag mig till en början meddela, att, enligt vad jag inhämtat, ingen utsikt förefinnes för att lönereg-
Departements-
chefen.

- [3.] ringskommittén hinner avgiva utlåtande över kollegiets förslag till ändringar i ämbetsverkets ordinarie stat ens under sådan tid, att frågan kan föreläggas detta års riksdag. Kommitténs tid har nämligen under det gångna året varit och är alltjämt till det yttersta tagen i anspråk för andra frågor av än mera brådskande natur. I sådant hänseende tillåter jag mig nämna, att kommittén, förutom en mångfald smärre ärenden, har under behandling bland annat de vidlyftiga frågorna om lönereglëring för läkare, sysslomän och annan personal vid hospitalen samt lärarelönenämndens betänkande, i vilka båda ämnen utlåtande torde kunna avgivas i sådan tid, att förslag kan avlätas till innevarande års riksdag. Under sådana omständigheter och då det synes mig uppenbart, att kammarkollegiet för uppehållande av arbetets ostörda gång under år 1919 icke kan undvara enahanda förstärkning av sina arbetskrafter som medgivits för år 1918, torde någon annan utväg knappast stå öppen än att jämväl för år 1919 hos riksdagen begära anvisande av de för ändamålet erforderliga medlen å extra stat.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att för beredande under år 1919 av arvode för en ledamot såsom ordförande å division i kammarkollegiet samt för anställande hos kollegiet för år 1919 av tre adjungerade ledamöter, en extra advokatfiskal, ett lantmäteribitråde, en extra arkivarie, fem extra notarier, två extra fiskaler, ett extra skrivbiträde i andra graden och tre extra skrivbiträden i första graden ävensom för ersättande av övriga av bemälda befattningshavares anställande föranledda kostnader på *extra stat* för år 1919 bevilja ett förslagsanslag, högst..... kronor 74,700.

3. Ordnande av vissa kammarkollegii andra arkivkontor tillhörande handlingar.

- [4.] Med anledning av en av kammarkollegiet i skrivelse den 1 december 1911 gjord framställning om beredande av medel till ersättning åt ett tillfälligt biträde å kollegiets dåvarande aktuari kontor, numera dess andra arkivkontor, för ordnande av vissa äldre handlingar, föreslog Kungl. Maj:t i en den 29 mars 1912 avlåten proposition (nr 153) riks-
- Ordnande av vissa kammarkollegii andra arkivkontor tillhörande handlingar.*
(extra anslag.)

dagen, bland annat, att på extra stat för år 1913 för berörda ändamål anvisa ett belopp av 1,500 kronor. [4.]

Beträffande den utredning, som i detta hänseende förebragtes, och vad av dåvarande chefen för finansdepartementet i ärendet yttrades, anhaller jag att få hänvisa till det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden berörda den 29 mars.

I skrivelse den 30 maj 1912 angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel anförde riksdagen, att det syntes riksdagen för bringande av ordning och reda i ifrågavarande handlingar nödvändigt att, på sätt Kungl. Maj:ts föreslagit, därför anställa särskild person, då det med hänsyn till det omfattande arbete, som synbarligen vore därmed förbundet, icke kunde förväntas, att detsamma skulle kunna medhinnas av ämbetsverkets ordinarie personal utan åsidosättande av övriga göromål. I fråga om den ersättning, som ansetts böra utgå till en dylik person, hade riksdagen intet att erinra; och anvisade riksdagen alltså på extra stat för år 1913 för ordnande av vissa till kammarkollegiets aktuari kontor hörande handlingar ett belopp av 1,500 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar anvisade riksdagen sedermera för vardera av åren 1914 och 1915 enahanda belopp för samma ändamål.

Sedan kollegiet i skrivelse den 30 september 1914 hos Kungl. Maj:ts gjort framställning om beredande av ytterligare medel för ifrågavarande ordningsarbete och därvid, enär dåmera med visshet kunde förutses, att arbetet komme att kräva åtminstone sex år, hemställt om förslag till riksdagen att för arbetets fortsättande och avslutande på extra stat för vart och ett av åren 1916, 1917 och 1918 anvisa ett belopp av 1,500 kronor, har med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar riksdagen för vardera av åren 1916, 1917 och 1918 anvisat sagda belopp för omförmälda ändamål. Vad beträffar det för sistnämnda år anvisade anslaget har kollegiet fått sig anbefallt att vidtaga nödiga åtgärder för anslagets användning för avsett ändamål, varjämte statskontoret erhållit befallning att till kollegiet på rekvisition i mån av behov utanordna anslagsbeloppet.

Ifrågavarande arbete, vars utförande under åren 1913—1915 var anförtrott åt filosofie licentiaten Wilhelm Westling mot ett arvode av 125 kronor för månad och med skyldighet till fem timmars arbete å tjänsterummet varje söckendag, har från och med 1916 varit uppdraget åt ett därför särskilt anställt kvinnligt biträde, som med en daglig arbetstid å tjänsterummet av sex timmar därför åtnjuter nyssnämnda

- [4.] månatliga arvode. Jämlikt nådigt bemyndigande har kollegiet under år 1917 beviljat sagda biträde kostnadsfri semester under tre veckor.

*Kammar-
kollegium.*

I skrivelse den 28 augusti 1917 har nu kammarkollegiet gjort framställning om anvisande av anslag för ändamålet ifråga jämväl för år 1919.

Till stöd för framställningen anför kollegiet, att ifrågavarande ordningsarbete, som varit mera tidskrävande än det varit möjligt för kollegiet att förutse, med visshet icke kunde väntas bliva slutfört före 1919 års utgång. Beträffande anslaget storlek anser kollegiet, att detsamma bör sättas till 1,550 kronor, motsvarande det arvode, som plägar utgå till å extra stat uppförda kvinnliga biträden av andra graden. Kollegiet uttalar vidare, att det för arbetets utförande anställda kvinnliga biträdet bör, i likhet med vad som redan beviljats för år 1918, komma i åtnjutande av en månads kostnadsfri ledighet.

*Departements-
chefen.*

Mot kammarkollegiets framställning om anslag för nu ifrågavarande ändamål jämväl för år 1919 har jag intet att erinra; och finner jag mig, på de av kollegiet anförda skäl, jämväl böra tillstyrka förslaget om anslagsbeloppets höjning från 1,500 till 1,550 kronor.

Rörande den ifrågasatta semesterledigheten vill jag — i likhet med vad som gjordes då frågan om anslag för år 1918 för nu omfördälda ändamål för Kungl. Maj:t anmäldes — erinra, att genom medgivande av sådan rätt statsverket icke åsamkas någon särskild kostnad, enär någon vikarie under semestertiden icke lämpligen lär kunna förordnas.

Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen,

att för ordnande av vissa till kammarkollegiets andra arkivkontor hörande handlingar på *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag,
högst kronor 1,550.

Statskontoret.

4. Statskontoret.

I avlöningsstaten för statskontoret finnas för närvarande uppförda tre kvinnliga biträden, därav två av andra eller s. k. högre och ett av första eller s. k. lägre lönegraden.

Statskontoret har nu i skrivelse den 27 september 1917 gjort framställning om uppförande i staten av ytterligare två kvinnliga biträden, ett av vardera högre och lägre graden. Därjämte har statskontoret hemställt om höjning av det i avlöningsstaten upptagna anslaget till amanuenser, vikariatsersättning m. m. för att bereda möjlighet till anställande av ytterligare en amanuens hos ämbetsverket samt för bestridande av ökade kostnader för renskrivning.

[5.]
Stats-
kontoret.
(ordinarie
anslag.)

I sin berörda skrivelse har statskontoret härom anfört följande: *Statskontoret.*

»Enligt den för statskontoret nu gällande staten är ett belopp av 33,200 kronor avsett till amanuenser, vikariatsersättning, renskrivning och flitpenningar. Under de senaste åren har emellertid detta belopp befunnits otillräckligt, i följd varav Eders Kungl. Maj:t på statskontorets framställning anvisat medel till förstärkning av anslaget, nämligen för år 1915 5,000 kronor enligt nådigt brev den 3 december samma år, och för år 1916 6,000 kronor enligt nådigt brev den 12 december sistnämnda år; och även för innevarande år torde statskontoret bliva nödsakat att hos Eders Kungl. Maj:t göra framställning om erforderlig fyllnad i anslaget.

En väsentlig anledning till otillräckligheten av ifrågavarande anslag till amanuenser, vikariatsersättning m. m. har varit, att statskontoret på grund av göromålens stadiga tillväxt funnit nödvändigt att i större utsträckning än förut anlita kvinnliga extra biträden, särskilt å första utgiftsbyrån, där från och med december 1915 ett dylikt biträde mot ersättning av 125 kronor i månaden varit sysselsatt med anordningars utskrivande och bokföring m. m., samt å registratorskontoret, varest sedan några år tillbaka ett kvinnligt biträde mot timpenning utfört registreringsarbete och dylikt.

Då erfarenheten nu med full klarhet givit vid handen, att behovet av dessa bägge biträden är av konstant natur och att de för arbetets behöriga gång icke kunna undvaras, anser statskontoret nödigt att ifrågavarande befattningar uppföras å ämbetsverkets ordinarie stat, varvid den å första utgiftsbyrån behövlige biträdesbefattningen på grund av därmed förenat bokföringsarbete bör inrättas till en befattning av andra lönegraden med 1,600 kronors begynnelseavlöning, varemot registratorns skrivbiträde, som skulle användas dels till förande av register över registratorns diariier, dels ock till vanligt renskrivningsarbete, torde kunna åtminstone tills vidare avlönas enligt den lägre löneskalan.

[5.]

Men även beträffande statskontorets manliga extra biträden kräves en ökning. Av ämbetsverkets nio amanuenser äro för närvarande tre anställda å riksbokslutsbyrån, två å ombudsmansexpeditionen, en å kansliet, en å fondbyrån och en å första utgiftsbyrån, varjämte, alltsedan andra utgiftsbyrån inrättades år 1914, en amanuens varit gemensam för första och andra utgiftsbyråerna. Sistnämnda anordning har emellertid på grund av göromålens ökning visat sig icke längre vara möjlig att vidmakthålla, då nämligen dels revisorn å andra utgiftsbyrån behöver ett amanuensbiträde, som odelat ägnar sig åt uppgiften att biträda honom med granskning av inkommande rekvisitioner m. m., dels ock för de å första utgiftsbyrån anställda tre revisorerna krävas två amanuenser, som helt ägna sig åt dylikt arbete å sistnämnda byrå.

Statskontoret anser det därför nödvändigt att antalet amanuenser ökas till tio, därav två placeras å första och en å andra utgiftsbyrån. Då amanuensernas arvoden för närvarande utgå med lägst 1,500 och högst 2,000 kronor samt statskontoret med hänsyn till de nuvarande amanuensernas tjänsteålder finner skäligt, att antalet av de amanuenser, som avlönas med högsta beloppet, ökas med en, skulle alltså för nu angivna ändamål statskontorets anslag till amanuenser m. m. behöva ökas med 2,000 kronor. Om i enlighet med statskontorets ovan framställda förslag ytterligare två kvinnliga biträdesbefattningar uppföras å ordinarie stat med begynnelseavlönning å tillhoppa 2,800 kronor, beredes visserligen härigenom lättnad i nyssnämnda anslag till amanuenser m. m. Men detta oaktat är ställningen för närvarande sådan, att detta anslag, långt ifrån att kunna minskas, i stället kräver ökning, icke blott med ovanberörda belopp å 2,000 kronor till ytterligare en amanuensavlönning, utan även därutöver med minst 5,000 kronor. Skälen härtill äro flera. I samma mån som antalet av statskontoret avgivna underdåniga utlåtanden och övriga utgående expeditioner allt jämt stiger, ökas kostnaden för sådan renskrivning, som ej medhinnas av de ordinarie skrivbiträdena. Å räntekammaren erfordras, utöver därstädes befintliga tre extra kvinnliga biträden med mera fast anställning under större delen av året tillfälliga biträden för att räkenskaperna skola inom behörig tid medhinnas. Till ersättning och flitpenningar åt de extra ordinarie tjänstemännen utan fast arvode krävas ökade belopp, därest statskontoret i konkurrensen med andra ämbetsverk skall kunna påräkna lämpliga och uppövade vikarier vid semester- eller annan ledighet för de ordinarie tjänstemännen.

Den höjning i statskontorets ordinarie anslag, varom ämbetsverket nu tillåter sig att göra framställning, uppgår alltså till sammanlagt 9,800 kronor, därav 2,800 kronor till begynnelselöner åt två ordinarie kvinnliga biträden, samt 7,000 kronor till ökning av anslaget till amanuenser, vikariatsersättning, renskrivning och flitpenningar.

På grund av vad sålunda anförts och då enahanda medelsbehov till fullo föreligger redan under år 1918, får statskontoret i underdånighet hemställa, det tacktes Eders Kungl. Maj:t föreslå nästinstundande riksdag att medgiva

dels att å statskontorets stat må från och med år 1919 uppföras ytterligare två kvinnliga biträdesbefattningar, en av första och en av andra lönegraden,

dels att för sådant ändamål samt för ökning med 7,000 kronor av anslaget till amanuenser, vikariatsersättning, renskrivning och flitpenningar det för statskontoret i riksstaten uppförda ordinarie anslaget måtte från och med år 1919 höjas med 9,800 kronor,

[5.]

dels att för tillgodoseende redan under år 1918 av det nu anmälda behovet av ökade arbetskrafter m. m. ett extra förslagsanslag, högst, å 9,800 kronor måtte beviljas antingen å tilläggsstat för år 1918 eller ock å 1919 års riksstat med rätt för Eders Kungl. Maj:t att disponera beloppet redan år 1918,

dels ock att förenämnda kvinnliga biträde å första utgiftsbyrån måtte, därest hon blir ordinarie innehavare av en från 1919 års början inrättad biträdesbefattning av andra lönegraden, få för ålderstilläggs åtnjutande tillgodoräkna sig sin förutgående tjänstgöring under åren 1916 och 1917.»

Innan jag närmare ingår på statskontorets berörda framställning, ber jag få erinra om den ännu svävande frågan angående inrättande av ett riksrevisionsverk, till vilket bland annat statskontorets riksbokslutsbyrå skulle överflyttas.

Departementschefen.

Det förslag, som i sådant avseende utarbetats av särskilda sakkunniga och som varit remitterat till de myndigheter, vilka särskilt berörts av detsamma, har ännu icke varit föremål för slutlig prövning av Kungl. Maj:t och torde icke kunna göras till föremål för framställning till instundande riksdag. Under sådana omständigheter kan man vid beräkningen av det för riksbokslutsbyrån erforderliga anslag för år 1919 utgå därifrån, att byrån alltjämt under nämnda år kommer att som hittills tillhöra statskontoret.

Vad därefter angår statskontorets förutnämnda framställning, framgår av densamma, att ämbetsverkets behov av ytterligare två kvinnliga biträden utöver dem, som för närvarande finnas uppförda å ordinarie stat, måste anses vara stadigvarande, och har jag därför intet att erinra emot statskontorets förslag, att nämnda två befattningar från och med år 1919 upptagas i ämbetsverkets ordinarie stat. De arbetsuppgifter, som skulle påvila det för första utgiftsbyrån avsedda biträdet, synas betinga befattningens upptagande i högre graden med en begynnelse-lön av 1,600 konor, under det att registratorns biträde torde böra uppföras i lägre graden med en begynnelse-lön av 1,200 kronor.

De allmänna villkoren och bestämmelserna för vissa biträdesbefattningar å domstolars, ämbetsverks och myndigheters stater böra givetvis göras tillämpliga på berörda nya befattningar.

Icke heller har jag något att invända emot statskontorets framställning om höjning från och med år 1919 av det ordinarie anslaget till amanuenser, vikariatsersättning, renskrivning och flitpenningar med ett belopp av 7,000 kronor. Den nu tillämpade anordningen, att en amanuens är gemensam för två av ämbetsverkets byråer, måste givetvis vara mindre lämplig, och vad angår det ökade behovet av medel till bestridande av kostnader för renskrivning ber jag få erinra, att Eders Kungl. Maj:t, i

[5.] enlighet med en av statskontoret gjord framställning, den 21 december 1917 av tillgängliga medel anvisat ett belopp av 8,000 kronor såsom fyllnad i ovannämnda anslag under år 1917, med befallning till statskontoret att sedermera anmäla beloppet till ersättande.

Behovet av anslag för nu berörda ändamål måste förvisso anses trängande, och statskontoret har också begärt, att medel för samma ändamål måtte på extra stat beredas redan för år 1918. Då emellertid av riksdagen beviljade medel knappast torde kunna bli disponibla förrän den 1 nästkommande april, har jag icke ansett mig kunna tillstyrka, att framställning göres till riksdagen om beviljande av större belopp för år 1918 än som motsvarar tiden från och med nyssnämnda den 1 april till årets slut eller sålunda 7,350 kronor, vilket belopp, i överensstämmelse med den föreslagna ändrade ordningen beträffande anslag, avsedda att disponeras redan under löpande år, torde böra äskas å tilläggsstat för år 1918. Framställning härom torde jag få göra framdeles under dagens lopp.

Slutligen har statskontoret hemställt, att det kvinnliga biträde, som för närvarande och sedan december månad år 1915 är anställt å ämbetsverkets första utgiftsbyrå för utförande av de åligganden, som skulle komma att påvila innehavaren av den ifrågasatta nya biträdesbefattningen av högre lönegraden, måtte, därest hon blir ordinarie innehavare av sistnämnda biträdesbefattning, få för vinnande av ålderstillägg räkna sig tillgodo sin förutgående tjänstgöring hos ämbetsverket under åren 1916 och 1917.

I sak har jag häremot intet att erinra, helst som medgivanden av dylik innebörd i ett flertal liknande fall blivit av riksdagen meddelade. Medgivandet synes mig dock böra lämnas under sådan form, att även tjänstgöring under år 1918 må få på enahanda sätt tillgodoräknas för vinnande av ålderstillägg.

På grund av jag sålunda anført får jag alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

dels medgiva,

att å statskontorets ordinarie stat må från och med år 1919 uppföras:

ytterligare ett kvinnligt biträde av högre avlöningsgrad med avlöning av..... kronor	1,600: —
därav lön	» 900: —
tjänstgöringspenningar	» 550: —
ortstillägg	» 150: —

ytterligare ett kvinnligt biträde av lägre av-
 löningsgrad med avlöning av kronor 1,200: —
 därav lön » 700: —
 tjänstgöringspenningar » 350: —
 ortstillägg » 150: —;

att en var av nämnda tjänst innehavare må äga
 rätt till två ålderstillägg till lönen, vardera å kronor
 200, efter respektive fem och tio år; samt

att det å statskontorets ordinarie stat uppförda
 anslaget till amanuenser, vikariatsersättning, renskriv-
 ning och flitpenningar, nu kronor 33,200: —
 måtte från och med år 1919 höjas
 med » 7,000: —
 till » 40,200: —;

dels förklara,

att berörda ålderstillägg skola utgå av det under
 sjunde huvudtiteln uppförda förslagsanslaget till ålders-
 tillägg;

att för de nya kvinnliga biträdena skola lända
 till efter rättelse de föreskrifter, som äro eller kunna
 varda utfärdade angående allmänna villkor och be-
 stämmelser att gälla för de å vissa domstolars, ämbets-
 verks och myndigheters stater uppförda biträdesbefatt-
 ningar; samt

att därest det av mig omnämnda å statskontorets
 första utgiftsbyrå för närvarande anställda extra kvinnliga
 biträdet befordras till ordinarie innehavare av den
 nya befattningen såsom kvinnligt biträde av högre
 lönegraden från och med ingången av år 1919, hon
 må för vinnande av ålderstillägg räkna sig tillgodo den
 tjänstgöring hos ämbetsverket omedelbart före sist-
 nämnda tidpunkt, varunder hon utfört arbete av samma
 beskaffenhet, som avsetts för innehavare av nämnda
 nya biträdesbefattning.

Vid bifall till de av mig föreslagna förhöjningarna i staten för
 statskontoret kommer det i riksstaten upptagna *ordinarie anslaget* till
 statskontoret, nu utgörande kronor 169,000: —
 att uppgå till » 178,800: —

5. Förstärkning av arbetskrafterna å statskontorets riksbokslutsbyrå m. m.

[6.]
Förstärkning
av arbets-
krafterna å
statskontorets
riksboksluts-
byrå. m. m.
(extra anslag.)

Under tiden från och med den 1 maj 1916 till och med den 31 december 1917 hava å statskontorets riksbokslutsbyrå varit anställda dels en extra förste revisor och dels ett extra kvinnligt biträde, sedan 1916 års riksdag ställt erforderliga medel till disposition.

Utgifterna för denna arbetsförstärkning utgjorde, för år räknat, arvode till den extra förste revisorn 5,600 kronor, ersättning till vikarie under semester för honom 225 kronor samt arvode till det extra kvinnliga biträdet 1,150 kronor, således sammanlagt 6,975 kronor eller i avrundat tal 7,000 kronor.

Denna förstärkning av arbetskrafterna å riksbokslutsbyrån har varit föranledd däraf att till följd av budgetens stegring och rikshuvudbokens tillväxt arbetet med riksbokslutet i hög grad ökats och avslutandet av rikshuvudboken alltmer försenats. För att rikshuvudboken må kunna vara tillgänglig för granskning av statsrevisorerna å bestämd tid, den 1 oktober, har övertidsarbete i stor utsträckning erfordrats. Förstärkningen av arbetskrafterna skulle möjliggöra, att rikshuvudbokens avslutande kunde medhinnas tidigare än förut varit fallet, varjämte det av statsrevisorerna framhållna önskemålet, att den s. k. statsliggaren måtte kunna utgivas i början av mars månad, skulle vinnas utan särskild kostnad.

Med bifall till en av Kungl. Maj:t gjord framställning beviljade även nästlidet års riksdag för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1918 ett förslagsanslag av högst 7,000 kronor.

Statskontoret har nu i skrivelse den 24 augusti 1917 gjort framställning om beredande av medel för ifrågavarande ändamål för år 1919 till enahanda belopp som för innevarande år, och har statskontoret därvid framhållit, att de skäl, som tidigare legat till grund för beviljande av anslag för ändamålet, med all säkerhet torde komma att äga oförminskad giltighet även beträffande år 1919.

Departements-
chefen.

Då behovet av ifrågavarande personalförstärkning sålunda torde komma att förefinnas även under år 1919, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till förstärkning av arbetskrafterna å statskontorets riksbokslutsbyrå med en extra förste revisor och ett extra kvinnligt biträde på *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst ... kronor 7,000.

Mynt- och justeringsverket.

6. Mynt- och justeringsverket.

I skrivelse den 15 september 1915 har mynt- och justeringsverket gjort framställning angående ökning av dess arbetskrafter samt reglering, i angivna hänseenden, av avlöningsförhållandena vid verket.

Sedan berörda skrivelse jämte vissa senare från mynt- och justeringsverket till Kungl. Maj:t inkomna framställningar remitterats till löneredleringskommittén, har sagda kommitté den 4 december 1917 avgivit utlåtande i ämnet.

Jag anhåller nu att få underställa ifrågavarande ärende Eders Kungl. Maj:ts prövning.

[7.]
Mynt- och
justerings-
verket.
(ordinarie
anslag.)

I en den 26 februari 1909 till riksdagen avlåten proposition (nr 101) föreslog Kungl. Maj:t, i anslutning till ett av 1902 års löneredleringskommitté avgivet betänkande, att dåvarande mynt- och kontrollverken skulle förenas till ett verk, benämnt mynt- och justeringsverket, till vilket från kontroll- och justeringsstyrelsen skulle överflyttas överinseendet över justeringsväsendet i riket, varjämte Kungl. Maj:t framlade förslag till avlöningsstat för det nya verket av följande utseende:

Kungl. Maj:ts
förslag till
1909 års
riksdag.

	K r o n o r				
	Lön	Tjänstgöringspenningar	Arvode	Orts-tillägg	Summa
Myntdirektören jämte fri bostad och bränsle ...	5,600	2,500	—	—	8,100
1 förste ingenjör, jämte fri bostad och bränsle	3,600	1,800	—	—	5,400
1 kamrerare, jämte fri bostad och bränsle...	3,100	1,600	—	—	4,700
1 ingenjör	2,200	1,500	—	300	4,000
1 kassör	2,200	1,500	—	300	4,000
1 myntgravör.....	—	—	2,500	—	2,500
1 vaktmästare, jämte fri bostad och bränsle ...	900	450	—	—	1,350
Till vikariatsersättningar	—	—	—	—	1,200
Summa	—	—	—	—	31,250

Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor och efter 10 år med ytterligare 500 kronor.

Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kronor, efter 10 år med ytterligare 500 kronor och efter 15 år med än ytterligare 500 kronor.

[7.]

Härjämte hemställde Kungl. Maj:t om godkännande av vissa närmare angivna villkor och bestämmelser för åtnjutande av de i staten angivna avlöningsförmånerna, bland vilka bestämmelser — i motsats mot vad förut gällt beträffande befattningshavarna i mynt- och kontrollverken — även upptagits förmån av fri semester, dock under den uttryckliga förutsättningen, att av de tjänstemän, som åtnjöte fri bostad och bränsle och vilka jämväl vore skyldiga att vara boende vid verket, allenast en i sänder finge vara semesterledig.

1909 års
riksdag.

I avsende å det framlagda löneregleringsförslaget hade riksdagen, enligt vad dess skrivelse den 22 maj 1909 nr 7 utvisar, ett par erinringar att framställa. Det belopp, vartill den myntdirektören och förste ingenjören tillkommande förmånen av fri bostad och bränsle uppskattats eller det tjänstemän i motsvarande lönegrader eljest tillkommande ortstillägg, resp. 600 och 400 kronor, syntes riksdagen väl lågt. De föreslagna avlöningarna borde med hänsyn härtill minskas med, för myntdirektören 300 kronor samt för förste ingenjören 200 kronor, vilka belopp borde avdragas å själva lönen. Avlöningen för myntdirektören skulle alltså bliva lön 5,300 kronor, tjänstgöringspenningar 2,500 kronor, tillhoppa 7,800 kronor, och begynnelseavlöningen för förste ingenjören lön 3,400 kronor, tjänstgöringspenningar 1,800 kronor, tillhoppa 5,200 kronor.

Jämväl kamrerarens avlöning syntes riksdagen med hänsyn till ovanberörda honom tillkommande naturaförmåner kunna minskas med 100 kronor, vilket belopp borde avdragas å hans till 3,100 kronor föreslagna lön.

Då emellertid riksdagen ansåge, att de sålunda gjorda nedsättningarna av ifrågavarande tjänstemäns löner icke skäligen borde föranleda minskning av de dem tillkommande pensioner, hade riksdagen i särskilda vid staten fogade anmärkningar angivit, att pensionsunderlagen skulle utgöra för myntdirektören lönen ökad med 300 kronor, för förste ingenjören lönen ökad med 200 kronor och för kamreraren lönen ökad med 100 kronor.

Beträffande de för vaktmästaren ifrågasatta avlöningsförmånerna hade riksdagen däremot ej ansett sig böra vidtaga någon nedsättning, med hänsyn till de särskilt stora krav, som måste ställas på denne befattningshavares ordentlighet, redbarhet och duglighet; det ålåge honom, bland annat, att inom staden transportera myntposter.

Jämväl i övrigt vann det framlagda förslaget riksdagens godkännande.

Den 18 juni 1910 utfärdades instruktion för mynt- och justeringsverket.

[7.]
Instruktion
för mynt-
och justerings-
verket.

I denna instruktion § 4 angåvos enahanda kompetensfordringar för myntdirektören, förste ingenjören, kamreraren och ingenjören, dock att för kamreraren dessutom fordrades ådagalagd förfarenhet i bokföring. I kungl. kungörelsen den 23 oktober 1914 angående ändrad lydelse av nämnda paragraf angives såsom kompetensfordringar för kamreraren: »dels att hava avlagt examen inom juridisk fakultet dels ock att hava ådagalagt förfarenhet i bokföring».

Jämlikt § 7 i ovanberörda instruktion, sådan denna paragraf lyder enligt kungl. kungörelsen den 18 oktober 1912, åligger det *förste ingenjören* att

utföra de proberingar å guld, silver, koppar, brons, krätser m. m., som erfordras för mynt- och medaljtillverkningen eller eljest för verkets egen verksamhet.

biträda myntdirektören vid utövandet av tillsynen över mynt- och medaljtillverkningen,

hava närmaste befattningen med och tillsynen å det behöriga verkstället av dels proberingen och värderingen av guld och silver, som för sådant ändamål inlämnas till verket, ävensom proberingen och kontrollstämplingen av guld- och silverarbeten, dels ock justeringsgöromålen, samt

själv deltaga i proberings-, värderings- och justeringsarbetet.

Kamreraren åligger, jämlikt § 8 i omförmälda instruktion, att

hava närmaste uppsikten över bokföringen vid verket och med biträde av kassören verkställa bokslut,

debitera avgifter till verket, vilka stå i samband med mynt- och medaljtillverkningen,

föra smältböckerna,

själv utföra eller övervaka in- och utvägningarna vid verkstäderna samt föra anteckningar däröver,

övervaka de präglade myntens uppräknig, granskning och uppvägning samt föra journal över uppräknigen och uppvägningen,

föra erforderliga förteckningar över guld, silver och mynt, som finnas i verkets förvaringsvalv, samt över inventarier, medaljstämplor o. d.,

efter uppdrag ombesörja upphandlingen av förbrukningsartiklar samt biträda myntdirektören vid vården av den statsverkets egendom, som upplåtits åt verket.

Enligt § 9 i meranämnda instruktion åligger det *ingenjören* att

[7.]

biträda vid de vid verket förekommande proberings-, värderings-, kontrollstämplings- och justeringsgöromål samt debitera avgifter för probering, värdering, kontrollstämpling och justering.

*Mynt- och
justerings-
verkets fram-
ställning den
15 sept. 1915.*

I sin underdåniga skrivelse den 15 september 1915 har mynt- och justeringsverket — under anförande, att de då gångna 5 1/2 åren av dess verksamhet visat, att dess ordinarie tjänstemannapersonal vore för liten, och under hänvisning till en skrivelsen bifogad promemoria — hemställt, att Kungl. Maj:t måtte till riksdagen avlåta proposition om ökande av verkets tjänstepersonal med en andragsgradstjänsteman, en förste ingenjör (justeringsingenjör), och en förstagsgradstjänsteman, en ingenjör.

Därjämte har verket hemställt, att myntdirektörens löneförmåner måtte ökas med 1,000 kronor och själva lönen sättas till 6,000 kronor, samt att pensionsunderlaget för kamreraren måtte bestämmas till 4,600 kronor, liksom ock att kamrerarens lön och tjänstgöringspenningar måtte bestämmas till respektive 2,800 och 1,800 kronor.

I omförmälda promemoria framhålles, att på grund av otillräckligheten av ordinarie personal extra arbetskraft i ej ringa utsträckning behövt anlitas.

Efter erinran om de förste ingenjören och ingenjören åliggande göromål påpekas, hurusom på dessa båda tjänstemän arbetet med proberingen och värderingen av guld och silver, kontrollstämplingen av guld- och silverarbeten samt justeringen vilade.

Dessa arbeten hade emellertid, sedan mynt- och justeringsverket började sin verksamhet, ökats i betydlig grad.

Genom de nya bestämmelser, som stadgats genom en från och med den 1 januari 1913 gällande ny förordning angående kontroll å guld- och silverarbeten, hade skrivelsernas antal till och från vederbörande kontrollstämplingsförrättare av guld- och silverarbeten i landsorten, vilka stämplingsförrättare numera även tillsattes av mynt- och justeringsverket, blivit betydligt flera och mer omfattande, varjämte genom den nya föreskriften om anmälningsskyldighet för tillverkare och försäljare av guld- och silverarbeten uppstått ett omfattande och tidsödande registreringsarbete. Sålunda hade under åren 1913 och 1914 samt halva år 1915 1,291 dylika anmälningar inkommit till verket.

Arbetet med proberingsgöromålen hade även ökats högst väsentligt. Så utfördes för utrönande av halten å de kontrollstämplade arbetena

och å inlämnat gods under år 1910 19,670 proberingar och under år 1914 25,158. [7.]

Göromålen med justeringsarbetet, som utgjordes av justering av inlämnat justeringsgods, såsom vikter, vågar, areometrar m. m., samt beredning av ärenden och uppsättning av förslag till skrivelser rörande justeringsgöromålen, hade även betydligt ökat, dels genom ökat antal justeringsgods, som vuxit från 11,882 år 1910 till 14,216 år 1914, dels genom det tillvägagångssätt vid justeringen, som visat sig nödvändigt att använda vid justeringen av areometrar och som tillämpats från och med år 1914. Då vidare blivit bestämt, att areometrar hädanefter vore underkastade periodisk omjustering, komme göromålen därmed att än mer ökas. Sålunda hade under första hälften av år 1915 för justering, omjustering eller undersökning inlämnats 777 areometrar, under det att under de 5 föregående åren hela antalet justerade och undersökta areometrar i medeltal varit 320 per år.

Till justeringsgöromålen hörde också att hava uppsikt över den staten tillhöriga justeringsmateriel, justerarna innehade. För att utöva tillsynen över denna materiel hade förut varit tillsatta justeringskontrollörer, som besökt justerarna och då översett och omjusterat densamma. Emellertid hade det åsyftade resultatet med denna tillsyn icke ernåtts, beroende därpå, att justeringskontrollörerna icke på sina resor kunnat medföra tillräckligt noggranna mättnings- och vägningsredskap för justeringen av justerarnas arbetslikare. I stället hade så förfarits, att dels denna justering verkställdes av myntdirektören under dennes tjänsteresor, dels verket tid efter annan låtit verkställa nämnda justering vid verket genom sina tjänstemän; till följd av bristande tid hade emellertid denna justering av likarne ej kunnat ske i den omfattning och så ofta, som varit önskvärt.

Enligt vad i promemorian vidare anföres, framginge ökningen i verkets arbetsbörda från år 1910 även med stor tydlighet av nedanstående siffror, som utvisade antalet »inkomna och utgående diarieförda ärenden»:

År	Inkommande ärenden	Utgående ärenden
1910	590	304
1913	1,240	585
1914	1,248	560
1915 (1:a halvåret)	747	295

De diarieförda ärendenas antal hade sålunda ungefär fördubblats sedan år 1910.

[7.] En följd av denna ökning av göromålen hade varit den, att förste ingenjören endast tillfälligtvis haft tid och tillfälle att deltaga i justeringsgöromålen, som nästan uteslutande handlagts av ingenjören med biträde av extra ordinarie tjänstemän. Till följd av justeringsgöromålen vidlyftiga beskaffenhet hade icke heller ingenjören hunnit med det honom i instruktionen särskilt ålagda arbetet att debitera avgifterna för kontrollstämplingen, vilket i medeltal krävde 2 à 3 timmar dagligen; denna debitering hade därför måst överlämnas till en e. o. tjänsteman, som på ingenjörens ansvar verkställt densamma. Ingenjören hade ej heller annat än undantagsvis kunnat deltaga i det dagliga arbetet med proberingsgöromålen.

En förstärkning av arbetskrafterna inom mynt- och justeringsverket måste därför anses vara av behovet synnerligen påkallad, och borde denna förstärkning givetvis ske genom ökning av antalet ordinarie tjänstemän.

Härvid låge då närmast till hands, att en ny andragradstjänst inrättades för handläggning av justeringsärendena, då dessa ärenden visat sig helt kunna upptaga en tjänstemans arbetstid.

Härigenom vunnes ock den fördelen, att tre jämställda tjänstemän tinge bereda och inför myntdirektören föredraga förekommande ärenden, som lämpligast kunde indelas i tre klasser, nämligen 1) ärenden angående probering, värdering och kontrollstämpling, 2) ärenden angående justering samt 3) ärenden av allmän natur samt sammanhängande med avgifter för myntning och medaljtillverkning.

Förste ingenjören och kamreraren hade nu under sig var sin förstegradstjänsteman. Det vore då synnerligen lämpligt att även den nye förste ingenjören (justeringsingenjören) hade under sig en förstegradstjänsteman, en ny ingenjör. Behovet av en sådan tjänsteman framginge tydligt av det antal e. o. tjänstemän, som verket måst begagna sig av.

Även ur synpunkten av att söka tillförskaffa verket goda arbetskrafter syntes ett uppflyttande så vitt möjligt av e. o. tjänstemän på ordinarie stat vara att förorda, och en tillökning av verkets arbetskrafter med *en* ordinarie tjänsteman torde icke vara tillfyllest för att tillgodose det mest trängande behovet.

Beträffande avlöningsbeloppen borde den nye förste ingenjören, då ingen anledning finnes att tilldela honom fri bostad och bränsle, erhålla samma avlöning, som tillkomme andragradstjänstemän i de centrala verken i allmänhet, och den nye ingenjören jämföras med den nuvarande ingenjören.

Beträffande myntdirektörens, den nuvarande förste ingenjörens och kamrerarens avlöningsförhållanden erinrades vidare, hurusom 1909 års riksdag funnit det belopp, vartill nämnde befattningshavare tillkommande förmånen av fri bostad och bränsle uppskattats eller det tjänstemän i motsvarande lönegrader eljest tillkommande ortstillägg, väl lågt och förty minskat de avlöningsbelopp Kungl. Maj:t föreslagit.

I promemorian framhålles, att förmånen av fri bostad och bränsle rätteligen borde uppskattas till lägst 1,200 kronor och med hänsyn till bostadslägenheternas beskaffenhet till samma belopp för dessa tre tjänstemän.

Avlöningsförmånerna skulle då te sig på följande sätt:

	Lön	Tjänstgöringspenningar	Uppskattat värde av förmånen av fri bostad och bränsle	Summa
Myntdirektören	5,300	2,500	1,200	9,000
Förste ingenjören	3,400	1,800	1,200	6,400
Kamreraren	3,000	1,600	1,200	5,800

»Slutsumman» för myntdirektörens avlöningsförmåner bleve sålunda motsvarande den lägre överdirektörsavlöningen, för kamrerarens motsvarande en andragsradstjänstemans avlöning och för förste ingenjörens motsvarande en andragsradstjänstemans avlöning, ökad med 600 kronor. Dessa 600 kronor kunde man, säges det i promemorian, mycket väl anse, att förste ingenjören finge uppbära till följd därav, att han enligt verkets instruktion vore myntdirektörens ställföreträdare.

För att emellertid bringa kamrerarens löneförmåner i överensstämmelse med en tjänstemans av andra normalgraden borde hans lön minskas till 2,800 kronor, men vid det förhållande, att den nuvarande kamreraren hade Kungl. Maj:ts fullmakt på sin tjänst, borde i lönestaten antecknas, att, då han av sjukdom vore hindrad att uppehålla sin tjänst, han skulle uppbära 200 kronor i lönefyllnad av reservationsanslaget till bestridande av de med mynt- och justeringsverkets drift förenade kostnader. I samband härmed borde hans pensionsunderlag bestämmas till 4,600 kronor.

Beträffande myntdirektörens åligganden erinrades vidare, att dessa vore av två olika slag, dels sådana, som under vanliga förhållanden åläge en chef för ett centralt ämbetsverk, dels ock sådana, som vore

[7.] av mera speciell natur, såsom ledandet av mynt- och medaljtillverkningen vid myntets verkstäder samt uppsikten över och vården av den statsverkets egendom, som blivit anvisad för mynt- och justeringsverket.

Till följd därav hade man att fördras av myntdirektören såväl den vetenskapliga kompetens, som borde fördras av varje chef för centralt ämbetsverk, som ock den tekniska kompetens, som borde fördras av ledaren för en industriell verksamhet.

Det påpekades härvid, hurusom en tekniskt bildad chef i statsförvaltningen ansetts böra uppbara högre avlöning än en blott vetenskapligt bildad. Då härtill komme, att göromålen vid verket i så ovanlig grad stigit, syntes myntdirektören vara förtjänt av den högre överdirektörsavlöningen, eller 10,000 kronor.

Såsom ytterligare skäl till att myntdirektörens avlöning borde höjas, anföres i promemorian, att vid senaste lönereglering den avlöning, som slutligen bestämdes för myntdirektören, med ej mer än 486 kronor 30 öre överstege den avlöning, som förutvarande myntdirektören och chefen för myntverket uppbar efter intjänt ålderstillägg, då hänsyn nämligen toges till skyldigheten för nuvarande myntdirektören att bidra till sin egen pensionering; och detta ehuru myntdirektören och chefen för mynt- justeringsverket vore chef såväl för förra myntverket och för förra kontrollverket som ock för det från förra kontroll- och justeringsstyrelsen överflyttade justeringsverket.

Avlöningsförmånen av 10,000 kronor borde fördelas i lön, 6,000 kronor, tjänstgöringspenningar, 2,800 kronor, och uppskattat värde av förmånen av fri bostad och bränsle, 1,200 kronor.

Beträffande nuvarande förste ingenjörens kontanta avlöning uttalas i promemorian den uppfattning, att några förändringar icke borde vidtagas med densamma.

I fråga om vaktmästarens avlöning borde införas en uppskattning av förmånen för honom av fri bostad och bränsle, vilken härvidlag kunde sättas till 400 kronor.

Enär den i avlöningsstaten upptagna posten »Till vikariatsersättningar 1,200 kronor» visat sig väl knappt tilltagen, ansågs densamma böra ökas med 1,000 kronor till 2,200 kronor.

I anslutning till vad sålunda framhållits framlades följande förslag till avlöningsstat:

[7.]

Befattningshavare	Lön kr.	Tjänstgöringspenningar kr.	Arvode kr.	Orts-tillägg kr.	Uppskattat värde av förmånen av fri bostad och bränsle kr.	Summa kr.	Anmärkingar
Myntdirektören	6,000	2,800	—	—	1,200	10,000	
1 förste ingenjör ¹⁾ ...	3,400 ¹⁾	1,800	—	—	1,200	6,400	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr. och efter 10 år med ytterl. 500kr.
1 d:o (justeringsing.)	3,600	1,800	—	400	—	5,800	
1 kamrerare ²⁾	2,800	1,800	—	—	1,200	5,800	
1 ingenjör	2,200	1,500	—	300	—	4,000	Efter 5 år kan lönen höjas med 500 kr., efter 10 år med ytterligare 500 kr. och efter 15 år med än ytterligare 500 kr.
1 d:o	2,200	1,500	—	300	—	4,000	
1 kassör	2,200	1,500	—	300	—	4,000	
1 myntgravör	—	—	2,500	—	—	2,500	
1 vaktmästare	900	450	—	—	400	1,750	Efter 5 år kan lönen höjas med 100 kr.
Till vikariatersättningar	—	—	—	—	—	2,200	
						Summa 46,450	

¹⁾ Härav 600 kronor i ersättning såsom myntdirektörens ställföreträdare.

²⁾ Pensionsunderlaget för denne förste ingenjör är 4,600 kronor.

³⁾ Pensionsunderlaget för kamreraren är 4,600 kronor.

Enligt ett vid mynt- och justeringsverkets ovannämnda skrivelse fogat protokollsutdrag har vid ärendets behandling förste ingenjören vid verket låtit anteckna skiljaktig mening i så måtto, att enligt hans mening högsta pensionsunderlaget för förste ingenjören borde ökas med 2/3 av 600 kronor eller till 5,000 kronor.

Från mynt- och justeringsverket hava sedermera till Kungl. Maj:ts inkommit ytterligare fyra skrivelser, daterade två den 30 september 1915, en den 8 oktober samma år och en den 26 september 1916, vilka såsom delvis berörande nu ifrågavarande ämne överlämnats till lönerogleringskommittén* för att tagas i övervägande vid behandlingen av förberörda lönerogleringsförslag.

Ytterligare skrivelser från mynt- och justeringsverket.

[7.]
Direkt till
löneregleringskommittén
ingivna
framställningar.

I sitt ovannämnda utlåtande den 4 december 1917 meddelar nu löneregleringskommittén till en början — efter att hava lämnat en redogörelse för mynt- och justeringsverkets tillkomst och utveckling ävensom för innehållet i verkets till Kungl. Maj:t ingivna löneregleringsförslag — att till kommittén inkommit en den 30 oktober 1917 daterad skrift från kamreraren i mynt- och justeringsverket l. Eckerström, däri denne framhållit vissa önskemål i sammanhang med frågan om reglering av avlöningsförhållandena för verket, nämligen

att kamreraren måtte komma i åtnjutande av enahanda avlöningsförmåner med dem, som förste ingenjören nu åtnjuter;

att förmånen av fri bostad för de tjänstemän vid mynt- och justeringsverket, som vore i åtnjutande av denna förmån (myntdirektören, förste ingenjören och kamreraren), borde åsättas ett betydligt lägre värde än föreslagna 1,200 kronor;

att åt kamrerareu, vilken lämpligare borde benämnas sekreterare och kamrerare, borde anförtros sådana arbeten, som ej vore av rent teknisk natur, men som nu åvilade olika tekniska tjänstemän inom verket;

att den i gällande instruktion intagna bestämmelsen därom, att av de tre tjänstemän, som hade bostad vid verket, blott en i sänder finge åtnjuta semester, måtte utgå ur instruktionen; samt

att felräkningspenningar borde tillerkännas kassören hos verket.

Vidare meddelar löneregleringskommittén, att i anledning av berörda skrift myntdirektören till kommittén inlämnat en skrivelse av den 24 november 1917, däri myntdirektören

dels berör förhållandena angående arbetsfördelningen inom verket,

dels beträffande semesterrätt för verkets tjänstemän ifrågasätter en sådan ändring av härutinnan gällande bestämmelser, att semester må, på sätt nu är fallet, åtnjutas, »dock med iakttagande av, att under dessa tider alltid minst två tjänstemän skola vara vid verket boende»,

dels vidhåller sitt förslag i fråga om värdering av vederbörandes bostadsförmåner samt kamrerarens avlöning,

dels ock förklarar sig sakna anledning tillstyrka uppförande å stat av särskilda misräkningspenningar för kassören.

Härjämte har myntdirektören, enligt vad kommittén upplyser, på begäran till kommittén inkommit med två skrivelser, den ena innehållande uppgifter angående vid mynt- och justeringsverket anställd extra personal och den andra med vissa statistiska uppgifter, kompletterande vad i angivna hänseenden i ovanberörda skrivelse den 15 september 1915 meddelats.

Enligt den förra skrivelsen äro vid myntsalen anställda två extra ordinarie tjänstemän, vid kontrollavdelningen tre extra ordinarie tjänste-

män och ett biträde samt vid justeringsavdelningen en extra ordinarie tjänsteman och ett biträde.

[7.]

Enligt vad i den senare skrivelsen meddelats, hade antalet anmälningar från tillverkare och försäljare av guld- och silverarbeten uppgått år 1913 till 1,050, år 1914 till 194, år 1915 till 110, år 1916 till 115 och år 1917 under tiden till den 25 oktober till 114. Antalet utförda proberingar å kontrollstämplat och proberat guld och silver, vilka år 1914 utgjort 25,158, uppgingo år 1915 till 30,577 och år 1916 till 32,505. Antalet justeringsgods, som år 1914 utgjort 14,216, därav 310 areometrar, uppgick år 1915 till 13,118, därav 1,022 areometrar, och år 1916 till 13,206, därav 1,382 areometrar. Antalet inkomna och utgående diarietörda ärenden utgjorde år 1915 respektive 1,195 och 752 samt år 1916 respektive 1,225 och 804.

Efter erinran att mynt- och justeringsverkets framställning avsågs dels en ökning av den ordinarie personalen vid verket med en förste ingenjör och en ingenjör dels ock viss reglering av avlöningsförhållandena för några av verkets nuvarande ordinarie befattningshavare, anför lönereglingskommittén i sitt merberörda utlåtande den 4 december 1917 i fråga om den förra delen av förslaget följande:

Lönereglingskommittén.

»Vad den förra delen av förslaget beträffar, skulle de justeringsgöromål, som enligt instruktionen ingå bland de nuvarande förste ingenjör och ingenjör tillhörande åligganden, överflyttas på de ifrågasatta nya befattningshavarna.

Av vad myntdirektören i nyssberörda framställning anfört och genom ovanberörda skriftliga uppgifter sökt ytterligare ådagalägga samt vad kommittén genom besök på stället vidare inhämtat har kommittén känt sig övertygad om behovet av den begärda förstärkningen av verkets ordinarie personal.

Såväl med hänsyn till ökningen av verkets arbeten som ock i betraktande av den relativt stora extra tjänstemannapersonal, varöver verket för närvarande förfogar, måste förslaget i denna del anses skäligt, och kommittén vill följaktligen för sin del förorda, att å ordinarie staten för mynt- och justeringsverket må uppföras ytterligare två tjänster, nämligen en förste ingenjör och en ingenjör.

I fråga om avlöningsförmånerna för dessa nya befattningar har kommittén ej anledning till erinran mot vad i detta avseende av myntdirektören hemställts eller att den nye förste ingenjören skulle jämställas med andra gradens tjänstemän och den nye ingenjören likasom den nuvarande erhålla en avlöning efter första normalgraden vid centrala ämbetsverk.

Då kommittén sålunda förordar uppförande å stat av bemälda två nya befattningar, förutsätter kommittén emellertid, att i instruktionen för verket bestämmelser intagas, som reglera arbetsförhållandena i så måtto, att vederbörande befattningshavare ej skola vara ovillkorligt bundna vid den avdelning, där de placerats, utan skola vara skyldiga att efter chefens bestämmande biträda varhelst göromålens ökade omfattning eller arbetets art sådant kräver.»

[7.]

Vad därefter angår den senare delen av det i mynt- och justeringsverkets framställning innefattade förslag, vilken avser jämkningar och ändringar beträffande avlöningsförmånerna för vissa av de för närvarande å stat uppförda befattningarna och resulterar i ett utarbetat förslag till ny stat för verket, yttrar löneregleringskommittén:

»Enligt kommitténs mening torde organisationen av det ämbetsverk, varom nu är fråga, med stor sannolikhet komma att influeras av åtskilliga dess verksamhet berörande yttre förhållanden, vilka — i följd av den starka utveckling, som på dithörande område försiggår och under den närmaste tiden otvivelaktigt kommer att råda — kommittén för närvarande icke kan bedöma. Härtill kommer den omständigheten, att verkets lokal- och nybyggnadsfråga är svävande, vilket förhållande ej torde vara utan betydelse, då det gäller att pröva en reglering av den art som den föreliggande. Med hänsyn till berörda omständigheter synes en nu genomförd definitiv reglering av mynt- och justeringsverkets stat knappast hava utsikter att bliva bestående för någon längre tid framåt. I följd därav måste kommittén anse tidpunkten icke vara inne att närmare ingå på frågan om en dylik reglering, alltså omfattande samtliga befattningshavares avlöningsförmåner, utan torde densamma böra anstå tills förhållandena i fråga om verkets lokala förläggning och dess utveckling under den närmare framtiden vunnit större fasthet.

Dock får kommittén härvid göra undantag för den å verkets stat uppförda vaktmästarbefattningen. Denne tjänst innehavares avlöningsförhållanden komma nämligen att beröras i det betänkande, som kommittén i anledning av särskild kungl. remiss har för avsikt att inom den närmaste tiden avgiva rörande vaktmästare och med dem jämförliga befattningshavare.

Om kommittén sålunda av anförda skäl ej anser några ändringar nu böra vidtagas beträffande avlöningsförmånerna för vissa av de för närvarande å stat uppförda befattningarna, så föreligga dessutom andra omständigheter av den beskaffenhet, att det framlagda förslaget till dylika ändringar icke kan av kommittén biträdas. Så anser kommittén förslaget om höjning av myntdirektörens avlöning till 10,000 kronor eller till enahanda belopp, som för närvarande utgår till vissa överdirektörer i centrala ämbetsverk, ägnat att väcka betänkligheter. Ett bifall härtill skulle kunna medföra konsekvenser av vittgående beskaffenhet. Erinras må nämligen, att en avlöning lägre än 10,000 kronor för närvarande åtnjutes av chefen för kontrollstyrelsen, riksarkivarien m. fl. chefer för verk, vilkas verksamhetsområden till deras omfattning väl torde kunna jämföras med mynt- och justeringsverkets.

Skulle det emellertid anses önskligt, att staten för sistnämnda verk underkastas en formell ändring, innebär verkets nu föreliggande förslag enligt kommitténs mening icke den rätta grundvalen för en sådan ändring. Det framlagda statförslaget finner kommittén nämligen från nu i allmänhet tillämpade lönetekniska synpunkter mindre tillfredsställande. Därest en omreglering av staten skulle ifrågakomma, borde densamma uppställas på ett sätt, som mer överensstämmer med vad i detta avseende för andra verk i allmänhet är vedertaget. Då kommittén emellertid, som ovan anförts, icke, såvitt angår nu förevarande del av verkets framställning, ansett sig böra förorda några realändringar i staten, finner sig kommittén under förhandenvarande förhållanden ej heller böra ingå på spörsmålet om en ändrad uppställning av verkets stat.»

Uppförande å mynt- och justeringsverkets stat av de av kommittén förordade nya förste ingenjör- och ingenjörsbefattningarna skulle, yttrar kommittén vidare, föranleda en ökning av staten med 9,800 kronor. I följd av dessa nya tjänsters inrättande borde man jämväl räkna med en ökning av anslaget till vikariatsersättningar med 350 kronor. Sammanlagda ökningen av staten skulle sålunda uppgå till 10,150 kronor.

Ålderstilläggen till de nya tjänstinnehavarna borde enligt kommitténs mening utgå av samma medel, varifrån ålderstillägg till övriga befattningshavare vid verket bestridas.

I fråga om avlöningsvillkoren anser kommittén, att de nya tjänstemännen borde i tillämpliga delar underkastas de för verkets nuvarande ordinarie tjänstemän gällande dylika villkor, därvid beträffande semester den nye förste ingenjören borde anses berättigad till sådan ledighet under en och en halv månad och den nye ingenjören under en månad. Emellertid föreslår kommittén för de nya tjänstemännen en mindre jämkning i ordalydelsen av en i de nuvarande avlöningsvillkoren intagen bestämmelse angående viss inskränkning i rätten till löneförhöjning genom ålderstillägg. I dylikt hänseende föreskrevs vid fastställandet av den för mynt- och justeringsverket nu gällande staten, att »löntagare, som då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnads- och tjänsteålder, som berättigar honom till pension, icke må tillträda samma förhöjning». Kommittén föreslår nu, att denna bestämmelse i avseende å de nya tjänstemännen, i enlighet med vad av 1917 års riksdag i en del fall godkänts, måtte erhålla den ändrade lydelsen, »att likväl löntagare, som, då han intjänat stadgad tid för erhållande av löneförhöjning, redan uppnått den levnadsålder, vid vilken han enligt bestämmelserna i lagen angående civila tjänstinnehavares rätt till pension är skyldig att från tjänsten avgå, icke må tillträda samma förhöjning».

Beträffande det i kamrerarens ovannämnda skrift till kommittén berörda bostadstvånget för vissa befattningshavare och den i samband därmed stående villkorliga semesterrätten yttrar kommittén, att frågan, huruvida uti gällande instruktionsbestämmelser några eftergifter och lättnader uti den av kamreraren ifrågasatta riktning kunde antagas vara befogade, syntes kommittén i främsta rummet vara beroende av vilka fordringar som säkerhetskravet i fråga om detta verk kunde anses uppställa. Härutinnan ansåge sig kommittén emellertid icke hava att uttala sig.

Vad kamreraren i oförmälda skrift i övrigt framhållit samt vad myntdirektören i anledning av densamma uttalat förklarar sig kommittén

[7.] anse besvarat genom vad kommittén i det föregående anfört eller ock vara av beskaffenhet att icke föranleda något särskilt yttrande från kommitténs sida.

Under återopande av vad sålunda anförts förordar kommittén *dels* att å ordinarie stat för mynt- och justeringsverket måtte från och med den 1 januari 1919 uppföras

en ytterligare förste ingenjör med en avlöning av 5,800 kronor, därav 3,600 kronor lön, 1,800 kronor tjänstgöringspenningar och 400 kronor ortstillägg, vartill skulle komma två ålderstillägg till lönen, vart och ett å 500 kronor, efter respektive 5 och 10 år, samt

en ytterligare ingenjör med en avlöning av 4,000 kronor, därav 2,200 kronor lön, 1,500 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, vartill skulle komma tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 500 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 år,

dels ock att bemälda nya tjänstinnehavare skulle i tillämpliga delar vara, på sätt av kommittén föreslagits, underkastade de för verkets övriga ordinarie befattningshavare nu gällande villkor och bestämmelser för åtnjutande av i stat uppförda avlöningsförmåner.

*Departement-
schefen.*

Av den i ärendet förebragta utredningen synes mig framgå, att mynt- och justeringsverket, som, alltsedan verket vid 1909 års riksdag organiserades i dess nuvarande form, arbetat med oförändrad ordinarie personalstyrka, numera med hänsyn till den ökade arbetsbördan är i behov av viss förstärkning av den fast anställda tjänstemannapersonalen. Mynt- och justeringsverkets av löneredningskommittén biträdda förslag om uppförande i staten av ytterligare en förste ingenjör- och en ingenjörstjänst synes mig under sådana omständigheter väl grundat, och finner jag mig böra lämna detsamma mitt förord. Vad löneredningskommittén föreslagit ifråga om avlöningsförmåner och avlöningsvillkor för de nya tjänstinnehavarna ävensom om skyldighet för dem att efter chefens bestämmande biträda varhelst inom verket göromålens ökade omfattning eller arbetets art sådant krävde föranleder icke någon erinran från min sida, liksom ej heller kommitténs förslag om höjning av det i staten för verket uppförda anslaget till vikariatsersättning med 350 kronor.

Vidkommande därefter mynt- och justeringsverkets förslag om ändringar i avlöningsförmånerna för den redan å stat uppförda personalen hos verket finner jag i likhet med löneredningskommittén detsamma icke vara av beskaffenhet att för närvarande böra föranleda någon statsmakternas åtgärd. De av löneredningskommittén mot de ifrågasatta löneförhöjningarna anförda skälen synas mig nämligen fullt övertygande,

och särskilt ifråga om ökning av myntdirektörens avlöning delar jag de betänkligheter, som av kommittén uttalats. Jag finner mig sålunda emot löneregléringskommitténs avstyrkande icke böra framlägga förslag om någon reglering av avlöningsförhållandena vid mynt- och justeringsverket. Härvid har jag emellertid att göra undantag för den å verkets stat uppförda vaktmästaren, vilken torde komma att beröras av det förslag till löneförbättring för dylika befattningshavare, som jag, sedan löneregléringskommittén avgivit betänkande i ämnet, torde bliva i tillfälle att för Eders Kungl. Maj:t anmäla.

Vad i övrigt i ärendet förekommit giver endast i ett hänseende anledning till yttrande från min sida. Jag syftar härvid på de önskemål, som uttalats av befattningshavare inom mynt- och justeringsverket om lättnad i den i instruktionen för ämbetsverket intagna föreskriften, att av de tjänstemän, som äga skyldighet att vara boende vid verket, allenast en i sänder må åtnjuta semester. Enligt mitt förmenande måste säkerheten inom verket anses behörigen tillgodosedd genom ett stadgande i den av myntdirektören i detta hänseende föreslagna riktningen, innebärande att under semestertiderna i allt fall minst två tjänstemän skola vara vid verket boende. Jag har sålunda intet att invända mot att instruktionen för ämbetsverket på dylikt sätt ändras. Härtill torde jag emellertid, i händelse av bifall till framställningen om inrättande av de ifrågasatta två nya ingenjörstjänsterna hos ämbetsverket, få återkomma i sammanhang med förslag till därav föranledda ändringar i berörda instruktion.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att besluta,

dels att å *ordinarie stat* för mynt- och justeringsverket skola från och med år 1919 uppföras

en ytterligare förste ingenjör med en avlöning av 5,800 kronor, därav 3,600 kronor lön, 1,800 kronor tjänstgöringspenningar och 400 kronor ortstillägg, jämte två ålderstillägg till lönen, vart och ett å 500 kronor, efter respektive 5 och 10 år samt

en ytterligare ingenjör med en avlöning av 4,000 kronor, därav 2,200 kronor lön, 1,500 kronor tjänstgöringspenningar och 300 kronor ortstillägg, jämte tre ålderstillägg till lönen, vart och ett å 500 kronor, efter respektive 5, 10 och 15 år,

dels att det å avlöningsstaten för mynt- och justeringsverket uppförda anslaget till vikariatsersätt-

[7.]

ningar, nu	kronor 1,200,
skall från och med år 1919 höjas med »	350
till	» 1,550;

dels ock att ovannämnda nya befattningshavare skola i tillämpliga delar vara, på sätt av mig förut nämnts, underkastade de för verkets övriga ordinarie befattningshavare nu gällande villkor och bestämmelser för åtnjutande av i stat uppförda avlöningsförmåner.

Vid bifall till vad jag sålunda föreslagit skulle slutsumman av avlöningsstaten för mynt- och justeringsverket, nu	kronor 30,650,
höjas med	» 10,150
till	» 40,800.

Å riksstaten finnes emellertid allt sedan år 1912 uppfört ett ordinarie reservationsanslag till bestridande av de med mynt- och justeringsverkets drift förenade kostnader å 915,000 kronor, i vilket belopp jämväl är inräknat avlöningsstatens slutsumma. Detta anslag motsvaras å riksstatens inkomstsida av eu post: »inkomster av myntning och justering» å samma belopp 915,000 kronor; och föreskrevs vid anslagets uppförande i riksstaten, att detsamma skulle utgå av inkomsterna av verkets verksamhet, under förutsättning tillika, att de å dessa inkomster uppkommande överskott tillsvidare skulle efter vederbörligt tillstånd användas uteslutande för det med anslaget avsedda ändamål. Vid beräkningen av anslagets belopp återopade, på sätt av det vid statsverkspropositionen till 1911 års riksdag fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden framgår, dåvarande departementschefen en av myntdirektören upprättad promemoria över verkets utgifter, däri dessa med ledning av 1906—1909 års räkenskaper uppskattats — inklusive avlöningsstaten — till ett årligt belopp av 915,150 kronor.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift av den 28 september 1917 har emellertid myntdirektören, som redan för 1918 års riksstat ifrågasatt en höjning av anslaget till mynt- och justeringsverket med 25,000 kronor, ehuru detta förslag då icke föranledde någon Kungl. Maj:ts åtgärd, nu framhållit, att en höjning av anslaget vore av åtskilliga omständigheter betingad, särskilt med hänsyn till de ökade kostnaderna för inköp av metaller samt höjningar i avlöningarna till de hos verket anställda arbetarna, samt förty hemställt, att anslaget måtte i 1919 års riksstat upptagas med ett till 1,060,000 kronor förhöjt belopp. Till detta belopp har ock förut denna dag, i enlighet med statskontorets av

mig biträdda hemställan, den å riksstatens inkomstsida uppförda posten »inkomster av myntning och justering» i riksstatsförslaget för år 1919 höjts.

I det av myntdirektören föreslagna anslagsbeloppet har visserligen avlöningsstaten inräknats med 42,450 kronor, medan densamma enligt mitt förslag skulle sluta å ett belopp av endast 40,800 kronor. Någon sänkning av anslagets slutsumma synes emellertid av denna anledning så mycket mindre böra vidtagas, som för år 1919 sannolikt torde tillkomma vissa i myntdirektörens skrift ej beräknade utgifter, såsom krigstidstillägg och krigstidshjälp åt befattningshavarna i myntverket samt löneförbättring åt verkets vaktmästare.

På grund härav och under hänvisning till det belopp, till vilket för år 1919 inkomsterna av myntning och justering beräknats, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att från och med år 1919

dels höja det i riksstaten uppförda *ordinarie reservationsanslaget* till bestridande av de med mynt- och justeringsverkets drift förenade kostnaderna, nu kronor 915,000
med » 145,000
till » 1,060,000,

att utgå av inkomsterna av verkets verksamhet, under förutsättning tillika, att de å dessa inkomster uppkommande överskott tillsvidare skola efter vederbörligt tillstånd användas uteslutande för det med anslaget avsedda ändamål,

dels ock förklara, att av berörda belopp, 1,060,000 kronor, skall till avlöningar åt verkets ordinarie personal samt vikariatsersättningar i enlighet med avlöningsstaten för verket utgå ett belopp av 40,800 kronor.

Kommerskollegium m. m.

7-16. Kommerskollegium m. m.

[8.]
 Kommers-
 kollegium
 m. m.
 (Ordinarie
 och extra
 anslag.)

Genom nådigt brev den 13 november 1908 uppdrog Kungl. Maj:t åt en kommitté att verkställa utredning rörande förändrad organisation av kommerskollegium och i sammanhang därmed reglering av löneförhållandena vid nämnda ämbetsverk m. m. samt att därefter till Kungl. Maj:t inkomma med de utlåtanden och förslag, varitill ifrågasvarande utredning kunde giva anledning. Till statsrådsprotokollet i detta ärende anförde chefen för finansdepartementet beträffande omfattningen av berörda utredning, att den naturligtvis icke borde inskränka sig allenast till frågan om kommerskollegii omorganisation. Närmast borde undersökas, efter vilka grunder och på vilket sätt en sådan omorganisation borde vidtagas, för att kollegium skulle, såsom för närvarande finge anses vara avsett, kunna bliva det centrala organet för statens hela näringspolitik, därvid departementschefen lämnade frågan om ett särskilt departement för handel och näringar å sido.

Enligt nådigt brev den 11 december 1908 uppdrog Kungl. Maj:t åt särskilda kommitterade att verkställa en undersökning angående de förändringar, vilka kunde finnas erforderliga eller lämpliga i statsdepartementens genom grundlag fastställda indelning såväl som i personalen och arbetssättet inom departementen samt den närmare fördelningen av ärendena departementen emellan. Vid behandlingen inför Kungl. Maj:t av frågan om detta uppdrag anförde föredraganden, chefen för justitiedepartementet, bland annat, att frågan om kommerskollegii organisation, vilken fråga blivit hänskjuten till behandling av nämnda kommitté (kommerskollegiikommittén), i många stycken kunde rätt nära beröra det ifrågasatta handels-, industri- och sjöfattsdepartementets uppgift och befogenhet.

Sambandet mellan nämnda bägge uppdrag har ock föranlett förstnämnda kommitté, kommerskollegiikommittén, och departementalkommitterade att anordna samarbete i avseende å organiserandet av den centrala förvaltningen rörande handel, industri och sjöfart. Med hänsyn därtill att kommerskollegii förvaltningsområde i stort sett omfattar nyssnämnda näringar samt att ärenden angående dessa näringsgrenar komma att utgöra det huvudsakliga föremålet för ett blivande handelsdepartements förvaltning, hava kommittéerna även funnit det lämpligt att avgiva ett gemensamt förslag i fråga om inrättande av ett nytt statsdepartement, omfattande handel, industri och sjöfart. De båda kommittéernas förslag i ämnet avgavs den 5 juli 1913. Kommerskollegiikommittén har för

sin del förmått sig hava haft så mycket mindre betänklighet mot nämnda arbetsplan som kommittén biträdde departementalkommitterades förslag, att det centrala organet för handel, sjöfart och industri skulle ingå som en avdelning av handelsdepartementet.

Över det av kommittéerna avgivna betänkande hava underdåniga utlåtanden avgivits av marinförvaltningen, lotsstyrelsen, statskontoret, generaltullstyrelsen, lantbruksstyrelsen, cheferna för sjökartverket samt Sveriges geologiska undersökning, direktionen för handelsflottans pensionsanstalt samt styrelserna för tekniska högskolan och Chalmers tekniska läroanstalt i vad betänkandet angår en var av dem, varjämte justiekanslersämbetet avgivit underdånigt utlåtande i vad betänkandet rör frågan om maritim åklagare samt värden av kronans gruvegendom ävensom kammarkollegium utlätit sig angående sistnämnda fråga. Kommerskollegium, som anbefallts avgiva underdånigt utlåtande över kommittébetänkandet i dess helhet, har i anledning härav i sammanhang med behandling av fråga angående beredande av provisorisk lönereglering för befattningshavare i ämbetsverket för år 1917 meddelat dåvarande departementschefen, att ärendet om kollegii omorganisation och därmed sammanhängande reglering av löneförhållandena inom ämbetsverket redan sedan slutet av år 1914 inom kollegium funnits i färdigberett skick. Kollegium hade emellertid ansett lämpligast att med avlämnande av det infordrade utlåtandet skulle anstå tills ärendet i och för framställning till riksdagen bleve föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

Vid föredragning inför Eders Kungl. Maj:t den 16 januari 1916 av de frågor, som tillhörde regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, uttalade dåvarande departementschefen i samband med frågan om provisorisk lönereglering för kollegium, att han med hänsyn till nödvändigheten att under dåvarande förhållanden i möjligaste mån undvika utgiftsökningar ansåge sig icke kunna tillstyrka, att frågan om omorganisation av kommerskollegium förelades 1916 års riksdag. Departementschefen framhöll dock angelägenheten av att denna organisationsfråga, som utan tvivel ägde stor betydelse för vårt lands näringsliv och dess utveckling, icke undanskötes längre än som vore alldeles oundgängligt. De nya slag av uppgifter, som under senare tider i alljämt ökad omfattning tillagts kommerskollegium, liksom den ökning av kollegii verksamhet överhuvud taget, som ständigt påginge, krävde utan tvivel redan nu en på samma gång fastare och mera tidsenlig organisation. Därjämte syntes departementschefen påtagligt, att detta ämbetsverk måste erhålla en bättre och rikligare utrustning i fråga om personal och organisation för att möta de högst maktpåliggande krav, som måste antagas komma att efter det pågående världskrigets slut ställas

[8.] på ett ämbetsverk med kommerskollegii uppgifter. Jämväl följande år, 1917, blev frågan om kollegii omorganisation undanskjuten. Föredragande departementschefen förklarade vid anmälan den 13 januari 1917 av de frågor, som tillhörde regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, att han fortfarande till fullo insåge angelägenheten av berörda organisationsfrågas snara lösning, men att de stora krav, som under då rådande extraordinära förhållanden ställdes på statskassan, nödgade honom att ehuru med största tvekan förorda, att frågan om omorganisation av kommerskollegium uppsköttes ytterligare ett år.

Sedan emellertid vid 1917 års riksdag frågan om statsdepartementens lönerreglering blivit bragt till lösning och statistiska centralbyrån i underdånig skrivelse den 6 oktober 1917 anhållit, att Eders Kungl. Maj:t ville till 1918 års riksdag avlåta framställning om detta ämbetsverks omreglering, vilken skrivelse den 12 oktober 1917 remitterats till lönerregleringskommittén, synes det mig, då jag är beredd att så snart sistnämnda ärende föreligger i färdigt skick till slutlig prövning upptaga detsamma, att kommerskollegium, vilket är det enda återstående icke omreglerade ämbetsverket, icke längre kan eller bör vänta med den nu sedan länge vilande omorganisationen. Kollegium har ock numera den 9 november 1917 avlämnat det infordrade underdåniga utlåtandet över kommittébetänkandet. Då jag emellertid ännu icke hunnit underkasta ärendet slutlig ganskning, torde de anslag, som erfordras i anledning av den ifrågasatta omorganisationen, tillsvidare allenast få beräknas.

Förslaget upptager, förutom omorganisation av själva kommerskollegium, jämväl ny organisation för bergsstaten, inspektionerna över elektriska anläggningar och sprängämnen samt förhandskontrollen över fartygs sjövärdighet. För de olika ändamålen hava beräknats anslag till belopp av respektive 397,400 kronor, 66,025 kronor, 20,800 kronor, 7,600 kronor och 149,850 kronor, vilka samtliga förutsatts skola, med utelutande av de nu för samma ändamål utgående anslag, uppföras å ordinarie stat. I det för kommerskollegium avsedda anslaget innefattas bland annat jämväl avlöningar för en handelsundervisningsinspektör, en skeppsmättningsöverkontrollör och en navigations-skoleinspektör, vadan, vid bifall till förslaget, *dels* det å riksstaten under sjunde huvudtiteln uppförda ordinarie anslaget till handelsundervisningsinspektionen skulle utgå, *dels ock* det å tullverkets omkostnadsstat upptagna förslagsanslaget å 38,200 kronor till skeppsmättningskostnad och det under femte huvudtiteln uppförda ordinarie anslaget å 185,620 kronor till navigations-skolorna skulle vederbörligen minskas. Beträffande sist omnämnda två anslag finner jag mig nu böra föreslå, att de, i avbidan på definitivt beslut i ämnet, utbrytas, det förra från tullverkets stater och det senare från sin nuvarande plats å riksstaten, samt att i deras ställe under sjunde

huvudtiteln för ifrågavarande ändamål å ordinarie stat beräknas anslag till samma belopp som de förutvarande anslagen, dock med avdrag av de beräknade avlöningarna för ovannämnda inspektörer. I sammanhang härmed torde jämväl det å riksstaten under femte huvudtiteln uppförda reservationsanslaget å 2,200 kronor till navigationslärarkursen böra utgå och enahanda belopp för samma ändamål under sjunde huvudtiteln beräknas bland de ordinarie anslagen. Likaledes torde det under femte huvudtiteln uppförda ordinarie förslagsanslaget å 13,000 kronor till ålders-tillägg för personalen vid undervisningsanstalterna för sjöfart och nautisk-meteorologiska byrån böra minskas med det för personalen vid undervisningsanstalterna avsedda beloppet, 11,000 kronor, vilket i stället torde få såsom förslagsanslag beräknas bland de ordinarie anslagen under sjunde huvudtiteln, varjämte under sistnämnda huvudtitel torde få såsom förslagsanslag bland de extra anslagen upptagas ett belopp av 35,000 kronor till tillfälliga lönetillägg åt lärarpersonalen vid navigationsskolorna i riket.

På grund av vad jag sålunda anfört och under framhållande, att jag genom att i anslaget till kommerskollegium inräkna avlöning för en handelsundervisningsinspektör icke tagit slutlig ställning till frågan om huruvida denne bör uppföras å kommerskollegii stat, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t ville föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition i ämnet, som kan bli va riksdagen förelagd, under sjunde huvudtiteln för år 1919 beräkna

dels bland de *ordinarie anslagen*

a) för upprätthållande av kommerskollegii verksamhet ett belopp av	kronor 397,400
b) för upprätthållande av bergsstatens verksamhet ett belopp av	» 66,025
c) för upprätthållande av inspektionens över elektriska anläggningar verksamhet ett belopp av	» 20,800
d) för upprätthållande av sprängämnesinspektionens verksamhet ett belopp av	» 7,600
e) för anordnande av kontroll å fartygs sjövärdighet såsom förslagsanslag ett belopp av högst	» 149,850
f) för navigationsskolorna ett belopp av	» 178,120
g) för navigationslärarkursen såsom reservationsanslag ett belopp av	» 2,200

Sjunde huvudtiteln.

[8.]

h) till ålderstillägg för personalen vid undervisningsanstalterna för sjöfart såsom förslagsanslag ett belopp av	kronor	11,000
i) för bestridande av skeppsmätningsskostnader såsom förslagsanslag ett belopp av	»	32,200
<i>dels ock bland de extra anslagen</i>		
till tillfällig löneförbättring åt lärarpersonalen vid navigationsskolorna såsom förslagsanslag ett belopp av	»	35,000.

Kammarrätten.

17. Kammarrätten, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 284,300.

18. Förstärkning av kammarrättens arbetskrafter.

[9.]
Förstärkning
av kammarrättens
arbetskrafter.
(extra anslag.)

I en till riksdagen den 16 april 1917 avlåten proposition (nr 246) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen, under åberopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för samma dag, att — jämte betydande tillägg till ämbetsverkets ordinarie stat — å extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag av högst 88,526 kronor till förstärkning av kammarrätten under år 1918 med fyra adjungerade ledamöter och under senare halvåret 1917 med två adjungerade ledamöter utöver dem, för vilka medel förut beviljats av riksdagen, ävensom för avlönande av amanuenser och för bestridande av övriga av adjunktionerna föranledda utgifter, till arvoden enligt de i ovannämnda utdrag av statsrådsprotokollet angivna grunder åt tio extra revisorer och åtta extra räknebiträden, till bekostande av semestervikariat för extra revisorer och extra räknebiträden samt till arvode åt en förste revisor m. m., med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 av anslaget disponera högst 6,825 kronor.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag skulle det till användning under år 1918 avsedda beloppet, 81,701 kronor, fördela sig på följande poster, nämligen:

för förstärkning av kammarrätten med fyra adjungerade ledamöter ävensom för avlönande av amanuenser och för bestridande av övriga av adjunktionerna föranledda utgifter, högst	kronor	27 300
arvoden åt 10 extra revisorer à kronor 3900	»	39,000
» » 8 extra räknebiträden à kronor 1,550	»	12,400
till semestervikariat för extra revisorer och extra räknebiträden	»	2,134
arvode åt en förste revisor m. m.	»	867

Summa högst kronor 81,701.

Sedan riksdagen i skrivelse den 16 juni 1917 angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel anmält, att riksdagen bifallit Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning, fann Kungl. Maj:ten den 25 juni 1917, i anslutning till riksdagens berörda beslut, gott att i avseende å användningen av det å extra stat avvisade anslaget förklara att kammarrätten skulle åtnjuta biträde dels under senare hälften av år 1917 av, förutom de adjungerade ledamöter, för vilka medel förut beviljats av riksdagen, ytterligare två adjungerade ledamöter, dels ock under år 1918 av fyra adjungerade ledamöter, och

att sålunda adjungerad ledamot skulle vara berättigad dels att under tiden för förordnandet uppbära, för år räknat, om han vore ordinarie tjänsteman, en mot kammarrättsråds tjänstgöringspenningar svarande ersättning, eller 2,500 kronor, dock med skyldighet att till den, som uppehölle hans tjänst, avstå de därmed förenade tjänstgöringspenningarna, men, om han icke vore innehavare av ordinarie befattning, ett arvode av 5,000 kronor, dock med skyldighet i detta fall att, därest han innehade stadigvarande amanuensförordnande, avstå hela amanuensarvodet, dels ock att åtnjuta ferier lika med kammarrättsråd.

Vidare bemyndigades kammarrätten, likaledes i anslutning till riksdagens ovannämnda beslut,

att till tjänsteman, som i egenskap av vikarie uppehölle ordinarie tjänst hos kammarrätten, vars innehavare förordnats till adjungerad ledamot, enligt vad ovan sagts, låta utbetala, utöver med tjänsten förenade tjänstgöringspenningar, arvode med 50 kronor i månaden;

att till avlöning under år 1917 åt två och under år 1918 åt fyra till biträden åt de adjungerade ledamöterna anställda amanuenser med arvode för en var av dem av 125 kronor i månaden använda erforderligt belopp;

att för år 1918 förordna tio extra revisorer och åtta extra räknebiträden, vilka extra befattningshavare skulle genom förordnanden till vidare tillsättas i den ordning, som om motsvarande ordinarie befattningshavare i ämbetsverket vore föreskrivet, med iakttagande att ifrågavarande extra befattningshavare skulle äga uppbära arvode, för år räknat, en var av de extra revisorerna med 3,900 kronor, därav 1,600 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar, och en var av de extra räknebiträdena med 1,550 kronor, därav 550 kronor skulle anses såsom tjänstgöringspenningar, ävensom åtnjuta rätt till semester lika med ordinarie revisorer och räknebiträden, dock med skyldighet för dem att iakttaga vad i fråga om daglig arbetstid å tjänsterummet gällde för ordinarie befattningshavare i motsvarande tjänster inom ämbetsverket;

att såsom tillägg till det i ämbetsverkets stat uppförda anslaget till vikariatsersättning, arvode åt extra biträden, flitpenningar och till-

- [9.] fällig renskrivningskostnad använda dels under år 1918 ett belopp av 1,300 kronor samt under senare halvåret 1917, utöver vad för nämnda tid förut beviljats, ett belopp av 325 kronor till bestridande av den ökade renskrivningskostnad, som bleve en följd av de adjungerade ledamöternas arbete, dels ock erforderligt belopp, i runt tal 2,134 kronor, till bestridande av vikariatsersättning under semester för de extra revisorerna och extra räknebiträdena; samt
att till arvode åt en förste revisor ävensom fyllnadsarvode åt hans semestervikarie använda ett belopp av 867 kronor.

Kammarrätten.

I skrivelse den 18 september 1917 har kammarrätten nu anmält, att det för användning under år 1918 anvisade extra anslaget vore behöfligt även under år 1919, därest kammarrättens ämbetsverksamhet då skulle kunna på tillfredsställande sätt uppehållas, samt i anledning härav gjort framställning om extra anslag för år 1919 till samma belopp, som av 1917 års riksdag beviljats för användning under år 1918.

Till stöd för framställningen åberopar kammarrätten vad kammarrätten i skrivelser den 26 oktober och den 14 december 1916 anfört i fråga om anslagsbehovet för år 1918. Redogörelse för innehållet i sagda tvenne skrivelser återfinnas i förberörda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden den 16 april 1917; och tillåter jag mig för kändedom om skrivelsernas innehåll samt de skäl i övrigt, som föranlett Kungl. Maj:ts till fjolårets riksdag avlåtna anslagsbegäran för kammarrätten hänvisa till innehållet i omförmälda protokollsutdrag.

Till belysande av behovet av fortsatt personalförstärkning meddelar kammarrätten vidare, att under de sju första månaderna av år 1917 till kammarrätten inkommit 3,649 till kammarrättsråds föredragning hörande besvärsmål och av ämbetsverket avgjorts 2,334 sådana mål, under det antalet inkomna och avgjorda dylika mål under motsvarande månader utgjort år 1914 respektive 3,023 och 1,591, år 1915 respektive 3,014 och 2,104 och år 1916 respektive 3,155 och 2,169.

Departementschefen.

På sätt av meranämnda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden den 16 april 1917 framgår, anförde dåvarande departementschefen, då frågan om förstärkning av kammarrättens arbetskrafter för sista halvåret 1917 och året 1918 för Kungl. Maj:t anmäldes, bland annat, att det syntes honom lämpligt, att den ganska omfattande utvidgningen av revisionsavdelningens personal, som då ifrågasattes, företoges till slutligt avgörande i samband med frågan om inrättandet av ett riksrevisionsverk; och fann sig departementschefen på denna grund föranlåten att föreslå, att de å revisionsavdelningen ifrågasatta nya tjänsterna

tillsvidare uppfördes å extra stat. Samtidigt uttalade han emellertid den förhoppningen, att återstående utredning rörande inrättandet av ett riksrevisionsverk skulle kunna avslutas så snart, att proposition i ämnet kunde framläggas till 1918 års riksdag.

[9.]

Såsom förhållandena nu utvecklats sig, lär det emellertid, på sätt jag redan tidigare denna dag antytt, knappast bliva möjligt att bringa frågan om inrättande av ett riksrevisionsverk under innevarande års riksdags prövning, vadan det måste förutses, att kammarrätten under år 1919 kommer att bedriva sitt arbete i samma ordning som hittills. Under sådana omständigheter torde kammarrätten för arbetets behöriga fortgång å såväl revisions- som domstolsavdelningen för år 1919 böra å extra stat beredas samma personalförstärkning som den för år 1918 medgivna. Jag finner mig alltså böra förorda, att framställning hos riksdagen göres om anvisande av de för dylikt ändamål erforderliga medel, att användas i enlighet med de beträffande dispositionen av anslaget för år 1918 stadgade grunder.

På grund av vad sålunda anförts hemställer jag, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att, till förstärkning av kammarrätten med fyra adjungerade ledamöter ävensom för avlönande av amanuenser och för bestridande av övriga av adjunktionerna föranledda utgifter, till arvoden enligt av mig förut angivna grunder åt tio extra revisorer och åtta extra räknebiträden, till bekostande av semestervikariat för extra revisorer och extra räknebiträden samt till arvode åt en förste revisor m. m., å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 81,701.

Statistiska centralbyrån.

19 och 20. Avlöningsmedel för statistiska centralbyrån m. m.

I skrivelse den 6 oktober 1917 har statistiska centralbyrån framlagt förslag till lönereglering för ämbetsverket i syfte att samtliga där anställda befattningshavare måtte uppföras å ordinarie stat och i samband därmed vissa andra förändringar vidtagas i ämbetsverkets organisation. Förslaget upptager för år 1919 dels avlöningsstat för centralbyrån, slutande å en summa av 131,000 kronor, dels ock ett ordinarie reservationsanslag till amanuenser, vikariatsersättningar och tillfälliga biträden å 27,300 kronor.

[10.]
Statistiska
centralbyrån.
(ordinarie
anslag.)

Sedan detta förslag till Kungl. Maj:t inkommit, anbefalldes genom
Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

[10.] nådig remiss den 12 oktober 1917 löneregleringskommittén att så skyndsamt omständigheterna medgåve däröver avgiva yttrande. Detta har emellertid ännu ej inkommit. I avvaktan härå torde ovan berörda belopp på förslaget till riksstat allenast beräknas.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att i avbidan på den proposition om anvisande av medel för ändamålet, som kan bliva förelagd riksdagen, på 1919 års stat till statistiska centralbyrån beräkna bland de *ordinarie anslagen*

<i>dels</i> ett belopp av	kronor 131,000,
<i>dels ock</i> såsom reservationsanslag ett belopp av	» 27,300.

21. Bibliotekets underhållande, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* kronor 2,000.

Byggnadsstyrelsen.

22. Byggnadsstyrelsen, *oförändrat ordinarie anslag* kronor 157,200.

23. Utförandet av mätningar och andra undersökningar av i kulturhistoriskt avseende märkliga byggnader i allmänhet, *oförändrat ordinarie reservationsanslag* kronor 3,000.

24. Förhyrande av lokal för två av byggnadsstyrelsens byråer m. m.

[11.]
Förhyrande
av lokal för
två av bygg-
nadsstyrelsens
byråer m. m.
(extra anslag.)

I anledning av förslag av Kungl. Maj:t (proposition nr 307) anvisade 1917 år riksdag (skrivelse 316) för beredande av lokal för byggnadsstyrelsen samt för anställande av en extra vaktmästare hos ämbetsverket å extra stat för år 1918 ett förslagsanslag å högst 9,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1917 disponera erforderlig del av beloppet.

Genom beslut den 28 september 1917 godkände Kungl. Maj:t ett av överintendentensämbetet träffat avtal, varigenom i huset nummer 18 vid Klara södra kyrkogata för en årshyra av 6,000 kronor förhyrts från den 1 oktober 1917 till den 1 oktober 1918 med förlängningsrätt till den 1 oktober 1922 en lägenhet om 12 rum, tambur m. m., avsedd att inrymma byggnadsstyrelsens byggnads- och intendentsbyråer. I enlighet med överintendentensämbetets hemställan medgav Kungl. Maj:t

samtidigt, att ovannämnda förslagsanslag, som skulle stå till byggnadsstyrelsens förfogande, finge användas sålunda: [11.]

till hyra för nämnda lokal för tiden från den 1 oktober 1917 till 1918 års slut.....	kronor 7,500: —
till ändringsarbeten i samma lokal för beredande av plats för vaktmästare	» 250: —
för inläggande av gamla linoleummattor i vaktmästarrummet, korridorer och några rum	» 150: —
till avlöning för 1918 åt vaktmästare å lokalen i fråga.....	» 1,200: —
för anordnande inom den förhyrda lokalen av en stockholmstelefon	» 80: —
till oförutsedda hithörande utgifter	» 20: —
	<hr/> Summa kronor 9,200: —.

I skrivelse den 25 september 1917 har överintendentensämbetet gjort framställning om beredande för ifrågavarande ändamål av anslag till samma belopp jämväl för år 1919; och har ämbetet i sistnämnda skrivelse, efter att hava erinrat att anslag beviljats bland annat till förhyrande av lokal för år 1918, anfört följande:

»Den lägenhet, som med föranledande härav förhyrts, torde för den blivande byggnadsstyrelsen erfordras jämväl under år 1919. Härjämte torde för de två av ämbetsverkets byråer, som skola hava sina lokaler i berörda lägenhet, för år 1919 behövas två extra vaktmästare, då budskickningar med vaktmästare dagligen under tjänstgöringstiden till icke ringa antal förekomma och då vidare en vaktmästare städse måste vara till hands inom ämbetslokalen icke minst för att sköta om telefonväxeln m. m. Därjämte åtgår till årsavgift för hållande av en stockholmstelefon i lokalen i fråga ett belopp av 80 kronor. Slutligen torde en summa böra beräknas för sådana ändringar inom lokalen, som må finnas erforderliga och icke kunna åläggas hyresvärden, samt för andra oförutsedda utgifter. Ämbetet anser förden skull, att ifrågavarande anslag för år 1919 icke bör sättas till lägre belopp än för år 1918, och har ämbetet härvid, såsom av det ovan anförda redan torde framgå, följt denna beräkning:

hyra för ett år enligt avslutat kontrakt	kronor 6,000
avlöning åt två extra vaktmästare à 1,200 kronor till vardera	» 2,400
stockholmstelefonavgift	» 80
oförutsedda inredningsarbeten m. m.....	» 720
	<hr/> eller tillhoppa kronor 9,200.»

Vad överintendentensämbetet sålunda anfört och föreslagit föranleder ingen erinran från min sida. Jag hemställer följaktligen, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

*Departements-
chefen.*

Sjunde huvudtiteln.

[11.]

att å *extra stat* för år 1919 anvisa för beredande av lokal för två av byggnadsstyrelsens byråer samt för anställande av två extra vaktmästare hos styrelsen m. m. ett förslagsanslag, högst..... kronor 9,200.

25. Länsarkitekter.

[12.]
Läns-
arkitekter.
(extra anslag.)

För anställande av länsarkitekter i enlighet med de närmare bestämmelser, som komme att av Kungl. Maj:t meddelas, beviljade 1917 års riksdag (skrivelse 269) å *extra stat* för år 1918 ett förslagsanslag å högst 25,000 kronor.

Under framhållande att någon erfarenhet ännu icke vunnits rörande behovet av eventuell förändring av berörda anslags storlek, har överintendentensämbetet i skrivelse den 25 september 1917 gjort framställning, i syfte att för ändamålet måtte även för år 1919 hos riksdagen äskas ett anslag å 25,000 kronor.

Med instämmande i vad överintendentensämbetet sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 bevilja till avlöning åt länsarkitekter ett förslagsanslag, högst kronor 25,000.

Patent- och registreringsverket.**26. Patent- och registreringsverket.**

[13.]
Patent- och
registrerings-
verket.
(ordinarie
anslag.)

Vid den förändrade organisation av patent- och registreringsverket och reglering av löneförhållandena vid nämnda ämbetsverk, som beslutades år 1914 att tillämpas från och med år 1915, blev organisationen av bland annat ämbetsverkets bolagsavdelning ej fullständigt genomförd.

Enligt det förslag till omorganisation av patent- och registreringsverket, som förelades 1913 års riksdag men av riksdagen avslogs, skulle bolagsavdelningen erhålla en sådan sammansättning, att den komme att bestå av en byråchef såsom avdelningschef samt två byrådirektörer såsom ledamöter, varjämte där skulle anställas två notarier, två kvinnliga biträden av andra avlöningsgrad, fyra kvinnliga biträden av första avlöningsgrad samt amanuenser, förslagsvis beräknade till tre. Å det för hela ämbetsverket gemensamma registratorskontoret skulle vidare

vara anställda, förutom en registrator, två kvinnliga biträden av första avlöningsgrad.

Av den sålunda beräknade personalen blevo emellertid vid 1914 års organisation av ämbetsverket å bolagsavdelningen uppförda allenast följande ordinarie befattningshavare, nämligen en byråchef, två notarier, två kvinnliga biträden av andra avlöningsgraden och fyra kvinnliga biträden av första avlöningsgraden. Därjämte hava emellertid å avdelningen alltsedan år 1915 varit anställda två stadigvarande adjungerade ledamöter ävensom amanuenser samt manliga och kvinnliga biträden. Å registratorkontoret slutligen upptogs å ordinarie stat, förutom registratorn, allenast ett kvinnligt biträde av första avlöningsgraden.

Frågan om den slutliga organisationen av ifrågavarande del av patent- och registreringsverket har hållits öppen i avbidan på det beslut, statsmakterna kunde komma att fatta i fråga om förläggningen av ärenden angående registrering av aktiebolag. Denna förläggningsfråga har nämligen varit föremål för olika meningar, i det att från ena hållet, företrädesvis av patent- och registreringsverket, gjorts gällande, att nämnda ärenden borde där bibehållas, under det att från andra sidan — såväl departementalkommittéer och kommerskollegiekommittén i sitt gemensamma utlåtande angående inrättande av ett handelsdepartement och omorganisation av kommerskollegium ävensom kommerskollegium själv som ock från flera håll inom riksdagen — givits uttryck åt den uppfattningen, att berörda ärenden borde förläggas under handelsdepartementet eller eventuellt det omorganiserade kommerskollegium. Under hänvisning till att frågan om kommerskollegiets omorganisation inom den närmaste tiden komme att föreläggas Kungl. Maj:t till slutlig behandling och att numera frågan om bolagsärendens förläggning definitivt borde avgöras, har patent- och registreringsverket i skrivelse till Kungl. Maj:t den 4 september 1917 gjort framställning bland annat om att den år 1913 föreslagna fullständiga organisationen av ämbetsverkets förutnämnda avdelningar nu måtte komma till stånd.

Såsom jag redan förut anmält, är det min avsikt att om möjligt till instundande riksdag kunna framlägga förslag angående kommerskollegiets omorganisation. Huruvida i sammanhang därmed bolagsregistreringen må anses böra förläggas till nämnda ämbetsverk eller definitivt behållas hos patent- och registreringsverket, är jag emellertid icke i tillfälle att nu avgöra. Vid sådant förhållande, och då denna förläggningsfråga icke synes mig vara av den beskaffenhet, att densamma för närvarande behöver avgöras, har jag icke funnit mig beredd att därom nu uttala en slutlig mening, helst samma fråga jämväl äger

*Departements-
chefen.*

[14.] ett bestämt sammanhang med den ännu svävande frågan om inrättande av ett handelsdepartement. Det synes mig under sådana förhållanden lämpligast, att den ifrågasatta fullständiga organisationen av bolagsavdelningen hos patent- och registreringsverket får anstå, till dess icke blott frågan om kommerskollegiets omorganisation blivit avgjord utan jämväl frågan om inrättande av ett handelsdepartement företagits till slutlig prövning. Med hänsyn härtill kan jag icke nu tillstyrka patent- och registreringsverkets ifrågavarande framställning.

Jag hemställer alltså,

att till upprätthållande av patent- och registreringsverkets verksamhet må under sjunde huvudtiteln upptagas såsom oförändrat *ordinarie reservationsanslag* att utgå direkt av patent- och varumärkes- samt registreringsavgifternas medel ett belopp av kronor 540,600.

27. **Kostnader, som föranledas av överståthållarämbetets och länsstyrelsernas befattning med vissa slag av registrering.**

[14.] Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen till bestridande av kostnaderna för den överståthållarämbetet och länsstyrelserna åliggande befattning med registreringar och anmälningar till förenings-, försäkrings- och handelsregistren å extra stat för vart och ett av åren 1912—1918 anvisat ett förslagsanslag å 4,000 kronor ävensom medgivit, att de till nämnda myndigheter inflytande avgifter för sådana registreringar och anmälningar finge tillföras detta anslag såsom särskilda uppbördsmedel.

Kostnader, som föranledas av överståthållarämbetets och länsstyrelsernas befattning med vissa slag av registrering.

(extra anslag.)

Då enahanda anslag på grunder, som finnas närmare utvecklade i det vid statsverkspropositionen till 1911 års riksdag fogade statsrådsprotokoll över finansärenden för den 13 januari samma år, jämväl för nästkommande år är av behovet påkallat, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täckes föreslå riksdagen

att till bestridande av kostnaderna för den överståthållarämbetet och länsstyrelserna åliggande befattning med registreringar och anmälningar till förenings-, försäkrings- och handelsregistren å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag å kronor 4,000 ävensom medgiva, att de till nämnda myndigheter inflytande avgifter för sådana registreringar och anmälningar må tillföras detta anslag såsom särskilda uppbördsmedel.

Bankinspektionen.

28. Bankinspektionen.

Det ordinarie reservationsanslaget till upprätthållande av bankinspektionens verksamhet, för närvarande 67,000 kronor, torde på grund av Kungl. Maj:ts beslut den 13 november 1917 i riksstaten för år 1919 böra upptagas med ett till 80,500 kronor förhöjt belopp.

I avseende härå vill jag erinra, att Kungl. Maj:ts nyssnämnda beslut, för vilket jag nedan skall närmare redogöra, i huvudsak föranleddes av en av bankinspektionen den 12 november 1917 avläten så lydande skrivelse:

»Genom nådigt brev den 1 december 1916 har Eders Kungl. Maj:t med anledning av därom av bankinspektionen gjord framställning funnit gott att med ändring av den för bankinspektionen gällande staten förordna, att avlöningarna till nedannämnda befattningshavare i bankinspektionen skulle från och med år 1917 utgå med följande belopp, nämligen *dels* till sekreteraren, förutom arvode för biträde inom finansdepartementet med då utgående belopp, 3,000 kronor, därav 2,000 kronor lön och 1,000 kronor tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, att efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring tillträdas i enlighet med i nådiga brevet den 26 november 1909 givna bestämmelser, *dels ock* till assistent med 7,000 kronor, därav 4,900 kronor lön och 2,100 kronor tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring.

Till stöd för berörda framställning, i vad densamma avsåge assistent, anförde bankinspektionen bland annat: 'Bankväsendets utveckling ställer helt naturligt på den kontrollerande myndigheten ökade krav, och det är givetvis för tillgodoseendet av dessa krav av största vikt, att nämnda myndighet är i tillfälle förfoga över arbetskrafter, som äro fullt vuxna sin uppgift. Men om de löneförmåner, som kunna erbjudas assistenterna i bankinspektionen, komma att allt för mycket understiga vad dugande yngre bankmän kunna betinga sig i praktisk bankverksamhet, måste detta, såsom tidigare framhållits, otvivelaktigt menligt återverka på rekryteringsmöjligheterna på samma gång som frestelsen ökas att lämna verksamheten inom inspektionen för att mottaga vida bättre gottgjorda bankbefattningar.' Under innevarande år har, enligt vad bankinspektionen inhämtat, en väsentlig löneförbättring ägt rum för sådana hos de privata bankerna anställda befattningshavare, med vilka assistenterna i detta hänseende plägat jämföras. Och denna förhöjning, som betingats främst av de alltjämt stegrade levnadskostnaderna, motiverar enligt bankinspektionens mening en ytterligare förhöjning av assistents begynnelseavlöning med minst 1,000 kronor.

Beträffande sekreteraren anfördes i förenämnda framställning bland annat följande: 'Hans befattning är den enda inom bankinspektionen, för vilken juridisk examen utgör kompetensvillkor, och det kan alltså komma att inträffa, att han ensam inom ämbetsverket företräder den juridiska fackkunskapen. Såsom föredragande i bankärenden måste han även vara väl hemmastadd icke allenast med gällande

[15.]

Bankinspek-
tionen.(ordinarie
anslag.)

[15.] banklagstiftning utan även med de befintliga bankernas organisation och verksamhet. Med hänsyn till de krav, som sålunda måste ställas på sekreteraren, vilken, i likhet med assistenterna, jämväl är ledamot av bankspektionen, synes den för närvarande till honom utgående avlöningen alltför knapp. Även med den förhöjning — 600 kronor — av sekreterarens lön, som från och med innevarande år beviljats, är enligt bankspektionens åsikt avlöningen fortfarande alltför knapp. En ytterligare förhöjning av sekreterarens löneförmåner synes därför bankspektionen i hög grad påkallad, och torde denna förhöjning, som bör belasta ensamt bankspektionens stat, icke sättas lägre än 1,500 kronor.

Enligt nädigt brev den 29 oktober 1915 har Eders Kungl. Maj:t bestämt, att det i bankspektionens stat uppförda anslaget till extra biträden, vaktbetjäning, lokalhyra m. m. skulle från och med år 1916 höjas med 5,400 kronor till 10,000 kronor. Denna höjning var närmast betingad därav, att bankspektionen efter att förut hava haft ämbetslokal i kronans hus måst förhyra sådan i privathus. Sedan dess har arbetet inom bankspektionen så väsentligt ökats, att det visat sig nödvändigt att anställa ett kvinnligt biträde med sådan utbildning, att bearbetning av visst utredningsmaterial kan anförtros detsamma. Avlöningen till detta biträde torde icke böra understiga 1,800 kronor för år. Därtill kommer en nödvändig förhöjning av vaktmästarens avlöning, vilken till beloppet torde bestämmas i sammanhang med fastställandet i gemen av avlöningvillkoren för vaktmästare i statens verk. Detta jämte de betydligt ökade kostnaderna för belysning och uppvärmning m. m. betinga en höjning av nu ifrågavarande anslagspost till 14,000 kronor.

Genom nädigt brev den 26 november 1909 har Eders Kungl. Maj:t i sammanhang med fastställande av stat för bankspektionen förklarat, att bankspektören och chefen för ämbetsverket ävensom assistent skulle för resor i tjänsten, som av honom företoges för undersökning av bankinrättning i landsorten, åtnjuta dagtraktamente med 15 kronor om dagen. På grund av de under senare åren högst väsentligt stegrade kostnaderna för logi och vivre under resa är detta belopp för närvarande alldeles otillräckligt för sitt ändamål. En förhöjning av dagtraktamentet till minst 20 kronor är därför av behovet påkallad. Då under senare år en rätt avsevärd besparing pläгат uppstå å det för täckande av resekostnader avsedda anslag, torde en dylik förhöjning icke behöva medföra någon ökning av denna anslagspost.

Ett bifall till förevarande framställning skulle medföra en förhöjning av slutsumman för bankspektionens stat från 67,000 kronor med 8,500 kronor till 75,500 kronor. I fråga om sättet för bestridandet av denna ökning tillåter sig bankspektionen anföra följande. För innevarande år utgöra bankbolagens bidrag till bestridande av kostnaderna för bankspektionens verksamhet kronor 64,546:49. Detta belopp understiger visserligen något slutsumman för bankspektionens stat, ett underskott, som ökas med c:a 3,700 kronor såsom krigstidstillägg och krigstidshjälp utgående medel. För täckande av detta underskott finnas emellertid i tillräcklig omfattning medel tillgängliga, vilka vunnits genom besparing å anslagen för avlöningar och resekostnader.

För 1918 beräknas bankbidragen komma att utgå med cirka 85,500 kronor — vilken betydande stegring är en följd av den ofantliga ökningen under 1917 av bankbolagens fonder. Ett bifall till den gjorda framställningen kommer alltså icke att behöva föranleda någon procentuell förhöjning av bankbolagens bidrag till bankspektionens verksamhet.

Under återopande av vad sålunda blivit anført får bankinspektionen i underdånighet anhålla, att Eders Kungl. Maj:t täcktes besluta, att från och med år 1918 *dels* avlöningarna till nedannämnda befattningshavare i bankinspektionen skola utgå med följande belopp, nämligen: till assistent 8,000 kronor, därav 5,600 kronor lön och 2,400 kronor tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, samt till sekreteraren, förutom arvode för biträde inom finansdepartementet med nu utgående belopp, 4,500 kronor, därav 3,000 kronor lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg, vardera å 500 kronor efter respektive 5 och 10 års tjänstgöring, *dels* anslaget för extra biträden, vaktbetjäning, lokalhyra m. m. skall utgöra 14,000 kronor, *dels* och dagtraktamentet till bankinspektören och assistent i bankinspektionen skall vid resor i tjänsten utgå med 20 kronor om dagen.

Tillika tillåter sig bankinspektionen hemställa, att Eders Kungl. Maj:t ville förklara, att besparing, som under något år vunnits å viss anslagspost, må få utan särskild framställning användas till täckande av brist, som under samma år uppkommit å annan anslagspost, dock så att statens slutsumma icke får överskridas.»

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t av ifrågavarande ärende yttrade min företrädare i ämbetet följande:

»De av bankinspektionen i skrivelse den 12 innevarande november gjorda äskanden kan jag till alla delar förorda, då desamma såväl med hänsyn till svårigheten att med nuvarande avlöningar stadigvarande kunna vid inspektionen binda kompetenta arbetskrafter som över huvud taget på grund av nu rådande ekonomiska förhållanden synas mig vara skäligen. Härtill kommer den omständigheten, att, såsom av bankinspektionens nyssnämnda skrivelse framgår, jämväl för ett sålunda ökat anslag erforderliga medel finnas tillgängliga genom de bidrag till inspektionens verksamhet, som under år 1918 beräknas komma att utgå från bankerna.

I sammanhang med de av bankinspektionen begärda löneförhöjningar synes mig emellertid även bankinspektörens avlöning böra höjas från och med nästa års början, helst som framställning därom under hand gjorts till mig från bankinspektören.

Då kanslirådet R. H. Benckert vid 1913 års utgång avgick såsom bankinspektör och platsen besattes med den nuvarande innehavaren, ökades bankinspektörens avlöning från 10,000 kronor till 15,000 kronor per år.

I fråga om skälen för en dylik avlöningsförhöjning anförde dåvarande departementschefen vid ärendets anmälan för Kungl. Maj:t bland annat följande:

'Den plats inom administrationen, som genom bankinspektören R. H. Benckerts tillbakaträdande blir ledig, hör till dem, som icke utan svårighet besättas. Befattningen kräver av sin man både takt och fasthet, och den kräver insikt i bank-

[15.] väsendet helst i förening med juridisk utbildning. Det är önskligt att till befattningen förvärva en man med en något framskjuten ställning inom bankvärlden, så att han redan från början må utan svårighet kunna göra sin auktoritet gällande gent emot bankerna. Men om platsen skall kunna återbesättas med en erfaren bankman, som tillika besitter de personliga kvalifikationer, jag nyss antytt, fordras, att man bjuder honom en ekonomisk gottgörelse, beräknad efter en något högre måttstock än som tillämpas för vanliga ämbetsmannabefattningar. Tidigare erfarenhet visar ju också, att, om man till en chefsplats vill förvärva en man med erfarenhet på det ekonomiska livets område, en tämligen rundlig gottgörelse måste erbjudas. Det står för övrigt för mig klart, att särskilt bankinspektören bör avlönas så, att han kan stå ekonomiskt oberoende, framför allt gent emot bankerna. Den, som gör sig ekonomiskt beroende av en bank, kan nog svårligen uppträda mot densamma med erforderlig auktoritet. Och jämväl i så måtto bör bankinspektörens ekonomiska ställning vara stark, att han icke med lätthet frestas att övertaga ett väl avlönat chefskap för en bankinstitution.

Att statsinstitutioner med verksamhet på det ekonomiska området uppvisa höga lönestater, därpå erbjuder Sveriges riksbank ett exempel. Jag förbigår förste deputeraden, som ju intar en särställning, men ber att få erinra därom, att arvodet till vardera av andre deputeradena, vilkas befattningar nog icke äro mera ansvarsfulla och grannliga än bankinspektörens, är fastställd till 18,000 kronor. Och bankerna, av vilkas bidrag kostnaden för bankinspektionens verksamhet bestrides, ha visat den uppfattning, att en till bankernas gemensamma gagn inrättad befattning — och bankinspektörsbefattningen får väl rubriceras sålunda — bör väl avlönas, då de såsom arvode åt sekreteraren i bankföreningen anslagit hittills 15,000 kronor och från början av nästa år 18,000 kronor.

De synpunkter, som sålunda gjorde sig gällande vid bestämmandet av avlöningen å bankinspektörsbefattningen vid den tid, då den nuvarande bankinspektören förvärvades för tjänsten, hava under de gångna åren på grund av bankväsendets starka utveckling och den därav föranledda ökade arbetsbördan för bankinspektören alltmera vunnit i styrka. Med hänsyn härtill och för att bankinspektören efter den avsevärda sänkning av penningvärdet, som nu inträtt, skall kunna någorlunda bibehållas vid den ekonomiska ställning, som vid hans tillträde av befattningen avsågs, synes mig en löneförhöjning av behovet påkallad, och vill jag i sådant hänseende föreslå en ökning av avlöningen till 20,000 kronor.

Att den av mig för bankinspektören sålunda föreslagna avlöningen icke kan anses för hög, torde bland annat framgå därav, att bankföreningens sekreterare, vars avlöning enligt vad ovan nämnts förut utgjort 18,000 kronor, numera, enligt vad jag inhämtat, höjts till 21,000 kronor.

Bankinspektörens nuvarande avlöning är uppdelad i lön 10,500 kronor och tjänstgöringspenningar 4,500 kronor. Höjes avlöningen till

20,000 kronor, torde 14,000 kronor böra räknas som lön och 6,000 kronor som tjänstgöringspenningar. [15.]

Som bankernas bidrag till inspektionens verksamhet, vilka bidrag enligt nu gällande bestämmelser utgöra 9/1,000 procent av bankernas egna fonder vid utgången av nästföregående kalenderår, för år 1918 av bankinspektionen beräknats komma att uppgå till cirka 85,500 kronor, torde den av mig föreslagna löneförhöjningen för bankinspektören icke behöva föranleda någon höjning av ovannämnda procentsats.»

Med anledning av berörda framställningar beslöt Kungl. Maj:t ovannämnda den 13 november 1917 att, med ändring av den för bankinspektionen gällande staten, från och med år 1918 förordna

dels att avlöningarna till nedannämnda befattningshavare i bankinspektionen skulle utgå med följande belopp, nämligen till bankinspektören med 20,000 kronor för år, varav 14,000 kronor skulle utgöra lön och 6,000 kronor tjänstgöringspenningar, till *assistent* med 8,000 kronor för år, varav 5,600 kronor skulle utgöra lön och 2,400 kronor tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg, vardera å 500 kronor, samt till *sekreteraren* med — förutom arvode för biträde inom finansdepartementet — 4,500 kronor för år, varav 3,000 kronor skulle utgöra lön och 1,500 kronor tjänstgöringspenningar, jämte två ålderstillägg, vardera å 500 kronor,

ävensom att i avseende å ålderstilläggens tillträdande skulle gälla de i nådigt brev den 26 november 1909 i dylikt hänseende meddelade bestämmelser,

dels att det å inspektionens stat uppförda anslaget till extra biträden, vaktbetjäning, lokalhyra, uppvärming, belysning och andra expenser m. m. skulle utgå med 14,000 kronor,

dels ock att bankinspektören ävensom assistent hos inspektionen finge för resor i tjänsten, som av honom företoges för undersökning av bankinrättning i landsorten, åtnjuta — förutom resekostnadsersättning enligt tredje klassen i gällande resereglemente — dagtraktamente med 20 kronor om dagen efter de i samma reglemente för åtnjutande av dagtraktamente i allmänhet stadgade grunder att bestridas av det i ämbetsverkets stat för sådant ändamål uppförda anslag,

varjämte Kungl. Maj:t förklarade, *dels* att samtliga förberörda utgifter för bankinspektionen skulle såsom hittills utgå av det i riksstaten upptagna reservationsanslaget till upprätthållande av bankinspektionens verksamhet, *dels ock* att besparing, som under något år vunnits å viss i inspektionens stat upptagen anslagspost, finge utan särskild framställ-

[15.] ning användas till täckande av brist, som under samma år uppkommit å annan anslagspost, dock så att statens slutsumma icke överskredes.

Då sålunda avlöningarna höjdes för bankinspektören med 5,000 kronor, för envar av de tre assistenterna med 1,000 kronor och för sekreteraren med 1,500 kronor samt anslaget till extra biträden m. m. ökades med 4,000 kronor, föranleder Kungl. Maj:ts ifrågavarande beslut en ökning av bankinspektionens stat med sammanlagt 13,500 kronor.

Med åberopande av vad i detta ärende förekommit hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att från och med år 1919 upptaga det *ordinarie reservationsanslaget* till upprätthållande av bankinspektionens verksamhet med ett belopp av kronor 80,500 att utgå direkt av bidrag till bankinspektionen.

Statens provningsanstalt.

29. Statens provningsanstalt.

[16.] I en den 31 mars 1916 dagtecknad proposition (nr 176) föreslog Kungl. Maj:t samma års riksdag att till uppförande av byggnad för en statens provningsanstalt å viss angiven plats å Djurgården invid Stockholms östra station samt för utrustning av nämnda anstalt bevilja ett anslag av 800,000 kronor och därav på extra stat för år 1917 under sjunde huvudtiteln anvisa ett belopp av 250,000 kronor.

Kungl. Maj:ts ifrågavarande framställning blev av riksdagen bifallen.

Sedermera har 1917 års riksdag av förenämnda anslag å 800,000 kronor på extra stat för år 1918 anvisat ytterligare 250,000 kronor.

I dag har jag nu för avsikt att framlägga förslag om äskande av de medel, som utöver de redan anvisade kunna för ifrågavarande ändamål erfordras. Härtill torde jag senare få återkomma.

Till grund för omförmälda framställning till 1916 års riksdag låg en omfattande utredning, som även upptog förslag till omorganisation av den befintliga materialprovninganstalten vid tekniska högskolan till en statens provningsanstalt. Vid föredragning av detta ärende uttalade dåvarande chefen för finansdepartementet, att han icke hade något att erinra mot den föreslagna organisationen, men förklarade samtidigt, att

Statens provningsanstalt.

(ordinarie anslag.)

enligt hans mening det definitiva fastställandet av organisationen kunde något anstå, enär densamma i allt fall icke kunde träda i tillämpning, förrän den nya byggnaden bleve färdig att tagas i bruk. 1916 års riksdag kom därför icke att ingå i någon närmare prövning av den då föreslagna organisationen.

Sedan emellertid inspektören för högskolans provningsanstalt i skrivelse till chefen för finansdepartementet den 31 augusti 1917 under åberopande av en utav anstaltens föreståndare uppgjord promemoria framhållit, att omorganisationen av provningsanstalten vore en trängande nödvändighet, ävensom anhållit, att statsmakterna omedelbart måtte vidtaga åtgärder, för att en sådan omorganisation med det snaraste måtte komma till stånd, uppdrog Kungl. Maj:t genom nådigt beslut den 7 september 1917 åt överingenjören i järnkontoret Axel Wahlberg, verkställande direktören för trafikaktiebolaget Grängesberg—Oxelösund kommerserådet G. Dillner, chefen för kommerskollegii industribyrå civilingenjören Axel F. Enström samt föreståndaren för högskolans materialprovningsanstalt civilingenjören J. O. Roos af Hjelmsäter att i egenkap av särskilda kommitterade avgiva förslag till ny organisation av samma anstalt.

Till fullgörande av berörda uppdrag avgåvo kommitterade den 31 oktober 1917 betänkande med förslag i ämnet.

I förslaget hava kommitterade beräknat att för år 1919 — den nya provningsanstaltens första verksamhetsår — utgifterna komme att överstiga inkomsterna med ett belopp av 38,900 kronor, vartill borde läggas det dyrtidstillägg, som för nämnda år kunde komma att utgå; och hava kommitterade utgått ifrån, att detta underskott skulle täckas av statsmedel.

Över kommitterades förslag hava på grund av nådig remiss utlåtanden avgivits av styrelsen för tekniska högskolan, fullmäktige i järnkontoret, kommerskollegium och statskontoret.

Några av ifrågavarande utlåtanden hava emellertid till finansdepartementet inkommit så sent, att jag ännu icke hunnit förbereda ärendet för slutligt avgörande.

Då frågan om provningsanstaltens organisation emellertid är av beskaffenhet att böra så snart ske kan bringas till sin lösning och den möjligheten ligger nära, att därvid kan komma att krävas bidrag av medel, över vilka riksdagen förfogar, synes det mig riktigast, att i det riksstatsförslag för år 1919, som skall föreläggas instundande riksdag, något belopp för ändamålet beräknas.

Beloppet anser jag, då någon utredning rörande storleken av de

[16.] för dyrtidstillägg erforderliga medlen ännu icke föreligger och åtskilliga anstaltens organisation berörande förhållanden alltjämt äro ovissa, tillsvi- vidare kunna upptagas till förberörda skillnad mellan beräknade utgifter och inkomster, 38,900 kronor.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, i avbidan på den proposition rörande orga-
nisation av en statens provningsanstalt, som kan
komma att föreläggas riksdagen, såsom bidrag till
uppehållande av verksamheten vid en dylik anstalt
bland de *ordinarie anslagen* beräkna ett belopp
av kronor 38,900.

C. Bergsbruket.

1. Befrämjande i allmänhet av bergsbruket.

[17.] På därom av Kungl. Maj:t gjord framställning beslöt 1915 års
Befrämjande i allmänhet av bergsbruket.
(ordinarie anslag.) riksdag att för år 1916 nedsätta det ordinarie reservationsanslaget till
reseunderstöd åt personer, som önska i främmande länder förvärva ökad
insikt och skicklighet i vad till bergshanteringen hörer, från 6,000
kronor till 3,000 kronor.

Jämväl för åren 1917 och 1918 har anslaget bestämts till samma
belopp, 3,000 kronor.

Såsom jag längre fram under punkten 30 torde få tillfälle närmare
utveckla, torde för år 1919 ifrågavarande anslag kunna helt indragas.

Jag hemställer därför, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå
riksdagen

att för år 1919 indraga det i *ordinarie* anslags-
titeln »Befrämjande i allmänhet av bergsbruket» ingå-
ende reservationsanslaget till reseunderstöd åt personer,
som önska i främmande länder förvärva ökad insikt
och skicklighet i vad till bergshanteringen hörer.

Vid bifall härtill skulle det ordinarie anslaget till befrämjande i allmänhet av bergsbruket, nu..... kronor 5,700,
nedsättas med » 3,000
till » 2,700,
utgörande i sin helhet bestämt anslag.

[17.]

2. Bergsskolorna i Filipstad och Falun jämte därmed förenade yrkesskolor.

Alltsedan år 1873 har riksdagen årligen på extra stat anvisat anslag såsom bidrag till uppehållande av undervisningen vid bergsskolorna i Filipstad och Falun. Detta anslag, som för vart och ett av åren 1874—1904 utgått med ett belopp av 14,000 kronor, blev på Kungl. Maj:ts förslag av 1904 års riksdag höjt till 23,000 kronor. Med sistnämnda belopp beviljades anslaget jämväl för vart och ett av åren 1905—1912. Anslagets förhöjning föranleddes därav, att skolorna på grund av brucksocietetens under år 1903 fattade beslut organiserats enligt en i åtskilliga avseenden förändrad och ökade omkostnader medförande plan, för vilken en närmare redogörelse lämnats i det utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för den 12 januari 1904, som fogats vid den till samma års riksdag avlätna statsverkspropositionen. Statsanslaget beviljades från och med år 1904 under villkor, att skolorna fortsatte sin verksamhet i huvudsaklig överensstämmelse med omfördälda plan och underkastade sig den inspektion, Kungl. Maj:t funne skäligt bestämma. Årliga totalkostnaden för de båda skolorna utgjorde enligt för dem av brucksocieteten fastställda stater under åren 1874—1903 23,000 kronor och under åren 1904—1911 38,000 kronor. Skillnaden mellan statsanslaget och totalkostnaden har bestritts av järnkontorets medel.

[18.]
*Bergsskolorna
i Filipstad
och Falun
jämte därtill
hörande
yrkesskolor.
(extra anslag.)*

Vid allmän ordinarie sammankomst den 30 maj 1911 antog emellertid brucksocieteten nya stater för ifrågavarande två bergsskolor att, under förutsättning av statsanslagets vederbörliga ökande, gälla från och med år 1912. De nya staterna inneburo nämligen en höjning av totalkostnaden för de båda skolorna. Denna kostnad skulle för år 1912 utgöra 43,000 kronor och för år 1913 uppgå till 44,000 kronor.

På grund av Kungl. Maj:ts framställning anvisade 1912 års riksdag å extra stat för år 1913 26,650 kronor att utgå såsom bidrag till uppehållet av undervisningen vid bergsskolorna. Denna ökning i anslaget avsåg i främsta rummet, att de vid skolorna anställda lärarna

[18.] skulle komma i åtnjutande av fyra ålderstillägg, ett vart å 500 kronor. Berörda för år 1913 beviljade anslag utgjorde ungefär $\frac{23}{38}$ av de för sistnämnda år för skolorna beräknade kostnaderna, eller så stor del av kostnaderna för dessa skolor, varmed staten alltsedan år 1904 brukat bidra.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar anvisade riksdagen dels år 1913 å extra stat för år 1914 25,400 kronor såsom bidrag till uppehållande av undervisningen vid bergsskolorna, dels ock år 1914 å extra stat för år 1915 för samma ändamål 25,100 kronor. Riksdagen medgav därjämte såväl år 1913 som år 1914, att vad som kunde varda besparat å det för beredande av understöd av ifrågavarande slag å samma års riksstat anvisade anslag finge i mån av behov under nästpåföljande år för ändamålet tagas i anspråk. Att besparing å de för åren 1913 och 1914 anvisade anslagen beräknades kunna ifrågakomma, hade sin grund däri, att de såsom totalkostnader för de båda skolorna uppgivna beloppen, efter vilka statsbidragen för nämnda två år avpassats, enligt vad sedermera utrönts, upptagits för högt. Däri hade nämligen för vart och ett av nämnda två år ingått 1,000 kronor för beredande av ålderstillägg åt lärare, vilka emellertid av vissa anledningar icke kommit i åtnjutande av de avsedda löneförhöjningarna.

Vid sin allmänna ordinarie sammankomst den 28 maj 1914 fastställde brukssocieteten vissa förändringar i fråga om anordningen av undervisningen vid de båda bergsskolorna, dock under förutsättning av statsbidrags erhållande för den därav föranledda ökningen av utgifterna för skolorna i samma proportion, som staten plägat lämna bidrag till täckande av nämnda utgifter. Rörande beskaffenheten av nämnda förändringar och den utredning, som låg till grund för desamma, anhåller jag att få hänvisa till det vid 1915 års statsverksproposition fogade utdrag ur protokollet över finansärenden den 14 januari nämnda år, i vilket protokollsutdrag närmare redogörelser i omförmälda avseenden lämnas.

I en till Kungl. Maj:t ingiven skrift av den 25 september 1914 anhöllo fullmäktige om bidrag till uppehållande av undervisningen vid bergsskolorna under år 1916. Utgifterna för skolorna för sistnämnda år beräknades därvid till 47,000 kronor och beloppet av statsbidraget enligt dittills tillämpade grunder till 28,447 kronor 32 öre.

Över sistnämnda framställning avgav kommerskollegium utlåtande, därvid kollegium anförde, bland annat, att då en lärare vid bergsskolan i Filipstad under år 1914 entledigats från sin befattning samt vid sådant förhållande ett för honom från och med den 1 januari 1915 beräknat

ålderstillägg å 500 kronor icke komme att utgå, statsanslaget för sistnämnda år komme att med $\frac{23}{38}$ av berörda belopp, eller 302 kronor 63 öre, överskrida vad statsverket enligt vanlig beräkningsgrund rätteligen bort vidkännas. Kollegium ansåge därför, att det begärda statsanslaget för år 1916 borde minskas med omförmälda belopp till i runt tal 28,100 kronor under förutsättning, att vad som bleve besparat å anslaget för år 1915 finge i mån av behov tagas i anspråk under år 1916.

I enlighet härmed föreslog Kungl. Maj:t i 1915 års statsverksproposition riksdagen dels att å extra stat för år 1916 anvisa 28,100 kronor såsom bidrag till uppehållande av undervisningen vid de båda bergsskolorna, dels ock att medgiva, att vad som kunde varda besparat å det för beredande av understöd av ifrågavarande slag å 1915 års riksstat anvisade anslag finge i mån av behov under år 1916 för förevarande ändamål tagas i anspråk.

Kungl. Maj:ts berörda framställning blev av riksdagen bifallen.

Hos Kungl. Maj:t gjorde därefter brukssocietetens fullmäktige i järnkontoret i en skrift av den 2 oktober 1915 framställning om anslag för ifrågavarande ändamål för år 1917. Kostnaderna för skolorna för sistnämnda år beräknades därvid till 48,000 kronor, därav 3,000 kronor för ålderstillägg åt lärarne. Fullmäktige framhöllo tillika, att den dittills tillämpade grunden för bestämmande av statsbidraget visat sig för enad med olägenheter, i det att oförutsedda förändringar i skolornas lärarkårer, såvitt desamma gällt lärare, som vore berättigade åtnjuta ålderstillägg, kunnat icke blott föranleda ändring i bidragsbeloppet för det år, som närmast varit i fråga, utan även inverka på bidraget för året närmast före detta, vilket bidrag varit anvisat men icke utbetalt. För att i detta hänseende åstadkomma större stadga, framställde fullmäktige vissa i skriften närmare angivna förslag.

Med anledning av Kungl. Maj:ts i den till 1916 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen gjorda framställning i ämnet beviljade sedermera riksdagen för ifrågavarande ändamål på extra stat för år 1917 ett belopp av 28,800 kronor. Beräkningsgrunden för statsbidraget jämkades därvid till $\frac{3}{5}$ av kostnaderna för skolorna. För motverkande av de utav fullmäktige framhållna olägenheterna anvisades av det beviljade beloppet 1,800 kronor såsom förslagsanslag för bidrag med $\frac{3}{5}$ till ålderstillägg åt lärare. Härvid förklarade sig riksdagen förutsätta, att de gällande villkoren för åtnjutande av ålderstillägg icke utan Kungl. Maj:ts och riksdagens samtycke ändrades.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning anvisade sedermera 1917 års riksdag å extra stat för år 1918 dels såsom bidrag

- [18.] till uppehållande under samma år av undervisningen vid berörda bergsskolor jämte därtill hörande yrkesskolor ett belopp av 29,100 kronor, därav för bidrag med $\frac{3}{5}$ till ålderstillägg åt lärare ett förslagsanslag av 2,100 kronor och för bidrag med $\frac{3}{5}$ till övriga kostnader ett förslagsanslag, högst 27,000 kronor, dels ock såsom bidrag till täckande av vissa under år 1916 på grund av rådande allmänna prisstegring uppkomna oförutsedda kostnader för bränsle och laboratorieförnödenheter vid skolorna i Falun ett förslagsanslag, högst 1,200 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att redan under år 1917 disponera beloppet. Højningen av förslagsanslaget till ålderstillägg med 300 kronor föranleddes därav, att en av lärarna vid bergsskolan i Falun från och med 1918 års ingång komme att bliva berättigad till ett första ålderstillägg å lönen med 500 kronor, vartill statsbidrag enligt de fastställda beräkningsgrunderna ansågs böra utgå med $\frac{3}{5}$ eller 300 kronor.

Bruks societets fullmäktige i järnkottoret.

I en till Kungl. Maj:t ställd skrift av den 10 augusti 1917 hava nu bruks societets fullmäktige i järnkottoret gjort framställning om anslag för ifrågavarande ändamål jämväl för år 1919.

Fullmäktige hava därvid beräknat kostnaderna för skolorna för nämnda år till samma belopp som för år 1918 eller 48,500 kronor, därav 3,500 kronor till ålderstillägg; och hava fullmäktige anhållit, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga åtgärd för beredande av statsbidrag till täckande av dessa kostnader efter samma grunder, som tillämpats för år 1918.

Därjämte hava fullmäktige anmält, att fullmäktige dels på framställning av direktionen för bergsskolan i Falun utbetalt 2,000 kronor till täckande av ökade omkostnader för bränsle under år 1917 dels ock på framställning av lärarna vid bergsskolorna efter tillstyrkan av skolornas direktitioner med anledning av den betydande stegringen av levnadskostnaderna beviljat lärarna extra lönetillägg för såväl år 1916 som år 1917. De utbetalda lönetilläggen för dessa två år utgjorde tillhoppa 10,387 kronor 50 öre. Fullmäktige hava därför anhållit, att Kungl. Maj:t måtte hos 1918 års riksdag hemställa, att riksdagen måtte, såsom bidrag till de ökade bränslekostnaderna och till lönetillägg åt lärarna bevilja extra anslag å respektive 1,200 kronor och 6,232 kronor 50 öre, motsvarande $\frac{3}{5}$ av nämnda bränslekostnader och lönetillägg.

Kommerskollegium.

På grund av nådig remiss har kommerskollegium den 31 oktober 1917 avgivit infordrat utlåtande i ärendet, och har kollegium därvid jämväl överlämnat en till kollegium från fullmäktige inkommen skrift rörande vissa delar av förevarande anslagsbehov.

I sitt utlåtande har kommerskollegium anfört, bland annat, följande.

»I sin nu föreliggande framställning angående statsanslag för år 1919 hava fullmäktige beräknat nämnda års kostnader till 48,500 kronor, eller samma belopp

som beräknades för år 1918. De däri ingående ålderstilläggen uppgå jämväl till samma summa som upptogs för år 1918 eller 3,500 kronor.

Enligt av 1916 års riksdag antagna grunder för statsbidragets utgående borde detsamma för år 1919 komma att utgå med $\frac{3}{5}$ av dessa belopp eller sammanlagt 29,100 kronor, varav 2,100 kronor till ålderstillägg åt lärare.

I sin underdåniga framställning av den 8 september 1916 angående statsanslag för 1918 års undervisningsverksamhet samt om bidrag till förut omnämnda oförutsedda dyrtidsutgifter för skolorna i Falun under år 1916 anhöllo fullmäktige även om bidrag med $\frac{3}{5}$ till då påräknade kostnadsökning av 2,000 kronor vid sistnämnda skolor för jämväl år 1917.

Kollegium uttalade emellertid som sin åsikt att, innan framställningen om bidrag till dyrtidsutgifterna för år 1917 föranledde åtgärd från statsmakternas sida, lämpligast borde avvaktas, huruvida och i vad mån fullmäktige måste åtaga sig sådana ökade utgifter. Kollegii mening delades av statskontoret, och Kungl. Maj:t gjorde i enlighet härmed icke någon framställning till riksdagen om bidrag till den eventuella kostnadsökningen för år 1917.

Sedan numera fullmäktige på framställning av direktionen för bergsskolan i Falun utbetalat nämnda belopp, hava de emellertid förnyat sin ansökan om bidrag härutinnan med $\frac{3}{5}$ av beloppet i fråga eller 1,200 kronor.

Slutligen hava fullmäktige anhållit om bidrag med $\frac{3}{5}$ till lönetillägg, som för åren 1916 och 1917 på grund av den betydande stegringen i levnadskostnaderna beviljats skolornas lärare.

Enligt styrelsens för järnkantoret den 11 maj 1917 dagtecknade berättelse till brukssocieteten vid dess allmänna ordinarie sammankomst i järnkantoret år 1917 beviljade efter framställningar, som av vederbörande skoldirektioner varmt förordats, järnkantorets styrelse den 15 december 1916 — alltså först efter det collegium för Kungl. Maj:t anmält skolornas anslagsbehov för år 1918 — dyrtidstillägg för år 1916 med 500 kronor till ordinarie och 400 kronor till extra lärare, varefter dessa tillägg utbetalades vid samma års jul. Sammanlagda beloppet uppgick enligt fullmäktiges nu föreliggande framställning till 3,187 kronor 50 öre.

Vid brukssocietetens nyssberörda sammankomst hade vidare enligt styrelseberättelsen styrelsen hemställt, att brukssocieteten måtte bevilja anslag till dyrtidstillägg jämväl under år 1917. För de ordinarie lärarna skulle detta sättas till 1,000 kronor och för de extra lärarna till 600 kronor. Denna förhöjning motiverades med, bland annat, svårigheten att hålla lärarebefattningarna väl besatta. I den från fullmäktige till collegium ingivna skriften har till upplysning om dessa svårigheter meddelats, att två lärare vid bergsskolan i Filipstad, vilka antogos år 1914, redan lämnat sina befattningar samt att till en för närvarande ledig lärarebefattning vid bergsskolan i Falun, trots upprepade kungörelser, någon kompetent sökande icke anmält sig. Enligt vad fullmäktige meddelat godkände brukssocieteten berörda förslag om dyrtidstillägg för år 1917, och uppgår den sammanlagda merkostnad för år 1917, som härav förorsakas, till 7,200 kronor, av vilket belopp, enligt vad collegium inhämtat, ena hälften under året utbetalts och andra hälften skall utbetalas under instundande december månad.

Vid bedömandet av denna fråga har collegium beaktat dels att dyrtidstillägg sålunda lämnats för år 1916, då sådant tillägg icke utgick till statens tjänstemän, dels ock att dyrtidstillägget, som i förhållande till avlöningen utgjort under år 1916

[18.] för ordinarie lärare $12\frac{1}{2}$ procent och för extra lärare inemot $11\frac{1}{2}$ procent, för år 1917, då statstjänstemännens dyrtidstillägg i regel utgick med 15 procent av de sedvanliga löneförmånerna, höjdes till belopp, som motsvarade för ordinarie lärare 25 procent och för extra lärare något över 17 procent av avlöningen i övrigt.

Kollegium finner emellertid vad järnkontorets styrelse och brukssocietetens fullmäktige anfört hava visat, att, för undvikande av faran för undervisningens nödvärn nedläggande på grund av lärarebrist, ej blott dyrtidstilläggen måst beviljas, utan jämväl att vid deras bestämmande avvikelser från de beträffande statens tjänstemän tillämpade reglerna härutinnan måst ske, och det vill synas kollegium, att genom 1917 års riksdags beslut angående bidrag till 1916 års oförutsedda utgifter för skolorna i Falun statsverkets skyldighet att åtaga sig sin andel i sådana ofrånkomliga dyrtidsutgifter som de nu ifrågakvarande principiellt erkänts.

Kommerskollegium får alltså hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att å extra stat för år 1919 anvisa

dels såsom bidrag till undervisningen vid bergsskolorna i Filipstad och Falun jämte därtill hörande yrkesskolor att utgå under huvudsakligen enahanda villkor, som hittills varit fästa vid statsunderstöd för ifrågakvarande ändamål, ett belopp av 29,100 kronor, därav för bidrag med $\frac{3}{5}$ till ålderstillägg åt lärare ett förslagsanslag, högst 2,100 kronor och för bidrag med $\frac{3}{5}$ till övriga kostnader ett förslagsanslag, högst 27,000 kronor,

dels såsom bidrag med $\frac{3}{5}$ till täckande av förberörda vid uppgörandet av 1917 års stat oförutsedda men numera havda kostnader för huvudsakligen bränsle under nämnda år vid skolorna i Falun ett belopp av 1,200 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att redan under år 1918 disponera och låta utbetala detsamma till brukssocietetens fullmäktige i järnkontolet, sedan villkoren för lyftandet av det utav 1916 års riksdag för år 1917 beviljade anslaget till undervisningsverksamheten därstädes visats behörigen fullgjorda.

dels och såsom bidrag med $\frac{3}{5}$ till de vid uppgörandet av 1916 och 1917 års stater för skolorna icke förutsedda kostnaderna för dyrtidstillägg för nämnda år åt skolornas lärare ett förslagsanslag, högst 6,232 kronor 50 öre, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att redan under år 1918 disponera och låta utbetala detsamma till fullmäktige, i vad angår andelen i 1916 års kostnader, 1,912 kronor 50 öre, omedelbart och, beträffande den å 1917 års kostnader belöpande andelen, högst 4,320 kronor, sedan villkoren för lyftandet av det utav 1916 års riksdag för år 1917 beviljade anslag till undervisningsverksamheten vid de beträffande skolorna visats behörigen fullgjorda.»

Löneregleringskommittén.

Frågan rörande statsbidrag till täckande av kostnaderna för de åt lärarepersonalen vid skolorna beviljade dyrtidstilläggen har emellertid, i vad angår 1916 års kostnader, även varit föremål för behandling inom lönerregleringskommittén, vilken avstyrkt utgivande av dylikt bidrag.

Framställning härom gjordes av brukssocietetens fullmäktige i järnkontolet hos Kungl. Maj:t redan i en den 9 februari 1916 till finansdepartementet inkommen skrift, vilken överlämnades till lönerregleringskommittén för att tagas i övervägande vid behandling av ett hos kommittén då föreliggande ärende om krigstidshjälp åt befattnings-

havare i statens tjänst. I ett den 24 februari 1917 över framställningen avgivet utlåtande anförde löneregleringskommittén — efter att hava anmärkt, att riksdagen såsom bidrag till uppehållande av undervisningen vid de båda bergsskolorna å extra stat anvisat för år 1916 28,100 kronor och för år 1917 28,800 kronor — i nu ifrågavarande avseende följande:

[18.]

»Den omständigheten, att vid de sålunda beviljade anslagens bestämmande hänsyn tagits till storleken av de med skolornas uppehållande förenade kostnader — statsbidragen för de båda åren utgjorde respektive $\frac{23}{33}$ och $\frac{3}{5}$ av de beräknade kostnaderna — torde icke kunna anses innefatta tillräcklig grund för bifall till fullmäktiges förevarande framställning, särskilt i betraktande därav, att det dyrtidstillägg, till vilket bidrag begärts, av fullmäktige, utan medverkan av Konung och riksdag, bestämts efter helt andra grunder och till högre belopp än som under namn av krigstidshjälp år 1916 tilldelats vissa befattningshavare i statens tjänst.

Med hänsyn såväl härtill som till de vittgående konsekvenser, vilka kunna följa av bifall till fullmäktiges framställning, finner sig kommittén icke kunna förorda densamma.»

Såsom bidrag till undervisningsverksamheten vid de båda bergsskolorna och de med desamma förenade yrkesskolorna för år 1919 torde, då kostnaderna för skolorna beräknats till enahanda belopp som för år 1918, böra utgå oförändrat anslag, 29,100 kronor, därav 2,100 kronor skulle förslagsvis avses till ålderstillägg åt lärarna. Med anledning av riksdagens erinran, att villkoren för åtnjutande av ålderstillägg icke borde kunna ändras utan Kungl. Maj:ts och riksdagens samtycke, torde liksom för år 1918 förbehåll härom böra intagas bland villkoren för anslaget utgående.

Departementschefen.

Framställningen om bidrag till täckande av de under år 1917 uppkomna ökade kostnader för bränsle vid skolorna i Falun avser samma belopp, som i 1918 års riksstat beviljats såsom bidrag till de ökade bränslekostnaderna under år 1916 vid samma skolor eller 1,200 kronor. På sätt av det ovan sagda framgår, har det numera visat sig, att fullmäktige nödgats under år 1917 liksom under år 1916 påtaga sig en merutgift av 2,000 kronor för nyssberörda ändamål; och finner jag mig vid sådant förhållande och då riksdagen icke haft något att erinra mot anslagsäskandet i vad det avsåg 1916 års bränslekostnader, böra tillstyrka bifall till fullmäktiges framställning i nu ifrågavarande del.

Vidkommande slutligen framställningen om bidrag till de under åren 1916 och 1917 till lärarepersonalen utgivna dyrtidstilläggen anser jag mig, då löneregleringskommittén åtminstone i vad angår 1916 års kostnader ställt sig bestämt avvisande och förhållandena beträffande året 1917 synas mig vara av ungefärligen enahanda natur, icke böra giva

[18.] densamma mitt förord. Lika med löneregeringskommittén, finner jag mig alltså, väsentligen av principiella orsaker, förhindrad att tillstyrka det av fullmäktige för nu ifrågavarande ändamål begärda statsbidraget.

De av kommerskollegium föreslagna villkoren för åtnjutande av de av mig förordade statsbidragen till uppehållande av skolornas verksamhet samt täckande av ovannämnda bränslekostnader föranleda icke någon erinran från min sida.

I överensstämmelse med den föreslagna ändrade ordningen beträffande anslag, avsedda att disponeras redan under löpande år, torde det för bränslekostnaderna avsedda statsbidraget böra äskas å tilläggsstat för år 1918. Framställning härom torde jag få göra framdeles under dagens lopp.

På grund av vad jag sålunda anfört, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom bidrag till uppehållande av undervisningen vid bergsskolorna i Filipstad och Falun jämte därmed förenade yrkesskolor, att utgå under huvudsakligen enahanda villkor, som hittills varit fasta vid statsunderstöd för ifrågavarande ändamål, å *extra stat* för år 1919 anvisa ett belopp av kronor 29,100. därav för bidrag med $\frac{3}{5}$ till ålderstillägg åt lärare ett förslagsanslag av kronor 2,100; och för bidrag med $\frac{3}{5}$ till övriga kostnader ett förslagsanslag, högst kronor 27,000.

D. Handel och sjöfart.

1. Bidrag till underhållande av handelshögskolan i Stockholm.

[19.] Till upprättande och underhållande av en handelshögskola i Stockholm har riksdagen på extra stat anvisat anslag av 30,000 kronor för vart och ett av åren 1910—1918.

Vid tillstyrkande den 19 februari 1909 av nådig proposition angående nämnda statsbidrag redogjorde dåvarande chefen för finans-

Statsbidrag
till handels-
högskolan i
Stockholm.

(extra anslag.)

departementet närmare för en på föranstaltande av handelshögskoleföreningen i Stockholm utarbetad plan för en blivande handelshögskolas organisation och verksamhet. Jag tillåter mig hänvisa till vad departementschefen därvid anförde.

[19.]

Tillika torde jag få erinra om, att Kungl. Maj:t fastställt dels den 27 maj 1909 grundstadgar för handelshögskolan i Stockholm, dels ock den 3 december 1909 stadgar för handelshögskoleföreningen i Stockholm, samt att direktionen för handelshögskolan den 13 oktober 1909 antagit ordningsstadga för samma skola. För grunddragen av dessa stadgar redogjorde vederbörande departementschef i yttrande till statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 januari 1910.

De slutsummor, å vilka handelshögskolans inkomster och utgifter balanserat, hava under de gångna åren ökats ganska väsentligt. Efter att för läsåret 1909—1910 hava beräknats, inkomsterna, statsanslaget ej inberäknat, till 82,500 kronor och utgifterna till 111,000 kronor, upptogs samma poster i framställningen om anslag för läsåret 1910—1911 till 101,500 kronor respektive 122,000 kronor, i framställningen om anslag för läsåret 1911—1912 till 101,500 kronor och 134,500 kronor, i framställningen om anslag för läsåret 1912—1913 till 118,125 kronor och 148,800 kronor, i framställningen om anslag för läsåret 1913—1914 till 119,020 kronor och 149,340 kronor, i framställningen om anslag för läsåret 1914—1915 till 121,950 kronor och 152,240 kronor, i framställningen om anslag för läsåret 1915—1916 till 119,450 kronor och 149,720 kronor, i framställningen om anslag för läsåret 1916—1917 till 115,000 kronor och 150,220 kronor samt i framställningen om anslag för läsåret 1917—1918 till 143,000 kronor och 173,393 kronor.

Vid beviljandet av anslagen till handelshögskolan har riksdagen fäst det villkoret, att vid högskolan skulle finnas visst antal friplatser, för de senare åren minst 12.

Nu har styrelsen för handelshögskoleföreningen i skrivelse den 10 november 1917 gjort framställning om statsanslag jämväl för verksamhetsåret 1 juli 1918—30 juni 1919.

I detta avseende meddelar styrelsen till en början, att den utgiftsstat, som av direktionen för handelshögskolan uppgjorts för nästkommande läsår, är av följande lydelse:

*Handels-
högskole-
föreningens
framställning
om stats-
bidrag för
läsåret
1918—1919.*

[19.]

»A) Löner och arvoden:

Rektor: lön 6,700: —, tjänstgöringspengar 4,800: —	kronor	11,500: —	
1 professor: lön 5,700: —, » 2,800: —	»	8,500: —	
4 » » 5,700: —, » 2,800: —	»	34,000: —	
Docent i nationalekonomi: arvode	»	4,000: —	
» i ekonomisk geografi: »	»	4,000: —	
» i rättsvetenskap: »	»	4,000: —	
Lektor i bokföring: lön 3,600: —, tjänstgöringspengar 1,400: —	»	5,000: —	
1 språklektor: arvode	»	3,000: —	
5 lektorer: »	»	15,000: —	
1 lektor (ryska spåket): arvode	»	4,000: —	
Ledare av prakt. rättsövningar: arvode	»	2,000: —	
Tillfälliga kurser, <i>förslagsvis</i>	»	8,000: —	
Bibliotekarie: arvode	»	2,500: —	
1 amanuens: arvode	»	600: —	
2 amanuenser: »	»	1,200: —	
1 amanuens: »	»	600: —	
Rektors skrivbiträde: arvode	»	2,400: —	
Biblioteksamanuens: »	»	1,800: —	
Vaktbetjäning: »	»	3,500: —	
Tillfälliga löneförbättringar	»	10,685: —	126,285: —

B) Lokaler och institutioner:

Hyra, inkl. uppvärmning	kronor	27,000: —	
Rektorsexpeditionen, <i>förslagsvis</i>	»	9,000: —	
Biblioteket	»	6,500: —	
Institutioner	»	3,000: —	
Belysning, rengöring m. m., <i>förslagsvis</i>	»	5,000: —	50,500: —

C) Diverse utgifter:

Resanslag till lärarne	kronor	3,000: —	
Inventariers underhåll	»	1,500: —	
Bostadsersättning åt rektor	»	3,500: —	
Direktionens expedition	»	1,500: —	
Oförutsedda utgifter	»	1,500: —	11,000: —

D) Avsättning till pensionsfond:

6,000: —

Summa kronor 193,785: —.»

Därefter anför styrelsen:

»Den angivna slutsumman överstiger med 20,392 kronor den i staten 1917—1918 upptagna summan, och står ökningen i samband med vissa regleringar, som direktionen ansett sig böra vidtaga.

Sälunda har beslut fattats om upprättande av ett lektorat i bokföring, om anordnande av praktiska rättsövningar och om upprättande av en amanuensbefattning för ämnet rättsvetenskap. Åt lärare och vaktbetjäning har beviljats löneförhöjning

eller dyrtidstillägg, och för biblioteket och rektorsexpeditionen hava högre anslag beräknats, det sistnämnda med hänsyn till de abnormt stegrade prisen för tryck, papper och skrivmaterialier. Dessutom har direktionen, som under året utfärdat reglemente för lärarnes pensionering, i staten beräknat ett belopp av 6,000 kronor för avsättning till pensionsfond. Å andra sidan har docenturen i handelsteknik indragits, varjämte anslagen för tillfälliga kurser och för oförutsedda utgifter genom företagna regleringar kunnat minskas.

För bestridande av handelshögskolans utgifter har styrelsen huvudsakligen att räkna med räntemedel från handelshögskoleföreningen jämte avgifter från de studerande:

Enligt verkställda beräkningar torde avgifterna komma att uppgå till följande belopp.

Inskrivningsavgifter (100 à 25 kronor)	kronor	2,500: —
Terminsavgifter (200 à 250 kronor)	»	50,000: —
Examens- och kompletteringsavgifter	»	1,500: —
Avgifter för extra elever	»	3,000: —
	Summa kronor	57,000: —.

Om samma statsbidrag som föregående år erhålles, krävas för utgifternas bestridande ytterligare 106,785 kronor. Detta belopp är styrelsen beredd att med hjälp av räntemedel söka åvägabringa, men då det väsentligt överstiger det hittills av föreningen lämnade bidraget, är statsanslaget en nödvändig förutsättning för att verksamheten skall kunna bedrivas efter den av direktionen uppgjorda planen.

Vad beträffar det av riksdagen uttalade önskemålet om ett visst antal friplatser för de studerande, vill styrelsen meddela, att det jämväl för nu ifrågasvarande studieår beräknats, att 12 friplatser komma att finnas vid högskolan.

På grund av vad sålunda anförts får styrelsen i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes till nästkommande års riksdag göra framställning därom, att riksdagen måtte, såsom bidrag till underhållande av handelshögskolan i Stockholm, på extra stat för år 1919 anvisa ett belopp av 30,000 kronor att till styrelsen utbetalas med ena hälften under senare halvåret 1918 och andra hälften förra halvåret 1919.»

Över denna styrelsens framställning har kommerskollegium den 17 november 1917 avgivit infördrat utlåtande. Efter att i utlåtandet hava återgivit vad styrelsen för handelshögskoleföreningen upplyst rörande beräkningarna av högskolans inkomster och utgifter för läsåret 1917—1918 anför kollegium följande:

»Att handelshögskolan för bedrivande av verksamhet enligt hittills följd plan är i behov av statsunderstöd jämväl under läsåret 1918—1919, synes kollegium uppenbart.

De avvikelser från utgiftsstaten för läsåret 1917—1918, som föreslås, anser sig kollegium kunna lämna utan erinran. Kollegium har icke heller anledning att föreslå annat anslagsbelopp för läsåret 1918—1919 än för de nio föregående läsåren.

Därvid åberopar kollegium vad kollegium i detta avseende yttrat i sina skrivelser av den 16 november 1909 och den 18 november 1910 rörande statsanslag till handelshögskolan.»

Bihang till riksdagens protokoll 1918. 1 saml.

[19.]
Departement-
schefen.

Mot den av styrelsen för handelshögskoleföreningen gjorda framställningen om statsbidrag till handelshögskolan för verksamhetsåret 1918—1919 har jag intet att erinra. Vid utbetalningen av statsbidraget torde liksom förut böra fästas det villkor, att minst tolv friplatser för studerande vid högskolan under läsåret inrättas.

I överensstämmelse med den föreslagna ändrade ordningen beträffande anslag, avsedda att disponeras redan under löpande år, torde det belopp, som ifrågasattes till utbetalning under senare delen av detta år, böra äskas å tilläggsstat för år 1918. Framställning härom torde jag få göra senare under dagens lopp.

På grund av vad sålunda anförts, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att, under förutsättning att verksamheten vid handelshögskolan i Stockholm fortsättes efter i huvudsak den nu följda plan, såsom bidrag till underhållande av samma skola å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst..... kronor 15,000, att till handelshögskoleföreningens i Stockholm styrelse utbetalas under förra halvåret 1919, under villkor att minst tolv friplatser för studerande vid högskolan under läsåret 1918—1919 inrättas.

2. Handelsgymnasier, *oförändrat ordinarie förslagsanslag*, högst..... kronor 135,000.

3. Förhöjda understöd till Göteborgs handelsinstitut och Stockholms handelsgymnasium.

[20.]
Förhöjda un-
derstöd till
Göteborgs
handelsinstitut
och Stockholms
handelsgymna-
sium.
(extra anslag.)

Med anledning av Kungl. Maj:ts i den till 1913 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen gjorda framställning uppförde riksdagen från och med år 1914 å riksstatens sjunde huvudtitel, under rubrik handelsundervisningsanstalter, ett förslagsanslag till handelsgymnasier å högst 85,000 kronor, av vilket anslag skulle för kalenderår utgå till, bland annat, Göteborgs handelsgymnasium högst 40,000 kronor och till Stockholms handelsgymnasium högst 30,000 kronor med skyldighet för kommun, där handelsundervisningsanstalt åtnjöte statsunderstöd, att själv eller genom enskilda donatorer årligen lämna ett bidrag, motsvarande

minst en fjärdedel av statsunderstödet, samt på de villkor i övrigt, som Kungl. Maj:t kunde finna skäligt bestämma.

[20.]

Efter att hava genom kungörelse den 28 november 1913 fastställt villkor och bestämmelser för understödets åtnjutande, har Kungl. Maj:t den 4 april 1917 förordnat om utbetalningen till nämnda handelsgymnasier av omförmälda statsunderstöd för treårsperioden 1917—1919, samt därvid föreskrivit vissa villkor för understödets åtnjutande utöver de i kungörelsen stadgade.

I särskilda resp. den 21 september och den 9 oktober 1917 dagtecknade skrivelser hava nu framställningar gjorts dels av styrelsen för Göteborgs handelsinstitut om beredande för åren 1918 och 1919 av ett till 57,000 kronor för vardera året förhöjt anslag dels ock av styrelsen för Stockholms handelsgymnasium om en ökning i det till handelsgymnasiet utgående anslaget av 13,000 kronor för vardera av båda sistnämnda år.

Jag tillåter mig till en början erinra därom att nämnda båda styrelser redan i de framställningar, som föranledde Kungl. Maj:ts ovan omförmälda beslut den 4 april 1917, utvecklat önskemål att erhålla ökade statsunderstöd för anstalterna.

I sin skrivelse den 15 januari 1917, anförde sålunda styrelsen för Göteborgs handelsinstitut i huvudsak följande.

Då institutets styrelse för tre år sedan till Kungl. Maj:t hade framburit sin ansökan om statsanslag för treårsperioden 1914—1916, hade den vid läroverkets drift uppkommande bristen beräknats till: för år 1914 50,000 kronor, 1915 56,811: 84 kronor, och 1916 57,811: 84 kronor. Såsom styrelsen framhållit, hade institutet vid denna tidpunkt stått i begrepp att inflytta i sitt nya läroverkshus, som vore flera gånger större än det äldre och där förhållandena i mångt och mycket skulle gestalta sig annorlunda än förut. De gjorda beräkningarna måste därför vara ganska osäkra. Det under större delen av perioden pågående världskriget hade också i hög grad bidragit till att skillnaden mellan den beräknade och den faktiska bristen blivit avsevärd.

Slutligen hade det senaste årets underskott även ökats på grund därav, att styrelsen, med anledning av den stora tillströmningen till fackkursen, hade sett sig nödsakad att upprätta en ny, nionde, avdelning vid institutet.

Den verkliga bristen hade för de tre åren uppgått till resp. 52,441: 11, 61,907: 05 och 63,358: 20 kronor, tillsammans 177,706: 36 kronor. För att täcka 3/4 av denna brist hade sålunda erfordrats ett statsanslag av tillsammans 133,279: 77 kronor eller 44,426: 59 kronor för år, under det att det beviljade statsanslaget endast uppginge till 40,000 kronor om året. Stadens anslag och institutets ränteinkomst hade tillsammans icke räckt till att täcka hela återstoden av bristen, utan hade institutets disponibla kapitaltillgång under de bägge senaste åren *minskats* med resp. 6,365: 56 och 8,191: 97 kronor eller tillhoppa 14,557: 53 kronor.

Under den nu började treårsperioden hade institutet att emotse en högst be-

[20.] tydande ökning av utgifterna, särskilt till lärarlöner. Institutets ordinarie lärare, som enligt gällande bestämmelser »skola avlönas med minst samma belopp, som för adjunkter vid rikets allmänna läroverk äro eller kunna varda stadgade», åtnjöte nu en avlöning av 3,500—5,000 kronor i 4 lönegrader. Äldste tjänstgörande läraren hade erhållit ett personligt lönetillägg å 500 kronor. Grundlönen utgjorde således för närvarande medeltalet mellan adjunkternas och lektorernas löner. Den länge emottedda regleringen av läroverkslärarnas löner väntades emellertid med säkerhet komma till stånd under år 1917 eller år 1918. I senare fallet torde en provisorisk förbättring vara att emotse redan år 1917. Som det uppgåves, förväntades läroverksöverstyrelsens förslag komma att läggas till grund för den nya lönestaten. Då detta upptog adjunkternas löner till 4,200—5,700 kronor, måste alltså institutets lärarlöner höjas till minst nämnda belopp. Lektorernas begynnelselön sattes till 5,400 kronor. Med bibehållande av den nuvarande principen skulle således begynnelselönen för institutets lärare bliva 4,800 kronor. Då statsläroverkens lärare dessutom av staden uppburde hyresbidrag, uppgående för adjunkt till 450 å 700 kronor, för lektor till 700 å 1,000 kronor allt för år, syntes det styrelsen tvivelaktigt, huruvida lärarlönerna vid institutet kunde bestämmas till lägre belopp än det ovan nämnda.

Även lönerna till institutets extra lärare påkallade en snar förhöjning. De utginge nu med belopp växlande mellan 80 och 160 kronor för veckotimme, med undantag för de äldste två extra lärarne, som avlönades efter 180 kronor för veckotimme. För effektiv undervisningstimme gjorde detta något mera än 2—4 kronor och för de bägge sistnämnda något över 4:50 kronor. Medeltalet vore 145 kronor för veckotimme eller ungefär 3:75 kronor för timme, ett pris, som vore lägre än det, som betalades vid något läroverk av betydighet på platsen. Antalet av de veckotimmar, som skulle beröras av denna förhöjning vore omkring 160.

Styrelsen vågade icke uppskatta den förestående ökningen i lönekontot till mindre än 13,000 kronor om året.

De ordinarie och extra lärarnas löner uppginge för läsåret — oavsett dyrtidstillägg — till 63,174:50 kronor, vartill komme för timplärare ett beräknat belopp av 1,800 kronor, tillsammans i runt tal 65,000 kronor. Institutets årliga utgifter för lärarlöner torde således under kommande treårsperiod få beräknas till 78,000 kronor.

Styrelsen för Stockholms handelsgymnasium anförde i skrivelse den 31 januari 1917 huvudsakligen följande.

Till sin ansökan om statsunderstöd för senast förflutna treårsperiod hade styrelsen fogat en presumtiv stat för densamma, vari utgifterna för dess sista år eller 1916 beräknats till 60,050 kronor. De faktiska utgifterna för 1916 uppginge emellertid till 65,014 kronor 36 öre eller 4,964 kronor 36 öre mer än som beräknats. Anledningen härtill vore dels att driftkostnaderna i den av grosshandels societeten uppförda nya stora byggnaden, där institutet inflyttade 1915, i allmänhet ställt sig något högre än beräknats, dels de rådande exceptionellt höga prisen på alla förnödenheter och dels den omständigheten, att styrelsen sett sig föranlåten att från och med höstterminen 1916 tilldela institutets lärare- och tjänstepersonal ett tillfälligt dyrtidstillägg av 10 procent.

Enligt den presumtiva staten för 1917 skulle, även om antalet avdelningar icke ökades utöver det nuvarande och oaktat grosshandels societeten ökat sitt årliga

anslag till institutet från 10,000 till 16,000 kronor, utgifterna komma att uppgå till cirka 72,950 kronor, under det inkomsterna skulle stanna vid cirka 41,000 kronor, varvid alltså en brist av cirka 31,950 kronor skulle uppstå. [20.]

Då emellertid styrelsen vore betänkt på att till höstterminen 1917 inrätta en parallellavdelning för den 1-åriga C-kursen eller studentavdelningen, enär de senaste åren och särskilt 1916 ett stort antal studenter måst avvisas — 1916 betydligt flera än som kunde mottagas — skulle, med beräkning av kostnaderna för en ny sådan avdelning, utgifterna komma att uppgå till cirka 75,700 kronor och inkomsterna till cirka 42,500 kronor, varvid sålunda för 1917 en brist av cirka 33,200 kronor skulle uppstå.

Med beräkning av kostnaderna för nämnda nya avdelning skulle för vartdera av åren 1918 och 1919 utgifterna komma att uppgå till cirka 79,400 kronor och inkomsterna till cirka 42,500 kronor, vadan alltså för vart och ett av dessa år en brist av cirka 36,900 kronor skulle komma att uppstå.

Vid dessa beräkningar hade styrelsen utgått från gällande löner och priser och hänsyn hade icke tagits till eventuellt nödvändiggjord höjning av vissa utgiftsposter. En sådan nödvändighet komme dock sannolikt kanske redan år 1917 och i varje fall inom kort att inträda beträffande de ordinarie lärarnas löner, då nämligen en reglering av läroverkslärarnas löner stode för dörren och enligt gällande föreskrift handelsgymnasielärarnas löner skulle utgå med minst samma belopp som adjunktlönerna vid de allmänna läroverken — och en höjning av de ordinarie lärarnas löner torde även medföra en höjning av timlärarnas arvoden. Icke heller inginge i dessa beräkningar den utgiftsökning, som ett tillsättande av nya ordinarie lärare skulle medföra. Styrelsen hade visserligen varit betänkt på att under perioden 1917—1919 kunna tillsätta ytterligare en eller ett par sådana, men torde under föreliggande omständigheter bli nödsakad att avstå från denna plan.

I nu föreliggande framställningar giva styrelserna ytterligare uttryck åt anstaltens behov av ökning i dem tilldelade statsunderstöd.

Efter att hava åberopat sin härovan omförmälda skrivelse av den 15 januari 1917 fortsätter *styrelsen för Göteborgs handelsinstitut* i anslutning till styrelsens däri gjorda beräkning av institutets årliga utgifter för lärarlöner under treårsperioden 1917—1919 sålunda.

*Styrelsen för
Göteborgs
handels-
institut*

»De övriga utgifterna utgjorde i medeltal under de två senaste åren 20,000 kronor. Styrelsen uttalade i anförda skrivelse (av den 15 januari 1917) den förväntan, att den ökning, som otvivelaktigt vore att emotse å vissa poster, skulle utjämnas genom en minskning av den som man då ansåg tillfälligtvis alltför höga kostnaden för uppvärmningen av institutets lokaler. Utvecklingen har gått i alldeles motsatt riktning mot vad styrelsen då hoppades. Den ytterligare fördyringen av allt bränsle kommer i stället att väsentligen höja det ifrågakvarande beloppet, som icke torde kunna sättas till mindre än 25,000 kronor.

Institutets årliga utgifter under de närmaste två åren torde därför böra beräknas till 103,000 kronor.

Inkomsterna upptogos i föregående skrivelse till 25,000 kronor. För att i

[20.]

någon mån motväga den stora stegringen av omkostnaderna har styrelsen sett sig nödsakad att från och med början av detta läsår höja årsavgiften i fackkursen till 300 kronor för fullt betalande elever, varjämte den nedsatta avgiften bestämts till 150 kronor. Som dessutom medeltalet elever i varje klass numera är större än förut, kan summan av elevavgifterna beräknas utgöra omkring 30,000 kronor.

Den årliga bristen skulle alltså bli 73,000 kronor. Efter den hittills tillämpade beräkningsgrunden skulle därav på statens anpart komma " , eller 54,750 kronor, i runt tal 55,000 kronor.

De anförda beräkningarna utgå emellertid från den förutsättningen, att undervisningsverksamheten vid institutet bedrivs i samma omfattning som under nu pågående läsår. Styrelsen kan dock icke underlåta att framhålla, att en ytterligare utvidgning av verksamheten är i hög grad av behovet påkallad och knappast torde kunna undvikas. Under de senaste åren har tillgången på gymnasieutbildade kontorsmän icke motsvarat den starkt ökade efterfrågan och framför allt har bristen på kunniga korrespondenter varit mycket kännbar och otvivelaktigt till verkligt men för våra handelsförbindelser med utlandet. Samtidigt har tillströmningen av elever, särskilt studenter, varit mycket stor. Under förra läsåret hade institutet två avdelningar i fackkursen med tillsammans 55 elever, under det att ungefär lika många sökande måste avvisas. För att i någon mån tillgodose det mest trängande behovet inrättades detta läsår en ny avdelning av fackkursen. Det har därigenom blivit möjligt att i år intaga 76 studenter i kursen. Många hava icke desto mindre måst förvägras inträde. Upprättandet av den tredje avdelningen i fackkursen möjliggjordes emellertid endast därigenom, att de ursprungligen fyra avdelningarna i första klassen efter uppflyttningen till andra klassen sammanslogos till endast två, vilka dock var för sig innesluta flera elever än önskligt är. De kvantitativt och kvalitativt starkare avdelningarna i den nuvande första klassen lämna ingen dylik möjlighet öppen; nästa läsårs andra klass måste komma att bestå av tre avdelningar. Under sådana förhållanden kommer styrelsen vid början av nästa läsår att ha valet emellan att öka antalet avdelningar till tio eller att åter indraga en avdelning av fackkursen.

Varje nytillkommen avdelning kan beräknas medföra en merkostnad av minst 3,000 kronor. Under förutsättning att en ny avdelning tillkomme, skulle således den årliga bristen uppgå till 76,000 kronor, varav på statens del skulle komma 57,000 kronor.

Styrelsen tillåter sig i underdånighet anhålla, det Eders Kungl. Maj:t ville för åren 1918 och 1919 bereda Göteborgs handelsinstitut ett anslag av statsmedel till ett belopp av 57,000 kronor för varje år.»

Styrelsen för
Stockholms
handelsgym-
nasium.

Styrelsen för Stockholms handelsgymnasium har i sin skrivelse den 9 oktober 1917 anfört följande:

»Styrelsen för Stockholms handelsgymnasium, Frans Schartaus handelsinstitut, får härmed i underdånighet hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes bereda handelsgymnasiet för åren 1918—19 ett något ökat anslag av statsmedel utöver de 30,000 kronor per år, som enligt nådiga brevet av den 4 april tillerkänts gymnasiet för treårsperioden 1917—19.

Anledningen till denna styrelsens hemställan är, att handelsgymnasiets utgifter ökats högst betydligt utöver de i underdåniga skrivelsen av 31 januari 1917 beräknade beloppen. Dels har styrelsen, med hänsyn till den alltmer tryckande dyrtiden.

icke ansett sig kunna underlata att bereda handelsgymnasiets lärare, såväl de ordinarie handelslektorerna som timlärarna, en löneförhöjning, gällande från höstterminen 1917, varjämte styrelsen från samma hösttermin, i samband med inrättandet av en ny parallellavdelning för den 1-åriga studentkursen, anställt en ny e. o. handelslektor, som från höstterminen 1918 torde komma att antagas till ordinarie, genom vilka båda åtgöranden avlöningskontot kommer att ökas för innevarande år med cirka 2,700 kronor och för vartdera av åren 1918 och 1919 med cirka 5,700 kronor, dels kommer, till följd av den fortsatta starka prisstegringen å alla förnödenheter, särskilt bränsle och lyse, övriga utgifter att ökas säkerligen med minst 5,000 kronor per år utöver det i nämnda underdåniga skrivelse beräknade beloppet.

Enligt den — — — — presuntiva staten för handelsgymnasiet för åren 1917—19 skulle för 1917 utgifterna komma att uppgå till cirka 83,400 kronor och inkomsterna till 77,500 kronor, varvid alltså en brist på cirka 5,800 kronor skulle uppstå på detta år, och för vartdera av åren 1918 och 1919 skulle utgifterna komma att uppgå till cirka 90,200 kronor och inkomsterna till cirka 77,500 kronor, alltså lämnande en brist vartdera året av cirka 12,700 kronor. För alla tre åren skulle alltså den sammanlagda bristen komma att belöpa sig till cirka 31,200 kronor.

Då av handelsgymnasiets ganska begränsade kapitaltillgångar, som den 31 december 1916 utgjorde tillsammans 69,163 kronor, den för bestridande dels av gymnasiet bidrag till lärarnas pensionsfond och dels, så långt dess avkastning räcker, av ålderstillläggen åt de ordinarie lärarna (av vilka det första å 600 kronor kommer att utgå från och med 1919) reserverade fonden å 37,150 kronor icke får tagas i anspråk för andra ändamål, och den vid gymnasiet grundande tillkomna 'Frans Schartaus fond' å 10,000 kronor icke heller får användas till sitt kapital, återstår, till täckande av ovan beräknade brist å cirka 31,200 kronor, dels den årliga räntan å den senare fonden eller 500 kronor per år, dels av kapitalet 22,013 kronor jämte ränta å icke använd del därav, vilket emellertid, även om den senare summan helt och hållet toges i anspråk, ändock skulle lämna en slutlig brist av cirka 6,000 kronor.

Under sådana förhållanden och då det skulle vara ytterst beklagligt, om den lilla, för oförutsedda utgifter väl behövligen besparingsfonden å 22,013 kronor skulle behöva tillgripas, hemställer styrelsen i underdånighet, att Eders Kungl. Maj:t täcktes bereda Stockholms handelsgymnasium för vartdera av åren 1918 och 1919 en ökning i statsanslag av 13,000 kronor.

Genom en sådan ökning av statsanslaget och användandet av räntorna å Frans Schartaus fond och å den ovannämnda besparingsfonden eller cirka 1,600 kronor per år, skulle den beräknade bristen för treårsperioden 1917—1919 å 31,200 kronor i det närmaste kunna fyllas.

Styrelsen ber till slut att i underdånighet få framhålla, dels att Grosshandels-societetens från och med 1916 till 16,000 kronor ökade årliga anslag skulle komma att utgöra icke obetydligt mer än tredjedelen även av ett till 43,000 kronor per år ökat statsanslag och dels att Stockholms handelsgymnasium innevarande läsår har ett lika stort antal avdelningar (9) som Göteborgs handelsgymnasium och ett högre elevantal (254) än detta, vilket dock åtnjuter 10,000 kronor per år mera i statsanslag.»

Den 17 oktober 1917 har kommerskollegium avgivit utlåtande över berörda framställningar och därvid jämväl överlämnat yttranden från

[20.] inspektören för de statsunderstödda handelsgymnasierna, rektorn Alfred Nordfelt.

*Inspektören
för de stats-
understödda
handelsgym-
nasierna.*

Med anledning av styrelsens för Göteborgs handelsinstitut framställning yttrade rektor Nordfelt följande.

»Då handelsgymnasiernas förhållanden från och med år 1914 närmare reglerades, bestämdes lärjungeavgifterna för läsår i normalkursen till 150 kronor, under det att de förut uppgått till i vissa fall över 300 kronor. För att motverka den härav följande minskningen i gymnasiernas inkomster vidtogs samtidigt en anseelig höjning av statsunderstödet.

Den senare inträdda glädjande tillströmningen till ifrågavarande handelsundervisningsanstalter, som till stor del torde bero på avgifternas sänkande, har visat riktigheten av de sålunda vidtagna åtgärderna. Men på grund dels därav att gymnasierna i allmänhet under tiden därefter haft betydande särskilda utgifter för nybyggnad eller utvidgning av sina lokaler, dels därav att alla kostnader till följd av tidsförhållandena, såsom bekant är, undergått en ofantlig stegring, förefaller det endast naturligt, att dessa läroanstalter behöva ökade inkomster.

En utväg för erhållande av sådana vore att medgiva dem rätt att på grund av dyrtiden upptaga högre lärjungeavgifter, men då det är fara värt, att en dylik höjning skulle avskräcka de studerande från den högre handelsundervisningen och sålunda föra utvecklingen tillbaka, anser jag densamma böra endast i yttersta nödfall anlitas.

Under sådana förhållanden torde en höjning förr eller senare av statsunderstödet vara den principiellt riktiga och för övrigt enda möjliga utvägen. Jag anser mig böra tillägga, att, särskilt på grund av lärarnas vid de allmänna läroverken väntade lönerreglering — som i verkligheten redan påbörjats genom ett beviljat provisoriskt lönetillägg för år 1918 och lärarnas vid handelsgymnasierna därav följande löneförhöjning, såväl statsverket som gymnasierna själva i varje fall ha att mot slutet av innevarande understödsperiod 1917—1919, motse ökade kostnader för undervisningen vid sistnämnda läroanstalter.

Vad särskilt Göteborgs handelsgymnasium beträffar äger det visserligen, såsom ansökningshandlingarna utvisa, en mycket beaktansvärd kapitaltillgång, men då avsevärda belopp under de senare åren måst av densamma utbetalas och ett fortsättande på den sålunda inslagna vägen icke kan anses önskvärt samt då styrelsen genom påvisande av ökade utgifter i flera avseenden synes mig hava väl motiverat behövligheten redan nu av den begärda förhöjningen, som i förhållande till ökningen i kostnaderna torde få anses skälig, finner jag mig böra till ifrågavarande underdåniga framställning tillstyrka nådigt bifall.»

Beträffande Stockholms handelsgymnasium yttrade rektor Nordfelt:

»Vad särskilt Stockholms handelsgymnasium angår är behovet av ökat statsunderstöd otvivelaktigt. Visserligen äger läroanstalten en måttlig kapitaltillgång, men då dess nybyggnad m. m. krävt stora kostnader och det disponibla kapitalet, å omkring 22,000 kronor, icke är större, än att detsamma för en institution av ifrågavarande omfattning är väl behövtigt såsom reservtillgång, samt då läroanstalten

i varje fall har en svagare ekonomisk ställning än motsvarande gymnasium i Göteborg, får jag till förevarande underdåniga framställning tillstyrka nådigt bifall.

[20.]

Angående båda nämnda läroanstalter torde bland annat det villkoret böra uppställas, att donatorer eller enskilda skola bidra med ett belopp motsvarande minst en tredjedel av hela det till vardera gymnasiet för åren 1918 och 1919 beviljade statsunderstödet.»

I sitt utlåtande den 17 oktober 1917 förklarar sig kommerskollegium finna det visserligen hava varit önskvärt, att de till ifrågavarande handelsgymnasier utgående understöden hade kunnat åtminstone för den påbörjade treårsperioden 1917—1919 hållas inom ramen för därtill redan anvisade belopp.

Kommerskollegium.

De väsentligt förändrade förhållanden, som för senare tid inträtt, syntes kollegium emellertid motivera åtgärder för beredande av förhöjda understöd till gymnasierna i fråga. På grund härav och med stöd av vad rektorn Nordfelt i ärendet anfört, funne sig kollegium böra till förevarande ansökningar tillstyrka bifall:

De ytterligare anslag till nämnda handelsgymnasier, som kollegium sålunda för åren 1918 och 1919 tillstyrkte, syntes böra uppföras å extra stat, och borde de i kungörelsen den 28 november 1913 angående villkor och bestämmelser för åtnjutande av de åt handelsgymnasier anvisade statsunderstöd meddelade bestämmelser jämväl å ifrågavarande anslag i huvudsak vara tillämpliga.

Ehuru det måste anses önskvärt, att de till ifrågavarande båda handelsgymnasier för åren 1917—1919 utgående statsunderstöd icke kommit att överskrida de redan bestämda maximibeloppen, anser jag dock, i likhet med kommerskollegium, vad från berörda undervisningsanstalters sida anförts väl motivera förhöjningar av understöden med de belopp, som i ansökningarna ifrågasätts.

Departementschefen.

Med hänsyn därtill att anstalternas ökade utgifter i avsevärd mån kunna sägas förorsakats av nu rådande dyrtid torde emellertid böra framhållas, att ett bifall till de gjorda framställningarna ingalunda får betraktas såsom en garanti för tilläggens utgående jämväl efter den för dem nu avsedda tiden.

De i kungörelsen den 28 november 1913 meddelade villkor och bestämmelser för åtnjutande av de åt handelsgymnasier anvisade statsunderstöd samt i övrigt hittills förkommande villkor för dylika understöds uppbärande torde givetvis böra gälla jämväl beträffande ifrågavarande förhöjda anslag.

I överensstämmelse med den föreslagna ändrade ordningen beträff-

- [20.] fande anslag, avsedda att disponeras redan under löpande år, torde de för år 1918 avsedda medlen böra äskas å tilläggsstat för sagda år. Framställning härom torde jag få göra framdeles under dagens lopp. På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till beredande för år 1919 på de av mig förordade villkor av förhöjda understöd åt Göteborgs handelsinstitut och Stockholms handelsgymnasium med respektive 17,000 och 13,000 kronor utöver till dem redan anslagna belopp å *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 30,000.

4. Exportstipendier.

[21.]
Export-
stipendier.
(extra anslag.)

För vart och ett av åren 1897—1908 beviljade riksdagen på *extra stat* anslag till handelsstipendier. Anslaget utgick med 10,000 kronor för vardera av åren 1897 och 1898, 20,000 kronor för vart och ett av åren 1899—1904 och 30,000 kronor för vart och ett av åren 1905—1908.

I skrivelse den 30 december 1907 gjorde kommerskollegium framställning om förändrade föreskrifter i fråga om sättet och villkoren för utdelande av statens handelsstipendier samt hemställde därvid, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att, med indragning av anslaget till handelsstipendier, anvisa tvenne anslag, vardera å 20,000 kronor om året, för att på i skrivelsen närmare angivet sätt användas, det ena till exportstipendier och det andra till handelsstudiestipendier.

Med bifall till en i anslutning härtill avlåten proposition anvisade 1908 års riksdag å *extra stat* för år 1909

dels, såsom reservationsanslag, ett belopp av 20,000 kronor för att utdelas såsom understöd under benämning av exportstipendier till personer, som, utan officiell ställning, företrädesvis i Ryssland, på Balkanhalvön eller i länder utom Europa verkade för avsättning av svenska exportartiklar; samt

dels ett belopp av likaledes 20,000 kronor till handelsstudiestipendier, att tjäna såsom understöd för förvärvande utomlands av praktiska insikter i handelsyrket.

I fråga om nämnda stipendiers utdelning och de fordringar, som borde ställas å deras innehavare, meddelade Kungl. Maj:t i nådigt brev den 17 juni 1908 bestämmelser, för vilka redogörelse lämnats i stats-

rådsprotokollet den 14 januari 1910, bifogat samma års statsverksproposition.

[21.]

På därom av Kungl. Maj:t gjorda framställningar beviljade riksdagen för vart och ett av åren 1910—1915 anslag till exportstipendier och handelsstudiestipendier till enahanda belopp, som anvisats för år 1909, varvid bör anmärkas, att vid 1911 års riksdag jämväl anslaget till handelsstudiestipendier erhöll reservationsanslags natur.

Efter av kommerskollegium på grund av den rådande utrikespolitiska situationen gjord framställning förordnade Kungl. Maj:t emellertid den 17 december 1914, att med åtgärder för utdelning av handelsstudiestipendierna för år 1915 skulle tillsvidare anstå.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1915 av frågan om anslag för ifrågavarande ändamål för år 1916 uttalade dåvarande departementschefen med avseende å anslaget till exportstipendierna, att någon förändring i dess belopp icke borde ske. Däremot framhöll departementschefen, vad beträffade anslaget till handelsstudiestipendierna, att det kunde ifrågasättas att helt och hållet indraga detsamma, i likhet med vad som ansågs komma att bliva fallet med flertalet anslag till uppskjutna stipendier, men, då det syntes vara angeläget, att de efter krigets slut rådande utländska handelsförhållandena snarast möjligt gjordes till föremål för studier, och då sålunda sannolikt vore, att handelsstudiestipendierna komme att tidigare utdelas än andra uppskjutna stipendier, förordade han, att anslaget till handelsstudiestipendier under år 1916 skulle endast delvis indragas.

I den till 1915 års riksdag avlätna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t också, i enlighet med departementschefens hemställan, riksdagen att anvisa medel för år 1916 till exportstipendier med enahanda belopp som för år 1915 eller 20,000 kronor och till handelsstudiestipendier med ett till 10,000 kronor nedsatt belopp.

Denna Kungl. Maj:ts framställning blev av riksdagen bifallen.

Genom kungörelse den 10 december 1915 förordnade emellertid Kungl. Maj:t på framställning av kommerskollegium, att med åtgärder för utdelning av handelsstudiestipendierna för år 1916 skulle tillsvidare anstå.

För år 1917 anvisade riksdagen för ifrågavarande båda ändamål anslag till samma belopp som för år 1916, men blev genom kungörelse den 30 december 1916 bestämmelse meddelad om uppskov tillsvidare med utdelningen av handelsstipendierna jämväl från 1917 års anslag.

För år 1918 gjorde kommerskollegium i skrivelse den 5 december 1916 framställning om beredande av anslag till exportstipendier men förklarade sig däremot icke vilja ifrågasätta något anslag till handels-

[21.] studiestipendier, detta dock under förutsättning att efter krigstillståndets upphörande årliga anslag till samma belopp, som beviljats för åren närmast före kriget, vore att påräkna till vidare utdelning av handelsstudiestipendier. Anledningen till att kollegium avstod från att för år 1918 begära anslag för dylika stipendier var, på sätt av dess ovanberörda skrivelse framgår, den, att till följd av de av Kungl. Maj:t meddelade besluten om uppskov med utdelningen av handelsstudiestipendier från 1915, 1916 och 1917 års anslag det belopp, som vid en blivande utdelning av stipendier från dessa års anslag komme att stå till förfogande, uppginge till icke mindre än 40,000 kronor — förutom vad å äldre anslag kunde finnas odisponerat. Då de sålunda disponibla medlen motsvarade minst det normala anslagsbehovet för två år, borde de enligt kollegii mening få anses tillräckliga för mötande av de krav, som vid den härnäst skeende utdelningen av handelsstudiestipendier borde tillfredsställas.

I anledning av vad kommerskollegium sålunda anfört gjordes icke någon framställning till riksdagen om anslag till handelsstudiestipendier för år 1918. Anslag till exportstipendier för sagda år äskades däremot av Kungl. Maj:t till samma belopp som för år 1917; och blev denna framställning av riksdagen bifallen.

Genom beslut den 25 juni 1917 har Kungl. Maj:t sedermera rörande anslagen till exportstipendier för år 1917 ej mindre förklarats, att i fråga om dessa stipendiars utdelning och de fordringar, som å deras innehavare borde ställas, skulle gälla vad i ovannämnda nådiga brev den 17 juni 1908 förordnats i avseende å dylika stipendier för år 1909, än även uppdragit åt kommerskollegium att, jämte utfärdande av vederbörlig kungörelse rörande sättet och villkoren för sökande av stipendium från ifrågavarande stipendieanslag, till Kungl. Maj:t, med bifogande av iukomna ansökningshandlingar, avgiva förslag till stipendiater, det belopp, som ansåges bära envar av dem tillkomma, och de närmare bestämmelser angående stipendiats verksamhet m. m., som kunde finnas bära meddelas.

*Kommers-
kollegium.*

I skrivelse den 28 augusti 1917 har nu kommerskollegium, under framhållande att, såvitt då låte sig bedöma, exportstipendier av anslaget för år 1918 syntes kunna i vanlig ordning utdelas och jämväl av vederbörande tagas i anspråk samt att enligt kollegii mening anslag till sådana stipendier även för år 1919 vore behöfligt, gjort framställning om dylikt anslag för år 1919 till samma belopp som för innevarande år. Be-
träffande anslag till handelsstudiestipendier förklarar sig kollegium där-

emot icke heller för år 1919 vilja ifrågasätta något dylikt, under den förutsättning likväl i avseende å tillfredsställandet av framtida behov av anslag för ändamålet, som angivits i kollegii förberörda skrivelse den 5 december 1916. I fråga om de omständigheter, som synts kollegium överflödiggöra anslag till handelsstudiestipendier för år 1919, åberopar kollegium vad i samma skrivelse av kollegium anförts rörande behovet av dylikt anslag för innevarande år.

[21.]

Lika med kommerskollegium anser jag i fråga om anslag till exportstipendier någon förändring för år 1919 icke böra äga rum. *Departements-
chefen.*

Jämväl i vad angår frågan om anslag för handelsstudiestipendier är jag ense med kommerskollegium. Med hänsyn till det betydande belopp, som till följd av de under åren 1915, 1916 och 1917 besparade anslagen för ändamålet kommer att stå till disposition, när utdelningen av handelsstudiestipendier en gång kan återupptagas, anser jag sålunda, att något särskilt anslag för sådana stipendier icke för år 1919 bör äskas.

Jag hemställer sålunda, att Eders Kungl. Maj:t tacktes föreslå riksdagen

att på *extra stat* för år 1919 anvisa ett reservationsanslag av kronor 20,000 för att utdelas såsom understöd under benämning av exportstipendier till personer, som, utan officiell ställning, företrädesvis i Ryssland, på Balkanhalvön eller i länder utom Europa verka för avsättning av svenska exportartiklar.

5. Statsunderstöd till auktoriserade handelskammare i riket.

I den till 1916 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t under sjunde huvudtiteln riksdagen att såsom understöd till handelskamrarna i riket, att fördelas i huvudsaklig överensstämmelse med vissa i det vid propositionen fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden den 14 januari 1916 omförmälda grunder, på *extra stat* för år 1917 anvisa ett anslag å 60,000 kronor.

Av nämnda anslag skulle en del, 36,000 kronor, utgå i form av fast understöd å 3,000 kronor till envar av de nuvarande tolv handelskamrarna, under förutsättning att vederbörande handelskammare visade sig hava erhållit understöd till minst samma belopp från annat håll.

[22.]

*Statsunder-
stöd till auk-
toriserade
handelskam-
mare i riket.*

(extra anslag.)

[22.] Återstoden av anslaget, 24,000 kronor, föreslogs skola fördelas mellan de handelskammare, som med hänsyn till sin ekonomi och på grund av sin allmänna verksamhet vore för fyllande av sin uppgift förtjänta av större understöd.

Beträffande den närmare utredningen i detta ärende anhåller jag att få hänvisa till nyssnämnda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden.

I skrivelse den 15 juni 1916 angående anslagen under riksstatens sjunde huvudtitel anförde riksdagen i fråga om den förstnämnda delen av det föreslagna anslaget, bland annat, att då en handelskammare för att rätt kunna fylla sina uppgifter torde nödgas anställa en väl kvalificerad person såsom sekreterare eller ombudsman, vilken helt ägnade sitt arbete åt handelskammaren, och det för varje handelskammare beräknade understödet av 3,000 kronor i första hand torde avse att utgå såsom bidrag till nämnda persons avlöning, hade riksdagen icke haft något att erinra mot det föreslagna anslaget i denna del. Däremot hade riksdagen icke av den utredning, som åberopats till stöd för Kungl. Maj:ts framställning i vad densamma angick den återstående delen av anslaget, blivit övertygad om nödvändigheten av ett rörligt anslag, och biföll riksdagen därför icke framställningen i berörda del.

Riksdagen, som därjämte uttalade sig angående villkoren för erhållande av statsunderstöd, och som ansåg att ett anslag lämpligen borde betecknas såsom »förslagsanslag högst», anvisade sålunda för ifrågasvarande ändamål på extra stat för år 1917 ett förslagsanslag å högst 36,000 kronor att utgå med ett belopp av 3,000 kronor till envar handelskammare, under de villkor, Kungl. Maj:t i överensstämmelse med av riksdagen angivna grunder kunde komma att föreskriva.

Sedan kommerskollegium avgivit infortrat utlåtande utfärdade Kungl. Maj:t den 15 december 1916 kungörelse angående auktoriserade handelskamrar, varjämte Kungl. Maj:t samma dag fastställde villkor och bestämmelser för åtnjutande av förutnämnda av riksdagen anvisade anslag.

Sedermera har riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning, anvisat enahanda belopp för nu ifrågasvarande ändamål å extra stat för år 1918; och har Kungl. Maj:t enligt nådigt beslut den 2 november 1917 för anslagets åtnjutande fastställt samma villkor och bestämmelser som de för år 1917 gällande.

Nu har kommerskollegium i skrivelse den 28 augusti 1917 gjort framställning om beredande av anslag åt de auktoriserade handelskamrarna för år 1919 till samma belopp som för innevarande år.

Även för år 1919 torde de auktoriserade handelskamrarna böra

beredas statsunderstöd i samma utsträckning som för innevarande år. De för åtnjutande av 1918 års anslag gällande villkor och bestämmelser torde böra äga tillämpning jämväl för ett anslag för år 1919.

[22.]

Jag hemställer sålunda, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom understöd till auktoriserade handelskammare i riket, att utgå med ett belopp av 3,000 kronor till en var handelskammare under av mig förordade villkor, på *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 36,000.

6. Statsunderstöd till svenska handelskamrarna i London och i Frankrike samt till Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté.

Sedan Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté hos Kungl. Maj:t anhållit om statsunderstöd för vartdera av åren 1918 och 1919, har kommerskollegium efter nådig remiss i ett den 26 oktober 1917 dagtecknat utlåtande tillstyrkt handelskommitténs ansökan.

[23.]

Statsunderstöd till svenska handelskamrarna i London och i Frankrike samt till Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté.

I sitt berörda utlåtande har kommerskollegium jämväl förordat, att statsunderstöd för ifrågavarande år måtte beviljas svenska handelskamrarna i London och i Frankrike, och har kollegium bifogat från kamrarna inkomna framställningar härom. Ytterligare har kollegium föreslagit, att, ehuru ingen ansökan om statsbidrag för åren 1918 och 1919 ännu inkommit från svenska handelskammaren i Förenta staterna, denna måtte för vartdera av nämnda år tilldelas understöd med samma belopp, 10,000 kronor, som kammaren erhållit för år 1917, enär kammaren i sin till grund för detta bidrag liggande framställning tydligen åsyftat ett permanent understöd.

(extra anslag.)

Sedermera har emellertid kommerskollegium i en den 20 november 1917 dagtecknad skrivelse återtagit sitt sistnämnda förslag på grund av ett till kollegium från svenska handelskammaren i Förenta staterna inkommet meddelande, varuti kammaren, under framhållande av att densamma lyder under amerikansk lag, förklarar sig under nuvarande förhållanden, då Förenta staterna deltagar i världskriget, icke vilja begagna sig av det belopp, kammaren för år 1917 erhållit i bidrag från svenska staten, utan i bank insatt detsamma.

Jag anhåller nu att få underställa ovannämnda frågor Eders Kungl. Maj:ts prövning. Redan från början vill jag emellertid framhålla, att jag med anledning av nyssberörda meddelande från handelskammaren i

- [23.] Förenta staterna icke nu finner mig böra föreslå något statsbidrag till nämnda handelskammare utan anser mig kunna lämna denna fråga helt åsido.

Historik.

Vad därefter angår svenska handelskamrarna i London och i Frankrike samt Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté, ber jag först att i korthet få erinra om nämnda institutioners uppkomst, utveckling och ändamål.

Svenska handelskammaren i London bildades i slutet av år 1906 av i nämnda stad bosatta svenska affärsmän. Avsikten med upprättandet av en dylik institution i London var såväl att över huvud taget befrämja handelsförbindelserna mellan Sverige, å ena, samt Storbritannien och dess kolonier, å andra sidan, som särskilt att verka för ökad avsättning å engelskt område av svenska produkter. Sistnämnda uppgift har kammaren sökt realisera därigenom att kammaren i skilda cirkulär till sina svenska och sina engelska medlemmar underrättat de förra om de erbjudanden att ingå handelsavtal, som till kammaren inkommit från engelska firmor, och de senare om motsvarande anbud från svenska firmor. Kammaren är medlem av the Association of Chambers of Commerce of the United Kingdom samt har säte och stämma vid de svenska handelskammarmötena. Kammaren erhöll redan från början talrika medlemmar, och har antalet dylika sedan alltjämt vuxit, särskilt under de sist förflutna åren. — Till bestridande av med verksamheten förenade utgifter hade kammaren i början att tillgå, förutom årsavgifter från medlemmarna samt enskilda bidrag, ett understöd från järnkontoret på 150 £ per år, vilket understöd sedermera sänkts till 100 £ och nu utgår med 50 £ om året. För att betrygga sin ekonomiska ställning ävensom underlätta en utveckling av verksamheten, vilka syftemåls realiserande kammaren ansåg icke lämpligen borde göras helt beroende av enskild offervillighet, anhöll kammaren år 1908 hos Kungl. Maj:t om statsunderstöd för detta och närmast följande år. Framställningen, vilken förordades av Kungl. Maj:ts minister i London och efter nådig remiss tillstyrktes av kommerskollegium, i vad den avsåg bidrag för år 1908, bifölls i detta hänseende av Kungl. Maj:t, som för sistnämnda år tilldelade kammaren understöd med begärda 5,000 kronor. Kammaren har därefter genom särskilda Kungl. Maj:ts beslut, det senaste den 6 juli 1917, beviljats enahanda statsbidrag för vart och ett av åren 1909—1917.

Svenska handelskammaren i Frankrike upprättades, efter mönster av svenska handelskammaren i London, den 14 juni 1915 på initiativ

av svenska affärsmän i Paris, och har kammaren sitt säte i sistnämnda stad. Ändamålet med kammaren är att i Frankrike, dess kolonier och protektorat sprida ökad kännedom om Sverige och svensk industri samt främja svenska affärsintressen. Antalet medlemmar, vilket vid 1916 års början uppgick till 143, utgjorde i juli 1917 316. De flesta av medlemmarna äro bosatta i Sverige. Också har kammaren särskilt anlitats av i vårt land etablerade firmor för inledande av affärsförbindelser med Frankrike. Därjämte har emellertid kammaren besvarat talrika förfrågningar av i Frankrike bosatta personer angående svenska affärsförhållanden, anskaffat soliditetsupplysningar för sina medlemmars räkning samt berett svenska kontorister platser i Frankrike. Slutligen har kammaren på franska låtit trycka en programbroschyr, som därefter spritts i Frankrike för att göra kammaren känd och förskaffa densamma nya medlemmar. — Kammarens utgifter bestredos till en början av årsavgifter från medlemmarna samt enskilda bidrag. På grund av genom världskriget alltjämt ökade omkostnader samt för att möjliggöra en ytterligare utveckling av kammaren anhöll denna hos Kungl. Maj:t om statsunderstöd för år 1916 med 7,000 kronor. Framställningen remitterades till kommerskollegium, som i den 31 mars 1917 avgivet utlåtande hemställde om beviljande av statsunderstöd åt kammaren för år 1917 med 5,000 kronor. Kungl. Maj:t biföll kommerskollegii förslag.

Beträffande slutligen uppkomsten av Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté så tillsatte Sveriges industriförbund, Stockholms handelskammare och Sveriges allmänna exportförening i mars 1915 en kommitté för åstadkommande av en provisorisk institution till befrämjande av de svensk-ryska handelsförbindelserna. Efter förberedande arbeten av nämnda kommitté utsåg Svenska föreningen i Petrograd den 15 oktober samma år en handels- och industrikommitté under namn av »Svenska föreningens handelskommitté» med uppgift att, intill dess förhållandena medgäve bildandet av en svensk eller svensk-rysk handelskammare i Petrograd, vara en rådgivande församling för den svenska köpmanskåren därstädes, för svenska myndigheter samt för svenska handels- och industriidkare ävensom i allmänhet vidtagna åtgärder för främjande av kommersiella förbindelser mellan Sverige och Ryssland. Kommittén, som enligt sin arbetsordning utgöres av minst 12 högst 16 i handel och näringar förfarna medlemmar av Svenska föreningen med en ordförande och en sekreterare för handläggande av de löpande ärendena, har, alltsedan den bildades, stått i nära förbindelse med Sveriges allmänna exportförenings ryska avdelning. Detta samarbete har visat sig

[23.] gagneligt för utvecklingen av den svenska handeln på Ryssland under världskriget. För att kunna fylla sin uppgift var handelskommittén i behov av en permanent och med ryska förhållanden fullt förtrogen sekreterare. En dylik person måste emellertid erbjudas en betydande avlöning. Handelskommittén, som icke ansåg sig kunna bygga sin ekonomi endast på enskilda bidrag, anhöll därför år 1916 om statsunderstöd med 15,000 kronor för vart och ett av åren 1916, 1917 och 1918 till avlöning av sin sekreterare. Kommerskollegium tillstyrkte efter nådig remiss ett anslag på 15,000 kronor för år 1916, men framhöll samtidigt, att anslaget icke borde få lyftas, förrän det belopp, vilket kommittén beräknat erhålla genom enskilda tillskott, visats hava influtit. Kungl. Maj:t beslöt i enlighet med kommerskollegii förslag. Jämväl år 1917 anhöll kommittén om statsbidrag med 15,000 kronor. Framställningen tillstyrktes av Kungl. Maj:ts minister i Petrograd och förordades av kommerskollegium, som emellertid i sitt den 7 april 1917 dagtecknade utlåtande för understödets lyftande uppställde motsvarande villkor som föregående år. Dessutom framhöll kommerskollegium, att ett eventuellt statsbidrag till kommittén för kommande år ej lämpligen borde överstiga 10,000 kronor om året. Kungl. Maj:t tillerkände på av kommerskollegium angivet villkor handelskommittén understöd för år 1917 med begärda 15,000 kronor.

Samtliga ovannämnda statsunderstöd åt handelskamrarna och handelskommittén hava utgått ur handels- och sjöfartsfonden, och har vid beviljande av bidragen stadgats skyldighet för berörda institutioner att såväl till chefen för finansdepartementet som till kommerskollegium avgiva årsberättelser ävensom redogörelser för institutionernas ekonomiska ställning vid slutet av de år bidragen avsett.

I sitt nyssberörda utlåtande av den 7 april 1917 angående Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté har kommerskollegium slutligen satt ifråga, om icke, då efter vad kollegium förmodade statsunderstöd för år 1917 ur handels- och sjöfartsfonden komme att utgå jämväl till svenska handelskamrarna i London, Paris och New York med belopp, som tillsammans med det åt handelskommittén föreslagna uppginge till 35,000 kronor, riksdagens medverkan för framtiden borde sökas för erhållande av nödiga anslag till nämnda institutioner.

Framställningar om understöd för åren 1918 och 1919.

Även för åren 1918 och 1919 hava nu, såsom ovan nämnts, svenska handelskamrarna i London och i Frankrike samt Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté hos Kungl. Maj:t anhållit om statsunderstöd.

Svenska handelskammaren i London hemställer i sin den 10 september 1917 dagtecknade skrivelse om understöd med ett belopp av minst 10,000 kronor för vartdera av berörda år. Såsom skäl för en höjning av nu utgående anslag anför kammaren, att för densamma kostsamma lokalavdelningar upprättats i Newcastle-on-Tyne och Manchester, vilka avdelningar skulle såsom första instans handlägga till respektive distrikt hörande ärenden. Vidare framhåller kammaren, att den även i övrigt vore i behov av ökade arbetskrafter, men att de härigenom uppstående utgifterna icke kunde täckas genom den ökning i kammarens inkomster, som uppstått därigenom att medlemsantalet under de sista åren starkt vuxit. Sistnämnda förhållande anser kammaren bero därpå, att den uppfattningen blivit allt allmännare, att Sveriges handelsförbindelser med Storbritannien efter världskrigets slut komme att antaga större omfattning än förut. Någon tablå rörande kammarens beräknade inkomster och utgifter för åren 1918 och 1919 förklarar sig kammaren icke vara i tillfälle att bifoga, då en dylik ännu icke kunnat upprättas.

23.
Svenska handelskammaren
i London.

Kammarens framställning förordas livligt av Kungl. Maj:ts minister i London.

Svenska handelskammaren i Frankrike anför i sin den 21 juli 1917 avlätna skrivelse följande:

Svenska handelskammaren
i Frankrike.

»Uttalande handelskammarens tacksamma erkänsla för det anslag av 5,000 kronor som Eders Maj:t behagat i nåder bevilja densamma för innevarande år, får kammaren härmed i underdånighet hemställa, att den jämväl för åren 1918 och 1919 måtte komma i åtnjutande av statsbidrag.

Till stöd för denna framställning tillåta vi oss lämna följande uppgifter om handelskammarens beräknade inkomster och utgifter för senare hälften av innevarande år till och med år 1919.

1 juli—31 december 1917.

Beräknade inkomster.

Behållning från förra halvåret (återstoden av ur reservfonden under första halvåret upplånade 13,000 francs).....	frs	2,198: 10	
Mottaget statsanslag	»	8,605: 85	
Medlemsavgifter från gamla och nya medlemmar	»	7,000: —	
Avgifter för annonser i kammarens månadsskrift	»	4,000: —	frs. 21,803: 95

[23.]

Beräknade utgifter.

Löner till sekreterare och biträden	frs	7,500: —	
Trycksaker, inbegripande kammarens månadsskrift	»	5,000: —	
Postporto, telegram- och telefonavgifter	»	2,300: —	
Kontorshyra	»	1,200: —	
Möbler och diverse inventarier	»	3,300: —	
Bränsle och belysning samt diverse omkostnader för kontorets underhåll	»	1,500: —	
Diverse utgifter	»	300: —	
			Behållning frs 703: 95

1918.

Beräknade inkomster.

Behållning från 1917 (återstoden av ur reserv- fonden under år 1917 upplånade 13,000 francs)	frs	703: 95	
Medlemsavgifter	»	17,000: —	
Avgifter för annonser i kammarens månadsskrift	»	10,000: —	frs 27,703: 95

Beräknade utgifter.

Löner till sekreterare och biträden	frs	21,500: —	
Trycksaker, inbegripande kammarens månadsskrift och årsbok	»	9,000: —	
Postporto, telegram- och telefonavgifter	»	4,500: —	
Kontorshyra, skatter och försäkringsavgifter	»	2,500: —	
Diverse inventarier	»	800: —	
Bränsle och belysning samt diverse omkostnader för kontorets underhåll	»	1,800: —	
Resekostnader och representation vid utställningar samt diverse utgifter	»	1,500: —	
Skuld till reservfonden sedan 1917	»	13,000: —	frs 54,600: —
			Brist frs. 26,896: 05

1919.

Beräknade inkomster.

Medlemsavgifter	frs.	19,000: —	
Avgifter för annonser i kammarens månadsskrift	»	11,000: —	frs 30,000: —

Beräknade utgifter.

Löner till sekreterare och biträden	frs	27,000: —	
Trycksaker, inbegripande kammarens månadsskrift och årsbok	»	9,500: —	
Postporto, telegram- och telefonavgifter	»	5,000: —	
Kontorshyra, skatter och försäkringsavgifter	»	5,000: —	
Möbler och diverse inventarier	»	3,000: —	
Bränsle och belysning samt diverse omkostnader för kontorets underhåll	»	1,800: —	
Resekostnader och representation vid utställningar samt diverse utgifter	»	1,500: —	frs 52,800: —
			Brist frs 22,800: —

I förestående beräkningar ha inkomsterna upptagits till så höga belopp som möjligt, under det att utgifterna beräknats efter nuvarande förhållanden så lågt som möjligt. Det är emellertid anledning befara, att vissa omkostnader, som under kriget oavbrutet stegrats, en längre tid framåt komma att bibehålla denna tendens, och torde handelskammarens utgifter under sådana förhållanden snarare komma att överskrida än understiga ovanstående beräkningar.

Handelskammaren, vars verksamhet hittills trots rådande svårigheter gått framåt på ett tillfredsställande sätt, torde av alla tecken att döma kunna hoppas på en fortsatt lycklig utveckling, förutsatt att inga ekonomiska förhållanden lägga hinder i vägen. Medlemsantalet, som under 1916 stigit från 143 till 220, har under de gångna månaderna av 1917 vuxit med 96 och uppgår sålunda i nuvarande stund till 316. — Även om det icke torde vara att förvänta, att medlemsantalet fortfarande skall kunna stiga i samma proportioner, anser sig handelskammaren dock kunna räkna på en icke oansenlig ökning därav under den period, varom nu är fråga.

Ett led i kammarens utveckling är den publikationsverksamhet, som den nu står i begrepp att begynna och som utan tvivel i hög grad skall underlätta dess arbete för utvecklingen av de svensk-franska förbindelserna. Den månadsskrift, varav kammaren inom de närmaste dagarna ämnar utgiva det första numret, kommer visserligen att medföra betydligt ökade utgifter i form av löner och tryckningskostnader, men å andra sidan finnes anledning hoppas, att de inkomster, som kammaren beräknar erhålla för annonser i denna publikation, inom en ej avlägsen framtid i det närmaste skola täcka därmed förenade omkostnader.

Beträffande kammarens utgifter är det vidare att märka, att en väsentlig ökning av den post, som inbegriper kontorshyra, beräknas uppstå under år 1919. De lokaler, som kammaren sedan 1916 års början innehaft på ganska fördelaktiga villkor, torde nämligen snart visa sig otillräckliga, och då nuvarande hyreskontrakt utgår den 1 januari 1919, blir kammaren under sådana förhållanden nödsakad att vid den tiden flytta in i rymligare och jämförelsevis dyrbarare lokaler.

Genom utvidgningen av sitt kontor hoppas kammaren samtidigt bliva i stånd att realisera vissa planer på inrättande av ett mindre handelsmuseum, där prover å svenska exportartiklar utställas och varigenom kammaren torde kunna erhålla många tillfällen att intressera franska köpare för affärer med Sverige.

[23.]

Under år 1917 har kammaren ur sin reservfond måst upplåna 13,000 francs. Denna fond, som för närvarande uppgår till 27,000 francs, har emellertid uppkommit uteslutande av influtna avgifter å 500 francs från medlemmar för 25 år och livstid och bör fördenskull rätteligen icke nu tagas i anspråk annat än eventuellt i en proportion, som motsvarar den period, ifrågavarande medlemsavgifter avse. I anseende till önskvärdheten av att reservfonden ännu bevaras oförminskad, ha därför i utgiftsstaten för år 1918 upptagits de medel, som kammaren nödgats låna ur denna fond och som böra återbördas densamma.

Såsom framgår av ovan gjorda beräkningar av kammarens inkomster och utgifter, skulle de förra komma att understiga de senare med omkring 26,900 francs under 1918 och med 22,800 francs under 1919, vilka brister nödvändigtvis måste täckas, för att handelskammarens verksamhet skall kunna fortgå på ett tillfredsställande sätt.

Med hänsyn till de fluktuationer, som francs-kursen numera är underkastad, ställer det sig vanskligt för handelskammaren att i närvarande stund i kronor omvärdera ovanstående belopp, och vågar handelskammaren därför med stöd av vad den i saken anfört i underdånighet hemställa,

att Eders Maj:t behagade i nåder bevilja handelskammaren ett anslag för vartdera av åren 1918 och 1919 med de kronbelopp, som vid varje tillfälle kunna motsvara angivna francs-belopp, nämligen 26,900 francs för 1918 och 22,800 francs för 1919.»

Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté.

Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté hemställer i sin den 30 juli 1917 dagtecknade skrift om statsunderstöd för vartdera av åren 1918 och 1919 med 10,000 kronor. Tillika anhåller kommittén, som för närvarande genom särskilt tillsatt beredning är sysselsatt med frågan om under nu rådande förhållanden en från Svenska föreningen fristående, hos de ryska myndigheterna självständigt inregistrerad handelskammare må kunna upprättas, att det understöd, som för berörda år kan komma att tilldelas kommittén, eventuellt måtte få gälla en blivande handelskammare.

Kungl. Maj:ts minister i Petrograd har, under framhållande av att handelskommittén på ett synnerligen tillfredsställande sätt skött sina åligganden, varför det vore verklig skada för den svenska exporten på Ryssland, om kommittén ej kunde fortsätta sin verksamhet, på det livligaste tillstyrkt den av kommittén gjorda framställningen.

Kommerskollegium.

I sitt över nu ifrågavarande framställningar den 26 oktober 1917 avgivna förut berörda utlåtande tillstyrker kollegium till alla delar de av svenska handelskammaren i London och Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté gjorda åskandena, enär den förstnämndas begäran om ett till 10,000 kronor om året höjt anslag syntes kollegium motiverad samt den senares hemställan, jämförd med föregående års, innebure en

minskning av statsbidraget till ett belopp, som kollegium redan i sitt den 7 april 1917 dagtecknade utlåtande betecknat såsom lämpligt, ifall ett fortsatt understöd komme att utgå till handelskommittén. Jämväl handelskommitténs anhållan, att bidragen måtte få överflyttas å en svensk handelskammare i Petrograd, ifall en sådan bleve upprättad under ifrågavarande år, anser sig kollegium böra förorda, dock under villkor att beloppen i sådant fall ej finge lyftas, förrän kammarens stadgar blivit av Kungl. Maj:t fastställda. Även svenska handelskammaren i Frankrike synes kollegium, på grund av vad kammaren framhållit, vara i behov av ökat statsbidrag, men anser kollegium, att understödet ej bör bestämmas på det av kammaren föreslagna sättet, varför kollegium i stället föreslår ett belopp av 10,000 kronor för vardera av åren 1918 och 1919.

Kommerskollegium, som förklarar sig vidhålla sin förut uttalade åsikt, att medel till ifrågavarande statsbidrag böra anskaffas genom hänvändelse till riksdagen, hemställer därför, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för ändamålet, varuti kollegium i denna sin skrivelse även iuräknar det ovan angivna understödet å 10,000 kronor för vardera året till svenska handelskammaren i Amerika, å extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst 80,000 kronor, med rätt för Kungl. Maj:t att under år 1918 disponera hälften av detta belopp eller 40,000 kronor.

I likhet med kommerskollegium anser jag, att statsunderstöd bör tilldelas svenska handelskamrarna i London och i Frankrike samt Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté jämväl för innevarande och nästföljande år. Ifrågavarande institutioner hava redan i många hänseenden visat sig gagneliga särskilt för vår export och antagligt är, att de efter världskrigets slut i ännu högre grad än förut bliva i tillfälle att befrämja vårt lands intressen genom att söka återknyta och utveckla Sveriges handelsförbindelser med respektive länder.

Departementchefen.

Den av svenska handelskammaren i London gjorda framställning om ökat statsbidrag vill jag, på grund av vad kammaren framhållit, förorda.

Understöd för ifrågavarande år till svenska handelskammaren i Frankrike finner jag i likhet med kommerskollegium icke böra utgå med de av kammaren begärda, på grund av kursfluktuationerna obestämda beloppen, men föreslår jag jämväl i detta fall en ökning av anslaget till 10,000 kronor för vardera året. Med detta understöd bör kammarens ekonomi för de närmaste åren vara säkerställd.

Även svenska föreningens i Petrograd handelskommittés anhållan om understöd med 10,000 kronor för vardera av ifrågavarande år anser jag böra bifallas, i synnerhet som kommittén enligt vad jag ovan fram-

[23.] hållit förut åtnjutit understöd med 15,000 kronor om året. Upprättandet av en svensk handelskammare i Petrograd bör kunna bliva av stor betydelse för vårt land, då ju Sverige under de senare åren erhållit allt större ekonomiska intressen i Ryssland och det är anledning förmoda, att de komma att ökas än mer efter världskrigets slut. Handelskommittén är ju endast en provisorisk institution, tillkommen i syfte att bereda marken för en blivande handelskammare. Statsunderstödet till handelskommittén bör därför lämpligen på av kommerskollegium angivet villkor kunna övertagas av handelskammaren, om en sådan bildas under innevarande eller nästkommande år.

Den för åtnjutande av statsunderstöd under föregående år stadgade skyldighet för handelskamrarna och handelskommittén att avgiva årsberättelser och redogörelser för den ekonomiska ställningen under de år bidrag utgått bör givetvis bliva gällande jämväl i avseende å eventuellt understöd för åren 1918 och 1919.

Beträffande därefter frågan, vilka medel som böra användas till ovannämnda statsbidrag, har jag rörande handels- och sjöfartsfondens inkomster och utgifter från statskontoret införskaffat följande kalkyl.

»*Inkomster:*

Intressemedel och kapitalvinst jämte eventuell extra inkomst, i runt tal.....	kr. 240,000: —
---	----------------

Utgifter:

Av ordinarie natur:

Pensioner	kr.	3,200: —
Arvoden för signalering med tidkula i Stockholm, Göteborg och Malmö	»	3,600: —
Ersättning för tillsyn av tidkulan å Stockholms navigationsskolas byggnad	»	150: —
Understöd till svenska avdelningen för upprättande av Skandinaviska sjömanshem i utländska hamnar ...	»	3,500: —
Bidrag till kostnaderna för svenska sjömäns vistelse i Boston	»	375: —
D:o till ett svenskt läs- och skrivrum i Rotterdam ...	»	1,000: —
D:o till »Seamens hospital society» i London	»	2,700: —
Belöningar för räddande av besättningar å svenska fartyg (förslagsvis)	»	2,500: —
Kostnader för hemförskaffande av svenska sjömän (förslagsvis)	»	1,000: —
Bidrag till den permanenta internationella kommissionen i Brüssel för sjöfartskongresser	»	900: —

D:o för öppenhållande vintertiden av segelleden till Stockholm med stadens äldre isbrytare	kr.	12,000: —
D:o för bestridande av driftkostnaderna för Stockholms stads nya isbrytare	»	20,750: —
Bidrag för öppenhållande vintertiden av Malmö stads hamn och inseglingränna	»	5,000: —
För fortsatt stenräsning i Flintrännan (förslagsvis)	»	6,000: —
Ersättning för undersökning av segelrännan i Ox-djupet (förslagsvis)	»	100: —
Anslag till sjökarteverket	»	21,000: —
Till upprätthållande av issignaltjänsten vid Sveriges kuster	»	2,000: —
Till uppehållande av verksamheten vid internationella signalstationen i Hälsingborg	»	2,700: —
Ersättning för granskning av räkenskaper rörande viss ångbåtslinje	»	200: —
Understöd till Sveriges allmänna exportförening	»	6,250: —
Bidrag till »Union permanente des délégués du commerce étrangers» i Konstantinopel (i avrundat tal)	»	75: —
Tryckningskostnader (förslagsvis)	»	4,000: —
Bidrag till utgivande av tidskriften »Affärsvärlden»	»	2,000: —
Understöd för utgivande av »Tidskrift för maskinister»	»	1,500: —
	Säger kr.	102,500: —

Tillfälliga utgifter år 1917:

Understöd till svenska handelskammaren i London ..	kr.	5,000: —
D:o till d:o i Frankrike	»	5,000: —
D:o till d:o i Förenta staterna	»	10,000: —
D:o till Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté	»	15,000: —
Understöd till en skola i Göteborg för utbildande av fartygskockar (för senare hälften av år 1916) samt för inspektion av samma skola	»	2,850: —
Bidrag till utgivande av handboken »Sverige, land och folk»	»	1,370: —
Arvode för kontroll vid byggande av en flytdocka i Göteborg	»	1,200: —
Till anordnande av en farled över Östra Saxarfjärden	»	20,000: —
Till utbildande av personal vid lotsverket för gnisttelegrafering	»	2,700: —

Säger kr. 63,120: — kr. 165,620: —

Överskott av för innevarande år påräkneliga inkomster utöver härstades kända utgifter och anvisningar för samma tid... » 74,380: —

Med hänsyn till angelägenheten att fonden icke alltför tungt belastas med understöd, vilka i likhet med de nu föreslagna måste anses vara

[23.] av mera stadigvarande natur, anser jag, i likhet med kommerskollegium, hänvändelse böra göras till riksdagen för erhållande av det för bidragen erforderliga beloppet, vilket torde beviljas såsom förslagsanslag, högst.

Härtill anser jag mig endast böra lägga, att, då den ena hälften av beloppet är avsett att disponeras redan under innevarande år, det samma, i överensstämmelse med den föreslagna ändrade ordningen beträffande anslag, avsedda att disponeras redan under löpande år, torde böra äskas å tilläggsstat för år 1918. Härom torde jag senare i dag få göra framställning.

På grund av vad jag sålunda anfört får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att såsom understöd till belopp av 10,000 kronor för år 1919 till en var av svenska handelskamrarna i London och i Frankrike samt Svenska föreningens i Petrograd handelskommitté eller den svenska handelskammare, som kan komma att träda i handelskommitténs ställe, i vilket senare fall understödet dock icke må lyftas, förrän kammarens stadgar av Kungl. Maj:t godkänts.

på *extra stat* för för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst..... kronor 30,000,

med skyldighet för handelskamrarna och handelskommittén att såväl till chefen för finansdepartementet som till kommerskollegium avgiva berättelser om institutionernas verksamhet under ifrågavarande år ävensom redogörelser för institutionernas ekonomiska ställning vid utgången av samma år.

7. Bidrag till en internationell byrå i Bryssel för handelsstatistik.

[24.] Den 31 december 1913 avslöts mellan ett flertal länder, bland dem Sverige, ett avtal, enligt vilket i Bryssel skulle inrättas en internationell handelsstatistisk byrå, vilken skulle stå under belgiska regeringens överinseende och hava till ändamål att vid sidan av den särskilda, av varje land upprättade handelsstatistiken verkställa en på gemensam beteckning för ett visst antal av de viktigaste import- och exportvarorna med angivande av deras värde och om möjligt även vikt m. m. grundad statistik. Till byrån skulle varje till avtalet anslutet land årligen insända två exemplar av sin årsberättelse över handeln samt till Belgiens utrikes-

Bidrag till en internationell byrå i Bryssel för handelsstatistik.

(extra anslag.)

minister under första kvartalet av varje år inbetala sitt efter handelsomsättningens storlek bestämda bidrag till byråns underhåll, för Sverige då belöpande sig till 900 francs för år. Å andra sidan skulle varje land av byråns årsbulletin erhålla tio exemplar för varje summa av 100 francs, varmed det bidroge till byråns underhåll, jämte årsberättelse om byråns ekonomi och verksamhet. Avtalet vore gällande för en tid av sju år, räknat från den 1 juli 1914, med rätt för varje till avtalet anslutet land att tolv månader före utgången av nyssnämnda tid hos belgiska regeringen uppsäga sin anslutning till avtalet, i vilket fall likväl meddelaktighet i byråns gemensamma fond förlorades. Utebleve uppsägning inom nyss angiven tid, vore avtalet utan vidare gällande under ytterligare sju år och så undan för undan.

I den till 1914 års riksdag avlåtna senare statsverkspropositionen föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att, under förutsättning av att förenämnda avtal bleve av vederbörande stater ratificerat, till tackande av den å Sverige belöpande delen av kostnaderna för en internationell byrå i Bryssel för handelsstatistik såsom förslagsanslag på extra stat för år 1915 anvisa ett belopp av 650 kronor.

Med bifall till Kungl. Maj:ts berörda framställning och under den av Kungl. Maj:t omförmälda förutsättningen, anslag riksdagen på extra stat för år 1915 ett belopp av 650 kronor för ifrågavarande ändamål.

Den 27 juni 1914 beslöt Kungl. Maj:t, att förenämnda avtal skulle för Sveriges del ratificeras.

För samma ändamål beviljade riksdagen enligt Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar enahanda belopp för åren 1916—1918.

Enligt vad jag från statskontoret inhämtat hava visserligen de för åren 1916 och 1917 för nu ifrågavarande ändamål beviljade anslag icke blivit tagna i anspråk, men då det i allt fall låter tänka sig, att förhållandena under år 1919 kunna bliva sådana, att behov av medel för ändamålet då kan komma att föreligga, synes mig anslag för sagda år böra hos riksdagen äskas.

På grund härav får jag hemställa, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att till tackande av den å Sverige belöpande delen av kostnaderna för en internationell byrå i Bryssel för handelsstatistik på *extra stat* för år 1919 anvisa ett förslagsanslag av..... kronor 650.

8. Bidrag till internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag.

[25.]
 Bidrag till
 internationella statis-
 tiska institu-
 tets perma-
 nenta byrå
 i Haag.
 (extra anslag.)

Det år 1885 stiftade internationella statistiska institutet beslöt vid möte i Wien i september 1913 att upprätta en internationell statistisk byrå. Nämnda byrå, vars officiella benämning är »Office permanent de statistique sous l'autorité de l'Institut international de statistique», har till ändamål: att samla ett internationellt statistiskt bibliotek och arkiv, att verka för enhetlighet i statistikens metoder m. m., för att resultaten av densamma må bli i möjligaste mån jämförbara, att offentliggöra en internationell årsbok, en tidskrift och, om så finnes lämpligt, även andra publikationer, samt att biträda institutets ämbetsmän vid förberedande av mötesprogrammen. Publikationerna utgivnas på franska språket. Byråns säte är detsamma som institutets eget, d. v. s. för närvarande och sannolikt för en lång framtid Haag. Ledningen av byrån är anförtrord åt institutets generalsekreterare. Utgifterna för byrån skola betäckas genom 1:o bidrag av institutet, 2:o understöd, varom institutet skall göra framställning hos stater och samfund, 3:o gåvor och 4:o inkomst av försålda publikationer m. m. Byråns finansiella förhållanden skola vara fullständigt skilda från institutets, och intet belopp, som är anslaget till byrån, får användas till annat ändamål. Byrån är avsedd att samarbeta med övriga internationella institutioner av liknande slag.

Sedan från institutet gjorts framställning om bidrag från Sverige till ifrågavarande byrå, hemställde Kungl. Maj:t i den till 1915 års riksdag avlåtna statsverkspropositionen, att riksdagen måtte såsom bidrag till byrån på extra stat för år 1916 anvisa ett belopp av 1,000 kronor; och blev Kungl. Maj:ts berörda framställning av riksdagen bifallen.

1916 och 1917 års riksdagar beviljade sedermera enligt Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar för ändamålet samma belopp för åren 1917 och 1918.

Jämväl för 1919 torde anslag i omförmälda avseende bli behöfligt, därvid likasom hittills bör förutsättas, att erforderligt antal av byråns publikationer kostnadsfritt överlämnas till vederbörande svenska myndigheter. Jag hemställer alltså, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att såsom bidrag till internationella statistiska institutets permanenta byrå i Haag på extra stat för år 1919 anvisa ett förslagsanslag, högst kronor 1,000.

9. Ersättning till sjömanshusen.

Under rubrik »ersättning till sjömanshusen» anvisade riksdagen å extra stat för vart och ett av åren 1900—1911 ett anslag å 30,000 kronor för beredande åt sjömanshusen av skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktiges inskrivning och redovisning samt med utarbetande av sjöfartsstatistiska uppgifter, dock under villkor att avlöningarna till tjänstemännen vid sjömanshus, som erhöle sådan ersättning, icke finge utan kommerskollegii medgivande höjas.

På därom av Kungl. Maj:t i 1911 års statsverksproposition gjord framställning höjde samma års riksdag anslaget för år 1912 till 40,000 kronor. Kungl. Maj:ts berörda framställning föranleddes närmast av en den 29 oktober 1910 från kommerskollegium avläten skrivelse, för vilken dåvarande chefen för finansdepartementet vid ärendets anmälan inför Kungl. Maj:t närmare redogjorde. Jag tillåter mig hänvisa till vad nämnda departementschef därvid anförde.

Även för vart och ett av åren 1913—1918 har riksdagen för ifrågavarande ändamål på extra stat anvisat 40,000 kronor.

Vid de anslag, som riksdagen anvisat för åren 1914—1918 har emellertid icke varit fästade förutnämnda villkor, att avlöningarna till tjänstemännen vid sjömanshus, som erhöle ersättning av förevarande beskaffenhet, icke finge utan kommerskollegii medgivande höjas. Såsom dåvarande chefen för finansdepartementet vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 14 januari 1913 av frågan om beredande av anslag för ifrågavarande ändamål erinrade, åligger det nämligen numera enligt § 7 i förordningen den 13 juli 1911 angående sjömanshusen i riket m. m. sjömanshusdirektion att underställa kommerskollegium sjömanshusets avlöningsstat samt, om ändring däri erfordras, göra framställning i ämnet hos kollegium.

Med anledning av en inom riksdagen väckt motion har riksdagen i skrivelse den 29 maj 1915 anhållit, att Kungl. Maj:t täcktes verkställa utredning rörande sjömanshusen i riket, i syfte att dessa institutioner på ett ändamålsenligare sätt än hittills måtte komma att tillvarataga sjöfolkets intressen.

Efter hörande av kommerskollegium har Kungl. Maj:t genom nådigt brev den 30 juni 1916 uppdragit åt kollegium att med tillhjälp av sakkunniga verkställa utredning angående sjömanshusen i syfte att dessa institutioner på ett bättre sätt än hittills måtte kunna fylla sitt

[26.]
Ersättning
till sjömans-
husen.
(extra anslag.)

[26.] ändamål ävensom att därefter till Kungl. Maj:t avgiva det förslag, var- till utredningen kunde giva anledning. Nämda utredningsarbete är ännu icke avslutat.

*Kommers-
kollegium.*

I skrivelse den 28 augusti 1917 har nu kommerskollegium, under återopande av vad kollegium anfört i ovan berörda skrivelse av den 29 oktober 1910, hemställt om beredande åt sjömanshusen jämväl för år 1919 av statsbidrag till belopp av 40,000 kronor.

I skrivelsen framhåller kollegium vidare, hurusom den under år 1917 avsevärt minskade sjöfarten särskilt till utrikes orter medfört en betydande nedgång i sjömanshusens uppbörd av ton- och hyresavgifter, samt uttalar det antagandet, att då såväl sjömanshusens förvaltningskostnader som dess understödsutdelning vore hög i grad beroende av dessa inkomster, kollegium framdeles skulle se sig nödsakat att göra framställning om ytterligare statsbidrag för täckande av den brist i berörda hänseende, som kunde hava uppstått.

Sedermåra har emellertid kommerskollegium under hand meddelat, att de ifrågavarande förhållandena kunnat åtminstone tillsvidare ordnas utan statsmakternas mellankomst och att fördenskull någon framställning om statsbidrag åt sjömanshusen utöver redan begärda 40,000 kronor icke för närvarande vore att förvänta.

*Departements-
chefen.*

På grund härav och då statsbidrag till nyss omförmält belopp, 40,000 kronor, alltjämt torde böra beredas sjömanshusen, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen

att å *extra stat* för år 1919 under benämning »ersättning till sjömanshusen» anvisa ett förslagsanslag, högst..... kronor 40,000 för beredande åt sjömanshusen av skälig ersättning för dem åliggande bestyr med värnpliktiges inskrivning och redovisning samt med utarbetande av sjöfartsstatistiska uppgifter.

10. Läkareundersökning av sjöfolk.

[27.]
*Läkareunder-
sökning av
sjöfolk.*
(extra anslag.)

I en den 14 april 1917 till riksdagen avlåten proposition (nr 256) föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att, under förutsättning att riksdagen antog ett av Kungl. Maj:t framlagt förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen, till läkareundersökning av sjöfolk i enlighet med

vissa närmare angivna grunder å extra stat för år 1918 bevilja ett förslagsanslag å 27,000 kronor.

Sedan Kungl. Maj:ts berörda förslag till lag om ändring i vissa delar av sjölagen av riksdagen godkänts, anmälde riksdagen i skrivelse den 16 juni 1917 angående reglering av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel, att jämväl framställningen om anslag till läkarundersökning av sjöfolk av riksdagen bifallits.

Genom de föreslagna ändrade bestämmelserna i sjölagen avsågs att från och med år 1918 närmare reglera fordringarna i sanitärt hänseende å sjömän jämte å fartyg anställda personer, vilka ej hörde till den egentliga besättningen. Framställningen i ovanberörda anslagsfråga föranleddes, såsom av det vid ovannämnda proposition nr 256 fogade utdraget av statsrådsprotokollet över finansärenden framgår, därav, att i samband med den föreslagna nya lagstiftningen fråga väckts, att statsverket skulle helt eller delvis bekosta de läkarintyg, som enligt sagda lagstiftning (32, 70 och 108 §§) i vissa fall förutsattes, ävensom det läkarintyg, som jämlikt § 13 i nämnda förordningen angående sjömanshusen i riket samt sjöfolks på- och avmönstring m. m. den 13 juli 1911 stadgats såsom villkor för sjömans inskrivning vid sjömanshus.

Vid ärendets föredragning inför Kungl. Maj:t förberörda den 14 april 1917 förklarade sig dåvarande departementschefen, med hänsyn till vad de i ämnet hörda myndigheterna anfört samt eljest vid ärendets förberedande behandling förekommit, ansluta sig till den mening, att staten borde bidra till kostnaderna för åtminstone vissa av ifrågasvarande läkarintyg, samt framlade, i anslutning till denna uppfattning, en beräkning rörande storleken av det för ändamålet erforderliga statsanslaget för år 1918. Efter anmärkning att beräkningen måst delvis grundas på ej fullt säkra förutsättningar och antaganden, helst som de närmare bestämmelserna rörande läkarbesiktningarna och de olika intygens formulering med flera å frågan inverkan faktorerna då ännu icke kunnat fastslås, förmälde departementschefen i avseende å beräkningen vidare, att han utgått ifrån, att staten skulle bidra till kostnaderna för läkarbesiktning jämte intyg såväl i varje fall, då inskrivning vid sjömanshus ägde rum, som ock i de fall, som avsåges i den föreslagna 70 § eller i därtill hänvisande del av den föreslagna 108 §; att staten däremot icke skulle lämna ekonomiskt bidrag beträffande i den föreslagna 32 § avsett läkarintyg; att det i 70 § avsedda intyget skulle, åtminstone i fråga om sjöman, innefatta upplysning även om färgsinne samt syn- och hörsselförmåga och utfärdas enligt enahanda formulär, som kunde komma att stadgas rörande läkarintyg för inskrivning vid

[27.] sjömanshus; samt att läkarbesiktningen jämte därå grundat intyg i de fall, då staten sålunda skulle bidra, skulle betinga varje gång 5 kronor, därav statsverket, på sätt kommerskollegium, medicinalstyrelsen och socialstyrelsen i gemensamt utlåtande föreslagit, skulle gälda 3 kronor 50 öre.

Med utgångspunkt från berörda förutsättningar beräknade departementschefen, såsom av ovanstående utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden närmare framgår, det för år 1918 för ändamålet erforderliga statsanslaget till i avrundat tal 27,000 kronor, vilket belopp ock i enlighet med Kungl. Maj:ts därom gjorda framställning av riksdagen beviljades.

Sedan den av riksdagen antagna lagen om ändring i vissa delar av sjölagen den 1 juni 1917 av Kungl. Maj:t utfärdats och kommerskollegium den 25 samma juni erhållit befallning att till Kungl. Maj:t inkomma med utlåtande och förslag angående användningen av ovanstående av riksdagen för år 1918 beviljade anslag, har kollegium i skrivelse den 28 september 1917 meddelat, att förberedande arbeten inom medicinalstyrelsen igångsatts för åstadkommande av närmare föreskrifter rörande de i den nya lagstiftningen samt förordningen angående sjömanshusen stadgade läkarbesiktningar och intyg; och föreställde sig kollegium, att sedan dessa förberedande arbeten avslutats den närmare utformningen av de förslag till författningar på området, som kunde krävas, lämpligast kunde anförtros åt de personer, som erhållit uppdrag att inom finansdepartementet biträda vid beredningen av ärenden om sjöfartssäkerheten.

Sedan ifrågavarande personer avgivit förslag i ämnet, har Kungl. Maj:t den 31 december 1917 utfärdat förordning angående läkarintyg för sjöfolk, till vilken förordning jag här tillåter mig hänvisa.

Kommerskollegium.

I skrivelse den 28 augusti 1917 har kommerskollegium emellertid nu, under åberopande av den i förberörda statsrådsprotokoll den 14 april 1917 lämnade utredningen, gjort framställning om beviljande jämväl för år 1919 av anslag till läkarundersökning av sjöfolk enligt enahanda grunder och till samma belopp som för år 1918.

Departementschefen.

Då riksdagen i och med sitt bifall till Kungl. Maj:ts i nu ifrågavarande avseende för år 1918 framställda anslagsäskande godkänt principen, att statsverket i viss omfattning skall ikläda sig kostnaden för omförmälda läkarbesiktningar och intyg, torde anslag för ändamålet böra hos riksdagen begäras jämväl för år 1919.

För användningen av anslaget böra givetvis de i ovannämnda förordning den 31 december 1917 meddelade bestämmelser lända till efterrättelse.

[27.]

I fråga om anslagsbeloppet finner jag icke anledning föreslå någon avvikelse från vad som beslutats för innevarande år; och hemställer jag förty, det täcktes Eders Kungl. Maj:t föreslå riksdagen

att till läkarundersökning av sjöfolk i enlighet med de av mig angivna grunder å *extra stat* för år 1919 bevilja ett förslagsanslag å kronor 27,000.

11. Arvoden till två dispaschörsassistenter.

Med bifall till Kungl. Maj:ts därom gjorda framställningar har riksdagen för vart och ett av åren 1912—1918 såsom anslag till dispaschörsväsendet på extra stat anvisat till arvode åt två dispaschörsassistenter, anställda den ene i Stockholm och den andre i Göteborg, 2,000 kronor åt dem var eller tillhoppa 4,000 kronor.

[28.]
Arvoden
till två
dispaschörs-
assistenter.
(extra anslag.)

Då enahanda anslag erfordras jämväl för nästkommande år, hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till dispaschörsväsendet å *extra stat* för år 1919 anvisa till arvode med 2,000 kronor åt en var av två dispaschörsassistenter, anställda den ene i Stockholm och den andre i Göteborg, ett förslagsanslag, högst kronor 4,000.

12. Anordnande av stormvarningar vid rikets kuster.

Alltsedan år 1905 hava genom lantbruksstyrelsens försorg efter samråd med föreståndaren för meteorologiska centralanstalten stormvarningar blivit offentliggjorda å lämpliga platsér vid rikets västra kust och sedermera även å landets sydkust. Kostnaderna för dessa stormvarningar hava under de första åren bestritts av medel, som för varje år blivit av Kungl. Maj:t anvisade från handels- och sjöfartsfonden. För år 1913 anvisades sålunda för ifrågavarande ändamål ett belopp av 5,900 kronor.

[29.]
Anordnande
av storm-
varningar vid
rikets kuster.

I en den 11 april 1913 avlåten proposition föreslog Kungl. Maj:t riksdagen att bevilja anslag för anordnande av stormvarningar å rikets

[29.] hela kust. Därvid förutsattes, att det belopp av 5,900 kronor, som av Kungl. Maj:t från handels- och sjöfartsfonden dittills anvisats för bestridande av utgifterna för stormvarningarna å rikets västra och södra kust, fortfarande skulle komma att utgå. För ändamålet skulle enligt Kungl. Maj:ts förslag under nämnda förutsättning erfordras i anläggningskostnad 23,550 kronor, därav för år 1914 10,000 kronor och för år 1915 13,550 kronor, samt i årlig driftkostnad för år 1914 7,000 kronor, för år 1915 15,090 kronor och för följande år 18,640 kronor om året.

I skrivelse den 30 maj 1913 angående regleringen av utgifterna under riksstatens sjunde huvudtitel anmälde riksdagen, att riksdagen, med bifall till Kungl. Maj:ts berörda framställning, *dels* till bestridande av anläggningskostnaderna för anordnande av stormvarningar vid Sveriges kuster, i huvudsaklig överensstämmelse med de i statsrådsprotokollet över finansärenden den 11 förutnämnda april tillstyrkta grunder, beviljat ett anslag av 23,550 kronor samt därav på extra stat under sjunde huvudtiteln för år 1914 anvisat ett belopp av 10,000 kronor, *dels ock* till bestridande av den med auleddning härav erforderliga årliga driftkostnaden likaledes på extra stat under sjunde huvudtiteln för år 1914 beviljat ett anslag av 7,000 kronor.

På grund av nådig befallning avgåvo lantbruksstyrelsen, efter samråd med meteorologiska centralanstalten, samt lotsstyrelsen och kommerskollegium särskilda utlåtanden angående användningen av omförmälda anslag.

Lantbruksstyrelsen anförde därvid, att det till bestridande av anläggningskostnaderna för anordnande av stormvarningar beviljade anslag av 23,550 kronor beräknats skola räcka till inrättande av 49 nya och komplettering av 8 äldre stationer; och förklarade sig styrelsen anse lämpligast, att under år 1914 inrättades stationer med endast dag-signalering samt att först sedan erfarenheten visat, huruvida sättet för denna kunde anses lämpligt, de stationer, vid vilka även nattsigualering ifrågasatts, fullständigades med anordningar härför.

Beträffande sättet för signalerering förordade lantbruksstyrelsen det s. k. internationella systemet samt hemställde, i fråga om redan befintliga stormvarningsstationer, att övergång till detta system måtte från och med år 1914 äga rum.

Styrelsen föreslog vidare inrättande å rikets ostkust av 34 nya stormvarningsstationer, av vilka 12 skulle tillika vara kontrollstationer, och dessutom av två nya stationer vid väst- och sydkusten samt lämnade

specificerade uppgifter å de beräknade anläggnings- och driftkostnaderna för år 1914.

Genom nådigt brev den 30 januari 1914 förordnade Kungl. Maj:t, att, utöver redan förefintliga stormvarningsstationer, stationer för meddelande av stormvarningar skulle genom lantbruksstyrelsens försorg efter samråd med föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt under år 1914 anordnas av den beskaffenhet och å de platser, som av lantbruksstyrelsen för år 1914 föreslagits, samt föreskrev, att det skulle åligga dels lantbruksstyrelsen att hava överinseendet över samtliga för dessa stormvarningar erforderliga inrättningar samt de styrelsen underlydande fiskeritjänstemännen att utöva den närmare uppsikten över stationerna, och dels föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt att i huvudsaklig överensstämmelse med dittills gallande förhållanden vidtaga på anstalten ankommande åtgärder för stormvarningarnas uppsättande och meddelande till stationerna.

Vidare föreskrev Kungl. Maj:t, att dagsignalering vid ifrågavarande stormvarningsstationer skulle ske enligt det internationella systemet för dagsignalering, ävensom att detta system därefter skulle tillämpas jämväl vid de redan inrättade stationerna.

Slutligen ställde Kungl. Maj:t till lantbruksstyrelsens förfogande dels till bestridande av anläggningskostnaderna för anordnande av stormvarningar vid Sveriges kuster det av riksdagen på extra stat för år 1914 för ändamålet anvisade beloppet, 10,000 kronor, dels ock till bestridande av driftkostnaderna under samma år för såväl redan befintliga som blivande stormvarningsstationer ej mindre det av riksdagen anvisade anslaget å 7,000 kronor än även från handels- och sjöfartsfonden ytterligare ett belopp av 6,000 kronor, eller sålunda ett sammanlagt belopp av 23,000 kronor, att användas i huvudsaklig överensstämmelse med förenämnda planer och kostnadsberäkningar; och anbefalldes statskontoret att till lantbruksstyrelsen på rekvisition och mot redovisningsskyldighet utanordna berörda belopp.

Sedan lantbruksstyrelsen hemställt om anvisande av medel för ifrågavarande ändamål för år 1915, föreslog Kungl. Maj:t i den till riksdagen den 14 januari 1914 avlåtna statsverkspropositionen riksdagen att dels av det utav riksdagen till bestridande av anläggningskostnaderna för anordnande av stormvarningar vid Sveriges kuster beviljade anslag av 23,550 kronor på extra stat för år 1915 anvisa återstoden eller 13,550 kronor, dels till bestridande av den med anled-

[29.] ning härav erforderliga årliga driftkostnaden likaledes på extra stat för år 1915 bevilja ett anslag av 15,090 kronor, dels ock medgiva, att vad av föregående års av riksdagen beviljade anslag för sagda ändamål vid 1914 års slut icke blivit taget i anspråk finge under år 1915 av Kungl. Maj:t för ändamålet användas.

Kungl. Maj:ts berörda framställning blev av riksdagen bifallen.

Med skrivelse den 1 oktober 1914 överlämnade lantbruksstyrelsen en till styrelsen från föreståndaren för statens meteorologiska centralanstalt, professorn Nils Ekholm inkommen skrift, däri meddelats, bland annat, att alltsedan den 5 därförutgångna augusti inga väderlekstelegram ankommit till meteorologiska centralanstalten från Island, Färöarna och brittiska öarna; att enligt inkommen upplysning brittiska rikets militär-censur förbjudit nämnda telegrams vidare befordran till kontinenten; att från Frankrike, Ryssland, Tyskland och Österrike åtskilliga väderlekstelegram visserligen fortfarande ankomme, men att av dessa endast de, som avsändes från Tyskland, vore fullständiga samt komme regelbundet och i rätt tid, under det att de övriga vore antingen så ofullständiga eller så försenade, att de vore till föga eller ingen nytta för anstaltens väderlekstjänst; samt att det under sådana förhållanden icke vore möjligt för anstalten att i tillräcklig tid utsända behövlige stormvarningar. Med anledning av vad professorn Ekholm anfört hemställde lantbruksstyrelsen om inställande tillsviðare av stormvarningarna.

Sedan kommerskollegium avgivit inforðrat utlåtande, förordnade Kungl. Maj:t den 5 oktober 1914, att tills vidare och intill dess de för väderlekstjänstens behöriga skötande behövlige väderlekstelegrammen åter kunde erhållas några stormvarningstelegram icke skulle utsändas vare sig till rikets väst- och sydkust eller till de nya stormvarningsstationer, vilka jämlikt nådiga brevet den 30 januari 1914 dels redan blivit inrättade, dels ännu skulle inrättas under den återstående delen av år 1914.

I skrivelse den 4 december 1914 anmålde lantbruksstyrelsen, att samtliga de i nådiga brevet den 30 januari 1914 omförmålde stormvarningsstationerna redan blivit inrättade eller enligt ingångna överenskommelser övertagna till anläggning utom den station, som skulle inrättas på Spårö, samt hemställde, under erinran om Kungl. Maj:ts förutnämnda beslut den 5 oktober 1914, att med inrättandet av stormvarningsstationen å Spårö måtte få tills vidare anstå.